

การศึกษาวิเคราะห์วรรณกรรมเขมรที่ได้รับรางวัลพระสิหนุราช ประจำปี ค.ศ. 1999

โดย

นางสาวธนิดา พรหมประสิทธิ์

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต

สาขาวิชาเขมรศึกษา

ภาควิชาภาษาตะวันออก

บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร

ปีการศึกษา 2548

ISBN 974 - 464 - 239 - 4

ลิขสิทธิ์ของบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร

**AN ANALYSIS OF KHMER LITERATURES WHICH WON THE
PRAH SIHANURAJ AWARD IN 1999**

By

Thanida Phromprasit

A Thesis Submitted in Partial Fulfillment of the Requirements for the Degree

MASTER OF ARTS

Department of Oriental Languages

Graduate School

SILPAKORN UNIVERSITY

2005

ISBN 974 – 464 – 239 - 4

บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร อนุมัติให้วิทยานิพนธ์เรื่อง “การศึกษาวิเคราะห์
วรรณกรรมเขมรที่ได้รับรางวัลพระสิหนุราช ประจำปี ค.ศ. 1999” เสนอโดย นางสาวชนิดา
พรหมประสิทธิ์ เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชา
เขมรศึกษา

.....
(รองศาสตราจารย์ ดร.จิราวรรณ คงคล้าย)
คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย
วันที่.....เดือน.....พ.ศ.....

ผู้ควบคุมวิทยานิพนธ์
อาจารย์อัญชญา จิตสุทธิญาณ

คณะกรรมการตรวจสอบวิทยานิพนธ์

.....ประธานกรรมการ
(อาจารย์ ดร.ชัยณรงค์ กลิ่นน้อย)
...../...../.....

.....กรรมการ
(อาจารย์อัญชญา จิตสุทธิญาณ)
...../...../.....

.....กรรมการ
(รองศาสตราจารย์ ประยูร ทรงศิลป์)
...../...../.....

K 45106201 : สาขาวิชาเขมรศึกษา

คำสำคัญ : วรรณกรรมเขมร / การศึกษาวิเคราะห์

ธนิดา พรหมประสิทธิ์ : การศึกษาวิเคราะห์วรรณกรรมเขมรที่ได้รับรางวัลพระสีหนุ
ราช ประจำปี ค.ศ. 1999 (AN ANALYSIS OF KHMER LITERATURES WHICH WON THE
PRAH SIHANURAJ AWARD IN 1999) อาจารย์ผู้ควบคุมวิทยานิพนธ์ : อ. อัญชญา จิตสุทธิญาณ.
105 หน้า. ISBN 974 – 464 – 239 - 4

วิทยานิพนธ์ฉบับนี้ เป็นการศึกษาวิเคราะห์วรรณกรรมเขมรที่ได้รับรางวัลพระสีหนุราช
ประจำปี ค.ศ. 1999 อันดับที่ 1-3 อันได้แก่ เรื่อง “เมฆสีดำ” ซึ่งแต่งโดย หั่ว ยาด เรื่อง “ขวัญ
ถ้ำพระ” แต่งโดย แงค โสภัน และเรื่อง “หั่วใจมหาสมุทร” แต่งโดย อุจ วุตตา

วิทยานิพนธ์ฉบับนี้ แบ่งออกเป็น 6 บท คือ บทที่ 1 กล่าวถึงความเป็นมาและ
ความสำคัญของปัญหา ความมุ่งหมายและวัตถุประสงค์ ขอบเขต ขั้นตอน ประโยชน์ และ
ข้อตกลงเบื้องต้น บทที่ 2 เป็นความรู้เบื้องต้นเกี่ยวกับวรรณกรรมที่เลือกมาศึกษา บทที่ 3 เป็น
แนวคิดและทฤษฎีที่ใช้ในการวิเคราะห์วรรณกรรม บทที่ 4 เป็นการวิเคราะห์องค์ประกอบต่าง ๆ
ของวรรณกรรมทั้ง 3 เรื่อง บทที่ 5 เป็นคุณค่าที่ได้รับจากวรรณกรรมทั้ง 3 เรื่อง บทที่ 6 เป็น
บทสรุป

ผลการวิจัยสรุปว่า วรรณกรรมเขมรทั้ง 3 เรื่องนี้เป็นนวนิยายที่แต่งดี ทั้งในส่วนของ
โครงเรื่องที่ดี มีปมขัดแย้งที่เหมาะสมและเด่นชัด มีการใช้ฉากที่เหมาะสมกับเนื้อหา การสร้างตัว
ละครสมจริง บทสนทนามีชีวิตชีวา กลวิธีการประพันธ์ดีทั้งการเปิดเรื่องที่ดึงดูดความสนใจ การ
ดำเนินเรื่องที่น่าติดตาม การปิดเรื่องที่ประทับใจ และเนื้อหาของเรื่องยังสะท้อนให้ผู้อ่านเห็น
รูปแบบการดำเนินชีวิต ค่านิยม และความเชื่อของชาวเขมรได้เป็นอย่างดี และให้แง่คิดที่ดีงามใน
การดำเนินชีวิต นับว่าวรรณกรรมเขมรทั้ง 3 เรื่องนี้เหมาะสมอย่างยิ่งที่ได้รับรางวัลวรรณกรรม
ระดับชาติ คือ รางวัลพระสีหนุราช ปี ค.ศ. 1999

ภาควิชาภาษาตะวันออก บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร ปีการศึกษา 2548
ลายมือชื่อนักศึกษา.....
ลายมือชื่ออาจารย์ผู้ควบคุมวิทยานิพนธ์.....

K 45106201 : MAJOR :KHMER STUDIES

KEYWORD : KHMER LITERATURE / AN ANALYSIS

THANIDA PHROMPRASIT : AN ANALYSIS OF KHMER LITERATURES WHICH WON THE PRAH SIHANURAJ AWARD IN 1999. THESIS ADVISOR : ANCHANA CHITSUTHIYAN. 105 pp. ISBN 974 – 464 – 239 - 4

The purpose of this research is to provide an analytical study of 3 Khmer novels which won the Prah Sihanuraj award in 1999 entitled “Black Cloud” which was written in Khmer by Hua Yad “The spirit of the Buddhism’cave” was written by Ngat Sophan and “The Ocean Heart” was written by Ut Wutta.

This research work consists of 6 chapters. In the introduction it deals the background and the importance of the problems, the aims and the objectives, scope, benefits, preliminary of research method procedure of this research . The second chapter deals with background knowledge of these novels . The third chapter is the theory to analyze these novels. The forth chapter deals with an analytical study of the component factors of these novels as structure, scenes, characters and forms to compose this novel. The fifth is about reflections on Khmer societies and culture occurring in the novels. . And the last chapter is the conclusion.

The result of this research can be summarized that these 3 novels contain good structures due to the conflicts and problems that affect the way of life of the characters. The reality of scenes and characters. Including show the picture of their culture and custom, social value and beliefs.

All of these things give pleasure to the readers that these 3 novels suitable to win the Prah Sihanu award in 1999.

Department of Oriental Language Graduate School, Silpakorn University Academic Year 2005

Student’s signature

Thesis Advisor’s signature

กิตติกรรมประกาศ

วิทยานิพนธ์เล่มนี้สำเร็จลุล่วงได้อันเนื่องมาจากการได้รับกำลังใจ และการสนับสนุนอย่างเต็มที่จากคุณพ่อ คุณแม่ และน้องสาว ซึ่งถึงแม้ว่าบุคคลทั้งสามท่านนี้จะไม่มีความรู้เกี่ยวกับภาษาเขมร แต่กลับเป็นแรงผลักดัน และกำลังใจที่ยิ่งใหญ่ที่สุดสำหรับผู้วิจัยในการทำงาน วิทยานิพนธ์เล่มนี้ ด้วยการทุ่มแรงกายและแรงใจอย่างเต็มที่ในทุก ๆ เรื่องที่จะสามารถช่วยเหลือ และแบ่งเบาความทุกข์ของผู้วิจัยได้ ตั้งแต่วิทยานิพนธ์เล่มนี้ยังไม่เริ่มก่อเกิดขึ้นในสมองของผู้วิจัย จนกระทั่งสำเร็จลุล่วงมาเป็นเล่มสมบูรณ์

ขอกราบขอบพระคุณอาจารย์อัญชญา จิตสุทธิญาณ อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ ผู้เมตตาสละเวลาอันมีค่ายิ่งให้คำปรึกษา และตรวจแก้ไขวิทยานิพนธ์ อาจารย์ ดร.ชัยณรงค์ กลิ่นน้อย ประธานกรรมการ และรองศาสตราจารย์ประยูร ทรงศิลป์ กรรมการ

ขอกราบขอบพระคุณอาจารย์กังวล คัชชิมา ผู้จุดประกายความคิดในการทำวิทยานิพนธ์ เรื่องนี้ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.อรพรรณ บุญญฤทธิ์ ผู้ให้คำแนะนำเกี่ยวกับหัวข้อวิทยานิพนธ์ อาจารย์บัญญัติ สาลี แห่งมหาวิทยาลัยมหาสารคาม ผู้แนะนำแหล่งข้อมูล รองศาสตราจารย์ ภูมิจิตร เรืองเดช แห่งมหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์ ผู้เอื้อเฟื้อค้นฉบับนวนิยายภาษาเขมร แหล่งข้อมูลที่สำคัญที่สุดของวิทยานิพนธ์เล่มนี้ และอาจารย์อุเทน วงศ์สถิต ผู้ช่วยตรวจทานหัวข้อวิทยานิพนธ์

ขอขอบพระคุณพันโทนิติ ทิพย์ศรีนิมิต แห่งโรงเรียนรักษาดินแดน ที่ให้ความกรุณา และห่วงใยในการทำวิทยานิพนธ์ ขณะที่ผู้วิจัยกำลังศึกษาหลักสูตรนายทหาร ณ ที่นั่น พี่ ๆ เพื่อน ๆ และน้อง ๆ จากกองวิชาภาษาไทย โรงเรียนเตรียมทหาร ที่คอยให้กำลังใจ และเพื่อน ๆ หลักสูตรนักเรียนนายทหารรุ่นที่ 88 ทุกคนสำหรับแรงสนับสนุนที่สำคัญ

ขอขอบคุณพี่ ๆ เพื่อน ๆ และน้อง ๆ คณะโบราณคดี ทุกคน รวมถึงนักเรียนเตรียมทหาร รุ่น 48, 49 สำหรับการช่วยเหลือ ความห่วงใย และกำลังใจที่มอบให้ ซึ่งผู้วิจัยรู้สึกซาบซึ้งเป็นอย่างยิ่ง และจะจดจำตลอดไป

สารบัญ

	หน้า
บทคัดย่อภาษาไทย.....	ง
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ.....	จ
กิตติกรรมประกาศ.....	ฉ
บทที่	
1 บทนำ.....	1
ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา.....	1
ความมุ่งหมายและวัตถุประสงค์ของการวิจัย.....	4
ขอบเขตของการวิจัย.....	4
ขั้นตอนของการวิจัย.....	4
ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ.....	5
ข้อตกลงเบื้องต้น.....	5
2 ความรู้เบื้องต้นเกี่ยวกับวรรณกรรมที่เลือกมาศึกษา.....	6
สถานการณ์บ้านเมืองในช่วงของนวนิยายเรื่อง “เมฆสีดํา”.....	6
สถานการณ์บ้านเมืองในช่วงของนวนิยายเรื่อง “ขวัญถ้ำพระ”.....	7
เนื้อเรื่องย่อเรื่องนวนิยายเขมรทั้ง 3 เรื่อง.....	9
3 แนวคิดและทฤษฎีที่ใช้ในการวิเคราะห์องค์ประกอบของนวนิยายที่เลือกมาศึกษา...	29
โครงเรื่อง.....	29
ฉาก.....	30
ตัวละคร.....	33
กลวิธีการประพันธ์.....	36
การใช้ภาษา.....	42
4 การศึกษาวิเคราะห์องค์ประกอบต่าง ๆ ของวรรณกรรมที่เลือกมาศึกษา.....	44
การวิเคราะห์องค์ประกอบทางวรรณกรรมของนวนิยายเขมรเรื่อง “เมฆสีดํา”.....	44
การวิเคราะห์องค์ประกอบทางวรรณกรรมของนวนิยายเขมรเรื่อง “ขวัญถ้ำพระ”.....	57
การวิเคราะห์องค์ประกอบทางวรรณกรรมของนวนิยายเขมร เรื่อง “หัวใจมหาสมุทร”.....	69
ลักษณะร่วมทางองค์ประกอบของนวนิยายเขมรทั้ง 3 เรื่อง.....	83

บทที่	หน้า
5	คุณค่าที่ได้รับจากวรรณกรรมเขมรที่เลือกมาศึกษา..... 85
	คุณค่าทางสังคม..... 85
	- ค่านิยม..... 85
	- ขนบธรรมเนียมประเพณี..... 91
	- วิถีชีวิต..... 93
	ความเชื่อ..... 96
	- ความเชื่อทางศาสนาพุทธ..... 96
	- ความเชื่อทางศาสนาพราหมณ์..... 97
	- ความเชื่อเรื่องบุญ-กรรม..... 97
	- ความเชื่อทางไสยศาสตร์..... 99
	คุณค่าทางจริยธรรม..... 99
	- ความรักชาติ..... 99
	- ความกตัญญู..... 101
	- ความซื่อสัตย์..... 102
6	บทสรุปและข้อเสนอแนะ..... 104
	บรรณานุกรม..... 107
	ประวัติผู้วิจัย..... 110

บทที่ 1

บทนำ

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

วรรณกรรม คือ ศิลปกรรมประเภทหนึ่งเปรียบได้กับจิตรกรรมหรือประติมากรรม วรรณกรรมมีรูปเป็นหนังสือ ซึ่งอาจเขียนอยู่ในสมุดไทย หรือพิมพ์ในสมุดฝรั่ง ซึ่งในปัจจุบันนี้เราเรียกว่าหนังสือเล่มหนึ่ง หรือเป็นบทความออกอากาศทางวิทยุ เป็นคำอวยพร เป็นข้อความเรียบเรียงลงในหนังสือพิมพ์หรือนิตยสาร ซึ่งมักเรียกกันว่าบทความ วัสดุซึ่งประกอบขึ้นเป็นวรรณกรรม คือ ภาษาที่เขียนลงเป็นตัวอักษร วรรณกรรมเป็นการสื่อสารอย่างหนึ่ง คือมี “สาร” ได้แก่ความคิดหรือความหมายของผู้เขียน มีผู้ส่งสารคือผู้เขียน และมีผู้รับสารคือผู้อ่าน¹

นวนิยายจัดเป็นวรรณกรรมประเภทหนึ่งซึ่งเป็นรูปแบบของงานวรรณกรรมที่เป็นที่แพร่หลายมากในปัจจุบัน นวนิยายในนิยามของธวัช ปุณโณทก คือ “นิยายที่มีการผูกเรื่องให้สมจริง แสดงเหตุการณ์ พฤติกรรมของตัวละครจำลองจากชีวิตจริงของมนุษย์ในสังคม โดยผู้ประพันธ์มีความมุ่งหมายที่จะให้ความประเทืองอารมณ์แก่ผู้อ่านเป็นเป้าหมายหลัก และให้ความประเทืองปัญญาเป็นเป้าหมายรอง”² นวนิยายเป็นงานวรรณกรรมที่สะท้อนให้เห็นถึงชีวิตหรือความเป็นไปของสังคมในแต่ละยุคแต่ละสมัยได้อย่างดีเยี่ยม เราสามารถศึกษาวิถีชีวิตของผู้คน สังคมประเพณีได้จากเรื่องราวที่ปรากฏในนวนิยาย³ ทั้งนี้เพราะการสร้างสรรค้วรรณกรรมเป็นกระบวนการสกัดหรือกรองประสบการณ์อันหลากหลาย แล้วแปรรูปมาสู่วรรณกรรม⁴ ผู้สร้างสรรค้วรรณกรรมคือกวีหรือผู้เขียนเป็นสมาชิกคนหนึ่งของสังคม เป็นคนที่เกิดในยุคใดยุคหนึ่งซึ่งมีสิ่งแวดล้อม สภาพการเมือง และเศรษฐกิจแตกต่างกับสมัยอื่น จึงมีอาจารย์อดพ้นจากอิทธิพลของสิ่งแวดล้อมในยุคสมัยของตนไปได้ เมื่อสร้างสรรค์ผลงานออกมา ความรู้สึก ความคิดเห็นที่ตนมีอยู่เป็นส่วนร่วมกับคนร่วมสมัย

¹ หม่อมหลวงบุญเหลือ เทพยสุวรรณ, *แฉ่งวรรณกรรม* (กรุงเทพฯ : อมรินทร์พริ้นติ้ง แอนด์ พับลิชชิ่ง, 2539), 56.

² ธวัช ปุณโณทก, *แนวทางศึกษาวรรณกรรมปัจจุบัน* (กรุงเทพฯ : ไทยวัฒนาพานิช, 2527), 87.

³ บุญยงค์ เกศเทศ, *ตลอดวรรณกรรมไทย* (กรุงเทพฯ : โอ. เอส. พริ้นติ้ง เฮาส์, 2536), 106.

⁴ กุสุมา รักษมณี, *ลีลาวรรณคดีชุด ดั่งรัตนะแห่งโกสินทร์* (กรุงเทพฯ : สยาม, 2537), 23.

ก็ย่อมปรากฏออกมาด้วย⁵ ดังนั้นนวนิยายทุกเรื่องจึงเป็นสิ่งที่สะท้อนแนวคิด พฤติกรรมของบุคคลในสังคมเสมอ ถึงแม้ว่าเนื้อหาส่วนใหญ่ของนวนิยายจะเป็นเรื่องที่สมมติขึ้น แต่ก็เป็นการสมมติที่มีเค้าโครงใกล้เคียงกับความเป็นจริงในชีวิตมนุษย์ เพราะการสมมติหรือจินตนาการของผู้เขียนนวนิยายนั้นย่อมเกิดจากประสบการณ์ สิ่งแวดล้อมและความรอบรู้ ตลอดจนการสังเกตเห็นแก่นความจริงของชีวิตในแต่ละแง่มุมของนักเขียน⁶

นวนิยายเป็นรูปแบบงานเขียนประเภทบันเทิงคดีอันเป็นที่แพร่หลายมากของงานวรรณกรรมเขมรในปัจจุบัน โดยมีทั้งชนิดร้อยแก้วและร้อยกรอง นวนิยายเขมรทั้ง 3 เรื่องที่ผู้วิจัยเลือกมาศึกษานี้เป็นชนิดร้อยแก้ว ซึ่งได้รับรางวัลพระสิหนุราชในอันดับที่ 1-3 ในปี ค.ศ. 1999 อันเป็นรางวัลระดับชาติที่มอบให้แก่ผลงานทางวรรณกรรมอันเป็นที่ยอมรับว่าสมควรได้รับการยกย่องทั้งด้านเนื้อหา แนวคิด ตลอดจนรูปแบบการประพันธ์ ซึ่งแต่ละเรื่องล้วนเป็นนวนิยายที่มีแนวคิดร่วมกันคือมุ่งเน้นสั่งสอนให้คนทำความดี โดยแฝงนัยยะแห่งจริยธรรม ผสานเข้ากับความบันเทิงเพื่อจรรโลงจิตใจผู้อ่าน ผ่านเรื่องราวต่าง ๆ ที่ถ่ายทอดโดยความนึกคิด การกระทำ และคำพูดของตัวละครแต่ละตัว ที่ต่างโลดแล่นไปตามบทบาท และโครงเรื่องที่ผู้ประพันธ์กำหนดไว้ ซึ่งมีความแตกต่างกันไปทั้ง 3 เรื่อง แตกต่างก็สะท้อนให้เห็นถึงสภาพสังคม วัฒนธรรม และความเชื่อต่าง ๆ ของชาวเขมร ที่ผู้ประพันธ์บรรจงสอดแทรกไว้ในการดำเนินชีวิตของตัวละคร ซึ่งทำให้ผู้อ่านได้รับรู้และเข้าใจสังคม และวัฒนธรรมของชาวเขมรเสมือนหนึ่งได้เข้าไปใกล้ชิดกับพวกเขา นวนิยายทั้ง 3 เรื่องนี้มีโครงเรื่องที่แตกต่างกัน โดยเรื่อง “เมฆสีดำ” ซึ่งได้รับรางวัลที่ 1 ประพันธ์โดยนายหัว ยาด เป็นเรื่องราวของพระองค์เทพ นายแพทย์หนุ่มราชินิกุลของกษัตริย์กัมพูชา ซึ่งมีพระบิดาเป็นชาวกัมพูชา และมารดาเป็นชาวฝรั่งเศส แม้พระองค์จะทรงเป็นลูกครึ่งเขมร-ฝรั่งเศส แต่พระองค์ก็ทรงมีความรักชาติเขมร และวัฒนธรรมเขมรอย่างยิ่งยวด และทรงมีอุดมคติที่จะอุทิศพระวรกายเพื่อประเทศชาติในการต่อต้านการทุจริตบ่อนทำลายชาติ และมีพระประสงค์ที่จะสร้างความเจริญด้านการแพทย์สมัยใหม่แก่สังคมเขมร โดยเฉพาะเมื่อได้พบกับดวงนักศึกษาแพทย์สาวที่มีเลือดรักชาติอยู่เต็มกาย ดังนั้นเมื่อทั้งสองได้พบกัน จึงร่วมมือกันต่อสู้ฟันฝ่าอุปสรรคต่าง ๆ เพราะต่างก็มีอุดมการณ์ร่วมกัน จนในที่สุดก็เกิดเป็นความรัก ส่วนเรื่อง “ขวัญกล้าพระ” ซึ่งได้รับรางวัลที่ 2 ประพันธ์โดยแจด โสภณ เป็นเรื่องราวที่เกิดขึ้นจากปมความขัดแย้งทางศาสนาระหว่างศาสนาพราหมณ์ไวยณพนิกาย กับศาสนาพุทธในสมัยอาณาจักรฟูนัน อาณาจักรอัน

⁵ วิทย์ ศิวะศรียานนท์, *วรรณคดีและวรรณคดีวิจารณ์* (กรุงเทพฯ : สมาคมภาษาและหนังสือ, 2504), 184.

⁶ รัญจวน อินทรกำแหง, *ภาพชีวิตจากนวนิยาย* (กรุงเทพฯ : แพร่พิทยา, 2517), 5.

เก่าแก่ของกัมพูชา โดยมีตัวละครเอกคือพิทักษ์ พุทธศาสนิกชนผู้ซึ่งเป็นข้าราชการผู้ซื่อสัตย์ และจงรักภักดีต่อแผ่นดินกัมพูชาอย่างที่สุด ด้วยความเถรตรงและรักความถูกต้อง ประกอบกับความขัดแย้งทางศาสนา ทำให้เขาถูกกลั่นแกล้งสาธยายจากกลุ่มคนชั่ว แต่ด้วยความดีงาม และบุญกุศลที่เขาได้ประกอบขึ้น ณ ถ้ำพระ จึงทำให้เขารอดพ้นจากภยันตรายต่าง ๆ และได้รับความสุข และเรื่อง “หัวใจมหาสมุทร” ซึ่งได้รับรางวัลที่ 3 ประพันธ์โดยอุจ วุฒา เป็นเรื่องราวความรักของหนุ่มสาวในเชิงพ่อแม่เม่งอน โดยเป็นเรื่องราวของคู่สามี-ภรรยาหนุ่มสาวที่ถูกบังคับให้แต่งงานกัน โดยทั้งสองคนต่างมีความคิด และค่านิยมที่ต่างกันเกือบสิ้นเชิง เพราะสาครผู้เป็นสามี เป็นหนุ่มนักเรียนนอก รูปหล่อ ร่ารวย หัวสมัยใหม่ เจ้าชู้ และไม่คอยยึดถือจารีตประเพณีของชาวเขมร แต่ศรีอัสผู้เป็นภรรยา กลับเป็นหญิงสาวชาวเขมรผู้เคร่งครัดในขนบธรรมเนียม จารีตประเพณี อันดีงามและเก่าแก่ของชาวเขมร จึงทำให้ชีวิตแต่งงานของคนทั้งสองประสบปัญหา แต่ด้วยความดีของภรรยา ประกอบกับความรู้สึกสำนึกตัวของสามี และเรื่องราวเหตุการณ์ต่าง ๆ ที่ทั้งสองต้องเผชิญร่วมกัน ก็ทำให้เกิดความเข้าใจกัน และรักกันในที่สุด

นวนิยายเขมรทั้ง 3 เรื่องที่ผู้วิจัยเลือกมานี้ ต่างได้รับรางวัลสำคัญในการตัดสินรางวัลพระสิหนุราชประจำปี ค.ศ. 1999 คือรางวัลที่ 1-3 ซึ่งเป็นเหตุจูงใจประการแรกที่ทำให้ผู้วิจัยเกิดความสนใจที่จะเลือกอ่านวรรณกรรมทั้ง 3 เล่มนี้ เพื่อเปรียบเทียบผลงานที่ได้รับรางวัลในปีเดียวกัน แต่ต่างอันดับกัน ประกอบกับเมื่ออ่านแล้วเกิดความประทับใจและซาบซึ้งกับบทประพันธ์ และศิลปะในการถ่ายทอดเรื่องราวของนักประพันธ์ทั้ง 3 ท่านเป็นอย่างมาก ที่สามารถนำเสนอเรื่องราวที่มุ่งสั่งสอนจริยธรรมให้คนในชาติเกิดความรักชาติ และมีพลังที่จะปกป้องดูแลชาติของตน ผ่านเรื่องราวที่แตกต่างกันด้วยโครงเรื่องแต่มีความรักเป็นแนวคิดหลัก โดยทั้ง 3 เรื่องต่างก็นำเสนอแนวทางการดำเนินชีวิตที่ดีงามให้ผู้อ่านได้เลือกปฏิบัติ อันจะนำไปสู่ความสุขเสมือนในตอนท้ายเรื่องตามที่นักประพันธ์ทั้ง 3 ท่านมุ่งหวังไว้ ก็ยังทำให้ผู้วิจัยเกิดความสนใจมากขึ้น

ด้วยเนื้อเรื่องที่สนุกสนาน ตื่นเต้น และอบอุ่นไปด้วยเรื่องราวแห่งความรักในรูปแบบต่าง ๆ แต่ต่างแฝงนัยและส่งเสริมคุณธรรมในการทำความดี ที่มีแนวคิดหลักมาจากความรัก อันได้แก่ความรักและห่วงหาประเทศชาติของตน ความรักและทำนุบำรุงศาสนา ตลอดจนความรัก ความเมตตา และความกตัญญูต่อคนในครอบครัว ที่นวนิยายเขมรทั้ง 3 เรื่องได้นำเสนอออกมานั้น ทำให้ผู้วิจัยเกิดความประทับใจทั้งในตัวของบทประพันธ์ ตลอดจนกลวิธีการประพันธ์ของนักเขียนทั้ง 3 ท่าน ที่สามารถถ่ายทอดเรื่องราวอันมีจุดมุ่งหมายหลักที่จะส่งเสริมให้คนทำความดี มีความรักต่อกัน และที่สำคัญคือมีความรัก ความห่วงหา และความกตัญญูต่อประเทศชาติของตนผ่านการดำเนินเรื่องที่สนุกสนาน ตื่นเต้น เร้าใจ อบอุ่นไปด้วยความรัก และประการสำคัญคือต่างจบเรื่องราวของตนด้วยความสุขสมหวัง ซึ่งนับว่าเป็นการสร้างกำลังใจ และก่อให้เกิดความจรรโลงใจ

แก่ผู้อ่านอย่างแท้จริง สัมกับเป็นบันทึงคดีที่เปี่ยมไปด้วยคุณค่าและความบันเทิง และนี่ก็เป็นเหตุ
 จูงใจที่สำคัญที่สุดที่ทำให้ผู้วิจัยเกิดความสนใจ และต้องการจะศึกษาวิเคราะห์องค์ประกอบทาง
 วรรณกรรม รวมทั้งคุณค่าของนวนิยายเขมรทั้ง 3 เรื่องนี้ให้ลึกซึ้ง เพื่อนำเสนอวรรณกรรมเขมรที่มี
 คุณค่า และน่าประทับใจแก่ผู้สนใจทั่วไป เพื่อเป็นการเผยแพร่ผลงานวรรณกรรมเขมรที่สมควร
 ได้รับการยกย่องให้เป็นที่รู้จักดียิ่งขึ้น

ความมุ่งหมาย และวัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาวิเคราะห์องค์ประกอบต่าง ๆ ของวรรณกรรมเขมรที่ได้รับรางวัล
 พระสิหนุราชประจำปี ค.ศ. 1999 อันดับที่ 1-3
2. เพื่อวิเคราะห์คุณค่าของวรรณกรรมเขมรทั้ง 3 เรื่อง
3. เพื่อนำเสนอลักษณะการประพันธ์ของวรรณกรรมเขมรที่ได้รับรางวัลระดับชาติ

ขอบเขตของการวิจัย

1. วิทยานิพนธ์เล่มนี้ มุ่งศึกษาวิเคราะห์วรรณกรรมเขมรที่ได้รับรางวัลพระสิหนุราช
 ประเภทร้อยแก้วอันดับที่ 1-3 ประจำปี ค.ศ.1999 จำนวน 3 เรื่อง ได้แก่รางวัลที่ 1 เรื่อง “เมฆสีด้า”
 ของหั่ว ยาด รางวัลที่ 2 เรื่อง “ขวัญถ้ำพระ” ของแกด โสภัน รางวัลที่ 3 เรื่อง “หัวใจ
 มหาสมุทร” ของอูจ วุทธา โดยศึกษาองค์ประกอบต่างๆ ทางวรรณกรรมอันได้แก่ โครงเรื่อง
 ฉาก ตัวละคร บทสนทนา และกลวิธีการประพันธ์
2. วิเคราะห์คุณค่าที่ได้รับจากวรรณกรรมเขมรทั้ง 3 เรื่องนี้ ในด้านสังคม ความเชื่อ
 และ จริยธรรม

ขั้นตอนของการวิจัย

1. ศึกษาและทำความเข้าใจวรรณกรรมเขมรทั้ง 3 เรื่อง
2. ค้นคว้าแนวคิดและทฤษฎีที่ใช้ในการวิเคราะห์องค์ประกอบของวรรณกรรมเขมร
 ทั้ง 3 เรื่อง
3. วิเคราะห์องค์ประกอบของวรรณกรรมเขมรทั้ง 3 เรื่อง
4. วิเคราะห์คุณค่าของวรรณกรรมเขมรทั้ง 3 เรื่อง
5. สรุปผลการวิเคราะห์

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับการวิจัย

1. ได้เข้าใจองค์ประกอบต่าง ๆ ของวรรณกรรมเขมรที่เลือกมาศึกษาอันจะเป็นแนวทางในการศึกษาวรรณกรรมเขมรแก่ผู้ที่สนใจทั่วไป
2. เห็นคุณค่าที่สะท้อนจากงานวรรณกรรมเขมรที่ได้รับรางวัลพระสิหนุราชที่เลือกมาศึกษาและนำมาประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวัน
3. เป็นการนำเสนอลักษณะการประพันธ์ของวรรณกรรมเขมรที่ได้รับรางวัลระดับชาติ

ข้อตกลงเบื้องต้น

1. ในการแปลข้อความบางตอนจากนวนิยายภาษาเขมรเป็นภาษาไทยที่ยกมาอ้างอิงในเนื้อหาของวิทยานิพนธ์เล่มนี้ จะใช้หลักการแปลแบบเอาความโดยเลือกใช้คำไทยที่มีความหมายใกล้เคียงกับคำเขมรมากที่สุด จะไม่ใช่วิธีการแปลคำต่อคำเนื่องจากจะทำให้ภาษาไม่สละสลวย เพราะวิทยานิพนธ์นี้ ผู้วิจัยไม่ได้ศึกษาภาษาโดยตรง แต่มุ่งเน้นการศึกษาวิเคราะห์ลักษณะการแต่งและเนื้อหาเป็นหลัก ดังนั้นจึงต้องการแปลให้ออกมาได้ใจความครบถ้วน และมีความราบรื่น สละสลวย
2. การถ่ายถอดชื่อเฉพาะที่ปรากฏในนวนิยายเขมรทั้ง 3 เรื่องนี้ ถ้าเป็นชื่อตัวละครที่มีเสียงหรือมีรูปคล้าย หรือใกล้เคียงกับในภาษาไทย จะถ่ายถอดโดยใช้คำในภาษาไทย เช่น ฅวง เป็น ดวง นายพิทัก เป็น นายพิทักษ์ เป็นต้น ส่วนชื่อตัวละครที่ออกเสียงหรือมีรูปแตกต่างจากภาษาไทยมาก จะถ่ายถอดด้วยรูปอักษรไทยที่ใกล้เคียงกับเสียงเขมรเพื่อให้คงรสชาติความเป็นวรรณกรรมเขมร เช่น สร้อย เป็น ต้น ส่วนชื่อสถานที่ซึ่งเป็นที่รู้จักแพร่หลาย จะใช้คำที่เรียกกันโดยทั่วไป เช่น เมืองเสียมราบ ในที่นี้ก็จะใช้ว่า เมืองเสียมราชู

บทที่ 2

ความรู้เบื้องต้นเกี่ยวกับวรรณกรรมที่เลือกมาศึกษา

นวนิยายเขมรในจำนวน 3 เรื่องที่เลือกมาศึกษาอันได้แก่เรื่อง “เมฆสีดำ” “ขวัญกล้าพระ” และ “หัวใจมหาสมุทร” มี 2 เรื่องคือเรื่อง “เมฆสีดำ” และเรื่อง “ขวัญกล้าพระ” ที่มีเนื้อหาเกี่ยวข้องกับสถานการณ์บ้านเมืองกัมพูชาในอดีต โดยเรื่อง “เมฆสีดำ” มีเนื้อหาบางตอนกล่าวถึงสถานการณ์บ้านเมืองในช่วงปี ค.ศ. 1960-1970 ส่วนเรื่อง “ขวัญกล้าพระ” ฉากในเรื่องอยู่ในที่ช่วงระยะเวลาของอาณาจักรฟูนัน คือสมัยศตวรรษที่ 14 ดังนั้นในงานวิจัยเล่มนี้จึงได้ให้ข้อมูลสังเขปสถานการณ์บ้านเมืองกัมพูชาในช่วงปี ค.ศ. 1960-1970 และข้อมูลทางประวัติศาสตร์ในสมัยอาณาจักรฟูนัน ซึ่งผู้แต่งได้กล่าวอ้างอิงไว้ในท้องเรื่องเพื่อเป็นการปูพื้นฐานความเข้าใจของผู้อ่านให้ทราบสถานการณ์บ้านเมืองที่เกี่ยวข้องกับช่วงระยะเวลาที่ผู้ประพันธ์กำหนดให้นวนิยายนั้นเกิดขึ้น เพื่อที่จะสามารถทำความเข้าใจกับเนื้อหาของนวนิยาย ตลอดจนผลกระทบซึ่งต่อเนื่องมาจากเหตุการณ์ทางประวัติศาสตร์ในช่วงนั้น ซึ่งจะส่งผลกระทบต่อความคิด ทศนคติ และสภาพชีวิตของตัวละครที่ผู้เขียนตั้งใจสื่อเพื่อถ่ายทอดให้ผู้อ่านเข้าใจสาเหตุและเหตุผลของพฤติกรรมของตัวละคร หรือสภาพสังคมตามที่ท้องเรื่องให้ชัดเจน และสมเหตุสมผลมากที่สุด อันจะนำไปสู่การวิเคราะห์ห้วงค์ประกอบต่าง ๆ ทางวรรณกรรมได้ชัดเจนและสะดวกยิ่งขึ้น ส่วนเรื่อง “หัวใจมหาสมุทร” ฉากในเรื่องเป็นช่วงเวลาปัจจุบัน ไม่ได้มีการกล่าวย้อนอดีต

สถานการณ์บ้านเมืองในช่วงระยะเวลาของนวนิยายเรื่อง “เมฆสีดำ”

นวนิยายเรื่อง “เมฆสีดำ” แม้ตามท้องเรื่องฉากจะเป็นเหตุการณ์ปัจจุบัน คือช่วงระยะเวลาประมาณปี ค.ศ. 1998-1999 แต่ผู้แต่งได้มีการกล่าวอ้างถึงสถานการณ์บ้านเมืองของประเทศกัมพูชาในช่วงปี ค.ศ. 1960-1970 ซึ่งเป็นช่วงที่บ้านเมืองกัมพูชากำลังมีความวุ่นวาย อันเกิดจากการเปลี่ยนแปลงทางการปกครองภายหลังการได้รับอิสรภาพจากประเทศฝรั่งเศส ซึ่งขณะนั้นอยู่ภายใต้การปกครองของสมเด็จพระเจ้าสีหนุ การที่ผู้แต่งมีการกล่าวอ้างถึงประวัติศาสตร์เหตุการณ์ในช่วงนั้น ก็เพื่อเป็นการปูพื้นความเข้าใจในลักษณะพฤติกรรม รวมทั้งความเป็นมาของตัวละครซึ่งมีความสำคัญต่อการดำเนินเรื่องหลายตัว ซึ่งได้รับอิทธิพล และผลกระทบจากสถานการณ์บ้านเมืองในช่วงนั้น อันส่งผลให้เป็นตัวกระตุ้น และเป็นปมในใจของตัวละครนั้น ๆ ให้มีลักษณะนิสัย พฤติกรรมการแสดงออก รวมทั้งการกระทำที่มีความสำคัญต่อเหตุการณ์ในเรื่องเป็นอย่างมาก

กัมพูชาในสมัยสมเด็จพระสีหนุ (ค.ศ. 1953-1970)

ตั้งแต่กัมพูชาได้รับเอกราชจากฝรั่งเศสในปี ค.ศ. 1945 ชาวกัมพูชาก็ยังมิได้รับความสงบสุขเท่าที่ควร เนื่องจากยังต้องเผชิญกับปัญหาความรุนแรงและยึดเยื้อ ซึ่งส่งผลกระทบต่อชีวิตและทรัพย์สินของประชาชน รวมทั้งเอกราชของชาติ และดินแดน อันเกิดจากการเปลี่ยนแปลงโดยใช้กำลังหลายครั้ง ทั้งการก่อการปฏิวัติ รัฐประหาร และการแทรกแซงโดยใช้กำลังทหารจากต่างประเทศ และเกือบทุกครั้ง ปัจจัยภายนอกก็มักจะเป็นพลังในการชี้นำความสำเร็จ แต่สันติภาพก็คงอยู่ไม่ได้ยั่งยืนในสมัยที่สมเด็จพระสีหนุเป็นผู้นำ อันเนื่องมาจากปัจจัยหลักคือการทำทลายอำนาจรัฐทั้งในด้านเอกราชของชาติ ดินแดน และสงครามปฏิวัติ¹

สมเด็จพระสีหนุและพรรคสังคมนิยมครอบงำชีวิตชาวกัมพูชาอยู่เป็นเวลาสิบกว่าปี และทรงถูกถอดออกจากตำแหน่งโดยสมาชิกสมัชชาแห่งชาติที่ทรงแต่งตั้งขึ้นด้วยพระองค์เองใน ค.ศ. 1970 ซึ่งนับเป็นจุดเปลี่ยนแห่งชีวิตการเมืองของพระองค์ พระองค์ได้เข้าร่วมเป็นพันธมิตรทางยุทธวิธีกับกลุ่มฝ่ายซ้ายของกัมพูชา รวมทั้งกับประเทศจีนคอมมิวนิสต์

กัมพูชากับสงครามเวียดนาม

สงครามเวียดนามบั่นทอนความมั่นคงทางเศรษฐกิจของกัมพูชา และทำให้สมเด็จพระสีหนุต้องสูญเสียตำแหน่ง พระองค์ทรงสามารถขับไล่พวกทหารเวียดนามออกจากกัมพูชาได้ แต่ก็ยังคงมีการก่อการร้ายตามชายแดน² หลัง ค.ศ. 1965 สงครามเวียดนามบีบบังคับกัมพูชามากขึ้น เนื่องจากกองกำลังเวียดนามเหนือเข้ามาในกัมพูชา กัมพูชาจึงต้องสู้รบกับเวียดกงและสังหารชีวิตชาวเวียดกงไปเกือบหนึ่งพันชีวิต

สถานการณ์บ้านเมืองในช่วงระยะเวลาของนวนิยายเรื่อง “ขวัญถ้ำพระ”

นวนิยายเรื่อง “ขวัญถ้ำพระ” เป็นนวนิยายที่แต่งขึ้นต่างระยะเวลา โดยมีฉากตามท้องเรื่องอยู่ในสมัยฟูนัน และตัวละครที่ผู้แต่งอ้างอิงสอดคล้องกับหลักฐานทางประวัติศาสตร์ว่ามีตัวตนจริง ดังนั้นการที่จะศึกษาวรรณกรรมประวัติศาสตร์ให้เข้าใจลึกซึ้ง จึงสมควรอย่างยิ่งที่ผู้ศึกษาจะต้องมีความรู้พื้นฐานเกี่ยวกับประวัติศาสตร์ในช่วงสมัยที่ปรากฏในท้องเรื่อง

¹ เกียน ชีระวิทย์ และ สุนัย ภาสุข, กัมพูชา ประวัติศาสตร์ สังคม เศรษฐกิจ ความมั่นคง การเมือง และการต่างประเทศ (กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2543), 104.

² วานิดา ตรงขางกูร, ปัญหาสำคัญในแหลมอินโดจีนหลังสงครามโลกครั้งที่ 2 (กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยรามคำแหง, 2519), 143.

อาณาจักรฟูนัน - นครอันรุ่งเรืองสมัยก่อนเมืองพระนคร

หลักฐานเรื่องราวที่เกี่ยวกับประวัติศาสตร์ของเอเชียอาคเนย์ส่วนใหญ่ได้มาจากประเทศจีน โดยมีกรกล่าวไว้เป็นครั้งแรกในพงศาวดารราชวงศ์ฮั่นซึ่งเขียนขึ้นในระหว่างปี พ.ศ. 337 – 551³ นอกจากนี้หลักฐานที่ได้จากการบันทึกของนักเดินทางชาวจีนบางคน ดังนั้นเรื่องราวต่าง ๆ ของอาณาจักรฟูนันโดยมากจึงได้มาจากจดหมายเหตุจีน ชื่อของประเทศกัมพูชาในสมัยนั้น ถูกค้นพบในเอกสารที่เป็นอักษรจีน ซึ่งจากการอ่านในสมัยปัจจุบันเรียกว่า “ฟูนัน” แต่ตามการศึกษาวิจัยของนักวิชาการอิสระด้านเขมรวิทยา มีการยืนยันว่า คืออักษรเขียนคำว่า “บาพนม” ซึ่งเป็นคำที่มีความหมายเกี่ยวข้องกับงานรื่นเริงอันเก่าแก่ของพระมหากษัตริย์เขมร คือ กรุงบนม (กรุงพนม) ซึ่งมีความหมายว่าเป็นมหากษัตริย์บพิตร⁴

ความเป็นอยู่ของชาวฟูนัน

จากหลักฐานเอกสารต่าง ๆ ที่ให้เรื่องราวเกี่ยวกับชนชาติในแถบเอเชียอาคเนย์ ทำให้ทราบว่ามีอาชีพของชนชาติที่ตั้งถิ่นฐานบ้านเรือนอยู่ริมน้ำ ส่วนใหญ่มักมีอาชีพเกษตรกรรม ดังนั้นก็อาจสันนิษฐานได้ว่า ชาวฟูนันก็คงจะมีอาชีพเกษตรกรรมเช่นเดียวกัน ส่วนด้านวัฒนธรรม แม้ว่าอาณาจักรฟูนันจะได้รับอิทธิพลจากวัฒนธรรมอินเดียมาก แต่ก็ยังมีการรักษาประเพณีมอญ-เขมร ด้วยการผสมกลมกลืนกับวัฒนธรรมใหม่ ๆ ที่เข้ามาจากอินเดียได้ โดยเฉพาะด้านพุทธศาสนากับศาสนาพราหมณ์ ซึ่งตั้งแต่เดิมมา การเผยแพร่ศาสนาเหล่านี้มายังศูนย์กลางของวัฒนธรรมเขมรได้เกิดการต่อต้านกับความเชื่อด้านเทพเจ้า และการนับถือผีบรรพบุรุษที่มีอยู่เดิม

การนับถือศาสนาในอาณาจักรฟูนัน

หลักฐานที่ให้ข้อมูลเกี่ยวกับการนับถือศาสนาในอาณาจักรฟูนันปรากฏทั้งในศิลาจารึกและจดหมายเหตุ โดยศิลาจารึกสมัยต้นหรือกลางพุทธศตวรรษที่ 11 จำนวน 3 หลัก ได้ชี้ให้เห็นว่าอาณาจักรฟูนันมีการนับถือทั้งศาสนาพราหมณ์และศาสนาพุทธซึ่งรับมาจากประเทศอินเดียควบคู่กันไป โดยมีอยู่ 2 หลักซึ่งค้นพบบริเวณแหลมโคชินไชนา ซึ่งเป็นของพระนางกุลประภาวดี อัครมเหสีของพระเจ้าโกณฑินยชัยวรมัน และเจ้าชายकुณวรมัน-พระโอรส ให้ข้อมูลเกี่ยวกับศาสนา

³ บี.อาร์.เพิร์น, ประวัติศาสตร์เอเชียอาคเนย์, แปลโดย ม.ร.ว. จีรวัดน์ จักรพันธ์ (กรุงเทพฯ : สมาคมสังคมนศาสตร์แห่งประเทศไทย, 2511), 4.

⁴ ย. ย. มีเหว, บรรณาธิการ, ปรวัตติศาสตร์ สงขม ใน ประเทศกัมพูชา, แปลและเรียบเรียงโดย ลง เสียม (มอสโค : องค์การพิมพ์เผยแพร่ธนาอุกา, 1981), 9.

พราหมณ์ลัทธิไวษณพิกายที่แพร่หลายอยู่ในราชวงศ์ ส่วนจารึกหลักที่ 3 เป็นของอุบาสกในพุทธศาสนา จารึกขึ้นในรัชกาลของพระเจ้ารุทรวรมัน ซึ่งครองราชย์ต่อจากพระเจ้าโกณฑินยชัยวรมัน

ส่วนจดหมายเหตุจีนในสมัยราชวงศ์ซื ได้อ้างถึงว่าพระเจ้าโกณฑินยชัยวรมันได้ส่งคณะทูตเดินทางไปยังจีนถึง 2 ครั้ง เพื่อส่งเครื่องราชบรรณาการ โดยมีพระสงฆ์ชาวอินเดียเป็นหัวหน้า โดยกล่าวไว้ว่า “ประเพณีของอาณาจักรฟูนัน ก็คือการถวายความเคารพแด่มเหศวร พระองค์ได้เสด็จลงมาบ่อย ๆ บนเขาโมตัน”⁵ ซึ่งมเหศวรนี้ก็คือพระอิศวร นั้นแสดงว่าอาณาจักรฟูนันมีการนับถือศาสนาพราหมณ์ลัทธิไสวณิกายด้วย แต่ก็ปรากฏหลักฐานทางพุทธศาสนา มากมาย เช่น พระพุทธรูปสลักด้วยหินปะการัง เจดีย์ข้าง 2 องค์กร เป็นต้น ดังนั้นจึงสรุปได้ว่าอาณาจักรฟูนันมีการนับถือศาสนาได้แก่ ศาสนาพุทธ ศาสนาพราหมณ์ไสวณิกาย และศาสนาพราหมณ์ไวษณพิกาย

เนื้อเรื่องย่อของนวนิยายเขมรทั้ง 3 เรื่อง

“เมฆสีด้า”

ตอนที่ 1 คืบแห่งการพบหน้า

บ่ายวันที่สามของเทศกาลแข่งเรือซึ่งเป็นพระราชพิธีสำคัญประจำปีของชาวเขมรที่จัดขึ้นอย่างยิ่งใหญ่ด้วยบรรยากาศสนุกสนานรื่นเริงของผู้ที่มาร่วมงาน ณ บริเวณแม่น้ำจตุมุข หน้าพระบรมราชวังแห่งกรุงพนมเปญ ประเทศกัมพูชา ท่ามกลางผู้คนจำนวนมาก ดวง นักศึกษาสาวชั้นปีที่ 2 คณะแพทยศาสตร์ได้ซักถาม ตามาส ชายชราวัย 70 ปี ด้วยความใฝ่รู้ ถึงประวัติความเป็นมาของประเพณีแข่งเรือนี้ ซึ่งตามาสได้เล่าตั้งแต่สมัยพระนครอันมิกองทัพเรือที่ยิ่งใหญ่ พร้อมทั้งเชื่อมโยงเหตุการณ์ที่สำคัญทางประวัติศาสตร์ของชาติสืบเนื่องมาจนถึงปัจจุบัน ในขณะที่ทั้งคู่สนทนากันอยู่ที่ใกล้ๆ นั้น นายแพทย์หนุ่มวัย 30 ปี ลูกครึ่งเขมร – ฝรั่งเศส ซึ่งก็คือ พระองค์เจ้าเขมรา หรือ พระองค์เทพ ได้ทรงฟังและสนพระทัยเรื่องราวที่ชายชราและหญิงสาวคุยกันอยู่เงียบ ๆ

พระองค์เทพผู้นี้เป็นเชื้อพระวงศ์กัมพูชา โดยพระบิดาคือพระองค์เจ้าเขมรินทร์และมารดาคือชาวฝรั่งเศส เมื่อมีโอกาสพระองค์จึงร่วมสนทนากับตามาสและดวง ด้วยความที่ยังไม่รู้จักกัน และทรงมีลักษณะภายนอกไม่เหมือนชาวเขมรแต่พูดภาษาเขมรชัด จึงทำให้ดวงและตามาสถามถึงประวัติส่วนพระองค์ พระองค์เทพจึงถามตามาสว่ารู้จักพระองค์เจ้าเขมรินทร์ผู้เป็นแพทย์ที่มี

⁵ หม่อมเจ้าสุภัทรีดิศ ดิศกุล, ศาสนาพราหมณ์ในอาณาจักรขอม (กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์พิมพ์มณเฑียร, 2516), 1-7.

ชื่อเสียงสมัยสังคมาภรณ์นิยมนหรือไม่ เป็นเรื่องบังเอิญที่ตามมาซึ่งเดิมเป็นครุคนตรีในวังรู้จักกับ พระองค์เจ้าเขมรินทร์และพระชายาชาวฝรั่งเศสเป็นอย่างดี ทั้งยังทราบประวัติหลังจากที่พระองค์เจ้าเขมรินทร์สิ้นพระชนม์ในปี 1974 ว่าหลังจากนั้นหนึ่งปี พระชายาซึ่งเป็นแพทย์เช่นเดียวกันได้พา พระโอรสซึ่งขณะนั้นมีพระชนม์ 7 ขันขาลี้ภัยไปอยู่ฝรั่งเศส

จากนั้นพระองค์เทพจึงแสดงพระองค์ว่าเป็นพระโอรสพระองค์นั้น พร้อมเล่าว่ามารดา ได้เลี้ยงพระองค์ให้มีความรักชาติและวัฒนธรรมเขมร จึงทำให้พระองค์มีความคิด มีพระทัย และการปฏิบัติพระองค์เฉกเช่นชาวกัมพูชาทุกประการ หลังจากที่ตามมาและดวงแนะนำตัวกับพระองค์เทพแล้ว เมื่อทรงทราบว่าดวงเป็นนักศึกษาแพทย์ ก็ทรงถามถึงปัญหาในการเรียนและการที่ดวงสนใจต่อวิชาชีพนี้นี้ เมื่อทราบความดังกล่าว จึงทรงรับปากจะสนับสนุนด้านตำราเรียนวิชาแพทย์ ซึ่งพระองค์เทพก็ทรงเริ่มชอบดวงขึ้นมาแล้ว ฝ่ายดวงเองก็มีความรู้สึกลึกลับ กับพระองค์เช่นกัน

ทั้งสามคุยกันอยู่เป็นเวลานานจนค่ำ ตามาตและดวงจึงทูลลา ในขณะที่พระองค์เทพ กำลังจะชวนให้ทั้งคู่อย่ารีบกลับ จาร ใจ สาวสวยวัยใกล้เคียงกับดวงซึ่งกำลังขับรถตามหาพระองค์ อยู่ก็เข้ามาขัดจังหวะและชวนพระองค์ไปเสวยอาหารค่ำ พระองค์ปฏิเสธเพราะจะไปตามาตและดวง ไปทานอาหาร แต่ทั้งสองคนก็คลาดกับพระองค์แล้ว มาการเร็ด หญิงฝรั่งเศสที่มากับจาร ใจทูลว่าจำ ดวงได้ ว่าเป็นนักศึกษาแพทย์ที่คณะฯ ซึ่งอาจหาทางติดต่อก็ได้ ส่วนตามาตก็อาจสอบถามได้จาก ดวง พระองค์เทพก็ทรงนึกได้ว่าที่อยู่ตามาตก็อาจถามได้จากคนในวัง

ท่าทีของพระองค์เทพที่สังเกตได้ว่าทรงห่วงคนทั้งสองมากโดยเฉพาะดวง จนถึงกับ ปฏิเสธการชักชวนของจาร ใจ ทำให้เธอไม่พอใจ จากนั้นทั้งสามก็นั่งรถออกไปจากบริเวณนั้น โดยจาร ใจเป็นผู้ขับ

ตอนที่ 2 อาจารย์หนุ่ม

ระหว่างทางไปทานอาหาร พระองค์เทพ และจาร ใจ ซึ่งแตกต่างกันทั้งรสนิยมและความคิด ได้คุยกันในเรื่องที่ขัดแย้งกันเกี่ยวกับวัฒนธรรม โดยเฉพาะการแต่งกาย โดยจาร ใจเป็นสาววัย 19 ปี ผู้นิยมวัฒนธรรมใหม่จากต่างประเทศ ซึ่งต่างจากพระองค์เทพที่แม้จะเป็นลูกครึ่งและมีพระชนม์ยังไม่มากแต่มีความนิยมในความเป็นเขมร แสดงออกอย่างเห็นได้ชัด ทั้งการแต่งกายอุปนิสัย และการดำเนินชีวิต ส่วนมาการเร็ดเป็นชาวฝรั่งเศสวัย 28 ปี เข้ามาอยู่กัมพูชา ทำงานด้านการแพทย์และสาธารณสุข เธอเป็นอาจารย์ด้านเภสัชกรรมซึ่งเป็นคนรอบคอบ ใจเย็น พุดน้อย และเป็นลูกพี่ลูกน้องกับพระองค์เทพ

เมื่อทั้งสามมาถึงร้านอาหารแห่งหนึ่งซึ่งเป็นสถานบันเทิง ก็ได้รู้จักและร่วมโต๊ะโดยบังเอิญกับแจ๊คกี้ คุณนายกุลาบสอ (กุหลาบขาว) และเจ้าแก้ว ซึ่งคุณเป็นผู้มีอิทธิพล โดยพวกเขาได้แนะนำตัวโดยอ้างว่าเป็นชาวเขมรลี้ภัยไปอยู่ฮ่องกงและมีอาชีพเกี่ยวกับวงการภาพยนตร์ แจ๊คกี้ซึ่ง

เป็นชายหนุ่มท่าทางเจ้าชู้และมีท่าทีเป็นนักเลงได้ชวนจารใจไปเดินรำ และภายหลังมกาเร็ดจับได้ว่าแจกก็ได้ออบสมยาเสพติดลงในแก้วเหล้าของจารใจ ต่อมาเกิดมีเรื่องกันขึ้นในร้านอาหารจนถึงขั้นกำลังจะใช้อาวุธปืน พระองค์เทพและมกาเร็ดเห็นสถานการณ์ไม่ดีจึงพาจารใจซึ่งมีอาการมึนเมามากกลับ ระหว่างเดินทางกลับ มกาเร็ดได้เตือนให้จารใจทราบถึงโทษภัยของยาเสพติด แต่จารใจไม่มีสติที่จะเข้าใจด้วยความเมาและหลงเสน่ห์ของแจกก็ เมื่อทั้งสามออกไปได้ไม่นานก็เกิดระเบิดขึ้นที่ร้านอาหารแห่งนั้น

ตอนที่ 3 หญิงสาวผู้ยั่ววน

สองเดือนผ่านไปจารใจมาพบดวงที่ห้องสมุด ซึ่งบัดนี้ดวงยังไม่ได้รับตำราเรียนจากพระองค์เทพ ทั้งคู่ได้ต่อกปากต่อกำกันขึ้น จนจารใจซึ่งเริ่มคิดยา โมโหจนถึงกับมีอาการอยากยา และจะเป็นลม ทำให้ดวงต้องหนีคยาที่อยู่ในกระเป๋าของจารใจให้ เมื่ออาการดีขึ้นจารใจจึงพูดตรงๆ กับดวงว่าห้ามไปยุ่งเกี่ยวกับพระองค์เทพอีกเพราะฐานะไม่คู่ควรกัน แต่ดวงก็มีการตอบโต้ไปบ้าง จารใจกล่าวขู่ดวงว่าไม่ให้นำเรื่องนี้ไปบอกใคร จากนั้นเธอก็จากไป

พระองค์เทพนำมารดา กลับจากฝรั่งเศสเพื่อร่วมงานสงกรานต์ปีใหม่เขมร โดยมีมกาเร็ด ตามาสา จารใจและพ่อแม่ของเธอคือ *ชัยวัฒน์* และ *งามจันทร์* มารับที่สนามบิน เมื่อไม่พบดวง พระองค์เทพจึงถามถึง เรื่องของดวงจึงเป็นประเด็นสนทนา มกาเร็ดทูลว่าทราบว่ามีคนขู่ดวงไม่ให้พบกับพระองค์ จารใจเริ่มแสดงอาการไม่พอใจ งามจันทร์เมื่อเห็นบรรยากาศไม่สู้ดีจึงเปลี่ยนเรื่องเป็นการท่องเที่ยว ชัยวัฒน์จึงชวนพระองค์ไปเที่ยวที่เมืองไทย แต่พระองค์เทพตอบว่าทรงชอบท่องเที่ยวในกัมพูชามากกว่า ตามาสาซึ่งนั่งฟังอยู่จึงถามถึงประวัติของครอบครัวชัยวัฒน์และงามจันทร์

ชัยวัฒน์เล่าว่าครอบครัวเขาลี้ภัยไปอยู่ประเทศไทย 18 ปีเปลี่ยนชื่อและโอนสัญชาติเป็นไทยรวมทั้งยึดธรรมเนียมปฏิบัติต่างๆ แบบคนไทย จนกลายเป็นคนไทยไปโดยอัตโนมัติ ตามาสาจึงถามต่อว่าชัยวัฒน์ถือว่าครอบครัวตนเป็นไทยหรือเขมร สร้างความไม่พอใจจนจารใจต่อว่าตามาสาด้วยภาษาไทย พระองค์เทพจึงทรงไกล่เกลี่ยโดยกล่าวว่าตามาสาคงเป็นห่วงความเปลี่ยนแปลงของวัฒนธรรมเขมร ซึ่งชัยวัฒน์ นักธุรกิจค้าพลอยและเห็นประโยชน์ทางการค้าเป็นสำคัญ ไม่ใส่ใจต่อเรื่องนี้เลย เรื่องวัฒนธรรมจึงเป็นหัวข้อสนทนาขึ้นอีก

เมื่อถึงบ้านของชัยวัฒน์ ซึ่งมีสวนและสระน้ำหน้าบ้าน พระองค์เทพและจารใจเดินเล่นกันในส่วนที่มีรูปสลักผู้หญิงซึ่งจารใจสั่งทำจากกรุงเทพฯ ประดับอยู่ รูปสลักดังกล่าวมีลักษณะสวยงามแบบ “เซ็กซี่” จึงเป็นประเด็นให้ทั้งสองคุยกันเรื่องวัฒนธรรมไทย – เขมร ผสมกับเรื่องหัวใจและความรัก โดยจารใจได้ยอมรับกับพระองค์เทพว่ารักพระองค์ อีกทั้งยอมรับว่าตนเป็นคนไทยร้อยเปอร์เซ็นต์ เป็นโอกาสให้พระองค์เทพได้กล่าวเป็นเชิงตั้งสอนและตักเตือนจารใจในเรื่อง

ความรักที่ถูกต้องเหมาะสม รวมทั้งแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับวัฒนธรรมด้านเชื้อชาติและชนชาติที่ควรจะชำระไว้ซึ่งขนบธรรมเนียมที่ดั่งงามอันมีมาแต่เดิมของเขมร

ตอนที่ 4 ดอกไม้ล้มชาติเกิด

บ่ายวันหนึ่งที่วัดป่าทุมวดี ดวงกับนายแดนผู้เป็นพ่อ มาที่วัดเพื่อทำความสะอาดและเคารพเจดีย์บรรพบุรุษแม่ของดวงและบรรพบุรุษคนอื่นๆ เนื่องจากใกล้วันสงกรานต์ปีใหม่เขมรแล้ว จากนั้นแจ๊คก็ผู้เป็นลูกเลี้ยงของเจ้าแก้วผู้จัดการโรงแรมยอดเขาสีคำ เดินเข้ามาทักทายแดนซึ่งเป็นลูกจ้างในตำแหน่งสมุหบัญชีของเจ้าแก้ว และสั่งแดนให้ไปเบิกเงินในบัญชีของโรงแรมมาให้เขา 3,000 ดอลลาร์ และเมื่อแดนออกไป แจ๊คก็จึงเข้ามาทักทายดวงแต่ดวงทำเฉยเมยไม่สนใจแถมยังถามแจ๊คว่าเป็นใครทำไมมายืนเกะกะแถวนี้ ทำให้แจ๊คก็รู้ว่าดวงไม่ธรรมดาเพราะผู้หญิงทั่วไปจะไม่แสดงกิริยาเช่นนี้กับเขา เขาจึงแสดงอาการเกะกะระรานดวง ทั้งคู่จึงโต้เถียงกัน จนแจ๊คก็รู้ว่าพ่อของดวงเป็นลูกน้องพ่อของเขา จึงทำให้แจ๊คก็จะล่องเินดวง แต่พระองค์เทพซึ่งก็มาเคารพเจดีย์ของบรรพบุรุษเช่นกัน ได้เข้ามาขัดจังหวะได้ทัน ซึ่งแดนก็กลับมาพอดี เมื่อแจ๊คก็ได้เงินก็ยื่นให้แดน 1,000 ดอลลาร์เป็นของขวัญปีใหม่ ซึ่งดวงไม่สบายใจนัก จากนั้นแจ๊คก็กลับไปพร้อมกับความต้องการเอาชนะดวงให้ได้

เมื่อดวงแนะนำแดนและพระองค์เทพให้รู้จักกัน แดนก็ขอตัวไปไหว้พระ พระองค์เทพจึงถามดวงถึงตำราวิชาแพทย์ ดวงจึงเกิดความไม่สบายใจในการถูกห้ามยุ่งเกี่ยวกับพระองค์เทพพระองค์เทพจึงทรงชดทอคิดถึงใจ แต่ดวงไม่ต้องการให้พระองค์มาเกี่ยวข้องกับเรื่องนี้

ในตอนเย็น แดนกลับออกมาพร้อมกับตามาสซึ่งมาไหว้พระเช่นเดียวกัน ทั้งสี่จึงได้ทักทายกันและสนทนาถึงเรื่องการทำบุญให้ญาติผู้ล่วงลับ และกิจกรรมทางศาสนาที่เกี่ยวกับวัดโดยเชื่อมโยงกับประวัติศาสตร์กัมพูชาที่น่าเศร้าในสมัยพอลพต ก่อนที่ต่างจะแยกย้ายกันกลับ พระองค์เทพได้ชวนดวงให้ไปเที่ยวในเทศกาลสงกรานต์ปีใหม่เขมรด้วยกัน

ในวันแรกของเทศกาลปีใหม่เขมร จารใจนั่งเสิร์ฟอยู่ในสวนหน้าบ้านนึกถึงพระองค์เทพด้วยใจอิจฉาริษยา สักครูแจ๊คก็มาหาคำของขวัญปีใหม่เป็นสร้อยคอมาให้ แต่ในใจเขาไม่ได้จริงจังกับจารใจเลยเพราะคิดแต่จะเอาชนะใจดวงมากกว่า จารใจก็เช่นกันใจหนึ่งก็เหมือนจะรักพระองค์เทพ แต่ที่จริงแล้วเธอชอบที่จะคบหากับแจ๊คก็มากกว่า เพราะนอกจากจะเข้ากันได้ทางความคิดและรสนิยมซึ่งต่างจากพระองค์เทพแล้ว แจ๊คก็ยังมีของขวัญที่ถูกใจมาให้เสมอ โดยเฉพาะ “ยาเสพติด” ซึ่งตอนนี้จารใจกลายเป็นคนติดยาไปแล้ว จากนั้นทั้งคู่ก็พากันไปเที่ยวเล่นในบ่อนการพนันอีกด้วย

ในวันเดียวกัน หลังกลับจากทำบุญที่วัด พระองค์เทพและมารดาได้จัดงานเลี้ยงขึ้นที่บ้านของชัยวัฒน์ มีแขกได้รับเชิญมาหลายคน ทั้งตามาสและดวงก็ได้รับเชิญด้วยเช่นกัน อาหารใน

งานเป็นอาหารเขมรล้วน เครื่องดื่มก็ไม่มีสิ่งมีนเมา เพลงที่ร้องในงานเป็นเพลงเขมรทั้งหมด เมื่อจารใจกลับมาถึงงานในตอนค่ำก็รู้สึกแปลกๆ กับรูปแบบของงานที่ไม่เหมือนกับงานเลี้ยงอื่นๆ พระองค์เทพจึงมีโอกาสนอธิบายถึงความสำคัญของวัฒนธรรมเขมร อันเป็นเหตุที่พระองค์ไม่จัดงานเลี้ยงในรูปแบบที่ทั่วไปจัดกัน ซึ่งมักมีอิทธิพลจากวัฒนธรรมต่างประเทศ และพฤติกรรมที่ขัดต่อศีลธรรมอันดีงาม

ตอนที่ 5 การค้าพิศภพหมาย

วันที่ 2 ของเทศกาลสงกรานต์ปีใหม่เขมร พระองค์เทพพาเพื่อนๆ ไปเที่ยวยังที่ต่างๆ ในกรุงพนมเปญและปริมณฑล โดยในตอนค่ำมีการแสดงทางวัฒนธรรมที่โรงละครจตุมุข เป็นการแสดงโขนละครสมัยใหม่ของนักศึกษามหาวิทยาลัยภูมินทร์วิจิตรศิลป์ พระองค์เทพ ตามาสและดวง รวมทั้งเพื่อนคนอื่นๆ ก็ได้เข้าชมการแสดงนี้ด้วย การแสดงเป็นการเล่าเรื่องจากอดีตอาณาจักรกัมพูชาอันรุ่งเรือง วิถีกรรมของกษัตริย์ วัฒนธรรมการแต่งกาย ศิลปะ ศาสนา สถาปัตยกรรม จนกระทั่งอำนาจของเมืองพระนครสิ้นสุดลง จากนั้นก็แสดงถึงความโศกเศร้าและน่าเสียดายที่โจรมาลักลอบทำลายโบราณสถานและโบราณวัตถุอันเป็นมรดกของชาติไปขาย ซึ่งเป็นการกบฏต่อชาติ ศาสนา และพระมหากษัตริย์

วันที่ 3 ของเทศกาลสงกรานต์ปีใหม่ พระองค์เทพและมาการีตได้พาบรรดานักศึกษาซึ่งมีดวงร่วมอยู่ด้วยไปเที่ยวพักผ่อนชายทะเล ระหว่างทางทุกคนมีความสุขกับการร้องเพลงบนรถทานก้วยเดี่ยวข้างทางที่กำบังสปีอ สักการะสิ่งศักดิ์สิทธิ์บนยอดเขาเพชรนิล ฯลฯ จนถึงชายทะเลกรุงพระสีหนุซึ่งเป็นสถานที่ตากอากาศที่มีชื่อเสียงและสวยงามที่สุดในกัมพูชา ในตอนบ่าย ดวงซึ่งได้มาทะเลเป็นครั้งแรกได้เล่นน้ำทะเลอย่างมีความสุขกับเพื่อนๆ และได้คุยกับมาการีตในเรื่องต่างๆ รวมทั้งเรื่องความรัก

ณ โรงแรมที่พัก หลังอาหารเย็น ดวงและพระองค์เทพได้มีโอกาสคุยกันอย่างสนิทสนมและทำความรู้จักกันมากขึ้น ทำให้เกิดความรู้สึกดีๆ ระหว่างกัน พระองค์เทพยังได้ถามถึงชายหนุ่มที่มาส่งดวงตอนเช้า ดวงตอบว่าเป็นลูกพี่ลูกน้องของดวงชื่อ ภักดี มีอาชีพเป็นตำรวจ และเมื่อถูกถามเรื่องความรัก ดวงทูลพระองค์ว่ายังไม่สนใจอะไรนอกจากการศึกษา ทำให้พระองค์เทพพอพระทัยในจิตใจบริสุทธิ์และใฝ่การศึกษาของดวง

ตอนที่ 6 กลุ่มเหยี่ยวเหิน

หลังจากกลับจากการท่องเที่ยว ดวงก็ต้องพบกับปัญหาหนัก คือการที่นายแดนผู้เป็นพ่อแพ้นั้น ต้องเอาเงินในบัญชีของโรงแรมไปจ่าย แจกก็นำเงินส่วนตัวคืนเข้าบัญชี ทำให้แดนเป็นหนี้ แจกก็หนึ่งหมื่นดอลลาร์ และแจกก็มีเงื่อนไขว่าหากนำเงินมาใช้คืนไม่ได้จะถูกไล่ออก หรือมิฉะนั้น

ก็จะต้องทำให้ดวงยอมรับเขาให้ได้ ดวงจึงเชื่อว่าเป็นแผนของแจ๊คกี้ที่มุ่งทำร้ายครอบครัวของเธอจะ
ปรึกษาพระองค์เทพก็ไม่ได้เพราะทรงกลับปารีสแล้ว ที่ฝั่งสุดท้ายก็คือ ภัคดี

เมื่อภัคดีมาเยี่ยมดวงและแดน ดวงจึงเล่าเรื่องทั้งหมดให้ฟัง ภัคดีก็บอกความจริงที่
ทางการทราบเกี่ยวกับแจ๊คกี้ว่าเขาเป็นนักเลง นักพนัน นักเที่ยวผู้หญิง ค้ายาเสพติด เป็นอาชญากรผู้มี
อิทธิพลที่ทางการตามจับอยู่ จากนั้นภัคดีก็ต้องลากลับเพราะหน่วยปราบอาชญากรรม “เหยี่ยวเหิน”
ซึ่งเขาสังกัดอยู่เรียกตัวไปปฏิบัติหน้าที่ด่วน โดยเหตุขณะนั้นคือการจับกุมกลุ่มโจร “มือโลहित” ซึ่ง
ก่อเรื่องอยู่ที่ภัคตาคาร “กุหลาบขาว” แต่หลังการเข้าจับกุม กลุ่มผู้ร้ายได้หลบหนีไปได้

ตอนที่ 7 บ่อนเมฆสีด้า

ข่าวที่ทางการออกปราบปรามกลุ่มโจรมือโลहित รวมทั้งกลุ่มอื่นๆ ได้แพร่ออกไปทั่ว
เมือง ภัคดีมาหาดวงและแดนเพื่อสืบหาข้อมูลผู้ร้าย ซึ่งเขาเชื่อว่าน่าจะมี ความเกี่ยวโยงกันระหว่าง
กลุ่มโจรมือโลहितกับ เจ้าแก้ว แจ๊คกี้ และคุณนายกุหลาบขาว แดนยินดีให้ความร่วมมือ โดยเล่าว่า
เจ้าแก้วเดิมเป็นคนเวียดนามปลอมสัญชาติเป็นเขมร มาซื้อกิจการ โรงแรมยอดเขาสีด้าซึ่งมีรายได้
มากผิดปกติจนเป็นที่สงสัย ส่วนคุณนายกุหลาบขาว เดิมเป็นชาวจีนฮกเกี้ยน แล้วเข้ามาซื้อโรงแรม
เก่าอีกแห่งหนึ่ง โดยตั้งชื่อใหม่ว่าโรงแรมกุหลาบขาว ซึ่งเธอผู้นี้ชอบคัดเลือกเด็กสาวสวยๆ มาเป็น
พนักงานโรงแรม และโรงแรมทั้งสองนี้ดูจะมีความสัมพันธ์กัน ส่วนแจ๊คกี้เดิมเป็นเด็กกำพร้าข้าง
ถนน เจ้าแก้วและคุณนายกุหลาบขาวเก็บมาเลี้ยงเป็นลูก และพอโตขึ้นก็ทำตัวเกร เที้ยวผู้หญิง ดิด
การพนัน และชอบนำเงิน โรงแรมไปใช้จ่ายสุรุ่ยสุร่าย นอกจากคนทั้งสามก็ยังมีชัชวัฒน์เป็นเจ้าของ
กิจการพลอยและเป็นคนสนิทของเจ้าแก้ว โดยเบื้องหลัง ชัชวัฒน์มีธุรกิจลับลักลอบค้าโบราณวัตถุ
เมื่อดวงกลับเข้ามาบ้าน ได้มีข่าวว่ามีแก๊งค์ลักดีบุกออกอาละวาด จับตัวเด็กนักเรียนไป ภัคดีคิดว่า
น่าจะเป็นฝีมือของกลุ่มโจร “ดีเหยี่ยว” ซึ่งมีเครือข่ายเกี่ยวโยงกับกลุ่มมือโลहितและพวกของเจ้าแก้ว

ค้ำวันนั้นที่โรงแรมยอดเขาสีด้า มีการประชุมลับของหัวหน้ากลุ่มโจรต่างๆ ในเครือข่าย
ซึ่งใช้ชื่อว่า “บ่อนเมฆสีด้า” ซึ่งมี เจ้าแก้ว คุณนายกุหลาบขาว แจ๊คกี้ ชัชวัฒน์และจารใจ โดยประชุม
กันเรื่องที่ทางการ โดยเฉพาะหน่วยเหยี่ยวเหินได้เร่งกระจายกำลังปราบปรามกลุ่มต่างๆ ของพวกตน
อยู่ ซึ่งได้แก่ กลุ่มมือโลहित กลุ่มปีศาจเงาดำ กลุ่มดีเหยี่ยว และกลุ่มนกเขาผี ทำให้ทุกกลุ่มใน
เครือข่ายต้องร่วมกันรับมือกับตำรวจ และเลขาผู้บันทึกการประชุมนั้นก็คือนายแดนผู้ซึ่งเป็นที่ไว้วางใจ
ของเจ้าแก้ว ซึ่งเมื่อการประชุมจบลง เขาได้ถูกสงสัยและถูกแจ๊คกี้จับได้ว่าเป็นหนอนบ่อนไส้ ให้
ความร่วมมือกับทางการ

ตอนที่ 8 หลุมแป้งพิษ

วันหนึ่งขณะที่ภักดีและ สงหา เพื่อนตำรวจในหน่วยเดียวกัน ปฏิบัติหน้าที่ลาดตระเวน อยู่บนทางหลวงหมายเลข 4 เขาทั้งสองได้ช่วยเหลือผู้หญิงสาว 3 คนซึ่งกำลังถูกกลุ่มโจรปล้นรถ จึงได้เกิดการต่อสู้กัน และเขาทั้งสองได้ติดต่อดำรวจท้องที่ให้จับผู้ร้ายไปดำเนินคดี ฝ่ายหญิงทั้งสาม นั้นเป็นที่สงสัยของภักดีว่าเป็นคนของเครือข่ายเมฆสีดำ เขาจึงทำเป็นชวนคุยและถามเรื่องทั่ว ๆ ไป จากพวกเธอ เพื่ออาจจะ ได้ข้อมูลเพิ่มเติมเกี่ยวกับคนร้าย

จากนั้นทั้ง 5 คนก็ได้พากันมาทานข้าวที่บ้านหลังหนึ่งในกำแพงสปีอ ซึ่งความจริงเป็น แผนการของโจร ตำรวจทั้งสองถูกหญิงสาวทั้งสามมอมเหล้าจนเมาหมดสติไป เมื่อตื่นขึ้นในตอน เย็น นายแดนโทศัพท์มาหาภักดีบอกว่าดวงถูกลักพาตัว ทั้งภักดีและสงหากำลังจะรีบออกจากบ้าน หลังนั้น แต่ก็ต้องพลาดท่าตกลงไปในหลุมกับดักที่มีผงแป้งพิษซึ่งออกฤทธิ์ต่อร่างกาย กระดูก และ ทำให้หมดกำลัง

ณ คฤหาสน์ริมทะเล ใกล้เชิงเขา ที่ซึ่งดวงถูกจับมาขังไว้ แจกก็ได้เข้ามาหาดวงใน ห้องขังที่จัดไว้อย่างสวยงาม เขาพยายามเอาชนะใจดวงด้วยพฤติกรรมเสียผู้หญิงที่จะลวนลามดวง แต่ดวงขจัดขึ้นทุกวิถีทาง พอได้โอกาสจึงฟาดหัวแจกด้วยแฉก้น ทำให้แจกโกรธมาก จากนั้นเขาก็ รีบออกไปเพราะมีโทรศัพท์ตามตัวด่วน ทิ้งให้ดวงต้องทุกข์ใจเพราะคิดถึง พระองค์เทพ ภักดี และ นายแดนผู้เป็นพ่อ และทนระทมทุกข์กับ โชคชะตาของตัวเอง

ตอนที่ 9 พิษของยาเสพติด

หลังจากภักดีพ้นจากพิษผงแป้ง ก็พบว่าตัวเองถูกจับใส่กุญแจมืออยู่ในที่คุมขังซึ่งเป็น คฤหาสน์ใกล้ทะเล โดยไม่พบสงหา เขารู้สึกเสียใจและเสียเกียรติและเสียใจที่ประมาทหลงกลศัตรู จากนั้นสมุนโจร 5 คนโดยบางคนเป็นชาวต่างชาติ ได้เข้ามาพูดคุยภักดีให้เข้าร่วมกลุ่มโจร มิฉะนั้นจะ ถูกฆ่า เขาจึงเลือกที่จะมีชีวิตอยู่ โดยพวกโจรมีข้อแม้ว่าต้องมีการประลองฝีมือและดื่มน้ำสาบานซึ่ง มีสารพิษปนอยู่ และจะต้องดื่มยาละลายพิษชั่วคราวซึ่งจะต้องดื่มเป็นประจำทุกสัปดาห์ ไม่เช่นนั้น แล้วพิษจะกำเริบทรุนทรายมากเหมือนตายทั้งเป็น ภักดีตอบตกลง วันนั้นกลุ่มโจรจึงทำพิธีรับ สมาชิกใหม่เพิ่มอีก 8 คน ซึ่งมีภักดีและสงหาร่วมอยู่ด้วย จากนั้นทั้งคู่ก็ถูกปล่อยตัวกลับไปยังกลุ่ม เขี้ยวเหิน หนึ่งสัปดาห์ผ่านไป ทั้งคู่เริ่มมีอาการผิดปกติจากพิษยา ซึ่งผู้บัญชาหน่วยสังเกตเห็น

ข่าวการหายไปของดวงรู้ถึงพระองค์เทพทำให้ทรงกังวลและห่วงใยดวงมาก เมื่อ พระองค์กลับจากฝรั่งเศสจึงคิดที่จะหาดวงให้พบ โดยทรงถามข่าวจากนายแดนซึ่งบัดนี้สติฟื้นเพื่อน ไปแล้วจากพิษยา แต่พระองค์ได้ข้อมูลเพิ่มเติมจากสมุคบันทึกรประจำวันของนายแดน พระองค์ ตา มาส และมากาเร็ด ได้ร่วมมือกับพวกเขี้ยวเหินแก้ปัญหาหนี้โดยนำข้อมูลจากที่ประชุมว่าด้วยการ ป้องกันและปราบปรามการค้าและเสพยาเสพติดแห่งอาเซียนมาเป็นยุทธศาสตร์สำคัญ

พระองค์เทพดำเนินการ โดยให้ข้อมูลที่ได้จากนายแดนกับพวกเหยี่ยวเหิน โดยมีภักดีร่วมให้ข้อมูลด้วยเพื่อเป็นหลักฐานในการดำเนินคดีกับพวกแจกกี พร้อมกับนั้น พระองค์ยังได้ร่วมมือกับกลุ่มแพทย์ฝรั่งเศส ในการรักษาพิษที่อยู่ในตัวนายแดน สงหาและภักดีจึงหาย และเมื่อถึงกำหนดที่สงหาและภักดีจะต้องเข้าไปรายงานตัวกับกลุ่มโจรเพื่อตีมีขาละลายพิษ ทางผู้บัญชาการหน่วยฯ ก็ให้ทั้งคู่เข้าไปเพื่อสืบข้อมูล โดยแกล้งทำเหมือนว่ายังไม่หายจากพิษ

ตอนที่ 10 สิ้นค้าตลาดมืด

ช่วยฉันซึ่งกำลังวางแผนการทำทนายกฎหมายขนถ่ายสินค้าหนีภาษี และโบราณวัตถุ ออกนอกประเทศโดยผ่านทางทะเล ได้นัดเจ้าแก้วและคุณนายกุหลาบขามาเจรจา เรื่องลักลอบขนยาเสพติด รวมทั้งขนหญิงสาวที่ถูกลวงมาขายบริการ ข้ามไปยังประเทศต่างๆ ควบคู่ไปด้วย โดยมีลูกค้าเข้าร่วมหารือการค้าตลาดมืดครั้งนี้ด้วย

ณ คลุหาสน์ชายทะเลที่คุมขังดวง จารใจได้เข้ามาหาดวงเพื่อเยาะเย้ยและหาเรื่องดวง แต่ดวงก็อดทนไม่สะทกสะท้าน ทั้งยังต่อว่าจารใจว่าเป็นหญิงประพุดแต่เรื่องไม่ดี ผิดศีลธรรมอันดีงาม ทั้งคู่ต่อปากต่อคำกันนาน เมื่อจารใจโมโหจึงชักปืนขึ้นมาจะยิงดวง ลูกน้องแจกกีผู้ที่คุมห้องขังอยู่และแอบชอบดวงมานานแล้วตั้งแต่วันที่จารใจให้ลักพาตัวมา ก็ได้เข้ามาขัดจังหวะ จารใจจึงออกจากห้องไป ชายผู้คุมห้องขังซึ่งถูกเรียกว่าพี่ใหญ่ที่ 2 เข้ามาหมายจะลวนลามและข่มขืนดวง ดวงต่อสู้แรงไม่สำเร็จจึงต้องแกล้งทำเป็นพุดคดีด้วย เมื่อพี่ใหญ่ที่ 2 ซึ่งอยู่ในอาการมึนเมาหลงกลและเปลอ ดวงได้โอกาสจึงตีหัวชายร่างใหญ่ที่จะทำร้ายเธอจนสลบ แล้วเธอก็ฉวยโทรศัพท์มือถือของเขาโทรติดต่อกับพระองค์เทพ ทูลให้ทรงทราบเรื่องที่เกิดขึ้น เพื่อติดต่อนำกำลังมาช่วย ซึ่งนอกจากเธอแล้วก็มีเด็กสาวที่ถูกล่อลวงมาอีกเป็นจำนวนมาก ทั้งดวงและพระองค์เทพยังได้ถามไถ่สุขทุกข์กันตามแต่เวลาจะอำนวย

จากนั้น ดวงพยายามหาทางหนีจากที่นั่น โดดมาจากหน้าต่างที่อยู่สูงจากพื้นดิน แต่แล้วเธอก็ดีใจที่เห็นภักดีและสงหามาถึง ดวงโยนโบว์ที่ภักดีซื่อให้ลงไปเป็นสัญญาณแล้ว โบกมือให้ภักดีรู้ว่าเธออยู่ที่นั่น ภักดีเมื่อรับรู้จึงขึ้นไปพบดวงและแอบจับพี่ใหญ่ที่ 2 ซึ่งสลบโยนลงบ่อจระเข้

ตอนที่ 11 เมฆดำอันตราย

หลังจากทราบข้อมูลคนร้ายจากดวงว่าจะมีการขนถ่ายสินค้าผิดกฎหมาย รวมทั้งหญิงสาวที่ถูกล่อลวง ภักดีได้ติดต่อไปยังหน่วยเหยี่ยวเหินและตำรวจท้องที่ ซึ่งพระองค์เทพก็ได้ติดต่อแจ้งความแล้ว ส่วนดวงก็ใส่กุญแจมือตัวเองเหมือนเดิมเพื่อไม่ให้ผิดสังเกต และในตอนนี้รังโจรกลุ่มเมฆสีดำก็มีเหตุการณ์ผิดปกติเกิดขึ้น จากการหายตัวไปของพี่ใหญ่ที่ 2 และการที่รูปปั้นงูพิษที่เป็น

สัญลักษณ์ซึ่งพวกโจรเคารพบูชาถูกคนนิรนามทำลาย สร้างความโกรธและสงสัยให้กับพวกโจร เป็นอันมาก

เวลานั้นที่ทำเรือใกล้คฤหาสน์ มีการขนถ่ายสิ่งผิดกฎหมายต่างๆ ขณะที่ชัยวัฒน์ แจกกี และชาวต่างประเทศอีก 3 คน กำลังบัญชาการคนงานอยู่นั้น ก็ได้ยินเสียงปืนลั่นขึ้นในคฤหาสน์ซึ่งเป็นรังโจร ทำให้พวกโจรตกใจและแปลกใจ นั่นหมายความว่ากองกำลังตำรวจ ได้มาถึงที่แห่งนั้น และตรึงกำลังไว้แล้ว ต่อมาจึงเริ่มเกิดการปะทะกันระหว่างโจรและเจ้าหน้าที่ของทางการ ภัคดีได้ขอให้แจกกีซึ่งขณะนั้นกำลังมีความโกรธแค้นมากให้มอบตัว แต่แจกกีไม่ยอม ทั้งสองฝ่ายหลังจากโต้เถียงกันได้สักครู่ ก็เกิดการปะทะรุนแรงขึ้น พร้อมกับกำลังสนับสนุนก็มีเพิ่มเข้ามาและบอกให้ผู้ร้ายทิ้งอาวุธและมอบตัว

กองกำลังที่ตามมามีพระองค์เทพเสด็จมาด้วย ทั้งยังทรงกล่าวเกลี้ยกล่อมให้ชัยวัฒน์ และแจกกีมอบตัว ชาวต่างชาติทั้ง 3 คนกำลังจะชวนชัยวัฒน์ให้หนีไปทางน้ำและก็ถูกตำรวจนำล้อมไว้ด้วยเช่นกัน เห็นท่าไม่ดีแจกกีจึงจับดวงเป็นตัวประกัน เสียงตามาสซึ่งตามมาด้วยบอกแจกกีว่าอย่าฆ่าดวงเพราะดวงเป็นน้องสาวร่วมบิดากับแจกกี ซึ่งนายแดนผู้อยู่ในสภาวะตกใจและเป็นห่วงดวงมากถึงกับปฏิเสธ แจกกีก็ปฏิเสธเช่นกัน

ตามาสจึงเล่าต่อว่า ความจริงแม่ของแจกกีเป็นลูกสาวของตนซึ่งแอบคบกับนายแดนจนตั้งท้อง แต่ถูกพ่อแม่ของนายแดนกีดกันและเสียชีวิตหลังจากคลอดแจกกี จากนั้นภัคดีก็มีข้อต่อรองโดยการจับจาร ใจเป็นตัวประกันฝ่ายทางการ ชัยวัฒน์ขอให้แจกกีปล่อยดวงเพื่อแลกกับชีวิตลูกสาวตน แต่แจกกีไม่สนออกปากจะนับ 1-3 แล้วจะฆ่าตัวประกัน ผู้บัญชาการฯ จึงยินยอมให้แจกกีและพวกหนีไปทางเรือและคืนตัวประกัน แต่แจกกีไม่ก็ตกลง พร้อมก้าวลงเรือ ภัคดีจึงเสี่ยงขึ้นไปบนเรือเพื่อชิงตัวประกัน แจกกีจึงผลักดวงล้มลงและดวงก็พลัดตกน้ำด้วยมือที่ยังใส่กุญแจมือ แจกกีหันมายังภัคดี ทั้งคู่สาครกระสุนใส่กันและล้มลง ชัยวัฒน์ถือโอกาสยิงภัคดีซ้ำอีก แล้วสั่งให้ออกเรือหนีผู้บัญชาการฯ จึงสั่งกองเรือล้อมจับหัวหน้าโจรและลูกน้องได้ทั้งหมด

หลังเหตุการณ์ร้ายแรงผ่านไป ดวงตื่นขึ้นพบว่าตนนอนอยู่บนเตียงในห้องนอนที่บ้าน โดยมีนายแดนนั่งอยู่เคียงข้าง แดนเล่าว่าแจกกีและภัคดีเสียชีวิตแล้ว ส่วนดวงซึ่งจมน้ำได้ถูกพระองค์เทพช่วยไว้ทัน

ตอนที่ 12 พบรัก

ขณะที่ดวงกำลังสับสนอยู่นั้น พระองค์เทพก็เขามาปลอบ ดวงขอบพระทัยในพระกรุณาที่ทรงช่วยชีวิตไว้ และทูลถามรายละเอียดที่เกิดขึ้นในการที่ทรงช่วยชีวิตตน ทั้งคู่คุยกันอยู่นานจนแดนพาตามาสมาเยี่ยม

ขณะเดียวกันตำรวจได้เปิดแถลงข่าวเหตุการณ์จับโจรที่คฤหาสน์ริมทะเลกำแพงโสม และในคืนที่ผ่านมามีตำรวจกรมเปญกัสามารถหลายรังโจร เมฆสีดำ และจับเจ้าแก้วและคุณนาย กุหลาบขาวดำเนินคดีตามกฎหมายได้ หลังให้สัมภาษณ์นักข่าว ดวงซึ่งมีอาการอ่อนเพลียก็หลับไป

ในฝัน ดวงฝันว่าได้ไปเที่ยวที่เชิงเขาชายทะเลกับพระองค์เทพ ในฝันนั้นทั้งคู่คุยกันถึงแต่สิ่งดีๆ โดยเฉพาะเรื่องหัวใจ ซึ่งดวงก็ยังคงยืนยันคำเดิมว่ารักที่จะเรียนให้จบมากที่สุดยังไม่คิดถึงการมีคู่ พระองค์เทพก็ไม่ขัดแต่จะรอเมื่อดวงเรียนจบแล้ว และพระองค์ก็บอกรักดวงโดยไม่ถือเรื่องชั้นวรรณะ ทันใดนั้นก็ปรากฏร่างแจกกี่ขึ้นหมายจะเอาชีวิตดวง ทำให้ดวงตกใจร้องเรียกพระองค์เทพให้ช่วยจนกระทั่งตื่นและละเมอออกมา พระองค์เทพซึ่งอ่านหนังสือพิมพ์อยู่นอกห้องจึงรีบเข้ามาจับมือปลอบดวง พร้อมทั้งให้ดวงเล่าความฝันให้ฟัง จากนั้นทรงกล่าวว่า หากฝันเป็นจริงจะเป็นเช่นไร อยากให้เรื่องของพระองค์และดวงจบลงแก่ในฝันก่อน เมื่อดวงเรียนจบจะทรงสมรสกับดวง ในอนาคต ฝ่ายดวงยิ้มอย่างมีความสุขให้กับชายอันเป็นที่รักแทนการตอบตกลง

“ขวัญถ้ำพระ”

ตอนที่ 1 สมณทูต

ปี พ.ศ. 1054 นครกรุงพนม แห่งอาณาจักรพูนัน มีพระเจ้าโกณฑิณชัชรมัน เป็นกษัตริย์ผู้ครองนคร ในวันวิสาขบูชา พระองค์ให้จัดให้มีพิธีกรรมทางพุทธศาสนาที่ยิ่งใหญ่ขึ้นในเมือง

วันหนึ่ง ณ ท้องพระโรง ภายในพระบรมมหาราชวัง พระเจ้าโกณฑิณชัชรมัน เสด็จประทับพร้อมด้วยพระอัครมเหสี **กุลประภาวดี** นางสนม อำมาตย์ เสนา รวมทั้งพระราชบุตร ทั้ง 2 พระองค์ คือ **พระเจ้าคุณะ** ซึ่งเกิดแต่พระอัครมเหสีกุลประภาวดี และ **พระเจ้ารุทธะ** พระเชษฐาซึ่งเกิดแต่พระมเหสีรอง พระองค์ทรงรู้อยู่เสมอว่ายามใดที่สิ้นสมัยพระองค์ บ้านเมืองจะต้องเกิดความขัดแย้งทางศาสนาเป็นแน่ เนื่องจากพระองค์ และเจ้าชายรุทธะ มีความศรัทธาในพุทธศาสนาอย่างแรงกล้า แต่ทว่าเจ้าชายคุณะ ซึ่งจะเสด็จขึ้นครองราชย์ต่อไป พร้อมด้วยพระมารดา ทรงฝักใฝ่ในพระวิษณุอย่างแรงกล้า ซึ่ง ณ ตอนนี ทั้งสองพระองค์จำเป็นต้องฝันพระทัยทำตามพระองค์ซึ่งเป็นใหญ่ในแผ่นดิน วันนีพระองค์จึงมีรับสั่งให้มีการเข้าเฝ้าเพื่อหารือเรื่องที่พระองค์จะให้ส่งสมณทูตไปยังเมืองจีน เพื่อนำพระไตรปิฎกมาเผยแผ่ ซึ่งพระองค์ทรงคัดสินพระทัยส่งภิกษุ อวสุโส 2 รูป เพื่อเป็นสมณทูต

ตอนที่ 2 การคล้องช้าง

คืนหนึ่ง เป็นวันจันทร์ขึ้น 8 ค่ำ คณะเดินทางกลุ่มหนึ่งได้ออกเดินทางเข้าไปยังป่าลึก เพื่อคล้องช้าง คณะนี้นำโดย **พิทักษ์** นายกองช้าง บุตรชายพระยาพิชัยสงคราม นายพัน **สิ่วส** และท่าน **บวรสงคราม** ความรู้ช้าง พร้อมด้วยกำลังอีกมากมาย ซึ่งรับหน้าที่ต่าง ๆ กันไป ทั้งกองร้อย ส่วนหน้า กองร้อยลาดตระเวน และฝ่ายส่งกำลังบำรุง ผู้นำทั้งสามได้ออกล่าช้างกลางป่าลึกอยู่หลายวัน จนกระทั่งวันหนึ่งก็พบฝูงช้างกำลังออกหากิน ซึ่งหนึ่งในฝูงนั้นมีลูกช้างสีดอตัวหนึ่งที่มีลักษณะเข้าตามตำราช้างทรง ทั้งสามจึงวางแผนจับโดยใช้ช้างต่อจำนวน 25 เชือกที่เตรียมไป ซึ่งเชือกที่ต่อสำเร็จคือ ช้างประหลูง ซึ่งได้รับการฝึกมาดีเยี่ยม เมื่อต่อได้มาสำเร็จ ก็นำกลับเข้าเมืองมารับการฝึก ซึ่งต้องใช้ความอดทนมากทั้งช้างและผู้ฝึก ช้างเชือกนั้นได้ชื่อว่า “ประกอบ” การฝึกครั้งนี้ทำให้พิทักษ์กับประกอบมีความรักและผูกพันกันมาก

ตอนที่ 3 การประลองอาวุธ

ณ ลานหน้าพระราชวัง วันนี้มีการประชุมเพื่อคัดเลือกผู้ที่จะได้รับตำแหน่งพระยาพิชัยสงครามคนต่อไป เนื่องจากคนปัจจุบันอายุมากแล้ว ที่ประชุมมีทั้ง นายกองช้าง นายกองม้า นายกองรถ นายกองเดินเท้า นายกองเสบียง และนายกองเรือ ที่ประชุมลงมติให้พิทักษ์สมควรได้รับตำแหน่งอันทรงเกียรตินี้ต่อจากบิดาของเขา เพราะเขาเป็นผู้มีความสามารถ และมีความซื่อสัตย์ จงรักภักดี แต่ **หมอมณีอัศภิวาส** ที่ปรึกษาคนสนิทของเจ้าชายคุณวรมันผู้ศรัทธาในพระวิษณุ คัดค้านและต้องการให้มีการประลองยุทธด้วยการฟันดาบ ซึ่งพิทักษ์ก็ตอบรับการท้าด้วยความยินดี แต่ที่ประชุมกลับกังวลใจ เพราะรู้ว่าหมอมณีผู้นี้ไม่ซื่อตรง และมีคาถาอาคมมากมาย อาจทำให้พิทักษ์หนุ่มผู้ซื่อตรง เผลียงพล้ำเพราะไม่ทันเกมได้ จึงสั่งให้พิทักษ์ระวังตัวให้ดี ซึ่งในระหว่างการแข่งขันฝีมือการประลองดาบของพิทักษ์เป็นต่อหมอมณีมาก ด้วยความที่เป็นคนหนุ่มและมีความชำนาญสูง เมื่อหมอมณีรู้ว่ากำลังตนไม่ไหวจึงใช้กลโกงด้วยการเป่าคาถาอาคมให้พิทักษ์เสียวสหาธิ และอ่อนแรง และอาศัยจังหวะเข้าประชิดจนเอาชนะพิทักษ์ได้ จึงทำให้หมอมณีได้รับโปรดเกล้าฯ แต่งตั้งเป็นพระยาพิชัยสงคราม ในขณะที่พิทักษ์ได้รับโปรดเกล้าฯ แต่งตั้งเป็นแม่ทัพรอง ท่ามกลางความครหาของผู้คนในความไม่ซื่อตรงของหมอมณี

ตอนที่ 4 การสร้างปราสาท

คืนหนึ่งพระเจ้าโกณฑิณยชัยวรมันรับสั่งแก่แม่ทัพถึงความกังวลพระทัยว่า พระพุทธศาสนานิกายเถรวาทที่พระองค์เคารพและนับถือนั้นจะสูญสลายไปเมื่อพระราชบุตร คือ เจ้าชายคุณเสด็จขึ้นครองราชย์ ซึ่งก็เป็นจริงดังคาด เมื่อพระองค์สิ้นพระชนม์และประกอบพระราชพิธีศพเรียบร้อยแล้ว พระบาทคุณวรมัน พร้อมด้วยพระมารดาकुลประภาวดี และหมอมณีที่ปรึกษา

คนสนิท ได้เปลี่ยนแปลงบ้านเมืองให้มานับถือพระวิษณุ และสั่งทำลายพระพุทธรูป รวมถึงเนรเทศพระสงฆ์ออกจากเมือง อดีตพระยาพิชัยสงคราม บิดาของพิทักษ์จึงจำใจต้องออกจากเมืองไปทิ้ง ๆ ที่ชราภาพมากแล้ว

วันหนึ่งพระองค์มีรับสั่งให้พิทักษ์จัดกำลังพลเพื่อเตรียมการ เพื่อเสด็จพระราชดำเนินทางชลมารคประพาสเมืองอูร์แก้วเพื่อหาทำเลก่อสร้างปราสาทเพื่อบูชาพระวิษณุ เมื่อเสด็จถึงพระองค์ได้รับสั่งให้พิทักษ์ออกไปสำรวจพื้นที่ และเขาก็ได้พบถ้ำเก่าแก่แห่งหนึ่งอยู่บนชอกเขาภายในมีพระพุทธรูปปฏิมาประดิษฐานอยู่ พิทักษ์รู้สึกศรัทธาถ้ำแห่งนี้มาก และอยากให้ถ้ำแห่งนี้อยู่คู่พุทธศาสนาต่อไป จึงลงมากราบทูลทำเล้าต่อพระองค์ ซึ่งพระองค์ก็รับสั่งจะไม่เสด็จขึ้นไปเนื่องเส้นทางลำบาก และรับสั่งให้พิทักษ์จัดการตามแผนให้เรียบร้อย ซึ่งพิทักษ์ก็จัดการบูรณะการจารึกไว้ตามบัญชา แต่มิได้นำพระพุทธรูปปฏิมาออกมา ยังคงประดิษฐานไว้ในที่เดิม และให้ชื่อว่า “ปราสาทถ้ำพระ”

ตอนที่ 5 โจรขโมยพระมงกุฎ

ตลอดเวลาที่ทำงานร่วมแผ่นดินเดียวกัน หมอผีพยายามคิดหาวิธีกำจัดพิทักษ์ให้ออกไปจากเส้นทางความคิดอันชั่วร้ายของเขาทุกวิถีทาง จนกระทั่งในวันหนึ่งเขาก็คิดแผนการได้ โดยการใส่ร้ายป้ายสีให้พิทักษ์เป็นโจรที่ขโมยพระมงกุฎอันสูงค่ายิ่งของราชวงศ์ไป พิทักษ์ปฏิเสธแต่หลักฐานมัดตัว ผู้คนส่วนใหญ่เชื่อว่าเขาบริสุทธิ์ จึงให้จัดการพิสูจน์ความบริสุทธิ์ขึ้น ด้วยการลงไปบ่อจระเข้ ซึ่งพิทักษ์ก็อธิษฐานขอให้พระพุทธรูปที่ถ้ำพระช่วย ซึ่งเขาก็รอดมาได้ท่ามกลางความดีใจของผู้คน แต่อีกฝ่ายยังไม่พอใจ สั่งให้ขังเขาไว้ในกรงเสือ ซึ่งพิทักษ์ก็อธิษฐานขอให้พระพุทธรูปที่ถ้ำพระช่วยอีก ซึ่งเขาก็รอดมาได้อีกครั้ง ท่ามกลางความตกตะลึงและดีใจของผู้คน และเขาก็ได้รับตัดสินให้เป็นผู้บริสุทธิ์ แต่มาภายหลังก็ถูกหลอกล่อเพื่อลวงไปฆ่า แต่เพชรฆาตกลับเปลี่ยนใจเพราะเคยจงรักภักดีมาก่อน ทำให้ไม่ลงจึงยอมฆ่าตัวตายแทน

ตอนที่ 6 การพบรัก

พิทักษ์เร่ร่อนรอนแรมมาจนถึงชุมชนหนึ่งทางทิศตะวันตกของวายุภุระ เขาเห็นผู้คนขวักไขว่มากมายกำลังจับจ่ายซื้อของอยู่ จนกระทั่งฝูงชนแตกตื่นหลีกทางขวบเสด็จขวบหนึ่ง พิทักษ์ฝ่าฝูงชนเข้าไปจนชิดขวบท่ามกลางการร้องเตือน และเสียงห้ามขององครักษ์หญิง แต่เขาผู้ไม่เกรงกลัวสิ่งใดอีกแล้วตะโกนถามไปว่าเป็นขวบของใคร ฝ่ายนั้นตอบกลับมาว่าเป็นขวบของ **สุนันทา** พระธิดาพระรามบาทพนม และเมื่อพิทักษ์ได้เห็นหน้าองครักษ์ก็ตกตะลึงในความงาม และตกหลุมรักทันที เขาไม่ยอมขยับไปไหน สุนันทาจึงสั่งให้เข้าไปถวายงานวังโดยเป็นคนดูแลช้าง

ตอนที่ 7 พระรามบาพนม

เมื่อแรกพิทักษ์มีหน้าที่เพียงแค่เก็บกวาดมูลช้าง แต่สุนันทาได้เฝ้าสังเกตพฤติกรรมจนจับได้ว่าพิทักษ์ไม่ใช่ชาวบ้านธรรมดาเพราะบังเอิญพิทักษ์ได้พบกับ “ประกอบ” ช้างที่เขาต่อและฝึกรมาด้วยตนเอง กำลังตกมันอาละวาดและจะเข้าทำร้ายสุนันทา แต่เมื่อพิทักษ์เห็นพลายประกอบก็จำได้ และประกอบก็แสดงอาการเชิงและดีใจมากที่ได้พบพิทักษ์ เมื่อความจริงกระจ่างและพิทักษ์เปิดเผยตัวตนที่แท้จริง สุนันทาจึงกล้าเปิดเผยความจริงในใจที่มีชายหนุ่ม และเมื่อได้เข้าเฝ้าพระรามบาพนม พระองค์เอ็นดูและชื่นชมพิทักษ์เป็นอย่างมาก ทั้งสองจึงได้หมั้นกัน

ตอนที่ 8 นีราศรัก

วันหนึ่งมีเหตุให้ทั้งสองต้องออกเดินทางจากเมือง เนื่องจากพิทักษ์ต้องการเดินทางไปตามหาบิดาซึ่งถูกเนรเทศออกมาจากเมือง ระหว่างทางนั้นมีโจรป่ามาปล้นทำให้ทั้งคู่ต้องแยกย้ายกันหนี จนทำให้พลัดพลากจากกัน ฝ่ายพิทักษ์หลงทางไปจนถึงสำนักสงฆ์แห่งหนึ่ง เมื่อถามไถ่พระรูปหนึ่งซึ่งปฏิบัติธรรมอยู่ที่นั่นจึงได้รู้ว่าบิดาของเขาตายแล้ว พิทักษ์เศร้าเสียใจมากจึงตัดสินใจร่อนเร่พเนจรจนมาถึงถ้ำพระที่เขาเคยสร้างบุญไว้ เขาตัดสินใจบำเพ็ญเพียร ณ ที่นั่น ฝ่ายสุนันทาซึ่งถูกโจรจับไป และถูกส่งไปให้หมอครูสังเวทตามลัทธิตามลัทธิความเชื่อทางไสยศาสตร์ แต่ด้วยความเฉลียวฉลาดของนาง หมอครูกลับกลายเป็นเหยื่อแทน เพราะถูกสุนันทาแทงด้วยมีดจนอาการสาหัส และเธอก็รีบหนีไปจนไปพบชุมชนหนึ่งริมแม่น้ำ เธอพบคุณน้าคนหนึ่งซึ่งมีอาชีพขายดอกบัวบูชาพระ สุนันทาไปขออาศัยอยู่ด้วยและจึงกลายเป็นแม่ค้าขายดอกบัว เธอปล่อยให้ชีวิตไปตามยถากรรมด้วยความหม่นหมองใจ

ตอนที่ 9 ขวัญถ้ำพระ

ด้วยเหตุที่บ้านเมืองของพระบาทคุณวรมันมิได้นับถือพุทธศาสนา ประกอบกับมีที่ปรึกษาที่ชั่วร้าย ทำให้บ้านเมืองตกต่ำยับเยิน จนในที่สุดพระเจ้ารุทระ พระเชษฐาต่างมารดาของตนไม่ไหว จึงตัดสินใจพระทัยเข้าโจมตีเพื่อเปลี่ยนผู้ปกครอง ซึ่งขณะนั้นฝ่ายพระบาทคุณวรมันก็กำลังขาดกำลังพลที่ดี จึงทำให้มีอจด้านทานทัพได้

ฝ่ายอดีตแม่ทัพ คือ พิทักษ์ เมื่อได้บำเพ็ญเพียรอยู่ ณ ถ้ำพระเป็นเวลานาน ก็ตัดสินใจออกเดินทางเพื่อตามหานางอันเป็นที่รัก โดยขอพรให้สิ่งศักดิ์สิทธิ์ ถ้ำพระแห่งจงลดบรรดาลิให้เขาได้พบกับสุนันทาอีกครั้ง

ตอนที่ 10 พิสูจน์รัก

ไฟสงครามสงบลง เหลืออยู่แต่ซากของมันที่ส่งกลิ่นเหม็นคลุ้งไปทั่วทั้งเมืองวายุข
ปุระ หลังจากที่คู่สงครามได้ถอนกำลังออกไปจากพระบรมมหาราชวัง พระบาทคุณวรมันได้
กลายเป็นเชลยสงครามของผู้ชนะ ซึ่งก็ไม่ใช่ใครอื่นไกล คือพระเชษฐาของพระองค์นั่นเอง
เมื่อกองทัพของพระบาทคุณวรมันแพ้อยยับ พระเจ้ารุทระได้บัญชาการให้จงจำพระอนุชา และ
ตัดสินประหารชีวิตที่ปริกษาคณสนธิ คือ หมอผีซึ่งกำลังบาดเจ็บด้วยแผลมีด

พราหมณ์ปุโรหิตบุล ซึ่งมีวัยกว่า 90 ปี ได้รับมอบหมายให้ประกอบพิธีราชาภิเษก
พระมหากษัตริย์พระองค์ใหม่แก่พระเจ้ารุทระ ขึ้นเป็น “พระบาทรุทธรรมัน” ซึ่งภายหลังจากทรง
ขึ้นครองราชย์ พระองค์ได้ทรงบริหารกิจการบ้านเมืองตามแบบพระราชบิดา โดยเฉพาะการ
ส่งเสริมพุทธศาสนานิกายเถรวาท นอกจากนี้ยังทรงปูนบำเหน็จและแต่งตั้งยศแก่บุคคลผู้มีคุณต่อ
บ้านเมือง เช่น นายพล นายกอง โดยเฉพาะอย่างยิ่ง พระรามบาพนม ซึ่งได้รับพระราชทานเครื่อง
พระอิสริยยศชั้นสูงสุด

เช้านี้ เรือสำเภาลำหนึ่งกำลังแล่นเข้าจอดริมฝั่งวายุขปุระเพื่อทำการค้าขาย นายเรือ
สังเกตเห็น **บ่าวคง** กำลังนั่งเหม่อลอยด้วยใบหน้าที่เศร้าหมองก็แปลกใจ และเห็นใจ ขณะนั้นมี
นายตำรวจ 3 นายมาร้องตะโกนเรียกนายเรือเพื่อถามชื่อของ หลังจากขึ้นมาเจรจาและคุยของกันบน
เรือ ตำรวจก็ตรวจพบอาวุธ และแจ้งข้อหาแก่นายเรือว่าพกพาอาวุธเข้ามาในราชอาณาจักร
มีความผิด ซึ่งนายเรือก็แก้ตัวไปว่าจำเป็นต้องมีอาวุธไว้ป้องกันตัวจากโจรปล้น แต่ตำรวจไม่สนใจ
และเรียกเรือขึ้นบน ขณะที่กำลังเจรจากันอยู่นั้น มีเจ้าหน้าที่ระดับสูงท่านหนึ่งเดินทางมาประสบ
เหตุ จึงเข้ามาสอบถาม ปรากฏว่าท่านผู้นั้นคือ นายพันสิ่วส ซึ่งท่านก็จำพิทักษ์ หรือบ่าวคงได้
ว่าเป็นลูกอดีตพระยาพิชัยสงคราม เมื่อเจรจามาได้เรื่องราวความเป็นมาแล้ว พิทักษ์ก็ได้มี
โอกาสได้เข้าพบพระรามบาพนม ซึ่งเป็นว่าที่พ่อตา และได้รู้เรื่องว่าสุนันทาหญิงคนรักได้ถูกหมอผี
จับไปเป็นภรรยา ชายหนุ่มเศร้าโศกเสียใจเป็นอันมาก และไม่ยอมแต่งงานกับหญิงอื่นใด

คืนหนึ่ง นายพันสิ่วสซึ่งได้รับแต่งตั้งเป็นแม่ทัพพรอง และพิทักษ์ซึ่งได้รับฐานะเป็น
พระยาพิชัยสงคราม ได้พากันขี่ม้าท่องเที่ยวไปตามริมฝั่งแม่น้ำ ผ่านชุมชนหมู่บ้าน บรรดาชาวบ้าน
ก็พากันหลีกทางให้ จนกระทั่งมาถึงที่ดอนแห่งหนึ่งซึ่งน้ำขึ้นไม่ถึง ทั้งสองก็เห็นชาวบ้านกำลัง
กราบไหว้พระพุทธรูปองค์หนึ่ง พิทักษ์ก็ลงจากหลังม้าไปชวนเพื่อน ทันใดนั้นก็ได้ยินเสียงน้ำคน
หนึ่งร้องให้ซื้อดอกบัวไหว้พระ แต่พิทักษ์ต้องการดอกที่ยังตูมอยู่ น้ำหญิงคนนั้นจึงแนะนำให้ขึ้น
ไปซื้อข้างบนศาลา ซึ่ง ณ ที่นั้น พิทักษ์ก็ได้พบกับหญิงคนรักของเขา คือ สุนันทา ซึ่งตกยากมา
เป็นแม่ค้าขายดอกบัวอยู่ที่ศาลาแห่งนี้ เมื่อทั้งสองพบกันต่างก็ดีใจ และพาให้ผู้พบเห็นชายซึ่งไป
ด้วย เมื่อพาสุนันทาออกเดินทางมาจากที่นั่นเรียบร้อยแล้ว เธอก็เล่าเรื่องราวต่าง ๆ ให้ชายคนรักฟัง

จนหมดสิ้น แต่พิทักษ์ก็ยังไม่หายกลางแครงใจในความบริสุทธิ์ของกลุ่มนั้น เขาได้พาเธอไปพบกับ บิดาของเธอที่യാธาปุระ รวมทั้งได้เข้าเฝ้าพระบาทราชวรมันด้วย ซึ่งพระองค์ก็โปรดให้ทั้งสองเข้า พิธีวิวาห์กัน ท่ามกลางความยินดีของผู้คนที่ได้รู้ข่าวอันป็นมงคลนี้ พิทักษ์กลับกังวลและสับสน ในใจ ทั้ง ๆ ที่เขาตั้งใจที่ได้หญิงคนรักกลับมา แต่ด้วยความที่เขาเป็นคนรักเกียรติ รักความซื่อสัตย์ และยึดมั่นในขนบธรรมเนียมโบราณ ทำให้เขาตัดสินใจในเรื่องที่กลุ่มนั้นตกไปอยู่ในมือของชายอื่นถึง หนึ่งคืนเต็ม เขายอมรับว่าเขาไม่เชื่อในความบริสุทธิ์ของเธอ และเขาจึงตัดสินใจเลื่อนการแต่งงาน ออกไป เมื่อสุนันทาล่วงรู้ความในใจของพิทักษ์ เธอเสียใจและน้อยเนื้อต่ำใจมากที่ชายคนรักไม่เชื่อใจเธอ ทั้ง ๆ ที่เธอสู้สุดส่ำห์ต่อสู้ ฝ่าฝืนจนรอดมาจากเงื้อมมือของหมอผีผู้โหดเหี้ยม และต่ำช้าได้ แต่สิ่งที่เธอได้รับจากคนรักคือ เขาต้องการให้เธอพิสูจน์ความบริสุทธิ์ด้วยการลุยไฟ ซึ่งเธอก็ตอบรับ แต่ปฏิเสธการแต่งงานที่จะเกิดขึ้นเมื่อผลการพิสูจน์ปรากฏออกมาว่าเธอบริสุทธิ์

วันแห่งการพิสูจน์ความบริสุทธิ์มาถึง ท่ามกลางสักขีพยานมากมาย สุนันทาสามารถ เดินลุยกองไฟไปได้ โดยที่เปลวไฟไม่อาจทำอันตรายแก่ผิวหนังเธอเลย สักขีพยานทุกคนดีใจเป็นอันมาก โดยเฉพาะอย่างยิ่งพิทักษ์กลุ่มนั้นหนุ่ม เขารีบปราศเข้าไปกอดเธอด้วยความดีใจและขอเธอ แต่งงาน แต่เธอปฏิเสธ และกล่าวว่าต้องการจะไปบวช เพราะผู้หญิงอย่างเธอไม่มีค่าคู่ควรกับใคร แต่บิดาของสุนันทาออกมาขอร้องให้ทั้งสองยุติความเกียจฉอน และแต่งงานกัน เนื่องจากท่านแก่ มากแล้ว อย่างเห็นลูกเป็นฝั่งเป็นฝา ก่อนตาย ซึ่งทั้งคู่ก็ยินยอม และเมื่อทั้งสองปรับความเข้าใจกัน งานวิวาห์จึงจัดขึ้นอย่างสมเกียรติ ภายหลังจากงานมงคล คู่แต่งงานได้เดินทางไปยังถ้ำพระ เพื่อสักการะบูชาพระพุทธรูปปฏิมาที่อำนาจอวยชัยพรอันศักดิ์สิทธิ์แก่พวกเขาทั้งคู่ จนกระทั่งได้ แต่งงานกัน

“หัวใจมหาสมุทร”

ตอนที่ 1 เสือผู้หญิง

ณ เมืองพระตะบอง *สร้อย* กำลังเดินใจลอยด้วยความโศกเศร้า เพราะนางจรรยา แม่ของเธอกำลังป่วยหนักนอนรักษาตัวอยู่ที่โรงพยาบาล และเธอเองไม่มีเงินเพื่อซื้อยาดี ๆ มารักษาแม่ ทำให้เดินตัดหน้ารถยนต์คันหนึ่งซึ่งวิ่งมาด้วยความเร็ว จนเจ้าของรถต้องเบรกแล้วบีบแตรเสียงดังลั่นด้วยความโมโห *สาคร* วิศวกรหนุ่มผู้หล่อเหลา สง่า เจ้าสำอาง นักเรียนนอกจากฝรั่งเศสผู้เป็นเจ้าของรถโกรธมาก ลงมาคำทอ และดูถูกสร้อยด้วยถ้อยคำรุนแรง เพราะเห็นว่าเธออยากจน แต่งกายโทรม ตาหน้ามอมแมม แต่บังเอิญหญิงสาวที่นั่งมาคู่กับเขาคือ *กัญญา* สาวสวยเพื่อนร่วมห้องของสร้อย และเธอจำสร้อยได้ จึงรีบลงมาถามไถ่ด้วยความคุ้นเคย และเมื่อเธอรู้ว่าสร้อยกำลังมีปัญหาเรื่องเงิน กัญญาจึงให้เงินสร้อยไป 500 บาท เพื่อไปซื้อยาให้แม่ *สาคร* รู้สึกับข้องใจมากที่

กัญญาเป็นเพื่อนกับผู้หญิงจนๆ เช่นศรีอัส แต่กัญญาพยายามอธิบายว่าศรีอัสเป็นคนเรียนเก่งและมี
น้ำใจเพียงแต่บ้านยากจนเพราะกำพร้าพ่อ และศรีอัสเคยช่วยเหลือเธอในการสอบไล่ครั้งหนึ่ง
ซึ่งเธอจำเป็นต้องตอบแทนบุญคุณศรีอัส

สาครกำลังขับรถพากัญญาไปเที่ยวที่พนมส่าเภา แต่ไปถึงเมื่อเวลาบ่ายมากแล้ว ผู้คนจึง
น้อยเพราะต่างทยอยกลับบ้านกันหมด ด้วยเหตุว่าบริเวณนี้แต่ก่อนเคยเป็นพื้นที่ไม่สงบ แต่ทาง
รัฐบาลได้ปรับปรุงให้เป็นสถานที่ท่องเที่ยว สาครขับรถไปจอดใต้ต้นไม้ห่างผู้คน เขาพยายาม
พูดจาหวานล่อม จนกัญญายอมเป็นของเขาโดยอ้างว่าทันทีที่เขากลับไปบ้านที่พนมเปญ เขาจะให้
พ่อมาสู่ขอเธอ ซึ่งในที่สุดกัญญาก็ตกลง และจากเหตุการณ์นั้นสาครก็รู้ว่ากัญญาไม่ใช่สาวบริสุทธิ์
และหาวิธีที่จะทิ้งเธอไป

กัญญาพยายามกินยาฆ่าตัวตายเมื่อรู้ว่าสาครผิดสัญญาและทิ้งเธอไป แต่พ่อกับแม่มา
ช่วยไว้ได้ทันและพาไปส่งโรงพยาบาลที่เดียวกับที่แม่ของศรีอัสรักษาตัวอยู่ เพื่อล้างท้องช่วยชีวิต
ศรีอัสตกใจมากที่รู้ว่ากัญญาพยายามฆ่าตัวตายโดยที่พ่อแม่ของเธอเองก็ไม่รู้สาเหตุ แต่กัญญายอม
เล่าให้ ศรีอัสฟังว่าเธอกำลังตั้งท้องกับสาคร และสาครก็ไม่รับผิดชอบ เธอเองรู้สึกกลัวและอับอาย
มาก จึงต้องการเงินไปทำแท้งเพื่อเอาเด็กออก เธออ้างว่าไม่ต้องการความรับผิดชอบจากสาคร
ต้องการเพียงเงินจากเขาเพื่อเอาไปทำแท้งก่อนที่พ่อแม่เธอจะล่วงรู้ แต่แท้จริงแล้วกัญญาท้องกับชาย
อื่นที่เธอรัก แต่เขายากจน ไม่มีเงินให้เธอ และเธอก็รู้ว่าพ่อแม่เธอไม่ยอมรับชายคนนั้น เธอจึง
ต้องการทำแท้งเพื่อที่จะได้คบหากับชายนั้นต่อไป เธอจึงต้องใช้สาครเป็นเครื่องมือให้เธอได้เงิน
ก่อนนั้นมา กัญญาขอร้องให้ศรีอัสไปหาสาครเพื่อขอเงินให้เธอไปทำแท้ง ศรีอัสรู้สึกอึดอัดใจมาก
แต่ด้วยความสงสารเพื่อนเธอจึงรับปากว่าจะช่วย

ศรีอัสบากหน้าไปขอเงินจากสาคร ซึ่งเขาก็ถูกละเมิดข่มขืนเธอต่างๆ นานา และก็
รู้ทันว่ากัญญาไม่ได้ท้องกับเขาเพราะเพิ่งพบกันได้ไม่ถึงสองอาทิตย์ แต่เขาก็ยอมจ่ายเงินให้เพราะ
ถือว่า ศรีอัสกล้าบากหน้ามาขอ เขาจึงกล้าให้

เหตุการณ์นี้ทำให้ศรีอัสรู้สึกถูกละเมิดและรังเกียจสาครมาก

แม่ของศรีอัสมีอาการทรุดหนักขึ้น วันหนึ่งนางเรียกศรีอัสเข้าไปใกล้ๆ และบอกว่าเมื่อ
นางตายไปแล้ว ขอมอบแหวนเพชรหนึ่งวงกับจดหมายหนึ่งฉบับซึ่งอยู่ใต้หมอนใ้กับศรีอัส
และให้ ศรีอัสนำจดหมายฉบับนี้ไปให้กับบุคคลในจดหมายซึ่งเป็นคนที่รักและปรารถนาดีกับแม่
และตัวศรีอัสมากที่สุด เมื่อแม่ตายลงและศรีอัสได้ทำพิธีศพเรียบร้อยแล้ว ศรีอัสได้เดินทางไป
กรุงพนมเปญเพื่อไปตามหาบุคคลในจดหมาย เขาผู้นั้นคือท่านวงศ์ สาดิน เศรษฐีผู้ยิ่งใหญ่คนหนึ่ง

พนมเปญเป็นเมืองใหญ่ และเป็นสิ่งใหม่สำหรับชีวิตของศรีอัส เธอค้นคืนจนมาถึง
คฤหาสน์ “วงศ์สาดิน” ของผู้ที่ตามหา แต่ถูกคนรับใช้ดูถูกและสั่งให้รออยู่หน้าประตูจนกว่าท่าน

จะกลับมา จนกระทั่งท่านสาตินกลับมาพบ สร้อยสัให้อวดหมายกับเขาและให้ดูแหวนที่น่าคิดว่ามา ท่านสาตินอ่านจดหมายแล้วจึงเล่าความหลังว่าจริยาแม่ของสร้อยสัเคยมาทำงานเป็นคนรับใช้ที่บ้าน หลังนี้ และรักกัน เมื่อแม่ของท่านสาตินทราบเรื่องเข้าก็ไม่พอใจมาก พยายามกีดกันให้จริยา กลับไปอยู่ที่เดิมพร้อมกับให้เงินก้อนหนึ่ง สาติน ถูกบังคับให้แต่งงานกับหญิงที่ท่านไม่ได้รัก และมีลูกชายคนหนึ่งคือสาคร วิศวกรหนุ่มรูปงาม สำเร็จการศึกษาจากฝรั่งเศส ส่วนจริยาถูกบังคับให้ แต่งงานกับชายขี้เหล้าคนหนึ่ง และมีลูกสาวคนเดียวคือสร้อยสั

ท่านสาตินรับสร้อยสัเป็นบุตรบุญธรรม เขาดูแลเธออย่างดีราวกับบุตรในไส้ แต่สร้อยสัก็ เป็นคนไม่ลืมน เธอยังคงปฏิบัติตนเหมือนเมื่อก่อน คือใช้ชีวิตอย่างสมถะ ช่วยคนรับใช้ทำงาน บ้านทุกอย่าง และขยันตั้งใจเรียนหนังสือ ซึ่งทำให้ท่านสาตินภาคภูมิใจมาก วันหนึ่งเมื่อสาคร กลับมาที่บ้าน พบสร้อยสัอยู่ที่บ้านตนเองก็ตกใจ เข้าใจว่ามาเป็นภรรยาใหม่ของพ่อตน แต่ท่าน สาตินก็พยายามอธิบายให้ลูกเข้าใจว่าเป็นญาติห่างๆกัน แต่สาครก็ยังคงดูถูกสร้อยสัอย่างเดิม ตั้งแต่ มาใช้ชีวิตอยู่ในบ้านเดียวกัน สาครได้เห็นความเปลี่ยนแปลงไปของสร้อยสั คือความสดใสเปล่งปลั่ง ขึ้นด้วยการเลี้ยงดูที่สมบูรณ์พูนสุข ทำให้เขาเห็นว่าสร้อยสัเป็นหญิงสาวสวยที่สุดคนหนึ่งเท่าที่เขา เคยพบมา

ตอนที่ 2 เทพบุตรกุมรา

เกี่ยวกับเรื่องความรักและความเจ้าชู้ของสาคร เขาไม่เคยบังคับผู้หญิงคนไหนเลย เขา ชอบให้ผู้หญิงหลงรักเขาและยอมเขาด้วยความสมัครใจ ซึ่งสาว ๆ ก็มักจะหลงกับความหล่อและ ความรวยของเขา จึงหลงไหลและเต็มใจพลีกายให้เขาเอง

คืนหนึ่ง สาครเข้าไปในโรงแรมพร้อมกับหญิงสาวคนหนึ่ง แต่ถูก กุศล นายทหารเรือหนุ่มผู้เป็นญาติของหญิงสาวผู้นั้นฟังประตูเข้ามาช่วยหญิงสาวทันเวลา และพาตัวกลับไปหลังจาก เกิดการชกต่อยกับสาคร กุศลกับสาครจึงประกาศความเป็นศัตรูกัน ณ บัดนั้น

ต่อมาวันหนึ่ง กุศลได้ไปรับน้องสาวที่วิทยาลัยและได้พบกับสร้อยสัซึ่งเป็นเพื่อนสนิท กับน้องสาวของเขา เขารู้สึกติดใจในความงามและเรียบร้อยของเธอ จึงพยายามให้น้องสาวช่วย ทาบตามให้ ส่วน สร้อยสัเองก็รู้สึกประทับใจในความเป็นสุภาพบุรุษ และให้เกียรติผู้หญิงของกุศล ทั้งสองจึงติดต่อกันเรื่อยมา

ตอนที่ 3 อิมใจ

ในห้อง ขณะที่ท่านสาตินกำลังนั่งอ่านหนังสือ สาครได้เข้ามาพูดคุยเรื่องเกี่ยวกับสร้อยสั เขา รู้สึกไม่พอใจและไม่สบายใจที่พ่อพาสร้อยสัเข้ามาอยู่ในบ้าน แต่พ่อก็พยายามอธิบายว่า สร้อยสัมา

อยู่ในฐานะเป็นลูกเลี้ยงของตน เพราะเวทนาและเอ็นดูในความอาภัพของศรีอัส ซึ่งสาครก็พยายามเข้าใจและเข้าใจพอ

วันหนึ่งศรีอัสได้รับจดหมายจากกุศล ใจความบอกว่าเขาต้องออกเรือไปนานหลายเดือน ให้เธอดูแลรักษาตัวเองให้ดี ศรีอัสรู้สึกใจหายและมีอาการซึมเศร้าที่จะไม่ได้พบกันนาน

สาครรู้ว่าศรีอัสไม่ได้ติดต่อกับกุศลแล้วจึงเข้ามาวังแกลและช่วยศรีอัสอยู่หลายครั้ง ซึ่งศรีอัสก็รู้ว่าเธอกับสาครไม่มีทางญาติกันได้เลย สาครแอบเฝ้าตามสังเกตพฤติกรรมของศรีอัสอยู่ตลอดเพราะต้องการทราบว่ศรีอัสเป็นคนนิสัยอย่างไร วันหนึ่ง ศรีอัสถูกคนร้ายจับตัวไปเพื่อข่มขืน แต่สาครเข้ามาช่วยไว้ทัน ศรีอัสแอบประทับใจสาครและคิดว่าเขาคงดีกับเธอแล้ว จึงเข้ามาช่วยเหลือและเธอเองก็รู้สึกดีกับสาคร

คืนหนึ่ง ท่านสาคริน ได้เรียกบุตรชาย บุตรบุญธรรมเข้าไปพูดคุยและบอกว่าอยากให้ทั้งสองแต่งงานกันเพราะพ่อแก่แล้ว อยากเห็นลูกทั้งสองลูกเป็นฝั่งเป็นฝา ซึ่งทั้งคู่ก็ยินดี โดยสาครยินดีเพราะสำเร็จตามความมุ่งหมายของเขา คือการเอาชนะศรีอัส และได้ศรีอัสมาเป็นภรรยาอยู่ภายใต้อำนาจการปกครองของเขา ส่วนศรีอัสยินดีเพราะต้องการตอบแทนบุญคุณของพ่อบุญธรรมและคิดว่าสาครคงคิดดีกับเธอเช่นกัน เมื่อวันแต่งงานมาถึง หลังจากส่งตัวเข้าหอ ศรีอัสได้รู้ความจริงว่า แท้ที่จริงแล้วสาครยังคงคิดกับเธอเหมือนอย่างเดิม คือต้องการเอาชนะเธอ การที่เขายอมแต่งงานกับเธอนั้น เพียงเพราะเป็นวิธีเดียวที่เขาสามารถได้ตัวเธอมาครอบครองอย่างถูกต้อง เขาไม่ได้รักเธอเลย ทุกสิ่งทุกอย่างที่เขาทำไปเพียงเพื่อปกป้องดูแลของที่ควรเป็นของเขา ให้อยู่กับเขาเพียงคนเดียว ไม่ให้คนอื่นได้ไปเท่านั้น ศรีอัสรู้สึกเข้าใจจนแทบขาดใจ สาครใช้กำลังปลุกปล้ำจนสำเร็จ ศรีอัสรู้สึกเสียใจที่เธอเข้าใจผิดมาตลอด เธอก็มหันมารับกรรมในการเป็นภรรยาของเขาต่อไป

สาครไปรับงานที่จังหวัดกำแพงจาม เขาบอกพ่อว่าจะเอาภรรยาไปด้วย ท่านสาครินรู้สึกเสียใจที่ไม่ได้อยู่กับลูก แต่ก็อยากให้มีภรรยาได้อยู่ด้วยกัน

เมื่อไปอยู่ที่กำแพงจาม ศรีอัสก็ได้รู้ความจริงว่าสาครมีภรรยาอีกคนหนึ่งเป็นชาวไทย ชื่อฉญา ลูกสาวสุวเมง เจ้าพ่อผู้มีอิทธิพลและพัวพันกับธุรกิจมืดโดยที่สาครไม่รู้ สาครทำงานให้บริษัทพ่อของฉญา เขาแนะนำฉญาว่าศรีอัสเป็นหญิงรับใช้ที่พ่อส่งมาด้วย ศรีอัสก็หันมารับกรรมโดยไม่ปริบาค ทั้ง ๆ ที่ชอกเข้าใจจนแทบทนไม่ไหว แต่ด้วยความดีและความกตัญญูต่อผู้มีพระคุณคือพ่อบุญธรรมซึ่งเป็นบิดาของสามีเธอ เธอยอมปฏิบัติงานเป็นคนรับใช้ของบ้านฉญา ผู้อยู่ในฐานะภรรยาของสามีเธอ ศรีอัสไม่มีความสุขเนื่องจากต้องทำงานหนักรับใช้สาครและฉญา และยังคงคอยหลีกเลี่ยงข่าวฉย ลูกพี่ลูกน้องของฉญาที่ถูกใจศรีอัสและต้องการได้เธอเป็นภรรยา

ศรีอัสไปจ่ายตลาดและได้พบกับกุศลในวันหนึ่ง กุศลยังตัดใจจากศรีอัสไม่ได้ ยังคงหวังใยเธออยู่ตลอดแต่ก็พยายามยอมรับความจริง

กุศลรู้เรื่องความรันทนของสร้อยส์และพยายามช่วยเธอให้ออกมาจากร้านหลังนั้น แต่เธอปฏิเสธและบอกว่าเป็นเวรกรรมของเธอเอง สาครรู้ว่าทั้งสองได้มาเจอกัน เพราะเขาให้ตาม สะกดรอยเธออยู่ เขาโกรธมากหาว่าสร้อยส์เป็นหญิงแพศยารวมทั้งทำร้ายร่างกายเธอด้วย สร้อยส์พยายามปฏิเสธ และรู้สึกท้อใจ คิดว่าเธอกับเขาคงเข้ากันไม่ได้ แม้ว่าบางครั้งสาครรู้สึกสงสาร และพยายามทำดีกับเธอ

ขำฉัยพยายามแอบเข้ามาปลุกปล้ำสร้อยส์ขณะที่เธออยู่บ้านคนเดียว สร้อยส์พยายามหนี จนออกจากบ้านไปสำเร็จ เธอเหนื่อยและตกใจจนเป็นลม นริกาหญิงสาวซึ่งปลอมตัวเป็นผู้ชายได้เข้ามาช่วยเหลือและนำตัวกลับไปรักษาที่บ้านของเธอ นริกาเปิดเผยความจริงว่าตนเป็นลูกกำพร้า อยู่บ้านคนเดียวจึงต้องปลอมตัวเป็นผู้ชายเพื่อความปลอดภัย

ทั้งสองเพิ่งสังเกตเห็นหน้าตาคล้ายกันจึงรักกันเสมือนเป็นพี่น้องกัน นริกาคอยดูแลปกป้องสร้อยส์ประหนึ่งเธอเป็นน้องสาวแท้ ๆ กุศลทราบว่สร้อยส์มาอาศัยอยู่กับนริกาจึงคอยดูแลหญิงทั้งสอง

ตอนที่ 4 ยกโทษให้พี่ด้วย

สาครรู้ว่าครอบครัวของฉญาทำธุรกิจมีดี โดยใช้เขาเป็นเครื่องมือบ่อนทำลายชาติ เขาเป็นคนที่รักชาติจึงพยายามหลีกเลี่ยงฉญา และออกตามหาสร้อยส์ภรรยาที่แท้จริงของเขา เพราะเขารู้แล้วว่าสร้อยส์เป็นผู้หญิงที่ดีที่สุดของเขา จนพบสร้อยส์ที่บ้านนริกาขณะที่สร้อยส์อยู่บ้านคนเดียว เขาพยายามพูดขอร้องโทษเธอ และขอร้องให้สร้อยส์กลับไปอยู่ดูแลพ่อเขาที่พนมเปญ แต่เธอบอกว่าไม่มีวันเชื่อเขาอีกแล้ว และไม่ยากกลับไปอยู่กับเขาอีกแล้ว แม้ว่าเธอจะรักและเป็นห่วงพ่อของเขา มากก็ตาม

ระหว่างที่เจรจากันอยู่ กลุ่มของสุวมงก็ได้นुकเข้ามาที่บ้านของนริกาเพื่อจับตัวทั้งสอง ไปที่บ้านของ ฉญา

สุวมงพยายามเล้าโลมให้สร้อยส์เป็นเมียของเขาแต่เธอไม่ยอม เขาจึงทำร้ายสาครเพื่อให้เธอยอม สร้อยส์ทนไม่ได้ ขอร้องให้สุวมงหยุดทำร้ายสาคร โดยเอาตัวเข้าแลก สาครไม่ยอมให้เขาทำร้ายสร้อยส์เมื่อเหตุการณ์เป็นเช่นนี้ สาครจึงรู้ถึงความต้องหัวใจตนเองว่ารักสร้อยส์ และสร้อยส์ก็รักเขาเช่นกัน

กุศลพาตำรวจเข้ามาช่วยเหลือ แต่หัวหน้าคนร้ายจับสร้อยส์กับสาครไปเป็นตัวประกัน บนเรือและแล่นออกไปกลางทะเล ทั้งคู่ถูกจับมัดไว้ด้วยกัน และต่างแลกเปลี่ยนความรู้สึกกัน ปรับความเข้าใจกัน สาครพยายามแก้มัดตนและภรรยาจนสำเร็จ และกุศลได้นำทีมทหารเรือเข้ามาช่วยจนสำเร็จ

ตอนที่ 5 เสียงของหัวใจ

สรีรส์กำลังดูแลสาครซึ่งนอนบาดเจ็บอยู่บนเตียง ทั้งสองปรับความเข้าใจกันและ
สารภาพความรู้สึกที่มีอยู่ใจของกันและกัน สาครยอมรับว่าเขาเป็นคนที่มิทูลิมานะสูง จึงทำให้ทำ
อะไรผิดพลาดไปบ้าง แต่ตอนนี้เขาเข้าใจความรู้สึกที่แท้จริงของตัวเองแล้ว และสรีรส์ก็เป็นต้นเหตุ
ทำให้เขากลับตัวกลับใจได้ และทั้งสองก็ใช้ชีวิตอยู่ร่วมกันอย่างมีความสุข

ส่วนกุศลก็พบรักใหม่กับจริกา ซึ่งมีใบหน้าคล้ายกับสรีรส์ที่เขาเคยหลงรัก และทั้งคู่ก็
รักกัน

บทที่ 3

แนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับองค์ประกอบของนวนิยายที่เลือกมาศึกษา

องค์ประกอบทางวรรณกรรมของนวนิยายเขมรเรื่อง “เมฆสีดำ” “ขวัญดำพระ” และ “หัวใจมหาสมุทร” ที่จะทำการวิเคราะห์ ได้แก่ โครงเรื่อง ฉาก ตัวละคร บทสนทนา และกลวิธีการประพันธ์ ซึ่งจะนำเอาแนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้องดังต่อไปนี้มาใช้ในการวิเคราะห์

โครงเรื่อง

“โครงเรื่อง” ตามแนวคิดของนักทฤษฎีวรรณกรรมชาวไทยและชาวต่างชาติมีความหมาย ดังนี้

อุดม หนูทอง ให้แนวคิดเกี่ยวกับโครงเรื่องว่า โครงเรื่องหมายถึง ลำดับของเหตุการณ์ที่ประกอบเข้าเป็นเรื่อง หรือในความหมายอย่างละเอียด โครงเรื่องได้แก่เหตุการณ์ทั้งหลายที่ผู้แต่งกำหนดขึ้น เพื่อให้ดำเนินไปตั้งแต่ต้นจนจบ¹

ปริญญา เกื้อหนุน กล่าวว่า โครงเรื่องคือแบบแปลนชีวิตที่นักประพันธ์พยายามถ่ายทอดการรับรู้และประสบการณ์ชีวิต สังคมและโลก ผ่านเครื่องมือที่ตนคิดขึ้นซึ่งก็คือโครงเรื่อง²

โรเบิร์ตส์ (Roberts) กล่าวว่า โครงเรื่องเป็นองค์ประกอบที่สำคัญและเป็นพื้นฐานของเรื่องเล่า ถ้าปราศจากโครงเรื่องก็จะไม่มีเรื่องเล่าและตัวละคร³

โครงสร้างของโครงเรื่อง

โครงสร้างของโครงเรื่องโดยทั่วไปที่นักทฤษฎีวรรณกรรมนิยมใช้วิเคราะห์งานวรรณกรรมประเภทนวนิยาย ประกอบไปด้วย 5 ขั้นตอน ดังนี้

¹ อุดม หนูทอง, พื้นฐานการศึกษาวรรณคดีไทย (สงขลา: โรงพิมพ์เมืองสงขลา, 2523), 116.

² ปริญญา เกื้อหนุน, การศึกษาวรรณคดีไทย (กรุงเทพฯ: ไทยวัฒนาพานิช, 2537), 25.

³ Robert Di Yanni, *Literature : Reading Fiction , Poetry, Drama, and the Essay*

(New York : Random House, 1986), 65.

1. **ช่วงเริ่มเรื่อง หรือเปิดเรื่อง (Beginning, Exposition)** ขั้นตอนนี้ถือเป็นขั้นตอนที่สำคัญที่สุด เพราะเป็นการแนะนำและชักจูงผู้อ่านเข้าสู่เนื้อเรื่อง ดังนั้นจึงต้องดึงดูดใจให้ผู้อ่านอยากติดตาม
2. **ช่วงดำเนินเรื่อง (Rising Action)** เป็นขั้นตอนที่สืบต่อจากการเปิดเรื่อง โดยผู้แต่งมักเริ่มให้รายละเอียดที่สำคัญ ๆ มากขึ้นเรื่อย ๆ เช่น เริ่มสร้างเหตุการณ์ให้มีปมปัญหา และความขัดแย้งขึ้นเป็นลำดับ
3. **ช่วงวิกฤต หรือจุดสุดยอด (Climax)** คือ ช่วงที่เหตุการณ์ความขัดแย้งได้ดำเนินมาถึงจุดสูงสุด หรือเรียกว่าถึง “ทางตัน” คือจะก่อให้เกิดผลบางอย่างที่ไม่สามารถหลีกเลี่ยงได้
4. **ช่วงคลี่คลาย (Falling Action)** เป็นขั้นตอนที่ต่อเนื่องมาจากช่วงวิกฤต คือเมื่อเรื่องได้ดำเนินมาผ่านจุดวิกฤตไปแล้ว ผู้แต่งก็จะค่อย ๆ คลายปมต่าง ๆ ให้กระจ่างขึ้น
5. **ตอนจบเรื่อง (Ending)** โดยมากเรื่องมักจะจบลงด้วยการคลี่คลายปัญหา แต่ก็มีนวนิยาย หรือเรื่องสั้นบางเรื่อง ที่จบลงด้วยการทิ้งปัญหาไว้เป็นปริศนาให้ผู้อ่านคิดต่อเอง

ฉาก

ความหมาย

“ฉาก” ตามแนวคิดของนักทฤษฎีวรรณกรรมชาวไทยและชาวต่างชาติมีความหมายดังนี้

กุหลาบ มัลลิกะมาส ให้ความหมายของฉากในนวนิยาย เรื่องสั้น หรือนิทาน ว่า หมายถึง สถานที่ และเวลาที่เรื่องนั้น ๆ เกิดขึ้น⁴

สุทริวงษ์ พงศ์ไพบุลย์ อธิบายว่า ฉาก หมายถึง เวลา สถานที่ที่เกิดเหตุการณ์ในเรื่อง⁵
 อุดม หนูทอง กล่าวว่า ฉากคือสถานที่ บรรยากาศ หรือสิ่งแวดล้อมทั้งหลายที่ตัวละครใช้แสดงนาฏการ⁶

⁴ กุหลาบ มัลลิกะมาส, *วรรณคดีวิจารณ์* (กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยรามคำแหง, 2529), 110.

⁵ สุทริวงษ์ พงศ์ไพบุลย์, *วรรณคดีวิเคราะห์* (กรุงเทพฯ : ไทยวัฒนาพานิช, 2525), 45.

⁶ อุดม หนูทอง, *พื้นฐานการศึกษาวรรณคดีไทย*, 135.

โรเบิร์ตส์ (Roberts) ได้ให้ความหมายของฉากในเรื่องเล่าว่า หมายถึงธรรมชาติและสิ่งประดิษฐ์ต่างๆ ตลอดจนถึงสิ่งแวดล้อม รวมไปถึงข้าวของเครื่องใช้ เวลาในแต่ละวัน บรรยากาศสภาพภูมิศาสตร์และฤดูกาล⁷

จากแนวคิดเกี่ยวกับฉากของนักทฤษฎีวรรณกรรมต่างๆ ที่กล่าวมาข้างต้นนี้ สรุปได้ว่าฉากในวรรณกรรมประเภทนวนิยายมีความหมายกว้างมาก โดยหมายถึง สิ่งต่าง ๆ ที่อยู่รอบ ๆ ตัวละครทั้งสภาพ เวลาทั้งในอดีต ปัจจุบัน และอนาคต รวมทั้งสิ่งของต่าง ๆ ซึ่งมีความสัมพันธ์และมีความหมายต่อภาวะจิตใจของตัวละคร นอกจากนี้ฉากยังอาจหมายถึงสภาพจิตใจ และความเป็นตัวตนของตัวละครอีกด้วย เช่น ข้าวของเครื่องใช้บางอย่างของตัวละคร อาจหมายถึงสภาพจิตใจและตัวตนของผู้เป็นเจ้าของ สภาพทิวทัศน์และภูมิประเทศที่สวยงาม อาจมีนัยประหวัดถึงความสงบและความบริสุทธิ์ในจิตใจของตัวละคร หรือทางแยกอาจหมายถึงภาวะการลังเลและการตัดสินใจเลือก เป็นต้น

ประเภทของฉาก

นักทฤษฎีวรรณกรรมส่วนใหญ่มักแบ่งฉากออกเป็นสองประเภทใหญ่ ๆ คือ ฉากที่เป็นธรรมชาติและฉากที่เป็นสิ่งประดิษฐ์ โดยเมื่อนำทฤษฎีต่าง ๆ เหล่านี้มาวิเคราะห์และจัดกลุ่มแล้ว สามารถสรุปเป็นประเภทที่เด่น ๆ ของฉาก ได้ดังนี้

1. ฉากที่เป็นธรรมชาติหรือสภาพทางภูมิศาสตร์ ได้แก่สภาพธรรมชาติที่แวดล้อมตัวละคร เช่น ทิวทัศน์ หรือสภาพภูมิประเทศต่าง ๆ ไม่ว่าจะเป็น ทะเล ภูเขา ทุ่งหญ้า ป่าไม้ ฯลฯ รวมไปถึงการพรรณนาการตกแต่งภายในบ้านหรืออาคารต่าง ๆ เช่น การพรรณนาลักษณะของประตู หน้าต่าง ฝ้าม่าน โຕ้ะ เก้าอี้ เป็นต้น ฉากประเภทนี้เป็นฉากที่สำคัญที่สุดในงานเขียน เพราะเป็นทั้งสิ่งแวดล้อมภายนอกและภายในของตัวละคร ซึ่งมีพลังและมีผลต่อการกระทำและชีวิตความเป็นอยู่ของตัวละครด้วย

ผู้ประพันธ์แต่ละคนมีการสร้างฉากธรรมชาติแตกต่างกันและมีจุดมุ่งหมายต่างกัน เช่น สร้างขึ้นมาให้มีพลังและมีอิทธิพลต่อมนุษย์ในด้านร้ายและด้านดี ฉากธรรมชาติที่มีอิทธิพลต่อตัวละครในด้านร้ายเช่น กล่าวถึงท้องฟ้า พื้นดิน ทะเล ให้เป็นพลังที่มีอำนาจในการทำลายล้าง หรือป่าดงดิบ ทำให้เกิดความรู้สึกน่าสะพรึงกลัว ทะเลที่เว้งว่างทำให้ตัวละครรู้สึกอ้างว้างสิ้นหวัง หรือ

⁷ Robert Di Gianni, *Literature : Reading Fiction , Poetry, Drama, and the Essay*, 91.

ในทางตรงกันข้าม ธรรมชาติที่สวยงาม อ่อนโยน ทำให้รู้สึกสงบ ความเป็นมิตร ความรักและความรื่นรมย์เป็นต้น

ไม่ว่าผู้แต่งจะใช้ฉากธรรมชาติให้เกิดความรู้สึกเช่นไรก็ตาม แต่จุดสำคัญก็คือ ฉากธรรมชาติจะเป็นพลังอันยิ่งใหญ่ที่คอยควบคุมพฤติกรรมของตัวละคร และอาจเป็นตัวละครทำให้ตัวละครตัดสินใจในการแก้ปัญหาและข้อขัดแย้ง

2. ฉากที่เป็นสิ่งประดิษฐ์ ได้แก่ ฉากที่ประกอบไปด้วยสิ่งที่มีมนุษย์สร้างขึ้น เช่นอาคาร บ้านเรือน วัตถุเครื่องใช้ที่มีมนุษย์เป็นผู้ประดิษฐ์ขึ้นมาและแวดล้อมตัวละครในเรื่อง ซึ่งสิ่งประดิษฐ์จะสะท้อนให้เห็นตัวตนของผู้สร้างหรือผู้เป็นเจ้าของด้วยเสมอ รวมทั้งอาจสะท้อนให้เห็นความเป็นระเบียบแบบแผนของบ้านเมือง สังคม เช่น รถยนต์ราคาแพงจะบ่งบอกฐานะและรสนิยมของผู้ใช้งานข้าง หรือคาน้ำโตะในห้องพักงาน แสดงถึงความมีอำนาจ และสถานภาพของเจ้าของสลัม และชุมชนแออัด บอกถึงความไร้ระเบียบและความเสื่อมโทรมของสังคมเมืองเป็นต้น ในกรณีนี้จึงอาจสรุปได้ว่า ฉากที่เป็นสิ่งประดิษฐ์ในนวนิยายได้ชี้ให้เห็นอำนาจที่เกิดขึ้นระหว่างคนกับค่านิยมในวัตถุสิ่งของที่ช่วยอำนวยความสะดวกให้ความสะดวกสบาย

นอกจากนี้แล้ว ฉากที่เป็นสิ่งประดิษฐ์ ยังเป็นสัญลักษณ์หรือตัวแทนของตัวละครก็ได้ เช่น ไม้เท้าเป็นตัวแทนของความชรา ตุ๊กตากับเด็กผู้หญิง เกี่ยวกับชานา หรือผ้าเช็ดหน้าลายปัก อาจเป็นตัวแทนของหญิงสาว เป็นต้น

3. ฉากที่เป็นระยะเวลาหรือยุคสมัย ระยะเวลาหรือยุคสมัยของการเกิดเหตุการณ์ในเรื่องเป็นส่วนประกอบที่สำคัญของนวนิยาย เพราะระยะเวลาจะช่วยในการดำเนินเรื่อง และการพัฒนาเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมตัวละครสถานการณ์ต่าง ๆ ตลอดจนการส่งผลกระทบและเชื่อมโยงเหตุการณ์แต่ละเหตุการณ์ โดยสามารถแบ่งประเภทการลำดับเวลาได้เป็น 2 ประเภทใหญ่ ดังนี้

3.1 การลำดับเวลาในเชิงจิตวิทยา (Psychology Sequence) หมายถึง การลำดับเวลาตามการรับรู้ หรือความรู้สึก หรือความคิดของตัวละคร เช่น ช่วงเวลาในการรอคอยจะยาวนาน ช่วงเวลาของความสุขและสนุกสนานจะสั้น ซึ่งไม่เป็นไปตามลำดับปฏิทิน แต่ขึ้นอยู่กับภาวะจิตใจและความรู้สึกของตัวละครเป็นสำคัญ

3.2 การลำดับเวลาตามปฏิทิน (Chronological Sequence) เป็นการลำดับเวลาตามลำดับเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นก่อนหลังตามปฏิทิน ซึ่งเป็นไปตามความเป็นจริง เช่น การลำดับเวลาตาม ชีวิตประวัติของตัวละคร ตั้งแต่เกิดจนตาย

4. ฉากที่เป็นสภาพการดำเนินชีวิตของตัวละคร หมายถึง สภาพแบบแผนหรือกิจวัตร

ในการดำเนินชีวิตของตัวละครต่าง ๆ ในเรื่อง เช่น การประกอบอาชีพ หรือการดำเนินชีวิตประจำวันรวมถึงแบบแผนการดำเนินชีวิตของชุมชนและสังคม โดยฉากประเพณีนี้จะช่วยย้ำภาพเหตุการณ์และตัวละครให้ชัดเจนยิ่งขึ้น

5. ฉากที่เป็นสภาพแวดล้อมเชิงนามธรรม สภาพแวดล้อมที่เป็นนามธรรม เช่น การนับถือศาสนา จารีตประเพณี ค่านิยม ศิลธรรม รวมไปถึงสภาพอารมณ์และความรู้สึกของตัวละคร มีผลต่อการแสดงพฤติกรรมของตัวละครในเรื่อง และทำให้ตัวละครแสดงปฏิกิริยาต่าง ๆ เช่น การขบถต่อจารีตประเพณี การตกเป็นทาสค่านิยมและความศรัทธาในศาสนา หรือแม้แต่การพรรณนาถึงสภาพจิตใจ และความรู้สึกของตัวละครในเหตุการณ์ต่าง ๆ โดยให้ความสัมพันธ์กับมิติของเวลาสถานที่ ซึ่งจะช่วยให้เหตุการณ์หรือสถานการณ์ต่างๆในเรื่องชัดเจนขึ้น

ตัวละคร

ความหมาย

ความหมายของตัวละครในวรรณกรรมตามแนวคิดของธัญญา สังขพันธานนท์⁸ มีอยู่สองระดับคือ ระดับแรก หมายถึงบุคคลใดบุคคลหนึ่งที่มิบทบาทในเรื่อง ระดับที่สอง หมายถึงคุณลักษณะของตัวละคร เช่น รูปร่าง หน้าตา หรือคุณสมบัติพิเศษทางศีลธรรม แต่โดยทั่วไปแล้วตัวละครในเรื่องเล่า หมายถึงผู้ที่มีบทบาทในท้องเรื่อง หรือผู้เดินผ่านเนื้อเรื่องและเหตุการณ์ต่าง ๆ นั้นเอง อาจกล่าวได้ว่าตัวละครเป็นเจ้าของเรื่อง ทั้งนี้เพราะก่อนที่จะลงมือแต่งเรื่อง ผู้แต่งจะต้องคิดก่อนเสมอว่าจะเขียนเรื่องของใคร และใคร (คนนั้น) ประสบกับเหตุการณ์อะไรบ้าง โดยนัยนี้ตัวละครจึงเป็นผู้ทำให้เกิดเรื่องราวขึ้นมานั่นเอง

ส่วนกุหลาบ มัลลิกะมาส ให้ความหมายของตัวละครว่า ตัวละครคือ ผู้มีบทบาทในเนื้อเรื่อง โดยตัวละครจะเป็นคนหรือเทียบเท่าคนก็ได้⁹ ดังนั้นตัวละครในวรรณกรรมประเภทเรื่องเล่าจึงไม่จำเป็นต้องเป็นคนเสมอไป อาจจะเป็นเทพ อมนุษย์ สัตว์ หรือสิ่งของก็ได้ ดังที่มักพบในวรรณกรรมมหากาพย์ เช่น รามเกียรติ์ เป็นต้น หรือวรรณกรรมประเภทนิทาน เช่น นิทานอีสป หรือนิทานพื้นบ้าน แต่ไม่ว่าตัวละครจะเป็นอะไรก็ตาม สิ่งหนึ่งที่ผู้อ่านสามารถเรียนรู้ได้จากตัวละครก็คือ ตัวละครเป็นสิ่งสมมติหรือสัญลักษณ์เพื่อเทียบเคียงกับธรรมชาติและพฤติกรรมของมนุษย์เสมอ ดังเช่นในนิทานอีสป ตัวละครส่วนใหญ่จะเป็นสัตว์ แต่ถ้าพิจารณาให้ดีจะเห็นว่าสัตว์

⁸ ธัญญา สังขพันธานนท์, วรรณกรรมวิจารณ์ (ปทุมธานี: นาค, 2539), 173-174.

⁹ กุหลาบ มัลลิกะมาส, วรรณคดีวิจารณ์, 111.

เหล่านั้นเป็นตัวแทนในเชิงเปรียบเทียบกับมนุษย์ในแง่มุมต่าง ๆ เช่น กระจ่างเป็นตัวแทนของความฉลาดเข้าปัญญาแต่อกจะเจ้าเล่ห์ สุนัขจึงจอกเป็นตัวแทนของคนเจ้าเล่ห์แกมโกงและตาขาว เป็นต้น¹⁰

ความสำคัญของตัวละคร

อิรวดี ไตลิ่งคะ กล่าวถึงความสำคัญของตัวละครไว้ว่า

ตัวละครเป็นเสน่ห์อย่างหนึ่งของบันเทิงคดี โดยเฉพาะอย่างยิ่งใน นวนิยายที่มีขนาดความยาวมากพอที่ผู้เขียนจะพรรณานาบุคลิกลักษณะ และนิสัยใจคอของตัวละครได้ละเอียด ผู้อ่านจะรู้สึกเหมือนตัวละครสมจริงเสมือนมีตัวตน หรือไม่ก็ทำให้นึกถึงคนที่เราเคยรู้จัก ในนวนิยายบางเรื่อง เราจะจดจำตัวละครได้ดีกว่าองค์ประกอบอื่น ๆ เพราะผู้เขียนทำให้เรารู้สึกชื่นชม หมั่นไส้ สมเพช ฯลฯ ตัวละครนั้น ๆ ได้อย่างน่าอัศจรรย์ อย่างไรก็ตาม ในโลกอันน่าพิศวงของบันเทิงคดี ตัวละครไม่เพียงแต่เป็นมนุษย์ได้เท่านั้น อาจเป็นสัตว์ เป็นวิญญาณ อมนุษย์ หรือแม้แต่สิ่งของก็ได้ แต่สิ่งเหล่านี้จะมีอารมณ์ความรู้สึกหรือความนึกคิดแบบมนุษย์ (อิรวดี ไตลิ่งคะ, หน้า 49-50)

ส่วนัญญา สังขพันธานนท์ ให้ความเห็นเกี่ยวกับตัวละครไว้ว่า¹¹ ในเรื่องสั้นและนวนิยายสมัยใหม่ ตัวละครส่วนใหญ่มักจะเป็นคน โดยจะเป็นการจำลองแบบของมนุษย์ที่สามารถพบเห็นได้ทั่วไป ซึ่งก็คือตัวละครส่วนใหญ่มักจะมีลักษณะของความเป็นมนุษย์ ดังนั้นสิ่งที่ผู้อ่านจะได้รับจากการอ่านเรื่องก็คือการได้เรียนรู้รูปแบบต่าง ๆ ของมนุษย์ในหลาย ๆ ลักษณะ เช่น พฤติกรรม บุคลิกภาพ และธรรมชาติของมนุษย์ ซึ่งจะช่วยให้ผู้อ่านได้เกิดการเรียนรู้และเข้าใจชีวิตมนุษย์มากขึ้น

ประเภทของตัวละคร

การแบ่งประเภทของตัวละครส่วนใหญ่นิยมพิจารณาจากพัฒนาการของตัวละครซึ่งทำให้สามารถแบ่งตัวละครออกเป็น 2 ประเภท คือ

1. ตัวละครมิติเดียว (flat character) หมายถึง ตัวละครที่มีลักษณะนิสัยหรือพฤติกรรมซึ่งคงที่ และสามารถสรุปได้อย่างไม่ยากเย็นว่าเป็นคนประเภทใด เช่น “เธอเป็นคนเห็นแก่ตัว”

¹⁰ ัญญา สังขพันธานนท์, วรรณกรรมวิจารณ์, 174.

¹¹ เรื่องเดียวกัน, 174-175.

“เขาเป็นคนอ่อนแอ” เป็นต้น และลักษณะเช่นนี้จะคงที่ตลอดเรื่อง จนผู้อ่านสามารถคาดเดาได้ว่าตัวละครจะคิดหรือกระทำอย่างไรต่อไปได้ ข้อดีของตัวละครประเภทนี้คือ ทำความเข้าใจง่าย และผู้อ่านจดจำลักษณะของตัวละครแบบนี้ได้ แต่ข้อเสียของตัวละครประเภทนี้คือ ความไม่สมจริง หรือไม่เหมือนชีวิตคนจริง ๆ

2. ตัวละครหลายมิติ (round character) หมายถึงตัวละครที่มีลักษณะหลากหลาย แต่ละลักษณะอาจขัดแย้งกันและคาดเดาได้ยาก พัฒนาหรือเปลี่ยนแปลงนิสัยหรือทัศนคติได้ตามเหตุการณ์ สร้างความประหลาดใจให้แก่ผู้อ่าน ข้อดีของตัวละครประเภทนี้คือ ความสมจริง คล้ายลักษณะมนุษย์จริง แต่ข้อเสียก็คือ การนำเสนอตัวละครทำได้ยากและซับซ้อนกว่าตัวละครมิติเดียว

ศิลปะในการสร้างตัวละคร

ตัวละครถือว่าเป็นองค์ประกอบของนวนิยายที่สำคัญและดึงดูดผู้อ่านได้มากที่สุด เพราะตัวละครเป็นผู้ดำเนินเรื่อง ซึ่งถ้านวนิยายเรื่องนั้น ๆ ผู้เขียนสามารถสร้างตัวละครให้มีลักษณะนิสัย และพฤติกรรมที่คล้ายมนุษย์ได้สมจริงมากที่สุดเช่น ลักษณะรูปร่างหน้าตา นิสัยใจคอ ความคิดความอ่าน หรือการตัดสินใจ นวนิยายเรื่องนั้นก็จะสามารถดึงดูดผู้อ่านให้เกิดอารมณ์ร่วมกับตัวละครได้มากเช่น ในยามที่ตัวละครต้องเผชิญหน้ากับเหตุการณ์ หรืออุปสรรคต่าง ๆ ผู้อ่านก็มักจะลุ้นให้ตัวละครทำเช่นนี้ เช่นนั้น ซึ่งจะสะท้อนออกมาให้เห็นได้จากการที่ผู้อ่านจะรู้สึกสะใจ เมื่อตัวละครได้กระทำตามที่ตนคาดหวังไว้ หรืออาจรู้สึกผิดหวัง เมื่อตัวละครตัดสินใจต่างจากที่ตน หวัง ๆ ไปคิดหรือควรจะทำกัน อันจะนำมาซึ่งความผิดพลาด ซึ่งก็ทำให้ผู้อ่านรู้สึกว่าเราฉลาดกว่า หรือทำไมตัวละครตัวนี้โง่งง ซึ่งจะนำมาซึ่งการวิพากษ์วิจารณ์ จึงนับเป็นความสำเร็จประการหนึ่งของผู้แต่งที่สามารถสร้างตัวละครให้ผู้อ่านเกิดอารมณ์ร่วมและรู้สึกมีส่วนร่วมในการตัดสินใจของตัวละคร

การที่ผู้แต่งกำหนดให้ตัวละครมีลักษณะเช่นไรนั้น ขึ้นอยู่กับวิธีการสร้างตัวละคร (characterization) ซึ่งมีความหลากหลายตามทฤษฎีของนักวิจารณ์ซึ่งมีอยู่มากมาย อีราวดี ไตรังคะ ได้สรุปวิธีการสร้างตัวละครของริมมอน-เคนอน นักวิจารณ์ชื่อดังท่านหนึ่ง ไว้ดังนี้¹²

1. การรู้จักลักษณะนิสัยตัวละครทางตรง ทำได้ 2 ทาง คือ

1.1 การรู้จักลักษณะนิสัยโดยผู้เล่าเรื่อง การสร้างตัวละครรูปแบบนี้ มักพบในนวนิยาย ที่ใช้ผู้เล่าเรื่องแบบผู้รู้ (omniscient narrator) หรือผู้เล่าเรื่องแบบผู้ประพันธ์ (authorial

¹² อีราวดี ไตรังคะ, ศาสตราจารย์และศิลปินแห่งชาติ (กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์, 2543), 54-59.

narrator) โดยการสร้างลักษณะตัวละคร รูปแบบนี้ผู้แต่งนิยายบรรยายลักษณะรูปร่าง หน้าตาของตัวละคร เพราะเชื่อว่ารูปร่างหน้าตาจะสามารถแสดงถึงนิสัยใจคอได้

1.2 การรู้จักลักษณะและนิสัยของตัวละคร โดยตัวละครตัวอื่นการสร้างตัวละครในลักษณะนี้จะแตกต่างจากแบบแรก เพราะว่าในรูปแบบนี้ผู้เขียนจะไม่ได้บรรยายลักษณะนิสัยของตัวละครเองโดยตรง แต่จะใช้วิธีบรรยายลักษณะตัวละครตัวนั้นจากทัศนคติของตัวละครตัวอื่น ดังนั้นการรู้จักลักษณะนิสัยของตัวละครในรูปแบบนี้จึงไม่อาจเชื่อถือได้ทั้งหมด เพราะมุมมองจากทัศนคติของตัวละครอื่นย่อมจะมีการแฝงไปด้วยอคติ หรือความนิยมส่วนตัวอยู่ด้วยเสมอ

2. การรู้จักลักษณะนิสัยตัวละครทางอ้อม สามารถแบ่งออกได้เป็น 4 รูปแบบ ดังนี้

2.1 การรู้จักนิสัยจากการกระทำของตัวละครการสร้างตัวละครรูปแบบนี้ ผู้แต่งจะให้ผู้อ่านเป็นผู้สรุปลักษณะนิสัยและทัศนคติของตัวละครเองจากการกระทำของตัวละครนั้น ๆ โดยมีทั้งการสรุปจากการกระทำเพียงครั้งเดียวซึ่งถือเป็นจุดเปลี่ยนเรื่อง และการสรุปจากการกระทำที่เกิดขึ้นเป็นนิสัย

2.2 การรู้จักนิสัยตัวละครจากบทสนทนา บทสนทนาของตัวละครนั้น ๆ จะทำให้ผู้อ่านสามารถรู้จักตัวละครตัวนั้น ๆ ได้ชัดเจนทั้งอุปนิสัย การศึกษา ทัศนคติ หรืออาชีพเป็นต้น

2.3 การรู้จักนิสัยและทัศนคติของตัวละครจากความคิดของตัวละครนั้น ๆ วิธีการนี้ผู้เล่าเรื่องแบบผู้รู้จะเป็นผู้ถ่ายทอดความนึกคิดของตัวละครออกมา

2.4 การรู้จักตัวละครทางอ้อมจากการที่ผู้เขียนบรรยายลักษณะภายนอกของตัวละคร วิธีการนี้ผู้อ่านจะต้องสรุปเอาเองว่าตัวละครตัวนั้น ๆ มีลักษณะนิสัยอย่างไรจากการบรรยายลักษณะภายนอกที่ผู้เขียนกำหนดให้ เช่น ผู้หญิงที่แต่งหน้าจัด แต่งกาย ล่อแหลมแสดงออกถึงอาชีพโสเภณี หรือชายหนุ่มที่ชอบขับรถสปอร์ตสีแดงแสดงออกถึงความโป๊เป็นเพลย์บอย เป็นต้น

กลวิธีการประพันธ์

องค์ประกอบที่สำคัญอีกประการหนึ่งของงานวรรณกรรมโดยเฉพาะนวนิยาย ที่เป็นการรวมเอาองค์ประกอบต่าง ๆ ทั้งหมดไม่ว่าจะเป็น โครงเรื่อง ฉาก ตัวละคร และบทสนทนา มาร้อยเรียงเข้าด้วยกันโดยใช้ศิลปะในการประพันธ์เป็นตัวประสาน องค์ประกอบนั้นก็คือกลวิธีในการประพันธ์ นวนิยายที่ดีแม้จะประกอบไปด้วยโครงเรื่องที่น่าสนใจ ตัวละครที่โดดเด่น ฉากอันสวยงาม หรือบทสนทนาที่สมจริง แต่ถ้าขาดซึ่งศิลปะในการผสมผสานเรียบเรียงองค์ประกอบต่าง ๆ ให้ผสมกลมกลืนกัน มีจังหวะจะโคน มีจุดเร้า จุดคลี่คลาย งานเขียนนั้นก็เปรียบเสมือนรถยนต์ที่ขาดซึ่งล้อในการนำพาให้เคลื่อนที่ เพราะวรรณกรรมแม้จะบริบูรณ์ด้วยองค์ประกอบสำคัญ

ทุกประการ แต่ถ้าขาดกลวิธีในการประพันธ์ที่ดี ซึ่งเปรียบเสมือนพลังขับเคลื่อนที่ทำให้งานเขียนนั้น ๆ ดำเนินเรื่องราวไปได้อย่างรวดเร็ว งานเขียนนั้นก็จะได้ซึ่งรสชาติ และสุนทรียภาพ

กลวิธีในการประพันธ์นวนิยายที่มีความสำคัญต่อการดำเนินเรื่อง และนำมาใช้วิเคราะห์ กับนวนิยายเขมรทั้ง 3 เรื่องที่เลือกมาศึกษาได้แก่ การเปิดเรื่อง การดำเนินเรื่อง และการปิดเรื่อง

การเปิดเรื่อง

การเปิดเรื่องนับเป็นจุดเริ่มต้นของงานวรรณกรรมนั้น ๆ และถือเป็นจุดดึงดูดความสนใจของผู้อ่านตั้งแต่เริ่มเรื่อง ดังนั้นการเปิดเรื่องจึงเป็นองค์ประกอบของกลวิธีในการประพันธ์ที่สำคัญมากประการหนึ่งสำหรับผู้ประพันธ์มักจะไม่ละเลย

รูปแบบการเปิดเรื่องในวรรณกรรมประเภทบันเทิงคดี ตามแนวคิดของประทีปเหมือนนิล มีหลายวิธีซึ่งพอจะสรุปได้ดังนี้

1. **เปิดเรื่องโดยใช้การบรรยาย** การเปิดเรื่องแบบนี้ผู้แต่งมักเริ่มเล่าเรื่องเรียบ ๆ แล้วค่อย ๆ ทวีความเข้มข้นของเรื่องขึ้นตามลำดับ
2. **เปิดเรื่องโดยการพรรณนา** การพรรณนาในที่นี้อาจจะเป็นได้ทั้งการพรรณนาฉาก ตัวละคร สถานที่ หรือแม้กระทั่งความรู้สึกอย่างใดอย่างหนึ่งก็ได้ทั้งสิ้น ซึ่งการเปิดเรื่องรูปแบบนี้จะมีส่วนช่วยนำอารมณ์ผู้อ่านให้คล้อยตามได้อย่างดี
3. **เปิดเรื่องโดยสร้างนาฏการ หรือการกระทำของตัวละครที่ก่อให้เกิดความสนใจทันที** การเปิดเรื่องรูปแบบนี้ จะช่วยกระตุ้นให้ผู้อ่านเกิดความอยากรู้อยากเห็นที่จะติดตามเรื่องราวต่อไป ซึ่งถือเป็นการเปิดเรื่องที่เรียกร้องความสนใจผู้อ่าน ได้มากวิธีการหนึ่ง และการดำเนินเรื่องลำดับต่อไปก็จำเป็นต้องสอดคล้องกับเหตุการณ์ที่นำมาขึ้นด้วย
4. **เปิดเรื่องโดยใช้บทสนทนา** การเปิดเรื่องรูปแบบนี้เรียกร้องความสนใจจากผู้อ่านด้วยบทสนทนา ซึ่งผู้แต่งต้องพยายามเชื่อมโยงบทสนทนาให้เข้ากับเนื้อเรื่องที่จะตามมาอย่างแนบเนียน จุดเด่นของการเปิดเรื่องด้วยวิธีการนี้ที่จะดึงดูดความสนใจผู้อ่านได้มากอยู่ที่ถ้อยคำ และเนื้อหาของบทสนทนา ซึ่งสามารถแสดงออกถึงเหตุการณ์ อารมณ์ รวมทั้งลักษณะนิสัยของตัวละครที่เกี่ยวข้องกับบทสนทนานั้น ๆ ทางอ้อมได้อย่างดีอีกด้วย
5. **เปิดเรื่องด้วยข้อความที่เป็นสุภาษิต บทกวี หรือข้อความที่คมคายชวนคิด ชวนให้งุนงงสนทนหน้าติดตาม** การเปิดเรื่องรูปแบบนี้ดึงดูดความสนใจผู้อ่าน ด้วยการเกริ่นนำสิ่งที่อาจไม่เกี่ยวกับเนื้อเรื่องโดยตรง แต่แฝงนัยแห่งแนวคิดที่ผู้ประพันธ์ตั้งใจนำเสนอตั้งแต่เริ่มเรื่อง เพื่อปู

ทางความเข้าใจแก่ผู้อ่านไปสู่แนวคิดที่ตนต้องการนำเสนอ ซึ่งบางทีอาจเป็นแก่นหรือแนวความคิดหลักของวรรณกรรมเรื่องนั้น ๆ

การดำเนินเรื่อง

การดำเนินเรื่องเป็นองค์ประกอบส่วนหนึ่งในกลวิธีการประพันธ์ การดำเนินเรื่องต้องเริ่มตั้งแต่การวางโครงเรื่อง ซึ่งการวางโครงเรื่องของวรรณกรรมประเภทบันเทิงคดี โดยเฉพาะนวนิยาย ผู้ประพันธ์มักกำหนดเค้าโครงความเป็นไปของเรื่องราวไว้ตั้งแต่เปิดเรื่อง จนกระทั่งจบเรื่องว่าต้องการให้เนื้อหาไปในทิศทางใด ซึ่งการกำหนดแนวทางในการดำเนินเรื่องในทางวรรณกรรมอาจเรียกได้ว่าเป็นสูตร และได้มีนักวิจารณ์วรรณกรรมหลายท่านที่ได้แนะนำเสนอสูตรในการเขียนบันเทิงคดี ในที่นี้เลือกเอาสูตรในการเขียนเรื่องของเจือ สตะเวทิน ซึ่งได้นำเสนอไว้ในหนังสือศิลปะการประพันธ์ จำนวนทั้งสิ้น 13 สูตร¹³ มาใช้วิเคราะห์แนวเรื่องของนวนิยายเขมรทั้ง 3 เรื่องที่เลือกมาศึกษา ดังนี้

1. สูตรชินเดอเรลลา

เป็นสูตรในการเขียนเรื่องที่น่ามาจากวรรณกรรมที่มีชื่อเสียงของชาวตะวันตก คือ เรื่องซินเดอเรลลา ซึ่งนักเขียนส่วนใหญ่ตั้งแต่ในอดีต จนกระทั่งถึงปัจจุบันนิยมใช้เป็นแนวในการวางโครงเรื่อง โดยสูตรนี้นิยมใช้กับงานวรรณกรรมประเภทพาฝัน เพราะมักมีเรื่องราวที่สวยหรูเกินจริงตามความฝัน หรือจินตนาการ เช่น การมีเทพนางฟ้า หรือของวิเศษมาช่วยเหลือตัวเอกซึ่งมักจะตกธรรมาภัยลำบากในช่วงแรก และจบเรื่องอย่างมีความสุขซึ่งโดยมากมักให้ฝ่ายที่ลำบากได้แต่งงานกับคนที่สูงส่ง หรือค้นพบว่าตนเองมาจากตระกูลสูงที่บังเอิญพลัดพรากกัน เป็นต้น

2. สูตรชายพบหญิง

เป็นสูตรในการเขียนเรื่องที่ใช้มากที่สุดในงานวรรณกรรม เพราะเป็นสูตรที่ใช้กับเรื่องที่มีเนื้อหาเกี่ยวกับความรักเป็นพื้น โดยจะให้ความสำคัญกับการพบกันของชายกับหญิงซึ่งเป็นตัวเอกของเรื่องเป็นหลัก แล้วให้ความสำคัญกับรายละเอียดอื่น ๆ รองลงไป ซึ่งโดยมากรายละเอียดที่เข้ามาประกอบจะใส่เข้ามาเพื่อช่วยเสริมความสำคัญ และความสมจริงให้กับประเด็นหลักของเรื่อง เช่น เหตุการณ์หรือความบังเอิญที่ทำให้คนทั้งสองได้พบกัน และอุปสรรคต่าง ๆ ที่เข้ามาขัดขวางความสัมพันธ์ของคนทั้งสอง ไม่ว่าจะเป็นบุคคลที่สาม หรือเงื่อนไขเวลา เป็นต้น

3. สูตรเรื่องตะวันตก

¹³ เจือ สตะเวทิน, ศิลปะการประพันธ์ (พระนคร : นายจักรไทย สตะเวทิน 239 ถนนพิจัย, 2510), 202-303.

สูตรประเภทนี้พบในงานวรรณกรรมอเมริกันโดยเฉพาะ เพราะเป็นสูตรในการเขียนเรื่องประเภทควาบบอยซึ่งมีที่มาจากสังคมอเมริกันในยุคหนึ่ง

4. สูตรเรื่องหนามยอกเอาหนามบ่ง

เป็นสูตรที่ใช้ในการเขียนเรื่องประเภทที่มีการแก้แค้น โดยใช้เล่ห์เหลี่ยมมาเอาชนะกัน โดยไม่จำเป็นต้องถึงขั้นเอาชีวิต แต่อาจเกี่ยวกับการคดโกง หรือการทวงสิทธิคืน ซึ่งโดยมากเนื้อหาของเรื่องจะแสดงออกถึงความฉลาด มีไหวพริบของตัวเอง

5. สูตรคัมภีร์

หมายถึงสูตรที่ใช้ในการเขียนเรื่องประเภทที่มีการหลอกลวง ด้วยชั้นเชิงเล่ห์เหลี่ยม ซึ่งตัวเองของเรื่องมักเป็นฝ่ายเสียเปรียบ โดยเนื้อหาส่วนใหญ่เป็นการบรรยายเหตุการณ์ที่ตัวเองต้องเผชิญหน้าโดยที่ตัวเองไม่รู้ตัวว่ากำลังถูกหลอก จนกระทั่งจบเรื่องจึงจะเฉลย หรือบางทีผู้แต่งก็ไม่เฉลยตรง ๆ แต่ให้ผู้อ่านไปคิดต่อเอาเอง ซึ่งบางเรื่องผู้แต่งสามารถแต่งให้จับไม่ได้เลยว่าตัวละครถูกหลอก จนกระทั่งจบเรื่องจึงเปิดเผยความจริง ซึ่งก็เท่ากับว่าผู้อ่านก็ถูกหลอกเองด้วย โดยนวนิยายที่แต่งออกมาลักษณะนี้มักเป็นที่โจษขานและประทับใจผู้อ่าน

6. สูตรสถานการณ์แบบรูป 3 เหลี่ยม

หมายถึงสูตรในการเขียนเรื่องที่วางโครงเรื่องให้มีตัวละครเอก 3 ตัว โดยอาจจะ เป็นชาย 2 หญิง 1 หรือ ชาย 1 หญิง 2 ก็ได้ แล้วปมขัดแย้งซึ่งถือเป็นประเด็นหลักของเรื่องก็มาจากการกระทำของตัวละครเอกทั้ง 3 ตัวนี้ซึ่งมีที่มาจากเรื่องความรักเป็นหลัก เช่นการแก่งแย่งชิงดีกัน เอาชนะกัน หรือผิดซึ้งหมองใจกัน เป็นต้น

7. สูตรต้นร้ายปลายดี

เป็นสูตรที่ใช้วางแนวเรื่องที่มีลักษณะเน้นพัฒนาการของตัวละครเป็นหลัก โดยตัวละครเอกของเรื่องมักจะร้ายในตอนต้นเรื่อง แล้วค่อย ๆ มีพัฒนาการจนกลายมาดีในที่สุด สูตรในการเขียนเรื่องประเภทนี้มักไม่ค่อยเป็นที่นิยมในวงการนักเขียนนัก เนื่องจากว่าโดยทั่วไปอุปนิสัยของมนุษย์จริง ๆ มักจะเปลี่ยนแปลงยาก โดยเฉพาะจากร้ายเป็นดี ดังนั้นถ้าผู้แต่งให้ร้ายละเอียดไม่สมจริง เรื่องก็จะหย่อนความน่าสนใจลงไป นักเขียนที่เลือกใช้สูตรนี้ในการประพันธ์ต้องใช้ศิลปะในการประพันธ์สูงมากจึงจะสามารถเอาชนะใจผู้อ่านได้

8. สูตรครอบครวั

เป็นสูตรที่ใช้เขียนเรื่องที่เกี่ยวข้องกับครอบครวั หรือเรื่องราวภายในครอบครวั เช่นเรื่องเกี่ยวกับเมียหลวง เมียน้อย การแย่งชิงมรดก ความขัดแย้งไม่เข้าใจกันในครอบครวั เป็นต้น สูตรในการเขียนเรื่องสูตรนี้เป็นอีกสูตรหนึ่งที่นักเขียนนิยมใช้กันมาก ทั้งนี้เพราะเป็นเรื่องใกล้ตัว

สามารถใส่รายละเอียดให้สมจริงได้ง่ายเนื่องจากมีตัวอย่างให้เห็นในชีวิตจริงมาก จึงสามารถแต่งเรื่องให้ดึงดูดความสนใจผู้อ่านได้ง่าย

9. สูตรชุมชน

หมายถึงสูตรที่ใช้เขียนเรื่องที่เกี่ยวข้องกับชุมชน หรือสังคม ซึ่งโดยมากนักเขียนจะเลือกเอาสิ่งที่พบเห็นได้บ่อย และเป็นปัญหาใหญ่ในสังคมหรือชุมชนของตนมาวางเป็นแนวหลักของเรื่อง เช่น ปัญหายาเสพติด ปัญหาโสเภณี ปัญหาการกดขี่ทางเพศ รวมไปถึงปัญหาทางการเมืองการปกครองต่าง ๆ เป็นต้น งานเขียนที่เลือกใช้สูตรนี้มาวางแนวเรื่อง มักเป็นเรื่องราวประเภทเสียดสี หรือสะท้อนสังคม ส่วนใหญ่เนื้อหาค่อนข้างหนัก แต่ก็มักได้รับความนิยมจากผู้อ่านดี เนื่องจากเป็นเรื่องใกล้ตัวและเป็นสิ่งที่คนทั่วไปยอมรับว่าเป็นปัญหาสังคมที่ทุกคนควรจะรับรู้และช่วยกันแก้ไข

10. สูตรสำเร็จ

สูตรในการเขียนเรื่องสูตรนี้ค่อนข้างแตกต่างจากสูตรอื่น ๆ เนื่องจากเป็นสูตรที่ใช้กับเรื่องที่ไม่ค่อยเน้นตัวละคร คือในเรื่องอาจจะมีตัวละครเอกเพียงแค่ตัวเดียวตลอดทั้งเรื่อง โดยอาจไม่การกล่าวถึงตัวละครอื่น ๆ เลยก็ได้ หรืออาจจะมีตัวละครประกอบบ้างแต่ก็ไม่ค่อยมีความสำคัญอะไรกับเรื่องมากนัก ทั้งนี้เพราะเรื่องราวที่ใช้สูตรนี้วางแนวเรื่อง มักเป็นเรื่องราวที่เกี่ยวกับความทะเยอทะยาน มานะพยายาม พากเพียรของตัวละครเอกในการกระทำสิ่งใดสิ่งหนึ่งที่ตั้งใจไว้เป็นหลัก เช่น การทดลองทางวิทยาศาสตร์ หรือการสำรวจ เป็นต้น ดังนั้นเรื่องราวตั้งแต่เปิดเรื่องจนกระทั่งปิดเรื่อง ก็จะเป็นการนำเสนอกิจวัตร หรือพฤติกรรมของตัวละครนั้น ๆ อันจะนำไปสู่ความสำเร็จสมหวังดังที่ตั้งใจ หรือความล้มเหลว หรือความสำเร็จสลับกับความล้มเหลว ก็แล้วแต่ความมุ่งหวังของผู้แต่งว่าต้องการจะสื่อหรือให้แง่คิดอะไรกับผู้อ่าน งานเขียนประเภทนี้อาจมองดูแปลก และหย่อนความน่าสนใจ เนื่องจากไม่มีเรื่องความรัก และขาดความหลากหลายทางตัวละคร แต่ก็ปรากฏว่าเป็นที่นิยมในหมู่นักอ่านมากพอสมควร เนื่องจากมีอิทธิพลทางอารมณ์ ให้แง่คิด และเติมพลังชีวิต ความมุ่งมั่น ตั้งใจ และกระตุ้นพลังใจผู้อ่านได้มาก เพราะเรื่องนำเสนอเป้าหมาย และการไปถึงเป้าหมายของตัวละครเพียงประเด็นเดียว โดยตัดประเด็นประกอบที่ไม่มีมีความสำคัญต่อการปฏิบัติภารกิจออก ไม่ว่าจะเป็นเรื่องความรัก การแข่งขัน หรือเรื่องสัพเพเหระต่าง ๆ ออกไป จึงสามารถดึงให้ผู้อ่านมุ่งสนใจอยู่เฉพาะเป้าหมายและการกระทำของตัวละครเพียงประเด็นเดียว ดังนั้นจึงสามารถกระตุ้นอารมณ์ผู้อ่านให้เกิดความฮึกเหิม และความเพียรพยายามได้มาก งานเขียนประเภทนี้พบมากในช่วงปฏิวัติอุตสาหกรรม และในกลุ่มประเทศคอมมิวนิสต์ แต่ปัจจุบันนี้พบได้จำนวนน้อย

11. สูตรกลับ

เป็นสูตรที่ใช้เขียนเรื่องประเภทตัวละครเอกจากบ้านเกิดเมืองนอน ไม่ว่าจะด้วยความจำเป็น หรือความตั้งใจประการใดประการหนึ่ง เช่น การถูกเกณฑ์ทหาร การหนีออกจากบ้าน แล้ววันหนึ่งเดินทางกลับมายังบ้านของตน เรื่องราวประเภทนี้ประเด็นหลักจะเน้นสิ่งที่ตัวละครเอกจะต้องเผชิญเมื่อกลับมายังบ้านของตน ไม่ว่าจะเป็นความสุข ความผิดหวัง หรือความประหลาดใจ เช่น ครอบครัวรอการกลับมาของเขาอย่างพร้อมหน้าพร้อมตา ภรรยามีชายคนใหม่ หรือบ้านถูกรื้อทำลายไปหมดแล้ว เป็นต้น เรื่องราวประเภทนี้มักสร้างความประทับใจให้กับผู้อ่านได้มาก เพราะถ้าเรื่องจบอย่างมีความสุขผู้อ่านก็อึ้งใจ เพราะทุกคนย่อมไม่ชอบการพลัดพราก แต่ถ้าเรื่องจบแบบเศร้า หรือผิดหวัง ก็ยิ่งกระตุ้นอารมณ์และสร้างความทรงจำให้กับผู้อ่านได้มากยิ่งขึ้น เพราะขัดกับต้องการและสร้างความสะเทือนใจจึงทำให้จดจำได้นานยิ่งกว่าความสนใจ

12. สูตรเสียสละ

สูตรนี้ใช้เขียนเรื่องเกี่ยวกับการเสียสละ ไม่ว่าจะเป็นการสละทรัพย์สิน หรือร่างกาย เช่น การสละเงินทอง สิ่งของ เพื่อผู้อื่นที่ต้องการ โดยไม่จำเป็นว่าจะต้องอยู่ในระดับต่ำกว่า หรือลำบากกว่า เช่น การสละมรดกให้น้อง หรือญาติ เป็นต้น หรือการสละกำลังกายในการช่วยเหลือเพื่อนมนุษย์ หรือสาธารณะประโยชน์ เช่น การช่วยกันสร้างเขื่อน สะพาน หรือสละชีวิตเข้าช่วยเหลือผู้ประสบภัย หรือประเภทยอมตายแทนคนรัก เป็นต้น เรื่องประเภทนี้ตัวละครเอกมักเป็นคนดีชนิดหาที่ติแทบไม่ค่อยได้ บางครั้งผู้แต่งอาจแต่งให้ดิ้นรนความเป็นจริง ทั้งนี้ก็เพื่อสะท้อนและเรียกร้องให้สังคมรับรู้ถึงสิ่งที่ขาดหายไป รวมถึงสิ่งที่สังคมต้องการ เรื่องประเภทนี้จะออกมาสมจริง และเป็นไปได้ในชีวิตจริงแค่ไหน ขึ้นอยู่กับความสามารถของผู้แต่ง แต่ก็ถือเป็น การนำเสนอความคิดที่ช่วยจรรโลงจิตใจ และสร้างสรรค์สังคมที่ดี และมักได้รับการยอมรับ และยกย่องจากสถาบันต่าง ๆ

13. สูตรแก้แค้น หรือลงโทษ

สูตรนี้ใช้เขียนเรื่องประเภทการล้างแค้น หรือการสืบสวนหาผู้กระทำผิดเพื่อนำมาลงโทษ แนวเรื่องเป็นไปได้ทั้งแบบถูกกฎหมาย และผิดกฎหมาย เช่น การปฏิบัติหน้าที่ของตำรวจ หรือการล้างแค้นส่วนตัว เป็นต้น เรื่องแนวนี้มักได้รับความนิยมสูง เพราะเรื่องราวมักตื่นเต้น ระทึกใจ มีบทประเพณีทำให้เรื่องคึกคัก และผู้เขียนมักแต่งให้ตัวละครเอกฝ่ายชายหน้าตาดี เก่ง ฉลาดเฉลียว ไม่ว่าจะป็นตำรวจ หรือโจร นอกจากนี้เนื้อเรื่องส่วนใหญ่จะดำเนินเรื่องเร็ว กระชับ และกระตุ้นให้คนอ่านต้องคิดและลุ้นอยู่ตลอดเวลา จึงดึงดูดความสนใจผู้อ่านได้มาก

การดำเนินเรื่องเป็นเสมือนหัวใจแห่งกลวิธีในการประพันธ์ เพราะเป็นตัวควบคุมการดำเนินไปของทุกองค์ประกอบในงานวรรณกรรม ไม่ว่าจะเป็นบทบาทของตัวละคร ลำดับฉากหรือจังหวะในการสนทนา การดำเนินเป็นขั้นตอนที่ผู้ประพันธ์ต้องใช้ความพยายามและศิลปะอย่างสูง จึงจะสามารถลำดับเรียบเรียงเหตุการณ์เรื่องราวให้กลมกลืน และดึงดูดความสนใจผู้อ่านได้

การปิดเรื่อง

การปิดเรื่องมีความสำคัญกับนวนิยายเป็นอย่างมาก เพราะการที่นวนิยายเรื่องนั้นจะเป็นที่จดจำของผู้อ่านมากหรือน้อย จุดใหญ่ก็มาจากตอนจบเรื่องด้วย เพราะถ้าเรื่องจบได้อย่างน่าประทับใจ สมจริง หรือเป็นไปตามที่ผู้อ่านคาดหวังไว้ นวนิยายเรื่องนั้นก็ย่อมเป็นที่ประทับใจผู้อ่านอย่างแน่นอน ดังนั้นการปิดเรื่องจึงเป็นองค์ประกอบของกลวิธีในการประพันธ์ที่สำคัญมากประการหนึ่งที่ผู้ประพันธ์มักจะไม่ละเลย

รูปแบบการปิดเรื่องในนวนิยายส่วนใหญ่ที่ผู้แต่งนิยมใช้มี 3 ลักษณะ คือ

1. **ปิดเรื่องแบบสุขนาฏกรรม** การปิดเรื่องในลักษณะนี้ มักเป็นที่นิยมในหมู่นักเขียนนวนิยายรักส่วนใหญ่ เพราะการจบเรื่องแบบมีความสุขย่อมเป็นการจบเรื่องที่ผู้อ่านคาดหวัง การจบเรื่องด้วยความสุขสมหวังของตัวละคร ไม่ว่าจะเป็นความสมหวังในด้านความรัก การได้แต่งงานกัน การคืนดีกัน หรือการสมหวังในด้านการงานหรือภารกิจ ก็ย่อมทำให้ผู้อ่านเกิดความอิ่มเอมใจ สุขใจ และประทับใจ อันจะทำให้จดจำนวนิยายเรื่องนั้นได้ดียิ่งขึ้น

2. **ปิดเรื่องแบบโศกนาฏกรรม** การปิดเรื่องด้วยความผิดหวัง ความเศร้าโศก หรือความตาย ก็เป็นการจบเรื่องที่สร้างความจดจำให้แก่ผู้อ่านได้วิธีการหนึ่ง เพราะเมื่อผู้อ่านติดตามอ่านเรื่องราวมาจนจบเรื่อง แต่กลับมาพบกับจุดจบของตัวละครเอก หรือความพลัดพรากผิดหวัง ก็ย่อมสร้างความสะเทือนอารมณ์ และทำให้จดจำนวนิยายเรื่องนั้นได้ดียิ่งขึ้น การปิดเรื่องลักษณะนี้จึงเป็นที่นิยมของนักเขียนนวนิยายมากพอสมควร

3. **ปิดเรื่องแบบทิ้งท้ายให้คิด** การปิดเรื่องในลักษณะทิ้งปมไว้ให้ผู้อ่านคิดเคาต่อเอง เป็นรูปแบบการแต่งเรื่องแนวใหม่ที่ได้รับอิทธิพลจากตะวันตก ปรากฏมากในนวนิยายแนวลึกลับอาชญากรรม หรือประเภทสืบสวนสอบสวน เป็นรูปแบบการปิดเรื่องที่นักเขียนรุ่นใหม่นิยมใช้ เพราะมักเป็นที่ถูกใจผู้อ่านวัยรุ่นที่ชอบความแปลกใหม่ ทำทาย และไม่ชอบให้ใครมากำหนดความคิด แต่อาจไม่ค่อยได้รับความนิยมจากผู้อ่านรุ่นเก่า เพราะการจบเรื่องแบบไม่จบสนิท ทำให้อ่านเรื่องแล้วเหมือนยังอ่านไม่จบ

บทที่ 4

การศึกษาวิเคราะห์องค์ประกอบต่าง ๆ ของวรรณกรรมที่เลือกมาศึกษา

องค์ประกอบที่สำคัญของนวนิยายซึ่งในงานวิจัยนี้จะทำการวิเคราะห์นวนิยายเขมรทั้ง 3 เรื่อง คือ เรื่อง “เมฆสีดำ” “ขวัญถ้ำพระ” และ “หัวใจมหาสมุทร” ได้แก่การวิเคราะห์ โครงเรื่อง ฉาก ตัวละคร บทสนทนา และกลวิธีการประพันธ์

การวิเคราะห์องค์ประกอบทางวรรณกรรมของนวนิยายเขมรเรื่อง “เมฆสีดำ”

นวนิยายเรื่อง “เมฆสีดำ” เป็นนวนิยายที่ได้รับรางวัลที่ 1 พระสิหนุราช ประจำปี ค.ศ. 1999 จัดเป็นนวนิยายประเภทร่วมสมัย โดยมีเนื้อหาและฉากอยู่ในยุคปัจจุบัน เรื่องราวส่วนใหญ่ เน้นความคิด และการกระทำของตัวละครเมื่อต้องเผชิญหน้ากับอุปสรรคและสถานการณ์ต่าง ๆ

1. โครงเรื่อง

“เมฆสีดำ” เป็นเรื่องราวของแพทย์หนุ่มกับนักศึกษาแพทย์สาวซึ่งมีอุดมการณ์ และมีความรักชาติสูง ทั้งสองช่วยกันฝ่าฟันอุปสรรคต่าง ๆ อย่างไม่ย่อท้อ และกล้าหาญ จนผ่านพ้นเหตุการณ์ต่าง ๆ ไปด้วยดี และก็เป็นเหตุให้คนทั้งสองรักกันในที่สุด

1.1 ช่วงเปิดเรื่อง

ผู้ประพันธ์เปิดเรื่องด้วยบทนำเข้าสู่เรื่องความยาว 1 หน้า เกี่ยวกับสงคราม อธิปไตย และการปกครอง โดยพูดกว้างตั้งแต่สังคมโลก ผนวกเข้ามาจนถึงประเทศกัมพูชา ซึ่งยังไม่ใช่เนื้อเรื่องโดยตรง แต่เป็นการอธิบายความหมายของชื่อเรื่องคือเมฆสีดำตั้งแต่ในย่อหน้าแรกว่า

สังคมใด หรือประเทศใดมีการรวบรวมชาติได้เหล่าตระกูลกันดี มีสภาพ การเมืองที่มีเสถียรภาพ นั้นเป็นเหตุนำมาสู่สันติภาพ ไปสู่ความเจริญรุ่งเรือง ในทางตรงกันข้าม สังคมใด หรือประเทศใดที่การรวบรวมชาติยังไม่แข็งแรง สภาพการเมืองคลอนแคลน ชัดแย้งกัน ก่อเกิดให้ชาติมีความหวาดกลัว ไม่มีสติ นึกคิด นั้นเรียกว่า “เมฆสีดำ” เป็นอุปสรรคทำให้ชาติตกลงไปในอันตราย

(“เมฆสีดำ”, หน้า 1)

จะเห็นว่าผู้ประพันธ์ได้อธิบายชื่อเรื่องให้ผู้อ่านเข้าใจ ซึ่งเป็นเสมือนการเกริ่นนำสู่เรื่องโดยให้ผู้อ่านได้เตรียมตัวว่าเรื่องราวที่จะได้สัมผัสต่อไปนี้จะมีเนื้อหาไปในทิศทางใด ซึ่งการจากอ่านข้อความเปิดเรื่อง ก็พอจะทำให้ผู้อ่านคาดเดาได้ว่าเรื่องราวจะต้องเกี่ยวกับสภาพ หรือเหตุการณ์อันไม่ปกติของประเทศชาติ อันจะนำไปสู่ความไม่เจริญ ซึ่งในย่อหน้าต่อมาของบทนำเปิดเรื่องจะทำให้ผู้อ่านเห็นประเด็นของเรื่องได้เด่นชัดขึ้น ทั้งนี้เพราะผู้ประพันธ์เริ่มขยับวงกรอบเข้ามาใกล้ตัวมากขึ้น ดังนี้

เช่นนี้แล้วเพื่อให้ชาติเป็นสุข มีความเจริญรุ่งเรืองดี จำเป็นต้องให้มี
สันติภาพ มีการเคารพกฎหมายโดยเฉพาะจากประชาชนทั่วไป ไม่ว่าจะเป็นคนใหญ่
คนเล็ก คนมีก็ดี คนจนก็ดี...ฯ ผู้นำก็ต้องเป็นคนกล้าหาญ มีสมรรถภาพ
ครบถ้วน มีอิทธิพล กว้างขวาง เพื่อจัดระเบียบประเทศชาติ จัดการอะไร ๆ ที่
เสียหาย แดกแยก ให้รวบรวมกันเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันเหมือนในสมัย “สังคม
ราชบูรณนิยม” อันมี “สมเด็จพระนโรดมสีหนุ เป็นมหาวิบุรุษแห่งชาติกัมพูชา”
กัมพูชาเราจึงจะเจริญรุ่งเรืองได้

(“เมฆสีดำ”, หน้า 1)

จากบทนำเรื่องย่อหน้าที่ 2 นี้ ทำให้เห็นถึงข้อสรุปที่ผู้ประพันธ์ต้องการจะ
นำเสนอ ถือได้ว่าเป็นข้อสรุปประเด็นของเรื่องนี้ ซึ่งผู้ประพันธ์ได้เริ่มไว้ตั้งแต่ย่อหน้าที่ 1 คือ
ต้องการนำเสนอว่า ชาติใดที่จะรุ่งเรืองได้ ชาตินั้นต้องมีสันติภาพ และเสถียรภาพ เพราะถ้าไม่มี
บ้านเมืองนั้นจะเปรียบเสมือนมีเมฆสีดำมาปกคลุม และก็กล่าวต่อไปถึงประเทศกัมพูชาว่า ก็
เช่นเดียวกันถ้าผู้นำปกครองดี และประชาชนให้ความร่วมมือ กัมพูชาก็จะเจริญรุ่งเรืองได้ โดยผู้
แต่งได้เปรียบเทียบกับในยุคสมัยของสมเด็จพระนโรดมสีหนุ ซึ่งถือเป็นช่วงที่ประเทศกัมพูชามี
เสถียรภาพทางการเมืองสูง

เหตุที่ผู้ประพันธ์จำเป็นต้องใส่ประเด็นของเรื่อง รวมทั้งบทสรุปไว้ตั้งแต่เปิด
เรื่อง ก็เพราะว่าเมื่อเริ่มเข้าเนื้อเรื่องจริง ๆ แล้ว ผู้อ่านอาจจะแยกแยะประเด็นที่ผู้ประพันธ์ถือเป็น
หลักของเรื่องได้ยาก เพราะวาทะของนวนิยายเรื่องนี้ยาวมากถึง 316 หน้า รวมทั้งมีตัวละคร
และเหตุการณ์มาก ดังนั้นผู้ประพันธ์อาจเกรงว่าผู้อ่านจะเข้าไม่ถึงเนื้อแท้ของงานเขียนเล่มนี้ว่า
ต้องการสื่ออะไร ดังนั้นจึงนำมาใส่ตั้งแต่เปิดเรื่อง เพราะมั่นใจว่าผู้อ่านจะต้องได้อ่านทุกคน และ
เป็นการชี้แนะประเด็นให้ไม่หลงทิศทาง รวมทั้งเป็นการเตรียมความพร้อมให้ผู้อ่านด้วย

ส่วนการเปิดเรื่องของนวนิยายเรื่องนี้ ที่เข้าถึงตัวเนื้อเรื่องจะเริ่มค้นในหน้าที่ 2
โดยเริ่มจากการบรรยายบรรยากาศแวดล้อมของสถานที่อันเป็นฉากหลักของเรื่อง คือกรุงพนมเปญ

โดยเริ่มเรื่องด้วยเหตุการณ์ประเพณีประจำชาติ คือการแข่งขันเรือ ซึ่งจะนำมาสู่การเปิดตัวตัวละครเอก รวมทั้งเป็นจุดเริ่มต้นให้ตัวเอกทั้งชาย และหญิงมาพบกัน

แม่น้ำไหลเอื่อย ลากจากบึงทะเลสาบอันแสนกว้างใหญ่ และที่ลุ่มรอบบึง
ทั้งหลายเพื่อลงไปสู่ทะเล

วันนี้เป็นวันที่ 3 ของการแข่งขันเรือพายและแจวชายและหญิงร่วมร้อยลำที่
หน้าพระบรมราชวัง สายตาแสนล้านคู่จับจ้องดูบรรยากาศนี้ทั้งจากสถานที่จริง
และตามจอโทรทัศน์รวมการของชาติก็มุงมาจับภาพและส่งต่อไปทั่วทั้ง
ประเทศ...”

(“เมฆสีดำ”, หน้า 2)

1.2 ช่วงดำเนินเรื่อง

หลังจากเปิดเนื้อเรื่องด้วยฉากประเพณีการแข่งขันเรือ อันจะนำมาซึ่งเหตุการณ์
ต่าง ๆ ต่อไป ผู้ประพันธ์ก็ดำเนินเรื่องต่อไปด้วยการเริ่มเปิดตัวตัวละครสำคัญ ๆ และเริ่มจุดประเด็น
ให้พระเอก และนางเอกมาพบกัน ด้วยการดำเนินเรื่องให้นางเอก คือ ดวง มาชมการแข่งขันเรือกับ
คุณตา โดยมีคุณตาเป็นคนอธิบายและเล่าอะไรต่าง ๆ ให้ฟัง ซึ่งก็ปรากฏว่าพระเอก คือ พระองค์
เทพ บังเอิญนั่งอยู่แถวนั้น และได้ฟังการสนทนาของคุณตา และหลาน ก็เกิดความสนใจ จึงเข้า
มาร่วมวงด้วย

ที่ทางเหนือเวทีเกียรติยศนี้ ก็มีเวทีอีกแห่งหนึ่งขึ้นทำขึ้นสำหรับต้อนรับ
แขกของชาติ และต่างชาตินั่งชมการแข่งขันเรือเช่นเดียวกัน ณ เวทีแห่งนี้มีนัก
สังเกตการณ์ นักข่าวจำนวนหนึ่งกำลังจับจ้องดูเพื่อรายงานเหตุการณ์ มีคุณตาคน
หนึ่ง และหญิงสาวคนหนึ่งนั่งอยู่บนเก้าอี้ติดกัน หญิงสาวถามชายชรา

“คุณตา...ถ้าอนุญาตให้หนูได้ถามอะไรเกี่ยวกับประวัติงานพายเรือนี้จะได้
ไหม แล้วเกิดมีขึ้นตั้งแต่เมื่อไหร่ ด้วยมูลเหตุใด คุณตากรุณาอธิบายให้หนูทราบ
ด้วย”

(“เมฆสีดำ”, หน้า 4-5)

“คุณตา จบแค่นี้หรือ หรือมีต่ออีก”

นานพอสมควร ชายชราและหญิงสาวไม่ได้สังเกตว่าคนคนนี้อาใจใส่ฟัง
การสนทนาของพวกเขาเลย คุณตายุ่งหน้า

“ครับคุณ...ประวัตินี้ เราสันนิษฐานว่าจบแล้วเพราะไม่มีเอกสารใดเขียน
อ้างว่ามีต่อไปอีก แล้วคุณ...แล้วคุณ...เป็นใคร ขอประทานโทษ...”

คนถูกครึ่งยิ้มสดใสเป็นการผูกมิตรกับคนทั้งสอง
 “ครับ ผมเป็นผู้ลี้ภัยชาวเขมรในประเทศฝรั่งเศส เป็นชาวเขมรคนหนึ่ง
 ที่มาชมการแข่งขันเรือเหมือนคุณตา และคุณผู้หญิงคนนี้เช่นเดียวกัน”
 (“เมฆสีดำ”, หน้า 8)

เมื่อผู้ประพันธ์นำตัวละครเอกทั้งชาย และหญิงให้มาพบกันแล้ว เรื่องราวก็ดำเนินต่อไปเรื่อย ๆ โดยที่ค่อย ๆ ปล่อยตัวละครประกอบเข้ามาร่วมในสถานการณ์ต่าง ๆ ทั้งเป็นผู้ก่อเรื่อง ผู้ร่วมในเหตุการณ์ และผู้คลี่คลาย

1.3 ช่วงวิกฤตและช่วงคลี่คลาย

งานวรรณกรรมประเภทนวนิยายโดยทั่วไป มักมีช่วงวิกฤตหลายช่วงกระจายไปตลอดทั้งเนื้อเรื่อง เพื่อเป็นการดึงดูดความสนใจผู้อ่านไม่ให้เกิดความเบื่อหน่าย เพราะจุดวิกฤต เป็นจุดที่ดึงดูดผู้อ่านให้อยากติดตามต่อเพื่อหาข้อยุติ หรือคลี่คลาย ซึ่งมักจะทำให้ผู้อ่านต้องลุ้น หรือชวนตัวละครขบคิด

จุดวิกฤตช่วงสุดท้ายของเรื่องนี้ ซึ่งมีความเข้มข้นมากเนื่องจากเป็นตอนที่ใกล้จะจบเรื่อง และได้ผ่านพ้นเหตุการณ์วิกฤตต่าง ๆ มาจนกระทั่งคลี่คลายไปจนหมด ดังนั้นในขณะที่ผู้อ่านกำลังปล่อยอารมณ์อันดีเกรียดยเพื่อเข้าสู่ตอนจบเรื่อง แต่กลับต้องมาพบกลศสุดท้ายที่ผู้แต่งนำมาใส่ไว้เพื่อให้เรื่องมีลุ้นก่อนจบ โดยฉากนี้เป็นตอนที่ปัญหาทุกอย่างคลี่คลายไปหมดสิ้นแล้ว โดยจากที่ดวงถูกคนร้ายจับตัวไป และพระองค์เทพได้ตามคนมาช่วยจนสำเร็จ แต่ดวงก็ได้รับบาดเจ็บจากการจมน้ำและต้องเข้ารักษาตัวที่โรงพยาบาล ซึ่ง ณ ที่แห่งนั้น พระองค์เทพได้ปฏิบัติหน้าที่เป็นแพทย์เจ้าของไข้ และคอยดูแลนางจนฟื้น และทั้งสองก็ไปเดินเล่นด้วยกันที่ชายทะเล แล้วดวงก็ได้สารภาพความรู้สึกในใจบอกแก่พระองค์เทพไป และเขาก็ตอบรับกลับมาว่าเขาที่ชอบนางเช่นเดียวกัน แต่ขณะที่เหตุการณ์กำลังดำเนินไปด้วยดีท่ามกลางความหอมหวานของความรัก

เวลานั้นจิตใจของคนทั้งสองกำลังสุขเกษม เพราะได้เข้าใจจิตใจกันอย่างถ่องแท้ ทั้งสองมองไปทางทิศตะวันตก ทอดสายตาไปเห็นลำแสงแห่งดวงอาทิตย์จับอยู่ที่กลางก้อนเมฆ แล้วตกลงไปกลางท้องทะเล ทั้งลำแสงสีแดง...จุทองคำ... บนท้องทะเลเป็นตอนอวสาน
 ในขณะที่คู่รักคู่หนึ่งกำลังมีชีวิตที่สดชื่น

(“เมฆสีดำ”, หน้า 314)

ทันใดนั้นก็ปรากฏร่างผู้ชายถือมีดตรงเข้ามาจะทำร้ายนาง และเมื่อนางแหงนหน้าดูก็พบว่าเป็นใบหน้าของสักขี ตัวร้ายซึ่งคอยจ้องทำร้ายนาง ซึ่งดวงก็ตกใจมากแทบสิ้นสติ แต่ก็ถูกคิดได้ว่ามันได้ตายไปแล้ว ทำไมยังกลับมาได้อีก ซึ่งตอนนี้ก็ทำให้ผู้อ่านเกิดความสับสนว่า ผู้ประพันธ์จะดำเนินเรื่องไปในทิศทางใดต่อไป และจะจบเรื่องอย่างไร

ทันใดนั้นก็ปรากฏร่างสักขีมือกำมีด ออกมาจากกำแพงหินตรงมายังดวง ภายใต้อาติศย์ยามใกล้ลับขอบฟ้า ดวงเห็นร่างฆาตกรเต็มไปด้วยเลือดที่โชยกาย บังเกิดภาพอันน่าสยดสยองมาสู่นาง

“หี! ตอนนี้เราต้องฆ่านางทิ้งเสีย เนื่องจากนางคนเดียวที่ทำให้เราต้องตาย เรามาทวงคืนแล้ว”

“ไม่! เอ็งตายไปแล้ว เหตุใดจึงมาตามก็เรื่องอีก”

“เราตายแล้วก็จริง แต่วิญญาณของเราเป็นปีศาจกระหายเลือดมนุษย์ต่อไป อีก ตอนนี้เราอยากชิมเลือดนาง เจียบชะ”

(“เมฆสีดำ”, หน้า 314)

แต่ผลก็ปรากฏว่าเมื่อนางส่งเสียงร้องขอความช่วยเหลือจากพระองค์อย่างดังลั่น นางก็พบว่าที่แท้เป็นเพียงฝันไป และตอนนี้พระองค์เทพก็ได้เฝ้าตามลำพังกับนางแล้ว และเขาก็รู้ว่าบุคคลแรกที่นางเรียกหาเมื่อลืมหืมตาตื่นขึ้นมา ก็คือตัวเขานั่นเอง และจุดวิกฤตก็คลี่คลายลงด้วยการเฉลยว่าเหตุการณ์เมื่อสักครู่เป็นเพียงความฝันของนาง ทั้งเรื่องการสารภาพรัก การตอบรับรัก และการถูกแทง และผู้ประพันธ์ก็ดำเนินเนื้อเรื่องสุดท้ายก่อนปิดเรื่องต่อไป ด้วยการให้พระเอกและนางเอกเริ่มสนทนากันใหม่ และเริ่มเปิดเผยความในใจของตนออกมา

ดวงกลัวมากก็ร้องให้พระองค์เทพช่วย

“ช่วยหม่อมฉันด้วย ช่วยด้วย ปีศาจฆาตกร ที่เทพช่วยน้องด้วย”

ที่ข้างนอกห้อง พระองค์เทพกำลังอ่านหนังสือพิมพ์อยู่ เมื่อได้ยินเช่นนั้น ก็เปิดประตูห้องทันที ดวงยังคงร้องให้พระองค์ช่วยอยู่เหมือนเดิม

“พี่เทพช่วยน้องด้วย ฆาตกร ปีศาจกระหายเลือดมนุษย์”

ขณะนั้นผู้ตกอยู่ในความฝันลืมหืมตาตื่น แล้วเห็นพระองค์เทพเข้ามาใกล้ หล่นก้กอดพระองค์ให้ช่วย พระองค์เทพรู้ว่าดวงกำลังฝันร้าย เห็นอะไร ๆ ก็ไม่ดี เช่นนั้น พระองค์ก็ไม่กล้าขยับตัวเลข มือเท้าหล่นสั้นด้วยความหวาดกลัว เมื่อหล่นหายกลัวจึงรีบผละออกจากอกของพระองค์ แล้วก็เริ่มกลัวอีกครั้งด้วยความกระดากอายกับความจริง

“หม่อมฉันขอโทษ หม่อมฉันไม่ได้มีเจตนากล้าทำเช่นนี้เลย เพราะก่อนหน้านี้ หม่อมฉันฝันเกี่ยวกับเรื่องต่าง ๆ เกี่ยวข้องกับเหตุการณ์ร้าย ๆ ที่ผ่านพ้นไป”
(“เมฆสีด้า”, หน้า 315)

1.4 ตอนจบเรื่อง

ตอนจบเรื่องนี้เกี่ยวเนื่องมาจากจุดวิกฤตช่วงสุดท้ายของเรื่อง โดยเป็นตอนที่ต่อเนื่องมาจากจุดคลี่คลายที่นางเอกรู้ตัวแล้วว่าตัวเองเพียงฝันไป ในความจริงคือยังไม่ตาย และยังไม่ได้รับการบอกรักจากพระเอกด้วย ซึ่งในตอนจบเรื่องนี้ ผู้ประพันธ์ก็จบเรื่องแบบกระจ่าง และจบอย่างมีความสุขด้วยการให้พระเอกตอบรับรักนางเอก แต่จะรอให้นางเอกเรียนจบก่อนจึงจะแต่งงานกัน

“ดวง ความฝันนั้น ถ้ากลายเป็นความจริง พี่ขอสัญญากับน้องว่า น้อง... ว่าเช่นนั้น พี่อยากให้เรื่องของเราจบอยู่ภายในใจเท่านั้นก่อน น้องเรียนจบเมื่อใด พี่จะแต่งงานกับน้องเป็นคู่สามีภรรยาในตอนนั้นต่อไป”

ต่อมา ดวงยิ้มอย่างสดใสเป็นพยานแสดงถึงความกตัญญูและความเต็มใจต่อพระองค์ผู้เป็นที่รักอย่างที่สุด

(“เมฆสีด้า”, หน้า 316)

2. ฉาก

ฉากหลัก ๆ ที่ปรากฏในเรื่อง “เมฆสีด้า” จะอยู่ในกรุงเทพมหานคร ประเทศไทย ซึ่งเป็นที่อยู่ของนางเอกของเรื่อง คือ ดวง และเป็นพื้นที่ที่พระเอกกับนางเอกได้มาพบกัน เนื่องจากพระเอกของเรื่อง คือ พระองค์เทพ ถึงแม้จะมีถิ่นฐานหลักอยู่ที่ประเทศฝรั่งเศส แต่ยามว่างเว้นจากภารกิจ ก็มักจะมาเยี่ยมเยือนแผ่นดินเกิดอยู่เสมอ ๆ และเนื่องจากกรุงเทพมหานครเป็นเมืองหลวงของประเทศไทย และเป็นเมืองที่ทันสมัยที่สุดของประเทศ รวมทั้งเป็นศูนย์กลางของราชการ การเมืองการปกครอง และเศรษฐกิจ และเนื้อหาของนวนิยายเรื่องนี้ก็เกี่ยวข้องกับการปัญหาการเมือง และการทำธุรกิจ ดังนั้นฉากส่วนใหญ่ หรือเกือบทั้งหมดของเรื่องจึงอยู่ในกรุงเทพมหานคร ดังจะเห็นได้ตั้งแต่ฉากเปิดเรื่อง ซึ่งเป็นฉากการแข่งขันเรือกลางแม่น้ำจตุमुख หน้าพระบรมหาราชวัง สถานที่สำคัญอันเป็นเสมือนสัญลักษณ์ของกรุงเทพมหานคร

แม่น้ำไหลเอื่อย ลากาบึงทะเลสาบอันแสนกว้างใหญ่ และที่ล้อมรอบบึงทั้งหลาย เพื่อลงไปสู่ทะเล

วันนี้เป็นวันที่ 3 ของการแข่งขันเรือพายและแจวชายและหญิงร่วมร้อยลำที่หน้า พระบรมราชวัง สายตาแสนล้านคู่จับจ้องดูบรรยากาศนี้ทั้งจากสถานที่จริง และตามจอโทรทัศน์รวมการของชาติก็มพู่ชาจึงจับภาพและส่งต่อไปทั่วทั้งประเทศ...

(“เมฆสีดำ”, หน้า 2)

นอกจากนี้ยังมีฉากที่เป็นสิ่งประติมากรรม เช่น ฉากบรรยายสภาพสถานบันเทิงยามราตรีของกรุงพนมเปญ ซึ่งมีความลึกซึ้ง หรุหร่า ฟุ่มเฟือย อันแสดงออกถึงผู้คนที่มาใช้บริการต้องเป็นผู้มีฐานะดี เช่น

ที่หน้าอาคารหลังใหญ่อันสวยงามมีการประดับประดาไว้กับปรางค์ปราสาท มีสาวสวยแต่งกายงดงามคอยยื่นรับแขกซึ่งเขามาหาความสำราญ ณ ที่แห่งนั้น... พระองค์เทพ จารใจ มากรเร็ด ลงจากรถยนต์ถูกสาว ๆ มาต้อนรับอย่างใกล้ชิด ที่แห่งนี้อากาศดี มีสวนหย่อมรูปสลักหินเป็นรูปเต่า เสือ ใช้ประดับในสวนตรงนี้ตัว ตรงนั้นตัว ในสระมีน้ำไหลตกลงมาจากน้ำตกหินจำลอง

(“เมฆสีดำ”, หน้า 33)

นอกจากเรื่อง “เมฆสีดำ” จะมีฉากที่เป็นธรรมชาติ และสิ่งประติมากรรมแล้ว เรื่องนี้ยังประกอบไปด้วยฉากที่เป็นนามธรรม ซึ่งสื่อให้เห็นความรู้สึกภายในจิตใจของตัวละคร โดยที่ไม่ต้องบรรยายออกมาตรง ๆ เช่น

“ภายในสวน ดอกกุหลาบแดง ดอกจำปา ส่งกลิ่นหอมฟุ้ง แต่ไม่ได้ทำให้จิตใจของจารใจรับเอารสแห่งกลิ่นเหล่านั้นเลย ภายในใจของนางมีแต่ความรุ่มร้อนเท่านั้น ด้วยความที่นางเป็นลูกสาวคนเล็ก เคยได้รับการตามใจจากบิดา มารดา นางไม่ยอมให้มีใครมีเกินนางได้เลย”

(“เมฆสีดำ”, หน้า 95)

ฉากที่เป็นสภาพแวดล้อมเชิงนามธรรมนี้ แสดงให้เห็นความรู้สึกภายในจิตใจของตัวอิจฉาฝ่ายหญิงคือนางจารใจได้เป็นอย่างดี ฉากเพียงฉากเดียวสะท้อนให้เห็นอารมณ์และสภาพจิตใจของอันเต็มไปด้วยหยาบความกระด้าง และความอิจฉาริษยาของนาง ซึ่งฉากนี้ต้องการสื่อให้เห็นว่า ดอกไม้มักคู่กับหญิงสาว และโดยเฉพาะความหอมของดอกไม้มักทำให้จิตใจของคนอ่อนโยน และผ่อนคลาย แต่นางจารใจแม้จะเป็นสาวสวย แต่ก็สวยแต่ภายนอก แท้จริงภายในของ

นางเต็มไปด้วยความกระด้าง เพราะความสวยงาม และกลิ่นหอมของดอกไม้ไม่ได้ทำให้จิตใจของนางอ่อนโยนลงแม้แต่น้อย

3. ตัวละคร

ตัวละครเอกในนวนิยายเรื่อง “เมฆสีด้า” ล้วนแต่เป็นตัวละครแบบหลายมิติทั้งสิ้น เพราะมีพัฒนาการ และมีความอ่อนไหวทางอารมณ์เหมือนสมจริง มีรัก โลภ โกรธ หลง ดี ชั่ว ผสมกันเหมือนมนุษย์จริง

ในเรื่อง “เมฆสีด้า” นางเอก คือ ดวง ถึงแม้จะมีนิสัยเป็นผู้ใหญ่ แต่ก็อดที่จะมีบางครั้งที่หัวน้ไปตามสิ่งเร้าและอารมณ์ภายในจิตใจได้ โดยเฉพาะการแสดงออกซึ่งความรัก ส่วนพระองค์เทพ พระเอก ซึ่งเป็นผู้ใหญ่ และมีบุคลิกนิ่ง แต่ก็ยังมีบางครั้งที่แสดงออกทางความรัก หรือมีอาการเมา เป็นต้น

ดวงกลัวมากก็ร้องให้พระองค์เทพช่วย

“ช่วยหม่อมฉันด้วย ช่วยด้วย ปีสางฆาตกร พี่เทพช่วยน้องด้วย”

ที่ข้างนอกห้อง พระองค์เทพกำลังถอดความหนังสือพิมพ์อยู่ เมื่อได้ยินเช่นนั้นก็เปิดประตูห้องทันที ดวงยังคงร้องให้พระองค์ช่วยอยู่เหมือนเดิม

“พี่เทพช่วยน้องด้วย ฆาตกร ปีสางกระหายเลือดมนุษย์”

ขณะนั้นผู้ตกอยู่ในความฝันล้มดาขึ้น แล้วเห็นพระองค์เทพเข้ามาใกล้ หล่นก้กอดพระองค์ให้ช่วย พระองค์เทพรู้ว่าดวงกำลังฝันร้าย เห็นอะไร ๆ ก็ไม่ดีเช่นนั้น พระองค์ก็ไม่กล้าขยับตัวเลย มือเท้าหล่นสั้นด้วยความหวาดกลัว เมื่อหายกลัวหล่นจึงรีบผละออกจากอกของพระองค์ แล้วก็เริ่มกลัวอีกครั้งด้วยความกระดากอายกับความจริง

“หม่อมฉันขอโทษ หม่อมฉันไม่ได้มีเจตนากล้าทำเช่นนั้นเลย เพราะก่อนหน้านี้หม่อมฉันฝันเกี่ยวกับเรื่อง ต่าง ๆ เกี่ยวข้องกับเหตุการณ์ร้าย ๆ ที่ผ่านพ้นไป”

(“เมฆสีด้า”, หน้า 315)

ตอนนี้พระองค์เทพจัดว่าได้รับผลจากการดื่มสุราอย่างหนัก การจำ ๆ ลืม ๆ หรือหาย ๆ เห็น ๆ นี้เขาเรียกว่า “เมา” ความเมาทำให้ขาดสติในการรู้ผิดชอบ และอาจทำให้คนเมาทำอะไรที่น่าดูถูก หรือทำความผิดต่าง ๆ อีกด้วย 5 ทุ่ม พระองค์ได้แนะนำให้ จารใจรีบออกจาก “สถานสวรรค์โลกีย์” เพราะที่แห่งนี้ไม่อาจรับรองสวัสดิภาพของลูก้าได้เลย

(“เมฆสีด้า”, หน้า 48”)

การนำเสนอตัวละครของนวนิยายเรื่องนี้ ผู้ประพันธ์ให้ตัวละครอื่นเป็นผู้บรรยาย ลักษณะของพระเอก โดยผู้ประพันธ์มีการร่วมบรรยายแทรกด้วยบ้าง และให้ตัวพระเอกเองแนะนำตัวเองด้วย ซึ่งจัดเป็นการนำเสนอตัวละครแบบผสมกันทั้งทางตรง และทางอ้อม

นานพอสมควร ชายชราและหญิงสาวไม่ได้สังเกตว่าคนคนนี้อาใจใส่ฟังการสนทนาของพวกเขาเลย คุณตาพยักหน้า

“ครับคุณ...ประวัตินี้ เราสันนิษฐานว่าจบแล้วเพราะไม่มีเอกสารใดเขียนอ้างว่ามีต่อไปอีก แล้วคุณ...แล้วคุณ...เป็นใคร ขอประทานโทษ...”

คนลูกครึ่งยืมสติเป็นการผูกมิตรกับคนทั้งสอง

“ครับ ผมเป็นผู้ลี้ภัยชาวเขมรในประเทศฝรั่งเศส เป็นชาวเขมรคนหนึ่งที่มาชมการแข่งขันเรือเหมือนคุณตา และคุณผู้หญิงคนนี้เช่นเดียวกัน”

(“เมฆสีดำ”, หน้า 8)

“คุณผู้หญิงว่าผมเป็นคนฝรั่งเศสก็ว่าไปเถอะ...แต่ความจริงผมมีกำเนิดเป็นคนเขมรจริงๆ”

ชายชราและหญิงสาวไม่รู้ประวัติความเป็นมาของชายคนนี้เลย แต่ใบหน้าของเขาไม่ได้แสดงถึงการล้อเล่นเลย หญิงสาวทำการพิจารณารูปร่างลักษณะของเขา

“คุณดูตัวเองเถอะ...ตัวสูงใหญ่เบ้อเริ่ม จมูกโต ผมสีน้ำตาล...อย่างนี้เหมือนชาวกำพูซาหรือ หรือว่านั่นพูดผิด”

“แต่ผิวผม...เป็นผิวเหลือง...เป็นคนในทวีปเอเชียหนา”

(“เมฆสีดำ”, หน้า 8-9)

ส่วนนางเอกในเรื่อง คือ ดวง ผู้ประพันธ์เขียนบทสนทนาให้หล่อนเป็นผู้แนะนำตัวเองแก่ตัวละครอื่น

“จ๊ะ ดิฉันชื่อดวง พ่อชื่อแดน...ชื่อสกุล และชื่อตัวคือแดน ดวง ทุกวันนี้ยังเรียนอยู่เลย

คราวนี้ดวงพูดซ้ำๆ อ่อนน้อม แต่ดูราวกับว่าระมัดระวัง ตามาสกับพระองค์เทพพยักหน้า และพระเศียร พระองค์เทพตรัสถามนาง

“เธอเรียนอยู่ที่ไหน”

“หม่อมฉันเรียนอยู่ที่มหาวิทยาลัยแพทยศาสตร์”

คำว่า “มหาวิทยาลัยแพทยศาสตร์” ทำให้พระองค์เทพสทพระทัยอย่างมาก

“เรียนอยู่ปีไหนแล้ว”

“กราบทูล...หม่อมฉันเรียนจบปีที่ 2 แล้ว”

(“เมฆสีด้า”, หน้า 18)

4. บทสนทนา

นวนิยายเรื่อง “เมฆสีด้า” นี้มีการดำเนินเรื่องแบบตัวละครเล่าเรื่องเอง ดังนั้นบทสนทนาต่าง ๆ จึงเป็นบทสนทนายาระหว่างตัวละครด้วยกันเอง ซึ่งทำให้เนื้อเรื่องมีความกลมกลืนสมจริง และมีความแนบเนียน ส่วนใหญ่คำพูดที่ใช้ในทั้ง 3 เรื่องนี้ จะเป็นคำพูดที่กระชับ เข้าใจง่าย และเปลี่ยนแปลงไปตามระดับคู่สนทนา และอารมณ์ สภาพแวดล้อมของผู้พูด

ในเรื่อง “เมฆสีด้า” ก่อนที่พระเอกและนางเอกจะรักกัน ก็สนทนากันด้วยความสัมพันธ์ระดับที่เป็นทางการ โดยนางเอกจะเรียกแทนตัวเองว่า “หม่อมฉัน” แทนพระเอกว่า “พระองค์” ส่วนพระเอกจะแทนตัวเองว่า “ฉัน” แทนนางเอกว่า “เธอ”

พระองค์เทพตรีศกามนาง

“เธอเรียนอยู่ที่ไหน”

“หม่อมฉันเรียนอยู่ที่มหาวิทยาลัยแพทยเจ้าค่ะ”

คำว่า “มหาวิทยาลัยแพทย” ทำให้พระองค์เทพสบพระทัยอย่างมาก

“เรียนอยู่ปีไหนแล้ว”

“กราบทูล...หม่อมฉันเรียนจบปีที่ 2 แล้ว”

(“เมฆสีด้า”, หน้า 18)

แต่เมื่อทั้งสองเปิดใจเข้าหากัน และรักกัน คำพูดสนทนาจึงเปลี่ยนไปเป็น พี่กับน้อง

“ดวง ความฝันนั้น ถ้ากลายเป็นความจริง พี่ขอสัญญากับน้องว่า น้อง...ว่า เช่นนั้น พี่อยากให้อะไรของเราจะได้อยู่ภายในใจเท่านั้นก่อน น้องเรียนจบเมื่อใด พี่จะแต่งงานกับน้องเป็นคู่สามีภรรยาในตอนนั้นต่อไป”

ต่อมา ดวงยิ้มอย่างสดใสเป็นพยานแสดงถึงความคิดยินยอม ด้วยความเต็มใจต่อพระองค์ผู้เป็นที่รักอย่างที่สุด

(“เมฆสีด้า”, หน้า 316)

มีบางบทสนทนาที่ใช้ภาษาอังกฤษด้วย เช่น

“ฉันจะพูดอะไรหรือทำอะไร ๆ ชอบแต่ตรง ๆ ... ขอเธอบอกฉันมาเถอะ”

“หม่อมฉัน...ไอ เลิฟ ยู!”

“เฮ้! เฮ้! ฉันแก่แล้วนะ เธอไม่กลัวแก่หรือ”

(“เมฆสีดำ”, หน้า 77)

ตัวอย่างข้างต้นนี้ เป็นการสนทนาระหว่างพระองค์เทพ นายแพทย์หนุ่มลูกครึ่งฝรั่งเศส กับนางจางใจ หญิงสาวทันสมัย หัวนอก จะเห็นว่าการพูดจาของเธอจะตรงไปตรงมากล้าเกิน ผู้หญิงเขมร และมีการใช้คำพูดภาษาอังกฤษด้วย ซึ่งแสดงให้เห็นถึงค่านิยมตะวันตก

5. กลวิธีการประพันธ์

กลวิธีในการประพันธ์นวนิยายเรื่อง “เมฆสีดำ” ที่จะทำการวิเคราะห์ มี 3 ประเด็น ได้แก่ การเปิดเรื่อง การดำเนินเรื่อง และการปิดเรื่อง

นวนิยายเรื่อง “เมฆสีดำ” ใช้วิธีการเปิดเรื่องด้วยข้อความที่คมคายน่าคิด รวมทั้งมีการอธิบายชื่อเรื่องในช่วงของการเปิดเรื่อง เพื่อชี้นำประเด็นให้ผู้เข้าใจ และเตรียมความพร้อมเพื่อที่จะเข้าเนื้อหาเรื่อง ซึ่งจัดว่าใช้การเปิดเรื่องด้วยข้อความที่เป็นสุภาษิต บทกวี หรือข้อความที่คมคายชวนคิด ชวนให้ฉงนสนเท่ห์น่าติดตาม ดังนี้

สังคมใด หรือประเทศใดมีการรวบรวมชาติได้เหล่าตระกูลกันดี มีสภาพการเมืองที่มีเสถียรภาพ นั้นเป็นเหตุนำมาสู่สันติภาพ ไปสู่ความเจริญรุ่งเรือง ในทางตรงกันข้าม สังคมใด หรือประเทศใดที่มีการรวบรวมชาติยังไม่แข็งแรง สภาพการเมืองคลอนแคลน ชัดแย้งกัน ก่อให้เกิดให้ชาติมีความหวาดกลัว ไม่มีสตินึกคิด นั้นเรียกว่า “เมฆสีดำ” เป็นอุปสรรคทำให้ชาติตกลงไปในอันตราย

เช่นนี้แล้วเพื่อให้ชาติเป็นสุข มีความเจริญรุ่งเรืองดี จำเป็นต้องมีสันติภาพ มีการเคารพกฎหมายโดยเฉพาะจากประชาชนทั่วไป ไม่ว่าจะเป็นคนใหญ่ คนเล็ก คนมีก็คิด คนจนก็ดี...ฯ ผู้นำก็ต้องเป็นคนกล้าหาญ มีสมรรถภาพครบถ้วน มีอิทธิพล กว้างขวาง เพื่อจัดระเบียบประเทศชาติ จัดการอะไร ๆ ที่เสียหาย แดกแยก ให้รวบรวมกันเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันเหมือนในสมัย “สังคมราษฎรนิยม” อันมี “สมเด็จพระนโรดมสีหนุ เป็นมหาวีรบุรุษแห่งชาติกัมพูชา” กัมพูชาเราจึงจะเจริญรุ่งเรืองได้

(“เมฆสีดำ”, หน้า 1)

นวนิยายเรื่อง “เมฆสีดำ” มีแนวเรื่องที่สามารถจัดให้เข้าลักษณะสูตรในการเขียนเรื่องแบบชุมชน เพราะว่าเรื่องราวของ “เมฆสีดำ” นำเอาปัญหาสังคมที่พบในประเทศกัมพูชา ทั้งปัญหา ยาเสพติด การค้ามนุษย์ และการทำธุรกิจผิดกฎหมาย มาเป็นประเด็นหลักในการเขียนเรื่อง โดยให้ตัวละครเอกทั้งชายและหญิง เข้ามาเกี่ยวข้องและร่วมกันช่วยแก้ปัญหา โดยจะเห็นว่านวนิยายแนวนี้

จะไม่เน้นเรื่องราวของความรักระหว่างชายหญิง คือระหว่างพระเอกกับนางเอกมากนัก แต่ก็กล่าวถึงในลักษณะเป็นเหตุผลประกอบที่ทำให้ทั้งสองช่วยกันฝ่าฟันอุปสรรคต่าง ๆ ช่วยเหลือกัน และรักกันที่สุดในที่สุด

วรรณกรรมประเภทบันเทิงคดีส่วนใหญ่นิยมจบเรื่องด้วยสุขนานุกรม ซึ่งโดยมากก็มักจะจบลงด้วยความรัก หรือความเข้าใจกันของพระเอก นางเอก เช่นเดียวกันกับเรื่อง “เมฆสีด้า” ซึ่งในท้ายสุดของเรื่อง ตัวพระ-นาง คือพระองค์เทพ กับดวง ก็รักกัน และวางแผนที่จะแต่งงานกันเมื่อถึงเวลาอันสมควร

“ดวง ความฝันนั้น ถ้ากลายเป็นความจริง พี่ขอสัญญากับน้องว่า น้อง...ว่า เช่นนั้น พี่อยากให้เรื่องของเราอยู่บนใจเท่านั้นก่อน น้องเรียนจบเมื่อใด พี่จะแต่งงานกับน้องเป็นคู่สามีภรรยาในตอนนั้นต่อไป”

ต่อมา ดวงยิ้มอย่างสดใสเป็นพยานแสดงถึงความคิดยินยอม ด้วยความเต็มใจต่อพระองค์ผู้เป็นที่รักอย่างที่สุด

(“เมฆสีด้า”, หน้า 316)

การจบเรื่องลงด้วยความสุข ความสมหวัง เป็นเสมือนรางวัลที่ผู้ประพันธ์ตอบแทนผู้อ่านที่ตั้งใจติดตามเรื่องราวที่เขาประพันธ์ขึ้น เพราะผู้อ่านย่อมสุขใจที่พบว่าในที่สุดเรื่องราวก็ลงเอยด้วยดี และจะยิ่งทำให้ผู้อ่านจดจำเรื่องราวนั้นได้ดียิ่งขึ้น และด้วยนวนิยายเรื่องนี้ได้รับรางวัลที่ 1 และจบลงด้วยความสุขสมหวังอีก ก็ยิ่งทำให้ผู้อ่านประทับใจ และจดจำได้ยาวนานมากยิ่งขึ้น

การวิเคราะห์องค์ประกอบทางวรรณกรรมของนวนิยายเขมรเรื่อง “ขวัญถ้ำพระ”

นวนิยายเรื่อง “ขวัญถ้ำพระ” เป็นนวนิยายที่ได้รับรางวัลที่ 2 พระสิหนุราช ประจำปี ค.ศ. 1999 จัดเป็นนวนิยายประเภทอิงประวัติศาสตร์ โดยผู้ประพันธ์แต่งเรื่องโดยให้มีเนื้อหาและฉากอยู่ในยุคสมัยพุนัน

1. โครงเรื่อง

“ขวัญถ้ำพระ” เป็นเรื่องราวของราชองครักษ์หนุ่มในยุคอาณาจักรพุนันผู้มีอุดมคติ และมีความจงรักภักดีต่อชาติสูง เขาถูกกลั่นแกล้งสาธะพัดจากกลุ่มคนชั่ว แต่ด้วยความดีที่เขาได้ทำไว้ก็ส่งผลให้สามารถผ่านพ้นอุปสรรคต่าง ๆ ได้ด้วยดี และพบรักกับเจ้าหญิงผู้หนึ่งในที่สุด

1.1 ช่วงเปิดเรื่อง

นวนิยายเรื่องนี้เปิดเรื่องด้วยการบรรยายฉากภายในพระบรมราชวังของพระเจ้าโกณฑิณยชัวยรมัน แห่งอาณาจักรพูนัน เพื่อเป็นการปูนำเรื่องก่อนที่จะแนะนำตัวละคร

ครานั้นพระพุทธศักราชผ่านไปแล้วได้ 1054 พระวัสสา ตรงกับคริสต์ศักราช 510 ภายใต้อบรมอากาศอันแสนสดชื่นรื่นรมย์ ในวันขึ้น 15 ค่ำ เดือน 6 ปีมะเส็ง ภายในพระบรมราชวังวายุขปุระ อันเป็นพระราชนิเวศน์ของพระเจ้าอริราชแห่งนคร “กรุงพนม” ซึ่งจะสังเกตเห็นว่ามีการประดับประดาตกแต่งแปลกไปจากเวลาอื่น ๆ ทั้งหมด เพื่อเป็นการบูชา และระลึกถึงวันซึ่งพระสัมมาสัมพุทธบรมครูทรงประสูติ ตรัสรู้ และปรินิพพาน

นับตั้งแต่โขนทวาร เรียงตามทางเข้าไปสู่พระราชสำนักล้วนแต่ประดับธงศาสนาและตั้งคบไฟจุดผงแก่นจันทร์กลิ่นหอม อบอวล ประกอบไปด้วยสำเนียงดนตรีอันแสนไพเราะ กังวานไกลไปตามสายลมพายุพัดลอยกระทบโสต และนาสาพุทธศาสนิกชนให้ยื้อนจิตนึกไปถึงอดีตกาล ซึ่งพระชินศรียังคงดำรงพระชนม์ชีพอยู่

(“ขวัญถ้ำพระ”, หน้า 1)

จากฉากเปิดเรื่องตั้งแต่ย่อหน้าแรก ผู้ประพันธ์ก็สื่อสารหลายสิ่งหลายอย่างให้ผู้อ่านเข้าใจ ความเป็นมาของเหตุการณ์ต่าง ๆ ที่จะเกิดขึ้นในเรื่องได้ จึงถือได้ว่าการเปิดเรื่องของนวนิยายเรื่องนี้ เป็นการปูพื้นฐานให้ผู้อ่านมีความเข้าใจเนื้อหาและความเป็นมาของเหตุการณ์ต่าง ๆ ในเรื่อง เพราะแก่นเรื่องนี้เป็นเรื่องความขัดแย้งเรื่องการนับถือศาสนาระหว่างศาสนาพุทธกับศาสนาพราหมณ์ในราชวงศ์ ดังนั้นผู้ประพันธ์จึงเปิดเรื่องด้วยฉากบรรยายสภาพบรรยากาศภายในพระบรมราชวังในวันวิสาขบูชา ซึ่งถือเป็นวันสำคัญทางศาสนาพุทธ เพื่อให้ผู้อ่านรู้ว่า ณ ปัจจุบันของเรื่องนี้ ยังคงนับถือศาสนาพุทธอยู่ ฉะนั้นเมื่อเกิดการเปลี่ยนแปลงขึ้นมาภายหลัง ปัญหาต่าง ๆ จึงตามขึ้นมา จนกระทั่งเกิดเป็นเรื่องราวของนวนิยายเรื่องนี้ขึ้น

1.2 ช่วงดำเนินเรื่อง

เรื่องราวเริ่มดำเนินด้วยการบรรยายสภาพภายในราชสำนักของพระเจ้าโกณฑิณยชัวยรมัน

ในปรางค์ปราสาทอันวิจิตร โดยมีเสนากรรมวังคอยเฝ้าอย่างระมัดระวัง พระเจ้าอริราช “โกณฑิณยชัวยรมัน” พระนรบดีเป็นเจ้าเหนือปวงประชาราษฎร์

ทรงประทับอยู่บนพระแท่นทองคำ คู่กับด้วยพระอัครมเหสี “กุลประภาวดี” โดยมีนางสนองพระโอษฐ์คอยพัดโบกถวาย...

(“ขวัญถ้ำพระ”, หน้า 2)

1.3 ช่วงวิกฤต

“ขวัญถ้ำพระ” เป็นนวนิยายที่มีช่วงวิกฤตอยู่หลายช่วง ซึ่งแสดงถึงผู้ประพันธ์ใช้กลวิธีการประพันธ์แบบใหม่ ที่กระจายช่วงวิกฤตให้ปรากฏในหลาย ๆ ช่วง แทนที่ทั้งเรื่องจะมีช่วงวิกฤตเพียงช่วงเดียว ทั้งนี้เพื่อให้เรื่องราวตื่นเต้น น่าติดตาม และมีจุดดึงดูดความสนใจอยู่ตลอดทั้งเรื่อง จุดวิกฤตมักจะเป็นจุดที่มีความสำคัญต่อตัวละครเป็นอย่างมาก อาจทำให้ชีวิตหรือการดำเนินชีวิตของตัวละครผกผัน ตัวอย่างจุดวิกฤตที่ปรากฏในเรื่องนี้ที่เด่น และมีความสำคัญต่อเนื้อเรื่องมาก เพราะเป็นจุดเปลี่ยนอารมณ์ และสร้างความแปลกใจให้กับผู้อ่าน เนื่องจากเรื่องดำเนินมาจนเกือบจะถึงจุดจบเรื่องแล้ว แต่กลับปรากฏจุดวิกฤตที่สำคัญทิ้งท้ายก่อนที่จะคลี่คลายและจบเรื่องไป คือตอนที่พระเอกกับนางเอกแยกกันหนีกองโจรที่กลางป่า แล้วพลัดหลงกัน แต่ในที่สุดทั้งสองก็ได้พบกัน ซึ่งผู้อ่านเมื่ออ่านถึงตอนนี้ ก็มักจะโล่งใจเพราะคิดว่าสถานการณ์กำลังเข้าที่ และจะดำเนินไปถึงตอนจบอย่างมีความสุข คือพระเอกกับนางเอกได้แต่งงานกัน แต่ทว่าผู้ประพันธ์ได้ใส่จุดวิกฤตเข้าไปทำให้เหตุการณ์ที่กำลังจะดีกลับผกผัน เมื่อพระเอกไม่ยอมรับนางเอก เนื่องจากรู้เรื่องว่านางเอกต้องไปอยู่ในน้ำมือโจรถึง 1 คืน

“น้องบอกพี่ซิ เหตุใดจึงมาอยู่ที่นี่ พี่อยากรู้มาก”

สุนันทา มองหน้าคู่รักนิดหนึ่ง จึงตอบซ้ำ ๆ

“จ๊ะ พี่ ตอนที่ประสบเคราะห์กรรมในป่านั้น น้องได้หนีไปกับมาลตี แล้วไปนั่งคอยพี่อยู่ใต้ต้นรัง ทนไฉนนั้นพบกับกองทัพม้าของหมอผีจับน้องมาขาย ประนะนี่”

“แล้วอย่างไรอีกน้อง”

“พอมาถึง พวกมันได้แยกมาลตีให้ไปทำงานในกองพลเสียบึง เหลือแต่น้องคนเดียว พวกมันเอาไปให้หมอผี...”

“หือ! พูดยี่จิบเร็ว ๆ พี่จะคลั่งตายอยู่แล้ว”

“จ๊ะ ในคืนหนึ่งนั้น พวกมันพาน้องไปให้หมอผีข่มขืน แต่น้องรู้ตัวก่อนก็แทงมันด้วยมีด แล้วหนีมาซ่อนตัวกับน้ำคนหนึ่งที่ริมแม่น้ำนี้ โดยประกอบอาชีพเป็นคนตัดดอกบัวขาย ดังที่พี่เห็นนี่”

ฟังจบ พิทักษ์ถอนลมหายใจใหญ่ เงยหน้ามองฟ้า ด้วยการหมดหวัง

“พูดแค่นี้เถอะน้อง พี่แน่นหน้าอกมาก แล้วยิ่งไปเรียนคุณน้าคนนั้นไป พี่จะพาไป วยธาปุระ พบท่านพ่อนะ”

“จ๊ะ”

(“ขวัญถ้ำพระ”, หน้า 135-136)

สมเด็จพระครุราชกุล ซึ่งมีวัยชรามากแล้วนั้น ส่งเสียงกระแอมไอ
“หลานทั้งสองแต่งงานกับเร็ว ๆ เอะ ก่อนที่ลุงจะตาย พัทธยาอายุยิ่งมากขึ้นแล้ว ยังจะรอไปถึงไหนอีก”

พราหมณ์ปุโรหิตช่วยเสริมอีกประโยคว่า

“ใช่แล้ว ตัวลุงเองก็แก่เหมือนกัน ไม่รู้ว่าวันไหนจะตาย อยากเข้าร่วมพิธีมงคลของหลานทั้งสองมาก”

ทันทีทันใดนั้น พิชัยสงครามกราบบังคมทูลพระนรบดี ด้วยความอ่อนน้อมว่า

“ขอพระเดชพระคุณเหนือหัว กระหม่อมไม่ขอแต่งงานเลย”

พระภุชชทรงเบิกพระเนตรกว้าง

“ทำไมจึงไม่ขอแต่งงาน ทั้งเรากับองค์หญิงก็ยอมต่อผู้แลกชีวิตมาด้วยกัน แล้วจะว่ายังไงอีก”

“พระกรุณาอันสิ้นพัน เมื่อก่อนกับตอนนี้ไม่เหมือนกันแล้ว กราบทูลอะไร ๆ แปรปรวนไปหมดแล้ว ขอพระองค์ทรงทราบ”

ได้อินชายหนุ่มคู่นั้นพูดเช่นนี้ สุนันทาไม่อาจกลืนน้ำตาได้เลย หญิงสาวผู้อากัปกิริยาอภายวาทย์บังคมลา โดยอ้างว่าปวดหัว ไม่อาจนั่งได้นาน แต่ทว่าพระนรบดีทรงเข้าใจความรู้สึกของจิตใจนางผู้อากัปกิริยา

ขณะนั้น...

“สุนันทา...น้อง”

หญิงสาวตอบทิ้งไม่แยงหน้ามองเจ้าของเสียง

“มีอะไรหรือท่าน”

“ทำไมเรียกพี่ว่าท่าน เรียกพี่เหมือนอย่างเก่าเถิด”

“ฉันมีฐานะต่ำต้อยมาก ไม่สมควรกับท่านพิชัยสงคราม คตินี้เป็นคตินที่สุดท้ายแล้ว พรุ่งนี้วันใหม่ก็จะมาถึง สุนันทาจะขอลาวยธาปุระ ไม่มีวันกลับมา”

“หือ พี่ไม่ให้น้องไปไหน สุนันทาต้องอยู่กับพี่ตลอดชีวิต”

“จะอยู่ทำไม ถ้าท่านให้สุนันทาเป็นทาสีแบบนี้ อยากให้ฉันออกแดดตายหรือ แล้วไหนคำสาบานที่มีมาแต่ก่อน”

“พี่ไม่ได้จะให้น้องเป็นทาสีหรือก แล้วคำสาบานพี่ก็ไม่ลืมเช่นกัน...แต่พี่...ไม่อาจ...”

“ไม่อาจอะไร...”

“ไม่อาจแต่งงานกับน้องได้”

“เพราะอะไร เพราะอะไร”

“เพราะอะไร พี่บอกไม่ถูก น้องอย่าพูดอะไร พี่เพียงแต่ชี้แจงว่า จิตใจรักจากแต่ก่อนนั้น เดี่ยวนี้ยังคงไม่แปรปรวน แต่พี่ไม่อาจเอาน้องเป็นภรรยาได้”

“หยุดพูดเดี๋ยวนี้ ฉันไม่อยากจะยินคำพูดเดิม ๆ นี้...หยุดพูดเถิด ฮือ...ฮือ...”

(“ขวัญถ้ำพระ”, หน้า 139-140)

1.4 ช่วงคลี่คลาย

เมื่อดำเนินมาถึงจุดวิกฤต คือพระเอกปฏิเสธที่จะแต่งงานกับนางเอก เพราะอ้างว่าไม่อาจยอมรับนางเอกได้ ทั้ง ๆ ที่ผู้อ่านก็ทราบว่าเธอยังบริสุทธิ์ และเธอเองก็ต้องต่อสู้มากมายเพื่อรักษาความบริสุทธิ์นี้ จนกระทั่งได้กลับมาพบกับพระเอกอีกครั้ง และสิ่งที่พระเอกยื่นข้อเสนอให้เธอ คือให้นางเอกลุยไฟเพื่อพิสูจน์ความบริสุทธิ์ ซึ่งจากความดีงาม และความบริสุทธิ์ของเธอ ไฟจึงไม่อาจทำอะไรเธอได้ และพระเอกก็ยอมรับเธอ

จบวาจา ธิดาผู้นำสงสารปล่อยมือจากพ่อ แล้ววิ่งเข้าไปใส่กองเพลิงอันเร่าร้อน

เหตุเพราะสัจวาจาของนาง พระอัคริผู้มีฤทธิ์ซึ่งกำลังลุกโชน กลับกลายเป็นถดถอยเยือกเย็น ดั่งน้ำอำมฤตชะโลมเท่านั้น แม้ผิวเพียงเล็กน้อยไม่พองเลย ทำให้สัจชีพยานทั้งหลายต่างฉงน เปล่งร้องไชโย

เมื่อนางเดินพ้นจากกองเพลิงทันใด พิทักษ์ก็รีบเข้าไปประคองโอบอุ้มจนเท้าพ้นจากดินพร้อมกับกล่าววาจาอ่อนโยนว่า

“สู่นันทา! พี่เชื่อน้องแล้ว เชื่อแล้ว...”

(“ขวัญถ้ำพระ”, หน้า 143)

1.5 ตอนจบเรื่อง

เรื่องนี้จบแบบมีความสุข ด้วยความรักและความเข้าใจกันของพระเอกกับนางเอก รวมทั้งการได้แต่งงานใช้ชีวิตอยู่ร่วมกันอย่างมีความสุข

“ด้วยอำนาจแห่งการบูชาเกศาณี ขอให้ถ้าพระยังคงมีพรตลอดไป ขอให้ปราสาทที่ข้าพระภรรยา ได้จัดการก่อสร้างนี้ สถิตอยู่บนบัพปี ไว้เป็นสมบัติมรดกของชาติต่อไป อย่าให้กลายเป็นอื่นใดเลย”

“ไม่มีเวลาใดจะสุขสบายเบิกบานยิ่งกว่าเวลานี้เลย คู่สามีภรรยาใหม่ยิ้มให้กันอย่างมีนัย ยิ้มสร้างเสน่ห์อันบริสุทธิ์ ยิ้มอย่างหวังไว้ว่าในอนาคตราชอาณาจักรพนม จะกลายเป็นมหานครจักรภพกัมพูชเทศ มีเกียรติยศขจรขยายไปทั่วชมพูทวีปเป็นแน่แท้

(“ขวัญถ้ำพระ”, หน้า 147-148)

2. ฉาก

ฉากที่ปรากฏในเรื่อง “ขวัญถ้ำพระ” มีทั้งฉากภายในเมือง คือ เมืองวราชปุระ และฉากในป่า เพราะพระเอกของเรื่องเคยดำรงตำแหน่งเป็นนายกองช้าง จึงมีหน้าที่ไปคล้องช้างที่กลางป่า รวมทั้งมีหลายตอนที่ทั้งพระเอกและนางเอกต้องเดินทางกลางป่า ดังนั้นจึงปรากฏฉากที่เป็นป่าเขามากพอสมควร

ฉากที่เป็นธรรมชาติในเรื่อง “ขวัญถ้ำพระ” ปรากฏมากในช่วงที่พระเอกของเรื่องเดินทางไปต่อช้างที่ในป่า ซึ่งจะมีการบรรยายสภาพของป่า เช่น ฉากนี้บรรยายสภาพของกลุ่มทหารที่เดินทางไปต่อช้างกลางป่าลึก ซึ่งต้องประสบกับความยากลำบาก ความวังเวง และความหนาวเย็นของป่าดงดิบ เช่น

คำกั้นอันหนาวเย็น น้ำค้างหยดผะ ๆ ประพรมผืนพสุธา ทำให้ความเยือกเย็นแผ่ซ่านไปทั่วสรรพางค์กายของนักเดินทางกลุ่มเล็ก ๆ กลุ่มหนึ่ง ซึ่งพำนักอยู่ในป่า

“พวกเราเข้าป่า 3 วันแล้ว ยังไม่เห็นฝูงของมันเลย ไม่รู้ว่าพวกมันพากันไปซ่อนอยู่ที่ไหน”

(“ขวัญถ้ำพระ”, หน้า 13)

ฉากที่เป็นสิ่งประดิษฐ์ก็เป็นฉากอีกประเภทหนึ่งที่ปรากฏในเรื่อง “ขวัญถ้ำพระ” แล้วทำให้ผู้อ่านเห็นสภาพชีวิต และเหตุการณ์ต่าง ๆ ได้อย่างเป็นรูปธรรมมากขึ้น เช่น ฉากบรรยายสภาพภายในห้องนอนของหมอผีซึ่งมีเวทย์มนตร์คาถาอาคม และมีความเชื่อในทางไสยศาสตร์ ดังนั้นภายในห้องส่วนตัวจึงเต็มไปด้วยเครื่องประกอบพิธีกรรมทางไสยศาสตร์ เช่น

...หันไปอีกด้านหนึ่งก็เห็นอาสนะตั้งโหมพิธิ มีหมากธรรมบายศรี และรูปปั้น พระครูลงหิน ตาถลน ผมขาวปิดเขาราวกับพรายอสุรกาย ซึ่งสมมติว่าเป็นครูของหมอผี หันไปเห็นฝ่ามือของผู้หญิงคนหนึ่งถือไม้ไผ่ที่นอนหมอนผี สุนันท์ารีบดึงเอาไปครอบ บนโหมพิธินี้ทันที เพื่อให้เวทย์มนตร์คาถาเสื่อม...

(“ขวัญถ้ำพระ”, หน้า 115”)

ฉากที่เป็นสภาพการดำเนินชีวิตของตัวละครในเรื่อง “ขวัญถ้ำพระ” ทำให้ผู้อ่าน มองเห็นสภาพการดำเนินชีวิตของตัวละครชัดเจน และเป็นรูปธรรมมากขึ้น เช่น

ฉากการทำหน้าที่เป็นนายกองช้างของพระเอก คือ พิทักษ์ ซึ่งต้องนำพรรคพวกไป คล้องช้างในป่าเพื่อนำมาถวายแด่พระมหากษัตริย์

“ครับคุณลุง! ผมได้บัญชาไปหมดแล้ว กำลังพลของเราซึ่งมาในครั้งนี้มีจำนวน 50 คน ต้องแบ่งเป็น 3 กลุ่ม กลุ่มที่หนึ่งเป็นพลถวาย ต้องเอาช้างต่อทั้ง 25 เชือกไปผูกให้ กินไกลจากทางช้างป่าเคยเดินผ่าน กลุ่มที่ 2 เป็นพลหมอดูต้องอยู่เฝ้าค่าย ทำอาหาร เตรียม อุปกรณ์สำหรับคล้อง และกลุ่มที่ 3 เป็นคนขามช่องเขา ตามฐานฝูงช้าง และออกหาเสบียง สำหรับบำรุงกำลังพลทั้งหมด ครับ!”

(“ขวัญถ้ำพระ”, หน้า 18-19)

และภาระหน้าที่อันสำคัญของตัวละครเอกฝ่ายชายครั้งที่ดำรงตำแหน่งเป็นพิชัยสงคราม คือต้องทำหน้าที่จัดเตรียมและถวายการอารักขาขบวนเสด็จทั้งทางบก และทางน้ำ เช่น

“พิชัยสงครามพร้อมด้วยนายกองหัวพัน ได้ขอพระบรมราชานุญาตจาก พระมหากษัตริย์และพระอัครมเหสี ขึ้นไปยังเรือพระที่นั่งเพื่อเตรียมออกเดินทาง...”

ระยะเวลาผ่านไปเกือบ 1 เดือน ขบวนเสด็จได้เข้าไปถึงอาณาเขตบันทายทอง ซึ่งเป็นเมืองติดปากแม่น้ำ...

(“ขวัญถ้ำพระ”, หน้า 46)

นอกจากฉากที่เป็นรูปธรรมซึ่งแสดงให้เห็นภาพที่ชัดเจนแล้ว นวนิยายเรื่องนี้ยังมีฉาก ที่เป็นนามธรรม อันแสดงให้เห็นถึงความรู้สึกภายในจิตใจของตัวละคร โดยที่ไม่ต้องบรรยาย ออกมาตรง ๆ เช่น

“แล้วอย่างไรอีกน้อง”

“พอมาถึง พวกมันได้แยกมาสติให้ไปทำงานในกองพลเสบียง เหลือแต่น้องคนเดียว พวกมันเอาไปให้หมอผี...”

“หือ! พวกให้จบเร็ว ๆ พี่จะคลั่งตายอยู่แล้ว”

“จะ ในคืนหนึ่งนั้น พวกมันพาน้องไปให้หมอผีข่มจีน แต่น้องรู้ตัวก่อน ก็แทงมันด้วยมีด แล้วหนีมาซ่อนตัวกับน้ำคนหนึ่งที่ริมแม่น้ำนี้ โดยประกอบอาชีพเป็นคนตัดดอกบัวขาย ดังที่พี่เห็นนี่”

ฟังจบ พิทักษ์ถอนลมหายใจใหญ่ เยหน้ามองฟ้า ด้วยการหมดหวัง

“พูดแค่นี้เถอะน้อง พี่แน่นหน้าอกมาก แล้วน้องไปเรียนคุณน้ำคนนั้นไป พี่จะพาไป วยธาปุระ พบท่านพ่อนะ”

(“ขวัญถ้ำพระ”, หน้า 136)

ฉากที่ยกมานี้เป็นตอนที่พระเอกรู้ว่าคู่หมั้นของเขาตกไปอยู่ในกำมือชายอื่นถึง 1 คืน ทำให้เขารู้สึกสลดใจ และกลางแครงใจในความบริสุทธิ์ของเธอเป็นอย่างมาก แต่ยังไม่กล้าที่จะพูดหรือแสดงออกทันทีในตอนนั้น

3. ตัวละคร

ตัวละครเอกในนวนิยายเรื่อง “ขวัญถ้ำพระ” ล้วนแต่เป็นตัวละครแบบหลายมิติทั้งสิ้น เพราะมีพัฒนาการ และมีความอ่อนไหวทางอารมณ์เหมือนสมจริง มีรัก โลภ โกรธ หลง ดี ชั่ว ผสมกันเหมือนมนุษย์จริง

ในเรื่อง “ขวัญถ้ำพระ” พระเอก คือ พิทักษ์ เป็นตัวแทนของมนุษย์อย่างสมจริง เพราะนิสัยและบุคลิกมีการแปรเปลี่ยนไปได้จากต้นเรื่อง โดยเฉพาะตอนที่แสดงอาการไม่ยอมรับคู่หมั้นซึ่งตกไปอยู่กับชายอื่น 1 คืน ทั้ง ๆ ที่นางยืนยันในความบริสุทธิ์ และทั้ง ๆ ที่ทั้งสองรักกันมาก แต่เขาก็กล้ายื่นคำขาดให้นางลุยไฟเพื่อยืนยันความบริสุทธิ์ ส่วนนางสุนันทา นางเอก ก็ถูกสร้างให้มีลักษณะสมมนุษย์ เพราะมีหลายบุคลิกทั้งเรียบร้อย กล้าบ้าบิ่น โกรธและเล่นตัว เป็นต้น ดังเช่นในฉากตอนที่พิทักษ์ไม่ยอมแต่งงานกับสุนันทาซึ่งเป็นคู่หมั้น เพราะรังเกียจว่าเธอไม่บริสุทธิ์ ฉากนี้เพียงฉากเดียวแสดงให้เห็นถึงความเป็นมนุษย์อย่างแท้จริงของตัวละครทั้งสอง เพราะมีทั้งความรัก โลภ โกรธ และหลง ภายในบุคคลคนเดียว

ดึงมือคู่หมั้นไปให้ไกลจากฝูงชน ซึ่งกำลังรุมมองด้วยอาการสงสัย พิทักษ์
ละล้าละลักถามหญิงสาว

“น้องบอกพี่ซิ เหตุใดจึงมาอยู่ที่นี่ พี่อยากรู้มาก”

สุนันทา มองหน้าคู่รักนิดหนึ่ง จึงตอบซ้ำ ๆ

“จ๊ะ พี่ ตอนที่ประสบเคราะห์กรรมในป่านั้น น้องได้หนีไปกับมัลลิกาคนหนึ่ง แล้วไปนั่งคอยที่อยู่ใต้ต้นรัง ทันใดนั้นพบกับกองทัพม้าของหมอผีจับน้องมาขายประณีย์”

“แล้วอย่างไรอีกน้อง”

“พอมาถึง พวกมันได้แยกมัลลิกาให้ไปทำงานในกองพลเสียบึง เหลือแต่น้องคนเดียว พวกมันเอาไปให้หมอผี...”

“หือ! พวกให้จับเร็ว ๆ พี่จะคลั่งตายอยู่แล้ว”

“จ๊ะ ในคืนหนึ่งนั้น พวกมันพาน้องไปให้หมอผีข่มขืน แต่น้องรู้ตัวก่อน ก็แทงมันด้วยมีด แล้วหนีมาซ่อนตัวกับน้ำคนหนึ่งที่ริมแม่น้ำนี้ โดยประกอบอาชีพเป็นตัดเก็บดอกบัวขาย ดังที่พี่เห็นนี่”

ฟังจบ พิทักษ์ถอนลมหายใจใหญ่ เหยงหน้ามองฟ้า ด้วยการหมดหวัง

(“ขวัญถ้ำพระ”, หน้า 135-136)

เมื่อนางเดินพ้นจากกองเพลิงทันใด พิทักษ์ก็รีบเข้าไปประคองโถมยง โอบอุ้มจนเท้าพ้นจากดินพร้อมกับกล่าววาจาอ่อนโยนว่า

“สุนันทา! พี่เชื่อน้องแล้ว เชื่อแล้ว...”

หญิงสาวผู้อภิปะสบัดมือชายหนุ่ม พร้อมกับกล่าวว่า

“ฉันอยากตาย ทำไมไฟไม่ยอมเผาผลาญฉัน จะให้ฉันทนอยู่อีกต่อไปทำไม”

“ไม่มีการแต่งงานอะไรทั้งนั้น ฉันจะกลับบาพนม ปล่อยมือฉัน”

(“ขวัญถ้ำพระ”, หน้า 143)

หรือตอนที่สุนันทากลับมาต่อสู้เพื่อเอาตัวรอดจากเงื้อมมือของหมอผี ทั้ง ๆ ที่เธออยู่คนเดียว และเป็นผู้หญิงบอบบาง เพราะเป็นถึงองค์หญิง มีข้าทาสบริวารมากมาย แต่เธอก็มีสติและมีความกล้าหาญ ทำให้เอาตัวรอดมาได้

...หลังจากกอดจูบจนพอใจ เขาประคองนางขึ้นไปบนเตียง ซึ่งปูพรมไว้อย่างหรูหราจิตรเพื่อเอาโลหิตพรหมจรรย์ของนาง ไปถวายพ่อครูตามกรรมวิธีตลอดครึ่งเดือน...ทันใดนั้น

“จ้าว! โอ๊ย!”

ถูกมีด้ามหนึ่งแทงเข้าจนมีด้าม หมอครุร้องโหยหวน วิ่งออกไปนอกห้อง

“โอ๊ย! อีจัญไรกล้าแทงกู”

(“ขวัญถ้ำพระ”, หน้า 116)

ในเรื่อง “ขวัญถ้ำพระ” ผู้ประพันธ์บรรยายลักษณะของพระเอกเอง ส่วนนางเอก ให้ตัวละครเป็นผู้บรรยายกันเอง ดังนั้นการนำเสนอตัวละครในเรื่องนี้จึงมีทั้งทางตรงและทางอ้อม

ฟังการสนทนาแบบนี้ เราอาจสันนิษฐานได้ว่า พรานป่าทั้งสองคนนี้ คนหนึ่งมีฐานะเป็นนายกองช้าง อีกคนเป็นหัวหน้า ได้รับบัญชาจากแม่ทัพให้ออกต่อช้างเอาไปฝึก

ใช่! ถ้าเราพิจารณาให้ละเอียดๆ เราอาจจะมองเห็นเค้าโครงใบหน้าของคนที่สองอย่างชัดเจน นายกองเป็นชายหนุ่มร่างกำยำในวัยประมาณ 25 ปี ส่วนหัวหน้าเป็นคนวัยกลางคน พวกเขาสวมแต่กางเกงขาสั้นไม่สวมเสื้อ แต่มีผ้าห่มสำหรับกันความหนาวเย็นในฤดูเหมันต์

(“ขวัญถ้ำพระ”, หน้า 14)

พิชัยสงคราม ไร้ตำแหน่งไม่เกรงใครทั้งสิ้น ยังคงมองหน้าองค์หญิงผู้สูงศักดิ์องค์นี้ ไซ้! สุนันทา งามทั้งชื่อ งามทั้งรูป... ดูเถะวงพักตร์ตั้งพระจันทร์เต็มดวง รัศมีดวงเนตรทั้งคู่ สุกใสตั้งดาวประกายพรึก ริมฝีปากแดงเรื่อตั้งผลหมากรุก สดชื่นดั่งเวลาเช้าตรู แม้นางไม่มีอ้อมกอดก็ไม่อาจอยู่ห่างไกลยามนี้ได้ โอ้! เทพธิดาเอ๋ย...

(“ขวัญถ้ำพระ”, หน้า 75)

4. บทสนทนา

นวนิยายเรื่อง “ขวัญถ้ำพระ” นี้มีการดำเนินเรื่องแบบตัวละครเล่าเรื่องเอง ดังนั้นบทสนทนาต่าง ๆ จึงเป็นบทสนทนายกี่ยวตัวละครด้วยกันเอง ซึ่งทำให้เนื้อเรื่องมีความกลมกลืนสมจริง และมีความแนบเนียน ส่วนใหญ่คำพูดที่ใช้ในเรื่องนี้ จะเป็นคำพูดที่กระชับ เข้าใจง่าย และเปลี่ยนแปลงไปตามระดับคู่สนทนา และอารมณ์ สภาพแวดล้อมของผู้พูด

ในเรื่อง “ขวัญถ้ำพระ” มีการใช้บทสนทนาที่แตกต่างกันไปตามความสัมพันธ์ และระดับของคู่สนทนา เช่น

“แก! แก!”

สาวไซ้เข้ามาอย่างรวดเร็ว

“มีอะไรหรือองค์หญิง”

“เอ็งช่วยดูซิ อะไรดำ ๆ เดินเข้ามา ๆ”

(“ขวัญถ้ำพระ”, หน้า 103)

ตัวอย่างข้างต้นนี้ เป็นการสนทนาระหว่างสุนันทา ซึ่งมีฐานะเป็นเจ้าหญิง กับสาวไซ้ จะเห็นว่ามึระดับของการใช้ภาษาระหว่างเจ้านายกับลูกน้อง

ส่วนพระเอก กับนางเอกเมื่อยามรักกัน ก็ใช้คำแทนกันว่าพี่-น้องอย่างคู่รักทั่วไป แต่เมื่อโกรธกัน คือช่วงที่พระเอกไม่ยอมรับการแต่งงานกับนางเอก ทำให้นางเอกเสียใจ และเลิกใช้คำว่าพี่-น้อง อย่างคู่รัก

“น้องบอกพี่ซิ เหตุใดจึงมาอยู่ที่นี่ พี่อยากรู้มาก”

ศุภันทา มองหน้าคู่รักนิดหนึ่ง จึงตอบซ้ำๆ

“จะ พี่ ตอนที่ประสบเคราะห์กรรมในป่านั้น น้องได้หนีไปกับภมาตติคนหนึ่ง แล้วไปนั่งคอยพี่อยู่ใต้ต้นรัง ทันใดนั้นพบกับกองทัพม้าของหมอผีจับน้องมาขายประณี”

(“ขวัญถ้ำพระ”, หน้า 135-136)

“มีอะไรหรือท่าน”

“ทำไมเรียกพี่ว่าท่าน เรียกพี่ๆ เหมือนอย่างเก่าเถิด”

“ฉันมีฐานะต่ำต้อยมาก ไม่สมควรกับท่านพิชัยสงคราม คินนี่เป็นสุดท้ายแล้ว พรุ่งนี้วันใหม่ก็จะมาถึง ศุภันทาจะขอลาขายประณี ไม่มีวันกลับมา”

(“ขวัญถ้ำพระ”, หน้า 139-140)

5. กลวิธีการประพันธ์

กลวิธีในการประพันธ์นวนิยายเรื่อง “ขวัญถ้ำพระ” ที่จะทำการวิเคราะห์ มี 3 ประเด็น ได้แก่ การเปิดเรื่อง การดำเนินเรื่อง และการปิดเรื่อง

นวนิยายเรื่อง “ขวัญถ้ำพระ” มีวิธีการเปิดเรื่องที่จัดว่าเข้ากับรูปแบบการเปิดเรื่องโดยการพรรณนา เพราะจะเห็นได้ชัดว่าผู้แต่งเริ่มเรื่องด้วยการพรรณนาสภาพบรรยากาศพระบรมมหาราชวังในวันวิสาขบูชา ซึ่งถือเป็นฉากที่สำคัญฉากหนึ่งในเรื่อง ดังนี้

ครานั้นพระพุทธศักราชผ่านไปแล้วได้ 1054 พระวัสสา ตรงกับคริสตศักราช 510 ภายใต้อันตรายอันแสนสดชื่นรื่นรมย์ ในวันขึ้น 15 ค่ำ เดือน 6 ปีมะเส็ง ภายใต้อันตรายพระบรมราชวังวชิระ อันเป็นที่พระราชนิเวศน์ของพระเจ้าอริราชแห่งนคร “กรุงพนม” ซึ่งจะสังเกตเห็นว่ามีการประดับประดาตกแต่งแปลกไปจากเวลาอื่น ๆ ทั้งหมด เพื่อเป็นการบูชา และระลึกถึงวันซึ่งพระสัมมาสัมพุทธบรมครู ทรงประสูติ ตรัสรู้ และปรินิพพาน

นับตั้งแต่โจลกทวาร เรียงตามทางเข้าไปสู่พระราชสำนักล้วนแต่ประดับประดาด้วยศาสตรา และตั้งคบไฟจุดผิงแก่นจันทร์กลิ่นหอมอบอวล ประกอบด้วยสำเนียงดนตรีอัน

แสนไพเราะ กังวานไกลไปตามสายลมพายุพัดลอยกระทบโสต และนาสา
พุทธศาสนิกชนให้ชื่อนิตินี้ไปถึงอดีตกาล ซึ่งพระชินศรียังคงดำรงพระชนม์ชีพอยู่
(“ขวัญถ้ำพระ”, หน้า 1)

นวนิยายเรื่อง “ขวัญถ้ำพระ” มีแนวเรื่องที่สามารถจัดให้เข้าลักษณะสูตรในการเขียน
เรื่องแบบชุมชนได้ เพราะผู้ประพันธ์นำเอาปัญหาภายในบ้านเมือง โดยเฉพาะความขัดแย้งด้าน
ศาสนา การฉ้อราษฎร์บังหลวง มาเป็นประเด็นหลักในการแต่งเรื่อง โดยให้พระเอกเป็นตัวละคร
หลักที่ต้องเผชิญหน้ากับปัญหาต่าง ๆ และต้องต่อสู้ฝ่าฟันแก้ปัญหาด้วยตัวเอง ส่วนนางเอกของเรื่อง
เป็นตัวละครที่ผู้ประพันธ์สร้างขึ้นมาเพื่อประกอบให้เรื่องมีความสมบูรณ์ขึ้น เพราะมีทั้งพระเอก
และนางเอก รวมทั้งให้บทบาทนางเอกในการต้องร่วมเผชิญปัญหาในบางสถานการณ์ร่วมกับ
พระเอก เพื่อเป็นการเน้นให้เห็นความสำคัญของปัญหาที่นำมาเป็นประเด็นความขัดแย้งได้ชัดเจน
ขึ้น

ในเรื่อง “ขวัญถ้ำพระ” แม้ว่าครึ่งหลังของเนื้อหาจะเกี่ยวกับความพลัดพราก การต่อสู้
ความขัดแย้งระหว่างพระเอก กับนางเอก แต่ในที่สุดทั้งพิทักษ์ และสุนันทาก็เข้าใจกัน และอยู่
ด้วยกันอย่างมีความสุข ดังนั้นนวนิยายเรื่องนี้จบอย่างมีความสุข

พิทักษ์ตัดผม 1 กำมือ ซึ่งเกือบจะโกนแล้ว วางถวายพระองค์เป็นสังฆาธิษฐาน
“ด้วยอำนาจแห่งการบูชาเศสนี ขอให้อำพระยังคงมีพรตลอดไป ขอให้ปราสาท
ที่ข้าพระองค์ ได้จัดการก่อสร้างนี้ สถิตอยู่บนพันปี ไว้เป็นสมบัติมรดกของชาติต่อไป
อย่าให้กลายเป็นอื่นใดเลย”

ไม่มีเวลาใดจะสุขสบายเบิกบานยิ่งกว่าเวลานี้เลย คู่สามีภรรยาหมั้นให้กันอย่าง
มีนัย ยิ้มสร้างเสน่ห์อันบริสุทธิ์ ยิ้มอย่างหวังไว้ว่าในอนาคตราชอาณาจักรพนม จะกลาย
ไปเป็นมหานครจักรภพกัมพูชเทศ มีเกียรติยศจรจายไปทั่วชมพูทวีปเป็นแน่แท้
(“ขวัญถ้ำพระ”, หน้า 147-148)

การวิเคราะห์องค์ประกอบทางวรรณกรรมของนวนิยายเขมรเรื่อง “หัวใจมหาสมุทร”

นวนิยายเรื่อง “หัวใจมหาสมุทร” เป็นนวนิยายที่ได้รับรางวัลที่ 3 พระสิหนุราช
ประจำปี ค.ศ. 1999 จัดเป็นนวนิยายประเภทร่วมสมัย โดยมีเนื้อหาและฉากอยู่ในยุคปัจจุบัน
เรื่องราวส่วนใหญ่เน้นความคิด และการกระทำของตัวละครเมื่อต้องเผชิญหน้ากับอุปสรรคและ
สถานการณ์ต่าง ๆ ของการใช้ชีวิตคู่

1. โครงเรื่อง

“หัวใจมหาสมุทร” เป็นเรื่องราวของชายหนุ่มและหญิงที่ถูกบังคับให้แต่งงานกัน ชีวิตคู่ของทั้งสองต้องเผชิญกับปัญหาและความขัดแย้งต่าง ๆ มากมาย แต่ในที่สุดทั้งสองก็เข้าใจกันและรักกันในที่สุด

1.1 ช่วงเปิดเรื่อง

นวนิยายเรื่องนี้เริ่มเปิดเรื่องด้วยการเปิดตัวละครเอกชาย-หญิงคือสาครและศรีออส พร้อม ๆ กัน โดยการสร้างสถานการณ์ให้คนทั้งสองต้องมาพบกัน และนำมาสู่การรู้จักกันติดต่อกัน และผูกพันกันมากที่สุด แต่ทว่าในเรื่องนี้สร้างให้พระเอกกับนางเอกพบกันด้วยเหตุการณ์ที่ไม่ดี และไม่สร้างความประทับใจให้แก่กัน ทั้งนี้เพราะนางเอกได้รับการดูถูกเหยียดหยามจากพระเอก

ดวงตาจ้องมองไปข้างหน้าในความโศกเศร้า เท้าขังก้าว อารมณ์ล่องลอยไปอย่างไร้จุดหมาย ทันใดนั้นเสียงแตรรถคันหนึ่งดังสนั่นจนแก้วหูแทบแตก ระวังอารมณ์ซึ่งกำลังล่องลอยอยู่ข้างหน้าคุณหาสนอันทรูหราทันสมัย บ่งบอกถึงความรุ่งเรืองของเจ้าของมัน หญิงสาวหยุดก้าวเดินด้วยความตกใจ ตัวนางสิ้นเทา ประกอบด้วยใบหน้าซีดเผือดราวกับไม่มีเลือดสักหยด เจ้าของรถเปิดประตูออกมาด้วยสีหน้าเข้ม เต็มไปด้วยความโกรธ เขาเป็นชายคนหนึ่งในวัย 24-25 ปี เป็นชายหนุ่มในตระกูลคนมั่งมี และเป็นญาติคนหนึ่งของคุณหาสนอันทรูหราแห่งนี้ อันที่จริงเขาเป็นชายหนุ่มสง่า มีหน้าผากกว้าง เหมือนหญิงสาว แก้วตาสดใสเหมือนดวงส่องประกาย ร่างล่ำสูงโปร่ง ท่วงท่ามีอำนาจเปรียบประดุจราชาสีห์ แต่ใบหน้าอันหล่อเหลาส่งนี้ประกอบไปด้วยความหยิ่งยโส เขาก้าวเข้ามาใกล้หญิงสาว จ้องมองจากหัวจรดเท้า พร้อมกับตะคอก...

“นี่เธอ เสียสติหรือไง ถึงเดินมาหารถอย่างนี้ เราบีบแตรชะสนั่นเมืองขนาดนี้ อยากรีบตายหรือไง ถ้าอยากไปตาย ก็ไปตายคนเดียวไป อย่าให้เราต้องเดือดร้อนด้วย”

หญิงสาวซึ่งสวมชุดเก่า ๆ เสื้อขาว ผ้าถุงสีน้ำเงินสำหรับนักศึกษา เยกใบหน้าอันเศร้าหมอง แก้วตาเบิกโพลง ริมฝีปากสั่นระริก แสดงถึงความตกใจกลัว แต่ไม่กล้าเอ่ยวาจา...”

(“หัวใจมหาสมุทร”, หน้า 1-2)

จะเห็นว่าจากฉากเปิดเรื่อง ทำให้ผู้อ่านรู้จักทั้งพระเอกและนางเอกในคราวเดียวกัน โดยได้รู้ถึงลักษณะภายนอก รวมทั้งบุคลิกและนิสัยของตัวละครพอสมควร และเหตุการณ์ที่ทำให้คนทั้งสองต้องพบกัน อันนำมาซึ่งความไม่เข้าใจกัน และความไม่ชอบหน้ากันตั้งแต่แรกเห็น จนกลายมาเป็นปัญหาใหญ่ของเรื่องราวต่อไป

1.2 ช่วงดำเนินเรื่อง

เรื่องได้ดำเนินต่อไป โดยนำเสนอวิถีชีวิตของคนทั้งสอง รวมทั้งผู้คนต่าง ๆ ที่เข้ามาเป็นตัวประกอบ ซึ่งจะช่วยให้เรื่องราวดำเนินไปอย่างมีชีวิตชีวา ผ่านสถานการณ์ ต่าง ๆ ที่จะทำให้ผู้อ่านได้เรียนรู้นิสัยของตัวละครมากขึ้น รวมทั้งเข้าใจความนึกคิดของตัวละครเอกทั้งสอง และเหตุการณ์ที่ทำให้คนทั้งสองเข้ามาเกี่ยวข้องกัน ผูกพันกัน รวมทั้งปัญหาที่ทั้งสองต้องพบเจอ โดยในเรื่องต้องการจะสื่อให้ผู้อ่านรู้ว่าพระเอกเป็นชายประเภทเพลย์บอย หรือเสียผู้หญิง ดังนั้นจึงพยายามถ่ายทอดเรื่องราวการดำเนินชีวิตของเขาที่ต้องพบปะและมีเรื่องชู้สาวกับผู้หญิงมากมาย

...ทันใดนั้นหญิงสาวผู้หนึ่งแต่งกายเจิดจรัส แบบลูกคนมีตระกูลชั้นสูง รูปร่างโสภา ซึ่งนั่งอยู่ในรถกับผู้ชายสง่าชั้นสูง รีบออกมาจากรถพร้อมกับกล่าวอย่างตลก

“นี่! สร้อย เธอจะไปไหนหรอ”

ชายเจ้าของรถยนต์ทำหน้าที่นายแบบนึกในใจ “คิดยังไงถึงซื้อสร้อย! หน้าตาก็มอมแมม คุณมดก็ไม่รู้กี่วันสระที” หญิงสาวผู้ต่ำต้อยตอบทั้งดีใจเพราะการทักทายอันไม่ถือตัวของเพื่อนสาวร่วมห้อง

“ฉันจะไปซื้อยาให้คุณแม่ ท่านกำลังเจ็บหนัก กล้วยา”

(“หัวใจมหาสมุทร”, หน้า 2)

อภัยให้พี่เถิด กล้วยา พี่รักน้องมาก ห้ามใจไม่ได้ หยุกร้องไห้เฒะน้องก่อนและหลัง เราก็ยังคงเป็นสามีภรรยากันเช่นเดิม เมื่อพี่กลับไปพนมเปญ พี่จะให้พ้อมาสู่ขอน้อง

(“หัวใจมหาสมุทร”, หน้า 8)

¹ สร้อย ในภาษาเขมร แปลว่า สวยงาม ถ้าเป็นชื่อคนก็หมายถึง คนงามหรือหญิงงาม อาจเทียบได้กับคนไทยที่ใช้ชื่อ นฤมล - สุวิชัย

นับตั้งแต่นั้นมา สาครไม่ได้มาพบกัญญาอีกเลย เขาหายไปเลย นี่แหละใจ
ของเสื่อผู้หญิง เมื่อได้ตัวสมใจ ที่สำคัญมาจากเขารู้ว่านางไม่ใช่สาวบริสุทธ์
(“หัวใจมหาสมุทร”, หน้า 9)

ช่วงการดำเนินเรื่องช่วงต้น ๆ นี้ แสดงให้เห็นถึงลักษณะนิสัย และสภาพของ
ตัวละครเอกทั้งชายและหญิง รวมทั้งเริ่มมีตัวละครประกอบเข้ามาร่วมในสถานการณ์ เพื่อนำไปสู่
เหตุการณ์ที่ทำให้คนทั้งสองต้องใกล้ชิดเกี่ยวข้องกัน

1.3 ช่วงวิกฤต

นวนิยายเรื่อง “หัวใจมหาสมุทร” ก็เป็นนวนิยายสมัยใหม่ที่ผู้ประพันธ์ให้กลวิธี
การแต่งแบบสมัยใหม่ คือการสร้างจุดวิกฤตไว้หลายจุดในเรื่อง เพื่อให้เรื่องราวคุ้ยเคี้ยว
ติดตาม และมีจุดเด่นหลายจุดที่คอยเรียกดึงความสนใจของผู้อ่านตลอดทั้งเรื่อง แต่ถึงแม้ว่าจะมี
ช่วงวิกฤตอยู่หลายตอน แต่ผู้ประพันธ์ก็มักจะสร้างจุดวิกฤตจุดใหญ่ไว้เพียงจุดเดียว ซึ่ง
มีความสำคัญต่อเรื่องมาก เพราะจะนำไปสู่การคลี่คลาย ที่จะมาสู่การจบเรื่องในที่สุด

สำหรับช่วงวิกฤตในเรื่องนี้ เป็นตอนที่พระเอกและนางเอกถูกพวกมาเฟียชาว
ไทยจับตัวไป และตัวหัวหน้ากลุ่ม คือ คุณหญิง พยายามที่จะลวนลามสรีอส์ต่อหน้าสาครผู้เป็นสามี
แต่ตอนนั้นทั้งสองยังไม่ได้คืนดีกัน แต่สาครก็ปกป้องสรีอส์ถึงขนาดเอาชีวิตและความเจ็บปวดเข้า
แลก ส่วนสรีอส์เองก็ยอมที่จะเอาตัวเข้าแลกเพื่อให้สาครปลอดภัย ซึ่งจากเหตุการณ์นั้นก็นำมาสู่
การคลี่คลายและส่งผลให้ทั้งสองมีความรู้สึกที่ดีต่อกัน เริ่มเข้าใจกัน และคืนดีกันในที่สุด

คุณหญิง ซึ่งสาครเติมไปด้วยค้นหา เลียปากพูด

“อัครธรรย์... สวยมาก สวยอย่างหาหญิงใดเทียบไม่ได้ สรีอส์ น่อง
กลายเป็นภรรยาแล้วแก่ คุณหญิง น่องจะโหดดีมาก มานั่งตักพีมา คอยดูพี่ทำโทษไอ้
สาคร มันเป็นคนปกป้องน้องเธอ เพื่อให้สมกับความเหิมเกริมของมัน พี่จะตบ
รางวัลให้ซะใจมันเลย”

สรีอส์กอดอกถอยหลัง ทั้งตกใจผสมกับความอาย พวกมันจับนางมาทั้ง
ชุดนอนอันแสนบางแบบนี้ หญิงสาวเอาแต่หลบเพราะไม่กล้าอวดเนื้อหนัง รูปร่าง
แบบนี้ให้ผู้ชายเห็นร่วม 10 คนอย่างนั้น น้ำตาแห่งความกลัวไหลออกมาเต็มใบหน้า
นางพยายามอ้อนวอนคุณหญิง

“ไม่! คุณปล่อยฉันไปเถอะ ฉันเป็นหญิงมีสามีแล้ว”

“มีสามีแล้ว ฮะ ฮ่า ไม่เห็นเป็นอะไรเลย พี่ไม่ถือหรอกน้อง ให้พี่รักให้
สมใจ ภรรยาพี่เยอะแล้ว แต่มันไม่สวยเหมือนน้องเลย”

ศาคร โกรธจนเลือดขึ้นหน้า บ้วนน้ำลายซึ่งล้วนแต่เลือดแดงฉานใส่หน้า
คุณกาน

“ไอ้สกุล ถ้าเอ็งเป็นลูกผู้ชาย มาคิดบัญชีกับกูได้เลย อย่าทำบาปกับสตรี
เพศอ่อนแอ”

คุณกาน เคียดจัด กว่าแสงหางปลากระเบนฟาดลงบนตัวศาครขยับ ขยับ
เสื่อขาดถึงเนื้อเลือดออกแดงฉาน แล้วฟาดตั้งแต่หน้าลงมาถึงเท้า ทำให้เลือดออก
ตามจมูก ปาก ไหลนองบนพื้นอิฐ สร้อยสร้อยลั่น วิ่งไปกอดชายหนุ่มแน่น ร้อง
สะอึกสะอื้น เวลานี้เสียงจากหัวใจของนางเผยออกมาโดยที่นางไม่รู้ตัว

“อย่าทำเขา คุณเถ่าแก่ ฉันขอร้อง...”

ชายหนุ่มแสนดีนคั้น ผสมกับความเจ็บปวดทิวสรรพางค์ พุดขาด ๆ
หาย ๆ

“สร้อย...น้อง...”

“ศาคร...เจ็บมากใช่ไหม”

คุณกาน ชี้นิ้วร้อง

“อ้อ ที่แท้เอ็งก็รักสร้อยเหมือนกัน ใช่ไหม ถึงได้ปกป้องหวงแหนอย่าง
นี้”

มันเข้าไปจับโอบสร้อยซึ่งออกมาจากตัวศาคร

“กอดพี่เถอะน้อง อย่างกอดมันตำตาทืออย่างนั้น ผู้หญิงที่พี่รักแล้ว ไม่มี
สิทธิไปรักชายอื่นอีก”

“ไม่... ไม่”

(“หัวใจมหาสมุทร”, หน้า 195-196)

สร้อยร้องจนตัวสั่น

“หยุด หยุดทำ...ร้ายเขา...หยุดเถิด”

คุณกานโอบร่างโสกาแน่นพุดใส่หูนาง

“ถ้าน้องยอมพี่โดยง่าย พี่จะหยุดทำทารุณกรรมมันทันที ถ้าน้องยังคงคือ
พี่จะให้เขาถึกเนื้อมันจนกระทั่งเลือดไหลหมด”

“ได้...ได้ ฉันยอมแล้ว คุณหยุดทำร้ายเขาเถอะ”

คุณกานหัวเราะร่ากับชัยชนะของตน

“สร้อย น้องอย่ายอมให้มัน อย่า...อย่ายอมเพื่อพี่ ชีวิตพี่ไม่สำคัญหรอก
พี่ไม่กลัว น้องอย่าทำตามมันเลย...”

(“หัวใจมหาสมุทร”, หน้า 199-200)

1.4 ช่วงคลี่คลาย

ขณะที่ช่วงวิกฤตกำลังดำเนินไปอย่างเข้มข้นจนถึงที่สุดแล้ว เช่นในฉากข้างต้น จุดที่วิกฤตที่สุดคือ ตอนที่สรีรอสต์ตัดสินใจยอมพลีกายให้คุณณ เรื่องก็ดำเนินมาถึงช่วงคลี่คลาย คือ ขณะที่คุณณกำลังตะกองกอดสรีรอสต์เข้าไปในห้อง ก็มีคนบุกเข้ามาช่วย ซึ่งก็คือกลุ่มกุศล นายทหารที่เคยมาติดพันหล่อน และกลุ่มตำรวจ

คุณณ เงยมาจ้องมองชายหนุ่มซึ่งกำลังส่งสายตาอันเกรี้ยวกราด ทำให้มันยิ่งอดใจกับความงามของหล่อนไม่ได้ มันตะกองพานางเข้าห้อง

ขณะนั้น ทันใดนั้นมีเสียงปืนลั่นราวอยู่ที่ชั้นล่าง และดูเหมือนว่ากำลังรุกมาตามบันไดขึ้นมาข้างบน คือกลุ่มกุศล และตำรวจมาถึง กำลังยิงต่อสู้กับพวกสูวเมง ซึ่งแข็งข้อสู้ไม่ยอมให้ถูกจับตัว กุศลยิงพลาด หลบพลาดตามโต๊ะวิ่งขึ้นไปชั้นบน เพื่อจับตัวหัวหน้าใหญ่ พวกสมุน นักเลงทั้งสี่ ซึ่งเป็นองครักษ์ของคุณณ วิ่งขึ้นมาหานายจ้างอย่างละล่าละลัก”

“คุณเจ้าแก ไอ้กุศลนำกำลังมาล้อมพวกเราไว้หมดแล้ว จะทำอย่างไรต่อไป”

“เอาพวกมันทั้งสองคนนี้ไปซ่อนไว้ก่อนไป”

(“หัวใจมหาสมุทร”, หน้า 200)

1.5 ตอนจบเรื่อง

เมื่อเรื่องราวได้ดำเนินผ่านช่วงวิกฤต และช่วงคลี่คลายมาเรียบร้อยแล้ว ก็มาถึงตอนจบเรื่อง ซึ่งเรื่อง “หัวใจมหาสมุทร” ผู้ประพันธ์ก็เลือกให้จบเรื่องอย่างมีความสุข ทั้งนี้เพราะนวนิยายเรื่องนี้เป็นนวนิยายรัก ดังนั้นการจบเรื่องอย่างสุขสมหวังจึงเป็นเสมือนของตอบแทนอย่างหนึ่งที่ผู้ประพันธ์มอบให้กับผู้อ่านที่ติดตามอ่านตั้งแต่ต้นเรื่องจนกระทั่งจบเรื่อง เพราะผู้อ่านที่อ่านงานเขียนแนวนี้มักต้องการการจบเรื่องที่ให้พระเอกและนางเอกสุขสมหวัง มากกว่าที่จะให้จบแบบโศกนาฏกรรม

เนื่องจากนวนิยายเรื่องนี้เริ่มต้นเรื่องแบบให้พระเอกนางเอกไม่ชอบกันตั้งแต่แรก และจนกระทั่งแต่งงานกันก็ยังไม่รักกัน ไม่เข้าใจกัน แต่พอได้ร่วมสถานการณ์เสี่ยงเป็นเสี่ยงตายด้วยกัน จึงเห็นอกเห็นใจกัน และต่างก็รู้ถึงความรู้สึกที่แท้จริงในจิตใจของตน ทั้งสองจึงรักกันในที่สุด และเพราะนางเอกเคยมีชายหนุ่มที่มาติดพันก่อนที่จะแต่งงาน คือกุศล แต่เมื่อรู้ว่านางเอกกำลังจะแต่งงาน เขาก็ถอยไปด้วยความรักและปรารถนาดีต่อนาง และในที่สุดเขาก็เป็นคนมาช่วยให้คูรักทั้งสองรอดพ้นจากเงื้อมมือโจร และเข้าใจกัน ดังนั้นกุศลจึงได้รับสิ่งที่ดีตอบแทน คือการ

ได้พบกับคนรัก คือฉริกา หญิงสาวที่มีส่วนเกี่ยวข้องในการให้ความช่วยเหลือนางเอก ดังนั้นเรื่องนี้จึงจบลงด้วยความรักและความสมหวังของคู่รักถึง 2 คู่

สำหรับคู่รักทั้งสอง เวลาที่เขาได้รับศุภมงคลอันยิ่งยวดตามความปรารถนาแล้ว เวลาที่เขาเข้าใจชัดเจนแล้วว่า การก่อเกิดความรักสักครั้งหนึ่งเป็นสิ่งที่ง่ายมาก แต่ถ้าอยากรักษาชีวิตรักชีวิตหนึ่งให้คงอยู่ต่อไปนั้น เป็นสิ่งยาก ข้ามผ่านความโกรธและความผิคนับไม่ถ้วน...พวกเขาจึงรู้จักคุณค่าของคำว่า อภัย เข้าใจ เข้าใจระหว่างกันและกัน แล้วก็จะไม่มีทางไหนดีประเสริฐสำหรับวิธีแก้ปัญหาชีวิตก็เหมือนกับวิธีแก้ปัญหาคารเมืองของประเทศชาติ เท่ากับการรู้จักให้อภัย ช่วยกันหาทางสำเร็จแห่งอนาคตอันดีงามด้วยความอหิงสาเลย

(“หัวใจมหาสมุทร”, หน้า 230-231)

2. ฉาก

ฉากที่ปรากฏในเรื่อง “หัวใจมหาสมุทร” ส่วนใหญ่เป็นฉากในเมืองพนมเปญ เพราะเป็นที่อยู่ของพระเอก และนางเอก รวมทั้งเมืองกัมปงจาม ซึ่งเป็นสถานที่ที่พระเอกและนางเอกอยู่ด้วยกันหลังแต่งงานกันแล้ว

ฉากที่เป็นธรรมชาติที่ปรากฏในเรื่อง “หัวใจมหาสมุทร” พบค่อนข้างน้อย เนื่องจากเนื้อหาของเรื่องส่วนใหญ่เกิดขึ้นในเมือง ดังนั้นจึงพบฉากธรรมชาติไม่มากนัก เช่น ฉากบรรยายธรรมชาติของเมืองพระตะบอง อันเป็นถิ่นฐานที่เกิดของนางเอกซึ่งแสดงให้เห็นถึงวิถีชีวิตของนางเอกซึ่งเรียบง่าย และอยู่กับธรรมชาติแห่งเมืองชนบท อันแตกต่างจากความเจริญและความทันสมัยที่พระเอกคุ้นเคยมาใช้ชีวิตอยู่ที่ประเทศฝรั่งเศส เช่น

พนมสำเภา นับเป็นสถานที่ท่องเที่ยวอันน่ารื่นรมย์ สายลมบริสุทธิ์พัดรำเพย
ยามได้เดินเล่น ทำให้อารมณ์สงบสุข ห่างไกลจากความกังวลต่าง ๆ

(“หัวใจมหาสมุทร”, หน้า 5)

กลางวันได้ผ่านพ้นไป พาเอาแสงอาทิตย์ไปพร้อมกันด้วย ทำให้พิภพโลกเข้าสู่
ความมืดไปทั่วทุกแห่ง ที่ริมฝั่งแม่น้ำจุมุข ลมพัดยอดต้นมะพร้าว ให้ไอออนเอนไปหากัน

(“หัวใจมหาสมุทร”, หน้า 82)

ฉากที่เป็นสิ่งประดิษฐ์ในเรื่องนี้ส่วนใหญ่แสดงให้เห็นถึงสภาพความเป็นอยู่อันหรูหราและนิยมใช้ของตะวันตกของสาคร พระเอกของเรื่องนี้ซึ่งเป็นลูกเศรษฐีและเป็นหนุ่มนักเรียนนอก เช่น

ท่านเดินมาเปิดประตูให้ลูกชาย ซึ่งอยู่ในชุดปีสามา (ชุดนอน) สีนํ้าเงิน สาครสง่า
สมกับเป็นลูกเศรษฐีพร้อมทั้งมีใบหน้าประกอบด้วยมนต์เสน่ห์

(“หัวใจมหาสมุทร”, หน้า 71)

นอกจากฉากที่เป็นรูปธรรมที่ให้ภาพอย่างชัดเจนแล้ว ฉากที่เป็นสภาพแวดล้อมเชิง
นามธรรมในเรื่อง “หัวใจมหาสมุทร” สามารถสะท้อนความรู้สึกนึกคิดของตัวละคร โดยที่ไม่ต้อง
แสดงคำพูดได้ เช่น

หญิงสาวเงยขึ้นปะทะกับสายตาซึ่งบ่งบอกถึงขนาดหัวใจอันไร้พรมแดนของ
หนุ่มไทย นางหลบตาแล้วตอบกลับไปว่า

“ดิฉันเพิ่งจะเรียนทำอาหารกับคุณผู้หญิงค่ะ”

(“หัวใจมหาสมุทร”, หน้า 118)

ตัวอย่างข้างต้นที่ยกมาจากเรื่อง “หัวใจมหาสมุทร” เป็นตอนที่นางเอกต้องเผชิญหน้า
กับ “จ่านัย” ซึ่งเป็นหนึ่งในตัวร้ายชาวไทยที่จ้องจะข่มเหงนํ้าใจนาง ฉากที่ยกมาถึงแม้จะมีคำพูด
เพียงเล็กน้อย แต่ก็แสดงให้เห็นถึงสภาพจิตใจอันกระอักกระอ่วน และกังวลของนางในการหาทาง
เอาตัวรอดจากชายแปลกหน้าที่ไม่ประสงค์ดีต่อตัวนาง

3. ตัวละคร

ตัวละครเอกในนวนิยายเรื่อง “หัวใจมหาสมุทร” ล้วนแต่เป็นตัวละครแบบหลายมิติ
ทั้งสิ้น เพราะมีพัฒนาการ และมีความอ่อนไหวทางอารมณ์เหมือนสมจริง มีรัก โลภ โกรธ หลง ดี
ชั่ว ผสมกันเหมือนมนุษย์จริง

เรื่อง “หัวใจมหาสมุทร” เป็นเรื่องและผู้ประพันธ์มุ่งเน้นให้รายละเอียดในการสร้างตัว
ละครมากที่สุด ทั้งนี้เพราะเนื้อหาของเรื่องจุดใหญ่เน้นที่ประเด็นอารมณ์ของมนุษย์ โดยต้องการ
แสดงให้เห็นว่าอารมณ์ของมนุษย์ทำให้เกิดอะไรต่าง ๆ ได้มากมาย และมนุษย์ที่ไม่รู้จักควบคุม
อารมณ์ของตนเอง มักเป็นผู้ที่เสียเปรียบ ดังนั้นผู้ประพันธ์จึงแต่งให้พระเอกและนางเอกของเรื่องนี้
มีลักษณะสมมมนุษย์มากที่สุด โดยเฉพาะพระเอก คือ สาคร ซึ่งผู้ประพันธ์ตั้งใจตั้งชื่อให้เข้ากับนิสัย
คือเป็นคนที่ยากจะหยั่งถึง และห้วนไหวไปตามสิ่งเร้า เขาจึงเป็นตัวละครที่มีพัฒนาการ และความ
เปลี่ยนแปลงทางบุคลิกภาพ และความอ่อนไหวทางอารมณ์สูงมาก ทั้งรัก ทั้งแค้น ทั้งที่ดูมานะ
หวงและห่วย เป็นต้น ส่วนนางเอก คือ สร้อยศรี ก็มีลักษณะสมจริง คือ แม่จะโกรธสามี แต่ยาม
ลูกเดินก็พร้อมที่จะเข้าข้างสามี หรือแม่จะยอมเป็นข้ารับใช้สามีซึ่งดูเหมือนโง่ แต่ก็ไม่ใจง่าย
พอที่จะให้อภัยสามีง่าย ๆ จนกว่าจะเห็นว่าสามีกลับใจแล้วจริงๆ

สร้อยส์กำลังทำความสะอาดที่นอนให้เรียบร้อย ทันใดนั้นมืออันแข็งแรงก็มาโอบ
ร่างเล็กของเธอแน่น พร้อมกับเสียงกระเซ้าดังขึ้น

“สร้อยส์ พี่คิดถึงน้องมาก หายไปไหน คุณพ่อไม่สบายเพราะคิดถึงน้อง ทำไม
น้องตัดใจจากพ่อเช่นนี้ น้องดวงไปพบพ่อนะ”

“อ้อ...คุณสาคร...อย่า ปล่อยันก่อน...ปล่อย”

ชายหนุ่มหมุนตัวหญิงสาวให้หันมาหาเขา เขาพูดพร้อมกับยิ้มอย่างสดใส

“พี่ไม่ปล่อยหรอก น้องเป็นภรรยาของพี่ ไม่ใช่แอบรักกันนา”

หญิงสาวทำมือทูปอกเขาด้วยความโกรธ และร้องเบา ๆ

“คุณอยากทำร้ายฉันไปถึงไหน ฉันอ้อมแล้ว อย่าตามจองเวรฉันอีก คุณไม่ขาด
ภรรยา อยากมีเท่าไรก็ได้ ขอความเมตตาให้ฉันมีความสุขบ้างเถิด คุณพ่อป่วย ฉัน
ต้องการไปพบ แต่ฉันไปพบเพื่ออ้อนวอนคุณพ่อช่วยแก้ทะเบียนสมรสให้ฉันกับคุณ ฉันจึง
จะยอมไปกับคุณ ถ้าไม่เช่นนั้น ฉันอยู่ที่นี้ก็มีความสุขกว่าอยู่กับคุณ”

ชายหนุ่มสง่ายิ่งกอดเธอแน่นจนแทบจะกลายเป็นคนคนเดียวกัน

“ไม่มีเรื่องแบบนี้แน่ สร้อยส์ดวงใจพี่ พี่ขอร้อง พี่ขอสารภาพความผิดทั้งหมด...นี่
เป็นความผิดพลาดอันเกิดจากความหลงลืมในชีวิตมนุษย์... ใครก็ประสบได้...สร้อยส์ ความ
จริงพี่รักแต่น้องคนเดียว พี่ขอร้อง อย่าไปไหนจากสามีอีก”

“ไม่! ฉันกลัวแล้ว ฉันเจ็บแล้ว คุณอยากเอาฉันไปทำร้ายจนกว่าจะตาย ก็ทำเถอะ
ที่ว่าจะให้ฉันไปอยู่กับคุณ ฉันไม่ไปเด็ดขาด”

(“หัวใจมหาสมุทร”, หน้า 186-187)

การนำเสนอตัวละครในเรื่อง “หัวใจมหาสมุทร” ผู้ประพันธ์บรรยายลักษณะของ
พระเอกเอง ส่วนนางเอกให้ตัวละครอื่นเป็นผู้บรรยาย

เขาเป็นชายคนหนึ่งในวัย 24-25 ปี เป็นชายหนุ่มในตระกูลคนมั่งมี และเป็นญาติ
คนหนึ่งของกฤตศาสน์อันหรรษาแห่งนี้ อันที่จริงเขาเป็นชายหนุ่มสง่า มีหน้าผากกว้าง
เหมือนหญิงสาว แก้วตาสดใสเหมือนกวางส่องประกาย ร่างล่ำสูงโปร่ง ท่วงท่ามีอำนาจ
เปรียบประดุจราชสีห์ แต่ใบหน้าอันหล่อเหลาส่งนี้ประกอบไปด้วยความหึงหวงโศ

(“หัวใจมหาสมุทร”, หน้า 1)

ชายเจ้าของรถยนต์ทำหน้าที่เฉย แอบนึกในใจ “คิดยังไงถึงซื้อสร้อยส์ หน้าดำก็
มอมแมม คุณมสก็ไม่วู้กัวันสระที”

(“หัวใจมหาสมุทร”, หน้า 2)

คุณกาน ซึ่งสายตาเต็มไปด้วยค้นหา เลียปากพูด

“อัครธรรมา... สวยมาก สวยอย่างหาหญิงใดเทียบไม่ได้ สร้อย น่องกลายเป็น
ภรรยาได้แก่ คุณนง น่องจะโชนดีมาก...”

(“หัวใจมหาสมุทร”, หน้า 195)

4. บทสนทนา

นวนิยายเรื่อง “หัวใจมหาสมุทร” มีการดำเนินเรื่องแบบตัวละครเล่าเรื่องเอง ดังนั้น
บทสนทนาต่าง ๆ จึงเป็นบทสนทนายาระหว่างตัวละครด้วยกันเอง ซึ่งทำให้เนื้อเรื่องมีความกลมกลืน
สมจริง และมีความแนบเนียน ส่วนใหญ่คำพูดที่ใช้ในเรื่องนี้ จะเป็นคำพูดที่กระชับ เข้าใจง่าย
และเปลี่ยนแปลงไปตามระดับคู่สนทนา และอารมณ์ สภาพแวดล้อมของผู้พูด

ในเรื่อง “หัวใจมหาสมุทร” พระเอกของเรื่อง คือ สาคร มีการใช้ระดับคำพูดกับคู่
สนทนาแตกต่างกันไปตามฐานะของบุคคล และความใกล้ชิด ซึ่งสิ่งนี้แสดงให้เห็นถึงลักษณะนิสัย
ประจำตัวของเขา คือ การดูถูกคน เช่นการพูดกับนางเอก คือ สร้อย ในช่วงแรกที่เพิ่งจะรู้จัก
นางเอก เขาก็รู้สึกดูถูกเธอว่ายากจน สกปรกมอมแมม ดังนั้นคำพูดที่เขาใช้แทนตัวเอง จึงใช้ว่า
“เรา” และแทนนางเอกใช้คำว่า “เธอ” ซึ่งคำแทนตัวเองว่า “เรา” มักใช้กับคู่สนทนาที่อ่อนอาวุโส
กว่า แต่ในกรณีนี้ สาครรู้สึกตัวเองสูงส่งกว่าสร้อย จึงใช้คำพูดที่ค่อนข้างดูถูกสร้อย

สาครตะคอก

“นี่ ถ้าอยากได้เงิน ก็ขอมาสิ คำเราให้ อะไรกัน เราพูดไม่กี่คำ มาเทศนาเรา
รู้เรื่องอะไรกับเขาด้วยหรือ เธอเป็นคนนอก ไม่อาจเข้าใจอะไร ๆ หมด อย่าพูดมากไป
หน่อยเลย เราทนฟังไม่ได้”

(“หัวใจมหาสมุทร”, หน้า 13)

แต่พอสร้อยได้เข้ามาเป็นสมาชิกคนหนึ่งในบ้านสาคร ในฐานะบุตรบุญธรรมของบิดา
เขา สาครจึงพูดจากับเธอดีขึ้น เป็นฉันกับเธอ และตลอดระยะเวลาที่ทั้งสองอยู่ด้วยกันในฐานะ
สามีภรรยา สาครก็ใช้สรรพนามแทนตัวเองว่า “ฉัน” และแทนสร้อยว่า “เธอ” โดยไม่ใช่คำว่า
“พี่-น้อง” เหมือนเช่นคู่รักอื่น ๆ ทั้งนี้ เพราะทั้งเขาและเธอไม่ได้รักกัน แต่ถูกบังคับให้แต่งงาน
กัน จึงไม่อาจฝืนใจเรียกกันอย่างคู่รักทั่วไปได้

สาครเดินไปข้างหลัง ตะโกนเรียกสร้อยให้เตรียมข้าว เห็นเธอนอนร้องไห้อยู่
บนเตียงคนเดียว

“นี่อะไรกันอีก คิดถึงกุศลมากหรือไง”

สร้อยสยหน้าซึ่งเต็มไปด้วยน้ำตา พุกกระอักกระอ่วน

“คุณ...ฉันขอเรื่อง ให้ฉันกลับไปพนมเปญเถอะ...ฉันไม่อยากทิ้งคุณพ่อ...ฉันสัญญา ฉันจะไม่พูดอะไรเลย”

“แล้วมันลำบากมากหรือไง มันเรื่องอะไร”

“ฉัน...ฉันอยากอยู่ดูแลคุณพ่อ ซึ่งแก่มาก คุณอยู่ไกลจากท่าน ควรที่ฉันจะอยู่ดูแลท่าน ถ้าฉันอยู่ที่นี้ ก็จิตใจคุณมากเหมือนกัน ยิ่งทำให้คุณผู้หญิงไม่พอใจคุณอีก”

“พอแล้ว ไม่ต้องอ้างเหตุผลมาก ฉันเพียงแต่พาเธอมาเพื่อให้คุณพ่อสบายใจไม่ให้สงสัยเท่านั้น แล้วเธอก็คงจะแก้ปัญหาวางไร เมื่อคุณพ่อถาม เพราะฉันก็รู้ว่าคุณพ่อแก่ ไม่ควรให้ท่านอยู่คนเดียวเช่นกัน”

(“หัวใจมหาสมุทร”, หน้า 115-116)

แต่เมื่อสาครรู้จักใจที่แท้ของตนเองว่า แท้ที่จริงเขารักศรีอัสมาก ดังนั้นคำพูดสนทนา ระหว่างเขาและเธอจึงเปลี่ยนไปเป็นพี-น้อง แบบคนรักกัน

“ศรีอัส พี่คิดถึงน้องมาก หายไปไหน คุณพ่อไม่สบายเพราะคิดถึงน้อง ทำไมน้องตัดใจจากพ่อเช่นนี้ น้องคงไปพบพ่อนะ”

“อ้อ...คุณสาคร...อย่า ปลอยฉันก่อน...ปล่อย”

ชายหนุ่มหมุนตัวหญิงสาวให้หันมาหาเขา เขาพูดพร้อมยิ้มอย่างสดใส

“พี่ไม่ปล่อยหรอก น้องเป็นภรรยาของพี่ ไม่ใช่แอบรักกันนะ”

หญิงสาวทำมือทูปอกเขาด้วยความโกรธ และร้องเบาๆ

“คุณอยากทำร้ายฉันไปถึงไหน ฉันอ้อมแล้ว อย่าตามจองเวรฉันอีก คุณไม่ขาดภรรยา อยากมีเท่าไรก็ได้ ขอความเมตตาให้ฉันมีความสุขบ้างเถิด คุณพ่อป่วย ฉันต้องการไปพบ แต่ฉันไปพบเพื่ออ้อนวอนคุณพ่อช่วยแก้ทะเบียนสมรสให้ฉันกับคุณ ฉันจึงจะยอมไปกับคุณ ถ้าไม่เช่นนั้น ฉันอยู่ที่นี้ก็มีความสุขกว่าอยู่กับคุณ”

ชายหนุ่มสง่ายังคงอดเธอแน่นจนแทบจะกลายเป็นคนคนเดียวกัน

“ไม่มีเรื่องแบบนี้แน่ ศรีอัสดวงใจพี่ พี่ขอร้อง พี่ขอสารภาพความผิดทั้งหมด...นี่เป็นความคิดพลาดอันเกิดจากความหลงลืมในชีวิตมนุษย์... ใครก็ประสบได้...ศรีอัสความจริงพี่รักแต่น้องคนเดียว พี่ขอร้อง อย่าไปไหนจากสามีอีก”

(“หัวใจมหาสมุทร”, หน้า 186-187)

นอกจากนี้ยังมีบทสนทนาระหว่างบิดา กับบุตรชาย ซึ่งแสดงให้เห็นถึงความรักและห่วงใยลูกของบิดา และความเคารพนับถือบิดาของบุตรชาย รวมทั้งความใกล้ชิดผูกพันกันของคนทั้งสอง

“พ่อ! ลูกอยากพบพ่อสักนิด เพราะมี...”

“นั่งก่อนลูก มีเรื่องอะไร”
 สาครเงยหน้ามองพ่อ เพื่อรวบรวมสมาธิ พุดด้วยเสียงชัด ๆ
 “คุณพ่อ! ลูกรู้ว่า สร้อยสีไม่เคยเป็นญาติของเราเลย”
 “ใช่แล้ว พ่อนางเป็นเพื่อนของพ่อ แต่ตายไปหมดแล้วทั้งสามภรรยา ในสภาพ
 กำพร้าไร้ญาติ นางก็ได้มาขออาศัยพึ่งใบบุญเรา”

(“หัวใจมหาสมุทร”, หน้า 71-72)

5. กลวิธีการประพันธ์

กลวิธีในการประพันธ์นวนิยายเรื่อง “หัวใจมหาสมุทร” ที่จะทำการวิเคราะห์ มี 3 ประเด็น ได้แก่ การเปิดเรื่อง การดำเนินเรื่อง และการปิดเรื่อง

นวนิยายเรื่อง “หัวใจมหาสมุทร” ใช้วิธีการเปิดเรื่องโดยการสร้างสถานการณ์ให้พระเอกกับนางเอกได้พบกัน ซึ่งจัดว่าเป็นการเปิดเรื่องโดยสร้างนาฏการ หรือการกระทำของตัวละครที่ก่อให้เกิดความสนใจทันที ดังนี้

ดวงตาจ้องมองไปข้างหน้าในความโศกเศร้า ทำอย่างก้าว อารมณ์ล่องลอยไปอย่างไร้จุดหมาย ทันใดนั้นเสียงแตรรถคันหนึ่งดังสนั่นจนแก้วหูแทบแตก ระวังอารมณ์ซึ่งกำลังล่องลอยอยู่ข้างหน้าคฤหาสน์อันหรูหราทันสมัย บ่งบอกถึงความรุ่งเรืองของเจ้าของมัน หญิงสาวหยุดก้าวเดินด้วยความตกใจ ตัวนางสิ้นเทาประคบด้วยใบหน้าซีดเผือดราวกับไม่มีเลือดสักรหยด เจ้าของรถเปิดประตูออกมาด้วยสีหน้าเข้ม เต็มไปด้วยความโกรธ เขาเป็นชายคนหนึ่งในวัย 24-25 ปี เป็นชายหนุ่มในตระกูลคนมั่งมี และเป็นญาติคนหนึ่งของคฤหาสน์อันหรูหราแห่งนี้ อันที่จริงเขาเป็นชายหนุ่มสง่า มีหน้าผากกว้างเหมือนหญิงสาว แก้วตาสดใสเหมือนดวงส่องประกาย ร่ามสูงโปร่ง ท่วงท่ามีอำนาจเปรียบประดุจราชสีห์ แต่ใบหน้าอันหล่อเหลาส่งนี้ประจบไปด้วยความหยิ่งโส เขาก้าวเข้ามาใกล้หญิงสาว จ้องมองจากหัวจรดเท้า พร้อมกับตะคอก...

“นี่เธอ เสียสติหรือไง ถึงเดินมาหารถอย่างนี้ เราบีบแตรชะสนั่นเมืองขนาดนี้ ยากกริบตายหรือไง ถ้าอยากไปตาย ก็ไปตายคนเดียวไป อย่าให้เราต้องเดือดร้อนด้วย”

หญิงสาวซึ่งสวมชุดเก่า ๆ เสื้อขาว ผ้าถุงสีน้ำเงินสำหรับนักศึกษา เยวงพักตร์อันเศร้าหมอง แก้วตาเบิกโพลง ริมฝีปากสันระรัว แสดงถึงความตกใจกลัว แต่ไม่กล้าเอ่ยวาจา...”

(“หัวใจมหาสมุทร”, หน้า 1-2)

นวนิยายเรื่อง “หัวใจมหาสมุทร” มีแนวเรื่องที่สามารถจัดให้เข้าลักษณะสูตรในการเขียนเรื่องแบบต้นร้ายปลายดีได้ ทั้งนี้เพราะตัวละครเอกฝ่ายชายตอนต้นเรื่องเข้าลักษณะร้าย คือชอบดูถูกคน หยิ่ง และเป็นเพลย์บอย และยังเมื่อได้แต่งงานกับนางเอกก็มักทรมาณนางเอกทั้งทาง

วจา และจิตใจ แต่ต่อมาเมื่อได้ใกล้ชิดนางเอกนานเข้า จึงได้รู้จักนิสัยที่แท้จริงของนางเอก รวมทั้งประทับใจในความดีของนางเอก ทั้งยังได้ร่วมเผชิญกับสถานการณ์ร้าย ๆ พร้อม ๆ กัน ก็ทำให้เห็นใจ และเข้าใจกัน จนกระทั่งในที่สุดความดีของนางเอกก็สามารถกล่อมเกล่าและเอาชนะจิตใจของพระเอกให้มีความอ่อนโยน และกลายมาเป็นดีได้ในที่สุด

เรื่อง “หัวใจมหาสมุทร” แม้ผู้เขียนจะจบเรื่องแบบสุขนานุกรม แต่ก็ไม่ได้จบด้วยการแต่งงานของพระ-นางแบบเรื่องอื่น ๆ เพราะผู้เขียน แต่งเรื่องให้ปัญหาเน้นหนักอยู่ที่การแต่งงานแบบคลุมถุงชน ดังนั้นเรื่องราวส่วนใหญ่จึงเกี่ยวพันปัญหาชีวิตคู่ที่เต็มไปด้วยความขมขื่น และความไม่เข้าใจกันของกลุ่มแต่งงานหนุ่มสาว และคลี่คลายลงจนจบอย่างมีความสุขด้วยความเข้าใจกัน และเกิดความรักกันอย่างแท้จริงของของสาคร และศรีอัส รวมทั้งคู่รักอีก 1 คู่ คือคู่ของกุศล และฉริกา ตัวประกอบสำคัญของเรื่อง ที่มีบทบาททำให้ทั้งสองคนเข้าใจกัน และกลับมารักกัน

สำหรับคู่รักทั้งสอง เวลาที่เขาได้รับซึ่งสุขุมงคลอันยิ่งยวดตามความปรารถนาแล้ว เวลาที่เขาเข้าใจชัดเจนแล้วว่า การก่อเกิดความรักสักครั้งหนึ่งเป็นสิ่งที่ง่ายดายมาก แต่ถ้าอยากรักษาชีวิตรักชีวิตหนึ่งให้คงอยู่ต่อไปนั้น เป็นสิ่งยาก ข้ามผ่านความโกรธและความผิคนับไม่ถ้วน...พวกเขาจึงรู้จักคุณค่าของคำว่า อภัย เข้าอกเข้าใจระหว่างกันและกัน แล้วก็ไม่มีทางไหนดีประเสริฐสำหรับวิถีแก่ชีวิต ก็เหมือนกับวิถีแก้ปัญหาการเมืองของประเทศชาติ เท่ากับการรู้จักให้อภัย ช่วยกันหาทางสำเร็จแห่งอนาคตอันดีงามด้วยความอหิงสาเลย

(“หัวใจมหาสมุทร”, หน้า 230-231)

ลักษณะร่วมทางองค์ประกอบของนวนิยายเขมรทั้ง 3 เรื่อง

นวนิยายเขมรทั้ง 3 เรื่องนี้ถึงแม้จะแต่งขึ้นโดยนักประพันธ์คนละท่าน แต่มีลักษณะทางองค์ประกอบหลาย ๆ ประการที่ร่วมกัน ซึ่งจัดได้ว่าเป็นลักษณะที่นักประพันธ์ชาวเขมรพึงปรารถนาจะถ่ายทอดสู่สังคม และคาดว่าเป็นสิ่งที่สังคมเขมรยอมรับ

1. โครงเรื่อง

นวนิยายเขมรทั้ง 3 เรื่องนี้มีการผูกโครงเรื่องขึ้นมาจากประเด็นความรักในหลายรูปแบบ ทั้งความรักระหว่างหนุ่มสาว ความศรัทธาในศาสนา และความรักชาติ

2. ฉาก

การใช้ฉากที่หลากหลายทั้งฉากที่เป็นธรรมชาติ ฉากที่เป็นสิ่งประดิษฐ์ ฉากที่เป็นสภาพการดำเนินชีวิตของตัวละคร และฉากที่เป็นนามธรรม มีปรากฏอยู่ในนวนิยายเขมรทั้ง

3 เรื่องนี้ ซึ่งความหลากหลายของฉากเหล่านี้จะทำให้ผู้อ่านไม่เบื่อ และยังทำให้เรื่องเกิดความสมจริง และน่าติดตามยิ่งขึ้น

3. ตัวละคร

การสร้างตัวละครเอกให้มีบุคลิกลักษณะที่คล้ายคลึงกัน คือพระเอกหล่อ เก่ง และกล้าหาญ นางเอกสวย เป็นกุลสตรี และฉลาดเป็นต้น ก็เป็นอีกหนึ่งลักษณะร่วมที่เห็นได้เด่นชัดมากในนวนิยายทั้ง 3 เรื่อง ซึ่งอาจจัดได้เป็นรูปแบบมาตรฐานทั้งในนวนิยายเขมร และนวนิยายสากล ที่มักแต่งให้พระเอก นางเอกมีลักษณะในอุดมคติของคนทั่วไป ทั้งนี้เพื่อให้เป็นที่ยอมรับของคนอ่านส่วนมาก

4. บทสนทนา

บทสนทนาของทั้ง 3 เรื่องนี้มีลักษณะคล้ายกัน คือเน้นให้ตัวละครเล่าเรื่องเอง ดังนั้นบทสนทนาจึงออกมาสมจริง เข้ากับสถานการณ์และความนึกคิด รวมทั้งพลีวไปตามกาลเทศะ บุคคล และอารมณ์ จึงให้เรื่องราวที่น่าติดตามยิ่งขึ้น

5. กลวิธีการประพันธ์

นวนิยายทั้ง 3 เรื่องนี้ถึงแม้จะใช้สูตรในการเขียนเรื่องต่างกัน เปิดเรื่องด้วยกลวิธีที่แตกต่างกัน แต่สิ่งที่เหมือนกันคือ ทั้ง 3 เรื่องจบด้วยความสุขสมหวังเช่นเดียวกัน และถือเป็นรูปแบบงานเขียนบรรเทิงคดีสากลที่ผู้ประพันธ์ส่วนใหญ่นิยมใช้ ทั้งนี้เพื่อให้ผู้อ่านเกิดความอึดอ้อมใจ และสุขใจที่ได้บริโภคงานเขียนนั้น ๆ

ถึงแม้ว่านวนิยายเขมรทั้ง 3 เรื่องนี้ จะมีลักษณะทางวรรณกรรมหลายอย่างที่คล้ายคลึงกัน แต่สาเหตุสำคัญที่ผู้วิจัยคิดว่าเป็นเหตุผลที่ทำให้นวนิยายทั้ง 3 เรื่องนี้ ได้รับรางวัลต่างระดับกัน เป็นเพราะ เรื่อง “เมฆสีดำ” มีโครงเรื่องที่แสดงออกถึงแนวคิดรักชาติ ปกป้องรักษาชาติ ที่เด่นชัดและชัดเจน รวมทั้งยังมีการนำเสนอปัญหาสังคมระดับชาติที่กำลังเป็นปัญหาใหญ่ของประเทศ กัมพูชาอีกด้วย เช่น ปัญหายาเสพติด ซึ่งถือเป็นปัญหาใหญ่ระดับภูมิภาค รวมทั้งในประเทศไทย ด้วย และปัญหาการค้าโบราณวัตถุ ซึ่งประเทศกัมพูชามีโบราณสถาน โบราณวัตถุมากมาย และเป็นที่ยกย่องของชาวต่างชาติเพื่อนำไปไว้ในพิพิธภัณฑ์ของตน ซึ่งประเด็นนี้น่าจะเป็นประเด็นหลักที่ทำให้คณะกรรมการตัดสินรางวัลฯ ตัดสินให้นวนิยายเรื่อง “เมฆสีดำ” ได้รับรางวัลที่ 1

ส่วนนวนิยายเรื่อง “ขวัญถ้ำพระ” ได้รับรางวัลที่ 2 อาจเป็นตรงที่มีโครงเรื่องเกี่ยวกับความซื่อสัตย์จงรักภักดีของข้าราชการบริพาร รวมทั้งเนื้อเรื่องเกี่ยวกับประวัติศาสตร์ของชาติ ซึ่งถือว่าการช่วยส่งเสริมให้ประชาชนสนใจในประวัติศาสตร์ในชาติตนมากด้วย รวมทั้งเป็นการปลูกฝังความรักชาติ และหวงแหนชาติไปในตัว แต่อาจเป็นเพราะเนื้อหามีประเด็นเกี่ยวกับปัญหาของชาติน้อยกว่า

เรื่อง “เมฆสีดำ” รวมทั้งยังเป็นเรื่องในอดีตที่ผ่านมานานแล้ว จึงอาจทำให้คณะกรรมการตัดสินรางวัลฯ เลือกลงคะแนนเรื่อง “เมฆสีดำ” มากกว่า เพราะเป็นนวนิยายที่ร่วมสมัย และตีแผ่ปัญหาที่ชัดเจน

ส่วนนวนิยายเรื่อง “หัวใจมหาสมุทร” ได้รับรางวัลที่ 3 คงเป็นเพราะมีเนื้อหาที่ส่งเสริมความสัมพันธ์ในครอบครัว ซึ่งถือเป็นหน่วยหลักของสังคม ซึ่งจะส่งเสริมให้ประเทศพัฒนาไปข้างหน้า แต่ว่าเนื้อหาค่อนข้างเน้นไปในเรื่องของความรักระหว่างหนุ่มสาวมากกว่าเรื่องความรักชาติ จึงอาจเป็นข้อที่ทำให้คณะกรรมการตัดสินรางวัลฯ ให้ได้รับรางวัลในลำดับที่ 3

บทที่ 5

คุณค่าที่ได้รับจากวรรณกรรมเขมรที่เลือกมาศึกษา

นวนิยายเขมรทั้ง 3 เรื่องที่ผู้วิจัยเลือกมาศึกษานี้ ล้วนแต่เป็นนวนิยายที่ประพันธ์ขึ้นโดยนักประพันธ์ชาวเขมรโดยแท้ และเป็นเรื่องที่แต่งขึ้นเกี่ยวกับชาวเขมรในสังคมเขมร ดังนั้น นวนิยายทั้ง 3 เรื่องนี้จึงสามารถสะท้อนและถ่ายทอดให้ผู้อ่านได้รับรู้สภาพแวดล้อม และสภาพความเป็นอยู่ รวมทั้งทัศนคติและความเชื่อต่าง ๆ ของชาวเขมรได้เป็นอย่างดี โดยในงานวิจัยเล่มนี้ ผู้วิจัยได้รวบรวมและประเมินคุณค่าที่ได้รับจากวรรณกรรมเขมรทั้ง 3 เรื่องนี้ใน 3 ด้าน อันได้แก่

1. คุณค่าทางสังคม
2. ความเชื่อ
3. คุณค่าทางจริยธรรม

คุณค่าทางสังคม

สังคมที่ปรากฏเป็นฉากในนวนิยายทั้ง 3 เรื่องนี้ เป็นสังคมเดียวกัน คือสังคมของชาวเขมร แต่อาจแตกต่างกันด้านยุคสมัย คือ เรื่อง “เมฆสีด้า” และ “หัวใจมหาสมุทร” ฉากเป็นสังคมเขมรปัจจุบัน แต่เรื่อง “ขวัญถ้ำพระ” ฉากเป็นสังคมเขมรโบราณ แต่ทั้งนี้จากการวิจัยพบว่า แม้จะต่างยุคสมัยกัน แต่ผู้แต่งแต่ละท่านได้สะท้อนให้เห็นถึงลักษณะทางสังคมของชาวเขมรในหลายประการที่คล้ายคลึงกัน โดยในงานวิจัยนี้จะแบ่งคุณค่าทางสังคมออกเป็น 3 ประเด็น ดังนี้

1. ค่านิยม “ค่านิยม” คือ แนวทางการดำเนินชีวิตที่คนส่วนใหญ่ในสังคมยอมรับร่วมกัน ซึ่งจากการวิจัยพบค่านิยมที่ปรากฏเด่นชัดในนวนิยายเขมรทั้ง 3 เรื่อง ในด้านต่าง ๆ ดังนี้

- ความกตัญญู

นวนิยายเขมรทั้ง 3 เรื่องปรากฏค่านิยมร่วมกันที่เด่นชัดที่สุด คือ ความกตัญญู ทั้งความกตัญญูต่อพ่อแม่ ต่อผู้มีพระคุณ และต่อบ้านเมือง ซึ่งค่านิยมข้อนี้สะท้อนให้เห็นถึงคุณธรรมที่มีประจำใจของชาวเขมรทั้งในอดีต และปัจจุบัน

ตัวอย่างค่านิยมด้านความกตัญญูที่ปรากฏในเรื่อง “เมฆสีด้า” เช่น

“ถูกแล้ว! พระองค์มีบันทูลสมเหตุสมผลมาก คุณพ่อรักและชื่นชมหม่อมฉันมากเรื่องการแม่บ้านแม่เรือน ไม่เพียงแต่เท่านั้นท่านยังประพุดิตนสมกับเป็นบิดาดั้นแบบอีกด้วย เพราะว่าท่านไม่มีภรรยาใหม่เพราะกลัวแม่เลี้ยงซึ่งไม่ได้ให้กำเนิดจะสร้างปัญหาใน

ครอบครัวทำให้ต้องแก้ลำบาก ท่านพยายามทำอะไร ๆ ให้หม่อมฉันได้เรียนหนังสือ มีความรู้มีอนาคตสูงส่งเป็นพลเมืองที่ดี กล่าวคือเป็นอุดมคติของบิดาหม่อมฉัน...”

(“เมฆสีด้า, หน้า 131”)

ตัวอย่างที่ยกมาข้างต้นนี้ แสดงให้เห็นถึงการสำนึกถึงบุญคุณของบุตรสาวที่มีต่อบิดาคือ นางดวง ซึ่งเป็นนางเอกของเรื่อง “เมฆสีด้า” โดยนางดวงรู้ว่าตนเป็นเสมือนแก้วตาดวงใจของบิดา เมื่อมารดาของตนเสียชีวิตไปแล้ว ดังนั้นเธอจึงพยายามตั้งใจเล่าเรียนจนได้เป็นนักเรียนแพทย์ รวมทั้งยังเป็นลูกสาวที่ดี เป็นแม่บ้านแม่เรือนแทนมารดาซึ่งจากไป

ตัวอย่างค่านิยมด้านความกตัญญูที่ปรากฏในเรื่อง “ขวัญถ้ำพระ” เช่น

“ท่านหลานมีอุดมคติแรงกล้ามาก สมกับเป็นแม่ทัพคนหนึ่งจริง ๆ การที่ไม่ยอมเข้าร่วมมือในช่วงว่างระหว่างเขมรกับเขมรด้วยกันเช่นตอนนี้ เป็นตัวอย่างที่ดีสำหรับให้กองกำลังชั้นนอกปฏิบัติตาม เพราะว่าช่องว่างนี้เกิดขึ้นมาจากเรื่องศาสนา และการแย่งชิงราชบัลลังก์”

(“ขวัญถ้ำพระ”, หน้า 95-96)

ตัวอย่างข้างต้นนี้แสดงให้เห็นถึงความกตัญญูที่มีต่อประเทศชาติของพิทักษ์ ข้าราชการบริวารผู้ซื่อสัตย์ ซึ่งถึงแม้ว่าจะมีอำนาจเพราะเป็นถึงพระยาพิชัยสงคราม มีหน้าที่คุมกองทัพ ประกอบกับเป็นผู้มีความสามารถและสบช่องโอกาส แต่เขาก็ไม่คิดคดโกง และทรยศชาติ

ตัวอย่างค่านิยมด้านความกตัญญูที่ปรากฏในเรื่อง “หัวใจมหาสมุทร” เช่น

“สร้อยส์กำลังนั่งปอกส้มให้คุณแม่อยู่ในโรงพยาบาลทั้งใบหน้าเศร้าหมอง เพราะโรคของคุณแม่หนักขึ้น ที่สำคัญคือไม่มีเงินสำหรับซื้อยาดี ๆ เลย 1 วัน 1 คืน แล้วที่ท่านไม่มีข้าวสักคำตักถึงท้องเลย สร้อยส์เฝ้าพยาบาลแม่ทั้งคืนทั้งวัน ทั้งการเรียนตำรับตำราทั้งหมด...”

(“หัวใจมหาสมุทร, หน้า 9”)

ตัวอย่างที่ยกมาข้างต้น แสดงให้เห็นถึงความกตัญญูต่อมารดาของนางสร้อยส์ นางเอกเรื่อง “หัวใจมหาสมุทร” ซึ่งคอยเฝ้าพยาบาลมารดาซึ่งเจ็บหนัก ไม่หวังว่าตนจะเรียนไม่ทันเพื่อน หรือต้องลำบากหางานทำเพื่อหาเงินมารักษาแม่

- ความเอื้อเพื่อเอื้อแม่

ความเอื้อเพื่อเอื้อแม่ และความเอื้ออาทรต่อกัน เป็นค่านิยมที่จัดเป็นคุณธรรมประจำใจอีกข้อหนึ่งของชาวเขมรในทุกยุคสมัย

ตัวอย่างค่านิยมด้านความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ที่ปรากฏในเรื่อง “เมฆสีด้า” เช่น

“ฉันอยากให้ตำราแพทย์แก่เธอ... โอเค”

คำพูดของพระองค์ยังให้แพทย์สาวคือจิตใจเป็นอย่างมาก รีบยกมือไหว้

“ถ้าเป็นความประสงค์เช่นนั้น... หม่อมฉันเต็มใจจะรับไว้มาก... เจ้าค่ะ”

(“เมฆสีด้า”, หน้า 21)

ตัวอย่างที่ยกมานี้แสดงให้เห็นถึงความมีน้ำใจและเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ของพระองค์ทพ นายแพทย์หนุ่ม ที่มีต่อนางดวง นักศึกษาแพทย์สาว โดยพระองค์เพียงเพียงจะรู้จักกับเธอ แต่เห็นว่ามีอุดมการณ์และความสนใจเดียวกัน แต่เธอขาดแคลนตำราดี ๆ มาใช้ประกอบการเรียน พระองค์ก็เต็มใจรีบเสนอตำราให้

ตัวอย่างค่านิยมด้านความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ที่ปรากฏในเรื่อง “ขวัญกล้าพระ” เช่น

ชายหนุ่มหัวเราะยิ้ม ๆ

“พวกลูกน้องอ้อมอย่างนั้น พรุ่งนี้ค่อยสั่งให้มันเคลื่อนที่ต่อ ตอนนี่เธอจัดเตรียมที่ทาง สำหรับนอนกับสุนัขทาเถาะ ให้ฉันเฝ้าขามเอง”

บุตรสาวชนชั้นสูงรีบปฏิเสธทันที

“พี่คิดจะเฝ้าขาม ไม่พักผ่อนข้านั้นหรือ”

“นอนด้วยกันทั้งหมดมัน ไม่ดีหรอก ถ้ามีเหตุเกิดขึ้น จะมีใครฟันใคร”

“ถ้าข้านั้นให้ฉันเฝ้าขามก่อน พี่ไปพักผ่อนก่อนเถาะ”

(“ขวัญกล้าพระ”, หน้า 102)

ตัวอย่างที่ยกมาข้างต้น แสดงให้เห็นความเอื้ออาทรที่พิทักษ์มีต่อทั้งสุนัขทา คู้หมั้น ลูกน้องหญิงของนาง และลูกน้องทั้งหมด โดยการเสียดสละอยู่เฝ้าขามเพื่อให้คนเหล่าได้พักผ่อนจากการเดินทางอันเหน็ดเหนื่อย แต่นางสุนัขทาเองก็แสดงความเอื้ออาทรต่อพิทักษ์เช่นกัน คือเสนอตัวอยู่เฝ้าขามก่อน โดยให้พิทักษ์พักผ่อนก่อนตน

ตัวอย่างค่านิยมด้านความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ที่ปรากฏในเรื่อง “หัวใจมหาสมุทร” เช่น

“สรีร์ส พี่จะพาน้องออกไปจากที่นี่ ไปอาศัยกับพี่ก่อน น้องหน้าตาคล้ายพี่มาก ทำให้พี่คิดไปว่า เราเป็นพี่น้องกันจริง ๆ...”

(“หัวใจมหาสมุทร”, หน้า 136)

“ไม่... ฉันกลัวว่าวันใดที่พี่พลาดพลั้ง เขาจับได้ แล้วฉันจะทำยังไง”

“ฮึ่ คนอย่างพี่ไม่มีทางถูกเขาจับได้หรอก”

นริทากยมือลูบแก้มสรีรอสแล้วปล่อยอย่างสละใส

“นอนซะเดี๋ยวทีจะนวดหัวให้”

“จ๊ะ”

(“หัวใจมหาสมุทร”, หน้า 140-141)

ตัวอย่างที่ยกมาแสดงให้เห็นถึงความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ของนางนริทาที่มีต่อนางสรีรอส โดยการให้สรีรอสมาอาศัยอยู่เพื่อหลบสากคร และนางยังคงดูแลทุกข์สุขและความปลอดภัยของสรีรอสเป็นอย่างดี ส่วนสรีรอสเองก็คอยเป็นห่วงเป็นใยในสวัสดิภาพของนริทาที่ต้องคอยปกป้องตนเอง

- ความกล้าหาญ

จากการศึกษาวรรณกรรมเขมรทั้ง 3 เรื่องพบว่า ความกล้าหาญจัดเป็นค่านิยมที่สังคมปรารถนาจะให้ชายชาวเขมรมีไว้ประจำตน เพราะแสดงออกถึงความเป็นบุรุษ ดังนั้นตัวละครเอกฝ่ายชายของนิยายเขมรทั้ง 3 เรื่องนี้จึงถูกกำหนดและปั้นแต่งให้มีความกล้าหาญ อดทนเป็นคุณสมบัติประจำตนที่เด่นประการหนึ่งพอ ๆ กับรูปร่างหน้าตา

ตัวอย่างค่านิยมด้านความกล้าหาญที่ปรากฏในเรื่อง “เมฆสีด้า” เช่น

ในการพิพากษานี้ ท่านผู้บัญชาการตำรวจหงส์เหิน ท่านผู้บังคับการตำรวจนครบาล และท่านผู้การทหารเรือ ได้ตัดสินใจเปิดทางให้คนร้ายลงไปยังท่าเรือโดยมีเงื่อนไข ท่านผู้บัญชาการกล่าวกับเงื่อนไขนั้นว่า

“ได้ พวกเราตัดสินใจตามความต้องการของเอ็งแล้ว แต่ต้องมีเงื่อนไข”

ดวงตะโกนขึ้นอย่างกล้าหาญไปยังท่านผู้บัญชาการ

“ท่านผู้บัญชาการ อย่าทำตามความประสงค์ของมัน ขอให้สั่งกองกำลังจับ

พวกมันไปให้ตุลาการพิจารณาโทษตามกฎหมายเถอะ ระวังจะหลงกลพวกมัน”

ศักดิ์คาราม

“เจียบ ! นางดวงไม่มีสิทธิ์พูด เวลานี้นางดวงเป็นตัวประกันของเรา เราจะฆ่านางเมื่อไหร่ก็ได้ ต้องอยู่เฉย ๆ ไว้ถ้าอยากจะรอด”

(“เมฆสีด้า”, หน้า 293)

ฉากที่ยกมาข้างต้นนี้ เป็นฉากการเจรจาระหว่างกลุ่มตำรวจ กับพวกโจร ซึ่งจับนางดวง นางเอกของเรื่องไว้เป็นตัวประกัน และยื่นเงื่อนไขให้ตำรวจเปิดทางหนีให้ แต่นางดวงแสดงความกล้าหาญโดยการยอมให้พวกโจรจับ แต่ไม่ยอมให้ตำรวจเปิดทางให้พวกโจร

ตัวอย่างค่านิยมด้านความกล้าหาญที่ปรากฏในเรื่อง “ขวัญธำพร้า” เช่น

รู้ว่าสถานการณ์ลำบาก พิทักษ์ตะโกนว่า

“สุนันทา! นื่องหญิงรีบหนีไป ไว้ให้พี่รับมือกับพวกมันจนสิ้นชีวิต

สุนันทาตะโกนตอบทั้งมือจับอาวุธ

“ให้นื่องหนีเอาตัวรอด ทิ้งพี่ไว้คนเดียวหรือ”

“เปล่า! เราทำกับดักหลอกพวกมัน นื่องทั้งสองคนรีบวิ่งไปทางเหนือ ส่วนพี่จะหนีไปทางใต้ให้พวกมันไล่ตาม...”

(“ขวัญถ้ำพระ”, หน้า 108)

ฉากที่ยกมาข้างต้นนี้ เป็นตอนที่พระเอกและนางเอกอยู่ท่ามกลางวงล้อมของศัตรู และพระเอกได้แสดงความกล้าหาญด้วยการปกป้องนางเอก ให้นางเอกรีบหนีไป โดยตัวเองเสี่ยงเข้าไปล่อศัตรู

ตัวอย่างคำนิยามด้านความกล้าหาญที่ปรากฏในเรื่อง “หัวใจมหาสมุทร” เช่น

...มันซึกมิด เดินมาขึ้นหน้าสาคร ซึกมิดแทงไปที่อกของชายหนุ่ม! เลือดทะลัก เสื้อ สาครกัดฟัน ยืนงอตัว ไม่ปริปากสักคำ สวมเมงกดบ่าเขาลง แล้วแทงอีกแผล เลือดไหลเต็มเสื้อ สาครเจ็บปวดจนเหงื่อแตกเต็มหน้าผาก ตาจ้องมองคุณหนูราวกับลูกปืนไฟ...

(“หัวใจมหาสมุทร”, หน้า 198-199)

ตัวอย่างที่ยกมาข้างต้นนี้เป็นจากการจับตัวประกันในเรื่อง “หัวใจมหาสมุทร” โดยพระเอกและนางเอกถูกตัวร้ายจับตัวไป และนางเอกถูกข่มเหงน้ำใจแต่นางไม่ยอม ตัวร้ายจึงบีบบังคับด้วยการทำร้ายพระเอก แต่พระเอกก็อดทน ไม่แสดงอาการเจ็บปวดแม้จะเจ็บปวดแสนสาหัส ทั้งนี้เพื่อไม่ให้นางเอกยอมฝ่ายผู้ร้าย

- การศึกษา

ตัวละครเอกของนวนิยายเขมรทั้ง 3 เรื่อง ล้วนแต่เป็นผู้ที่มีความรู้ มีการศึกษา ทั้งฝ่ายชายและฝ่ายหญิง ซึ่งก็สะท้อนให้เห็นค่านิยมอันดีที่เกิดขึ้นแก่สังคมเขมร ซึ่งเป็นประเทศที่กำลังพัฒนา คือผู้คนในสังคมให้ความสำคัญกับการศึกษา ยกย่องผู้มีความรู้ และเริ่มสนับสนุนให้ประชาชนเรียนหนังสือทั้งชายและหญิง โดยไม่การปิดกั้นหรือกีดกันเพศ

เรื่อง “เมฆสีด้า” และ “หัวใจมหาสมุทร” ผู้ประพันธ์ตั้งใจส่งเสริมให้ชาวเขมรเห็นความสำคัญของการศึกษา เพราะทั้ง 2 เรื่อง ผู้ประพันธ์ได้สร้างให้ตัวละครเอกทั้งฝ่ายชายและฝ่ายหญิง มีการศึกษาสูงทั้งคู่ โดยในเรื่อง “เมฆสีด้า” พระเอกคือ พระองค์เทพ เป็นถึงนายแพทย์ ส่วนนางเอก คือ ดวง ก็เป็นถึงนักเรียนแพทย์ ซึ่งถือว่ามีการศึกษาสูงมากในสังคมไม่เฉพาะแต่

ในสังคมเขมร แต่ในสังคมโลกต่างก็ยกย่องผู้ที่เป็แพทย์เช่นเดียวกัน ดังนั้นนวนิยายเรื่องนี้ จึงสะท้อนให้เห็นการปลูกฝังค่านิยมใหม่ ที่แปลกและน่าสนใจสำหรับสังคมเขมร เพราะโดยทั่วไปสังคมเขมรไม่ค่อยนิยมให้ผู้หญิงได้รับการศึกษามากนัก โดยเฉพาะการศึกษาในระดับชั้นอุดมศึกษา นับว่ามีน้อยมากถ้าเทียบกับสังคมไทย แต่นวนิยายเรื่องนี้ผู้ประพันธ์ได้แต่งให้นางเอกเป็นถึงนักเรียนแพทย์ ซึ่งดูเป็นสิ่งที่สูงและยากสำหรับผู้หญิง โดยเฉพาะผู้หญิงเขมร

ตัวอย่างค่านิยมด้านการศึกษาที่ปรากฏในเรื่อง “เมฆสีดำ” เช่น

พระองค์เทพถามนางว่า

“เธอเรียนอยู่ที่โรงเรียนไหน”

“หม่อมฉันเรียนที่มหาวิทยาลัยแพทย์ เจ้าคะ”

คำว่า “มหาวิทยาลัยแพทย์ทำให้พระองค์สับสนพระทัยอย่างมาก จึงตรัสถามนาง

ต่อไปอีกว่า

“เธอเรียนอยู่ปีอะไรแล้ว”

“กราบพูล...หม่อมฉันเรียนจบปีที่ 2 แล้ว”

(“เมฆสีดำ”, หน้า 18)

ส่วนในเรื่อง “ขวัญดำพระ” แม้จะไม่ได้กล่าวถึงเรื่องการศึกษาอย่างชัดเจน เนื่องจากเป็นนวนิยายอิงประวัติศาสตร์ ซึ่งฉากเป็นเหตุการณ์ในยุคสมัยเขมรโบราณ แต่ก็ปรากฏข้อความและเหตุการณ์ในหลายช่วงที่แสดงให้เห็นว่าพระเอก และนางเอกของเรื่องนี้เป็นผู้มีความรู้ความสามารถ โดยเฉพาะพระเอกมีความเชี่ยวชาญทางด้านกรรบเนื่องจากเป็นทหารองครักษ์ และยังเชี่ยวชาญในการต่อซ้าง เพราะมีตำแหน่งเป็นถึงนายกองซ้าง และต่อมาได้เลื่อนขั้นเป็นถึงพระยาพิชัยสงคราม หรือเทียบเท่ากับเป็นแม่ทัพ จึงเป็นที่ยืนยันได้ว่าเขาเป็นผู้มีความรู้ และสามารถสูง ส่วนนางเอกของเรื่อง ถึงแม้จะเป็นผู้หญิงในสมัยโบราณแต่นางก็เป็นคนมีสติปัญญา และมีความรู้ความสามารถพอตัวสมกับเป็นองค์หญิงลูกสาวเจ้าเมือง พิจารณาได้จากนางเฝ้าสังเกตพฤติกรรมของพระเอกระหว่างเข้ามาปฏิบัติหน้าที่เป็นผู้ดูแลซ้าง จนเห็นความผิดปกติ และจับได้ว่าเขาไม่ใช่ชาวบ้านธรรมดา แต่เคยเป็นถึงแม่ทัพของเมืองหลวง นอกจากนี้เหตุการณ์การเอาตัวรอดจากกองโจร ก็เป็นเครื่องยืนยันได้ว่า นางไม่ใช่เป็นแค่ผู้หญิงธรรมดา แต่นางเป็นองค์หญิงที่ทั้งสวยฉลาด และกล้าหาญ

ส่วนในเรื่อง “หัวใจมหาสมุทร” ผู้ประพันธ์ก็สร้างให้ตัวละครเอกทั้งฝ่ายชายและหญิงมีการศึกษาคีตังคู่ โดยพระเอก คือ สาคร เป็นถึงวิศวกรซึ่งสำเร็จการศึกษาจากประเทศฝรั่งเศส ส่วนนางเอก คือ สร้อย แม้จะเป็นสาวบ้านนอกที่ยากจน แต่ก็ได้รับการศึกษาถึงระดับมัธยมปลาย

ทั้งมีผลการเรียนเป็นที่ 1 อีกด้วย และยังได้รับการส่งเสริมให้เรียนต่ออีกถึงระดับวิทยาลัย ซึ่งก็ถือว่าสูงมากพอสำหรับผู้หญิงเขมร

สิ่งนี้เป็นการสะท้อนให้เห็นถึงแนวความคิดที่เริ่มเปลี่ยนแปลงไปของชาวเขมร คือการเริ่มยอมรับให้ความสามารถและความเท่าเทียมกันระหว่างชายและหญิงมากขึ้น รวมทั้งการลดการปิดกั้นโอกาสทางการศึกษา รวมทั้งทางสังคมแก่ผู้หญิงเขมรด้วย จึงนับเป็นสัญญาณแห่งจุดเริ่มต้นที่ดีสำหรับสังคมเขมร ซึ่งจะนำไปสู่การยอมรับและทัดเทียมกับนานาชาติประเทศได้ต่อไป

- การรักนวลสงวนตัวของสตรี

ตัวละครเอกฝ่ายหญิงของนวนิยายเขมรทั้ง 3 เรื่องนี้ ถูกประพันธ์ขึ้นให้มีบุคลิกลักษณะและการวางตัวที่คล้ายคลึงกัน คือ มีความรักนวลสงวนตัว ทั้งกิริยา การแต่งกาย การพูดจา และการวางตัวต่อเพศตรงข้าม อันเป็นการสะท้อนให้เห็นถึงค่านิยมทางสังคมของชาวเขมรที่มีต่อสตรีที่เป็นยอมรับของสังคม

ตัวอย่างค่านิยมเรื่องความรักนวลสงวนตัวของสตรีที่เห็นเด่นชัดปรากฏในเรื่อง “หัวใจมหาสมุทร” ดังนี้

“สตรีส์เธอสวยมาก ไม่ควรมาอยู่ในฐานะเช่นนี้เลย ถ้าพร้อมไปอยู่กรุงเทพฯ กับพี่ พี่จะยกเกียรติน้องเป็นภรรยาของพี่ทันที”

“ฮ้า! (หญิงสาวอุทาน และถอยหลังด้วยความตกใจ)

“เร็วไปหรือคุณ”

ขำฉัยหัวเราะ จับมือนางแน่นพูดพล่าม

“ความรักไม่ต้องคิดนานหรอกน้อง อยู่สบาย ๆ ไม่อยาก อยากรู้อยู่เป็นขี้ข้าเขาหรือ”

“อย่า... ปล่อยกัน”

สตรีส์สะบัดมือวิ่งหนีอย่างเร็วออกไปข้างนอก

(“หัวใจมหาสมุทร”, หน้า 114)

2. ขนบธรรมเนียมประเพณี

ขนบธรรมเนียมประเพณีของชาวเขมรที่น่าสนใจที่ปรากฏในนวนิยายเขมรทั้ง 3 เรื่องนี้ มีดังต่อไปนี้

- การแข่งเรือ

วันนี้เป็นวันที่ 3 ของการแข่งขันแข่งเรือพายและแจวชายและหญิงร่วมร้อยลำที่หน้าพระบรมราชวัง สายตาแสนล้านคู่จับจ้องดูบรรยากาศนี้ทั้งจากสถานที่จริง และทางจอโทรทัศน์รวมการของชาติกัมพูชาซึ่งจับภาพและส่งต่อไปทั่วทั้งประเทศ...”

(“เมฆสีดำ”, หน้า 2)

ประเพณีการแข่งขันแข่งเรือ ปรากฏในเรื่อง “เมฆสีดำ” โดยเป็นฉากเปิดเรื่องซึ่งทำให้พระเอกกับนางเอกได้พบกัน ประเพณีการแข่งขันแข่งเรือ หรือนิยายแข่งเรือเป็นประเพณีประจำชาติอย่างหนึ่งของประเทศกัมพูชา ซึ่งมีมาตั้งแต่โบราณ โดยมีปรากฏอยู่ในศิลาจารึกที่นครวัด

- การคล้องช้าง

ประเพณีการคล้องช้างปรากฏในนวนิยายเรื่อง “ขวัญถ้ำพระ” ซึ่งเป็นตอนสำคัญของเรื่อง ที่แสดงให้เห็นความสามารถของตัวละครเอกฝ่ายชายของเรื่อง คือ “พิทักษ์” ในการทำหน้าที่เป็นนายกองช้าง นำบริวารออกไปคล้องช้างป่าเพื่อมาถวายพระมหากษัตริย์

ฟังการสนทนาแบบนี้ เราอาจสันนิษฐานได้ว่า พรานป่าทั้งสองคนนี้ คนหนึ่งมีฐานะเป็นนายกองช้าง อีกคนเป็นหัวหน้า ได้รับบัญชาจากแม่ทัพให้ออกต่อช้างเอาไปฝึก

“ใช่! ถ้าเราพินิจให้ละเอียดๆ เราอาจจะมองเห็นเค้าโครงใบหน้าของคนทั้งสองอย่างชัดเจน นายกองเป็นชายหนุ่มร่างกำยำในวัยประมาณ 25 ปี ส่วนหัวหน้าเป็นคนวัยกลางคน พวกเขาสวมแต่กางเกงขาสั้นไม่สวมเสื้อ แต่มีผ้าห่มสำหรับกันความหนาวเย็นในฤดูหมันต์”

(“ขวัญถ้ำพระ”, หน้า 14)

ประเพณีการคล้องช้างที่ปรากฏในเรื่อง “ขวัญถ้ำพระ” แสดงให้เห็นกรรมวิธีการคล้องช้างของชาวเขมรโบราณ ได้อย่างเห็นภาพ โดยในเรื่องได้กล่าวถึงการออกไปคล้องช้างไว้ว่า ในการออกไปคล้องช้างแต่ละครั้ง จะมีการยกพลออกไปกลางป่าเป็นจำนวนมาก

“ครับคุณลุง! ผมได้บัญชาไปหมดแล้ว กำลังพลของเราซึ่งมาในครั้งนี้มีจำนวน 50 คน ต้องแบ่งเป็น 3 กลุ่ม กลุ่มที่หนึ่งเป็นพลควาญ ต้องเอาช้างต่อทั้ง 25 เชือกไปผูกให้กินไกลจากทางช้างป่าเคยเดินผ่าน กลุ่มที่ 2 เป็นพลหมอบต้องอยู่เฝ้าค่าย ทำอาหาร เตรียมอุปกรณ์สำหรับคล้อง และกลุ่มที่ 3 เป็นคนขามช่องเขา ตามฐานฝูงช้าง และออกหาเสบียงสำหรับบำรุงกำลังพลทั้งหมด ครับ!”

(“ขวัญถ้ำพระ”, หน้า 18-19)

- งานศพ

ในเรื่อง “หัวใจมหาสมุทร” มีตอนหนึ่งที่กล่าวถึงงานศพ ซึ่งแสดงให้เห็นว่าชาวเขมรมีธรรมเนียมที่เกี่ยวกับการจัดการศพ ดังนี้

นางพยายามดูแลรักษาแม่ ชายสมบัติที่มีอยู่น้อยนิดในบ้านจนหมดสิ้น แต่ในที่สุดก็หมดความหวัง... มีเพียงน้ำตาเท่านั้นที่เป็นเพื่อนนาง ต่อจากนี้ไป จะมีความหวังอะไร ผู้หญิงตัวคนเดียว เปรียบเหมือนจอกพัดอยู่กลางทะเล ไม่มีเกาะมีฝั่ง

ทำบุญศพให้แม่แล้ว สร้อยส่องดูแหวนเพชรรูปหัวใจทั้งใบหน้าเศร้าหมอง...

(“หัวใจมหาสมุทร”, หน้า 17)

ธรรมเนียมเกี่ยวกับการจัดการศพ ปรากฏอยู่ในนวนิยายเรื่อง “หัวใจมหาสมุทร” เพียงเรื่องเดียว ถึงแม้ว่าผู้ประพันธ์จะไม่เน้นเรื่องงานศพมากนัก เพราะไม่ค่อยได้ใส่รายละเอียดมากมาย แต่ก็ทำให้ผู้อ่านได้ทราบว่า คนเขมรก็มีวิธีการดำเนินการเกี่ยวกับศพ โดยเฉพาะการปฏิบัติตามแบบธรรมเนียมชาวพุทธ คือมีการทำบุญศพหลังจากเผาศพเรียบร้อยแล้ว

- การแต่งงาน

ในเรื่อง “หัวใจมหาสมุทร” มีฉากที่เกี่ยวข้องกับการแต่งงาน ดังนี้

วันอันเป็นฤกษ์ดีก็มาถึง สร้อยส์แต่งกายราวกับเทพธิดา สวยแปลกกราวกับความฝัน ประดับด้วยเครื่องประดับมีค่า แต่ใบหน้างาม ๆ เต็มไปด้วยคราบน้ำตา ไม่รู้ว่าเป็นด้วยเหตุใดนางจึงเอาแต่เศร้าซึม ส่วนสาคร หน้าตาสดใสสมบูรณ์มาก จนมีเสียงสรรสรรมากมาย ซึ่งมาเข้าหูเขาว่า “หนุ่มหล่อสง่าเหมือนนักแสดง สมกับลูกสาวคนสวย สมกันแท้คู่นี้”

(“หัวใจมหาสมุทร”, หน้า 91)

ฉากที่เกี่ยวกับประเพณีการแต่งงานแม้จะปรากฏอยู่น้อยมาก และปรากฏเพียงเรื่องเดียว คือ ในเรื่อง “หัวใจมหาสมุทร” แต่ก็ทำให้ผู้อ่านได้ทราบถึงธรรมเนียมประเพณีการแต่งงานของชาวเขมรว่าคล้ายคลึงกับหลาย ๆ ชนชาติ โดยเฉพาะในแถบเอเชีย คือ การหาฤกษ์ยามที่เป็นมงคล รวมทั้งการตบแต่งเจ้าบ่าวและเจ้าสาวให้งดงามกว่าปกติ

3. วิถีชีวิต

นวนิยายเขมรทั้ง 3 เรื่องนี้ สะท้อนให้เห็นวิถีชีวิตของชาวเขมรทั้งในเมือง และชนบท ซึ่งก็มีสภาพชีวิตที่แตกต่างกันพอสมควร โดยการวิเคราะห์จะแบ่งเป็น 2 กลุ่ม กลุ่มแรกคือสภาพ

ความเป็นอยู่ของชาวเขมรปัจจุบัน ซึ่งปรากฏในเรื่อง “เมฆสีด้า” และ “หัวใจมหาสมุทร” ส่วนกลุ่มที่ 2 คือสภาพความเป็นอยู่ของชาวเขมรโบราณ ซึ่งปรากฏในเรื่อง “ขัณฑ์ถ้ำพระ”

กลุ่มแรก คือกลุ่มที่สะท้อนความเป็นอยู่ของชาวเขมรปัจจุบัน ได้สะท้อนให้เห็นความแตกต่างของชาวกรุง กับชาวชนบท เพราะชีวิตความเป็นอยู่ของชาวกรุง จะค่อนข้างทันสมัย และมีการใช้เทคโนโลยีมาก เช่น การใช้โทรศัพท์มือถือ การใช้รถยนต์ราคาแพง เช่น เบนซ์ แลนคρουเซอร์ เป็นต้น เช่นตัวอย่างจากเรื่อง “เมฆสีด้า”

ดวงแต่งกายอย่างธรรมดา ตอบพ่อด้วยใบหน้ายิ้มแย้ม

“คะ คุณพ่อ ก็ปีนี้ เราได้แต่ทำเช่นนี้เป็นประจำ ส่วนตามทีอื่น ๆ ก็มีกลุ่มครอบครัวเขามาทำอย่างนี้เช่นเดียวกัน...คะพ่อ”

“บุรุษซึ่งเป็นบิดาหันมองไปเห็นรถยนต์คันหนึ่ง ยี่ห้อแลนคρουเซอร์สีน้ำเงินจอดคอยอยู่บนถนน”

(“เมฆสีด้า, หน้า 84”)

นอกจากนี้ยังมีรูปแบบการดำเนินชีวิตที่คล้ายชาวตะวันตก เช่น การออกไปรับประทานอาหารค่านอกบ้าน การไปคลับบาร์ การที่ผู้หญิงออกไปทำงานนอกบ้าน เป็นต้น เช่น

ตอนนี้พระองค์เทพจ๋าได้รับผลจากการดื่มสุราอย่างหนัก การจำ ๆ ลืม ๆ หรือหาย ๆ เห็น ๆ นี้เขาเรียกว่า “เมา” ความเมาทำให้ขาดสติในการรู้ผิดชอบ และอาจทำให้คนเมาทำอะไรที่น่าดูถูก หรือทำความผิดต่าง ๆ อีกด้วย 5 ทุ่ม พระองค์ได้แนะนำให้ จารใจรีบออกจาก “สถานสวรรค์โลกีย์” เพราะที่แห่งนี้ไม่อาจรับรองสวัสดิภาพของลูกค้าได้เลย

(“เมฆสีด้า, หน้า 48”)

ตัวอย่างจากเรื่อง “หัวใจมหาสมุทร”

ดวงตาจ้องมองไปข้างหน้าในความโศกเศร้า ทำอย่างก้าว อารมณ์ล่องลอยไปอย่างไร้จุดหมาย ทันใดนั้นเสียงแตรรถคันหนึ่งดังสนั่นจนแก้วหูแทบแตก ระวังอารมณ์ซึ่งกำลังล่องลอยอยู่ข้างหน้าฤๅสนั่นอันหรรษาทันสมัย บ่งบอกถึงความรุ่งเรืองของเจ้าของมัน หญิงสาวหยุดก้าวเดินด้วยความตกใจ ตัวนางสิ้นเทาประกอบด้วยใบหน้าที่ซีดเผือกราวกับไม่มีเลือดสักหยด เจ้าของรถเปิดประตูออกมาด้วยสีหน้าเข้ม เต็มไปด้วยความโกรธ

(“หัวใจมหาสมุทร”, หน้า 1-2)

ส่วนสภาพชีวิตของชาวเขมรที่อยู่ตามชนบท ก็ยังคงรักษารูปแบบการดำเนินชีวิตที่เรียบง่าย อยู่กับธรรมชาติ และไม่นิยมความฟุ้งเฟ้อเช่นเดียวกับชาวชนบทในประเทศไทย เช่น

การประกอบอาชีพเกษตรกรรม การสร้างบ้านเรือนที่เรียบง่าย การไม่นิยมใช้เทคโนโลยี และการนิยมให้ผู้หญิงเป็นแม่บ้าน เป็นต้น เช่น

ตัวอย่างจากเรื่อง “หัวใจมหาสมุทร”

หญิงสาวในชุดเสื้อผ้าเก่า ๆ เสื้อสีขาว กระโปรงสีกรมท่าแบบนักเรียน เกยหน้า
อันตราสร้อย แวตาคืนตระหนก ริมฝีปากสัน...

(“หัวใจมหาสมุทร”, หน้า 2)

ส่วนกลุ่มที่สอง คือสภาพความเป็นอยู่ของสังคมเขมรโบราณ ซึ่งปรากฏในเรื่อง
“ขวัญถ้ำพระ” ซึ่งเป็นนวนิยายเขมรที่มีฉากและเนื้อเรื่องอิงประวัติศาสตร์ในยุคอาณาจักรฟูนัน
ซึ่งเป็นยุคสมัยที่เฟื่องฟูยุคหนึ่งของอาณาจักรเขมร

สภาพสังคมที่ปรากฏในเรื่องนี้ก็แบ่งออก 2 สังคมใหญ่ ๆ คือ สังคมเมือง และสังคม
ชนบท เช่นเดียวกับอีก 2 เรื่อง สังคมเมืองที่ปรากฏในเรื่องนี้เน้นเรื่องราวในพระบรมราชวัง
เนื่องจากตัวเอกของเรื่อง คือ “พิทักษ์” เป็นข้าราชการของพระมหากษัตริย์ ดังนั้นนวนิยายเรื่อง
นี้จึงให้ภาพความเป็นอยู่ของชาวรั้วชาววังเขมรโบราณที่ชัดเจนทีเดียว เช่น

...ในปราสาทปราสาทอันวิจิตร โดยมีเสนากรรมวังคอยเฝ้าอย่างระมัดระวัง พระ
เจ้าอริราช “โกณฑินยชัชรมัน” พระนรบดีเป็นเจ้าเหนือปวงประชาราษฎร์ ทรงประทับอยู่
บนพระแท่นทองคำ คู่กับด้วยพระอัครมเหสี “กุลประภาวดี” โดยมีนางสนองพระโอษฐ์
คอยพัดโบกถวาย...

(“ขวัญถ้ำพระ”, หน้า 2”)

ส่วนสังคมชนบท หรือสังคมนอกเมืองที่ปรากฏในเรื่อง “ขวัญถ้ำพระ” เป็นฉากที่อยู่
นอกพระราชวัง แสดงให้เห็นวิถีชีวิตของชาวเขมรซึ่งเป็นชาวบ้านในยุคสมัยนั้น ว่ามีการดำเนิน
ชีวิตและความเป็นอยู่ที่เรียบง่าย และแตกต่างกับความเป็นอยู่ที่หรูหราและวิจิตรพิศดารภายในรั้ว
ราชวัง เช่น

...เข้าไปที่ประชุมชนซึ่งตั้งอยู่หน้าเชิงเขาแห่งหนึ่ง ชายหนุ่มผูกม้าให้กินหญ้า
แล้วสะพายย่ามไปหาซื้ออาหารบริโภค ด้วยอาการหิวกระหาย เบียดเสียดฝูงชนหาที่ขาย
ข้าว ทั้งที่ไม่เคยรู้จักระบบระเบียบความเป็นอยู่ของชาวบ้านแถวนี้เลย...

(“ขวัญถ้ำพระ”, หน้า 68-69”)

ความเชื่อ

นวนิยายเขมรทั้ง 3 เรื่องนี้ปรากฏให้เห็นความเชื่อของชาวเขมรมากมาย เช่น ความเชื่อทางศาสนา โดยความเชื่อทางศาสนาที่พบมากคือศาสนา 2 ศาสนาที่ผูกพันกับวิถีชีวิตชาวเขมรมาช้านาน ได้แก่ ศาสนาพุทธ และศาสนาพราหมณ์ รวมทั้งความเชื่อที่เกี่ยวข้องกับศาสนา คือความเชื่อในเรื่องบุญ-กรรม นอกจากนี้ยังพบความเชื่อซึ่งถือเป็นความเชื่อสากลของชาวเอเชีย โดยเฉพาะชาวเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ นั่นก็คือ ความเชื่อทางไสยศาสตร์ โดยเฉพาะความเชื่อเรื่องผีบรรพบุรุษ เทวดาอารักษ์ และธรรมชาติต่าง ๆ รอบ ๆ ตัว

1. ความเชื่อทางศาสนาพุทธ

ความเชื่อเกี่ยวกับพุทธศาสนา เป็นความเชื่อที่ผูกพันกับวิถีชีวิตชาวเขมรมาช้านาน โดยเฉพาะสังคมเขมรปัจจุบันซึ่งเป็นสังคมพุทธศาสนา นวนิยายเขมรทั้ง 3 เรื่อง ซึ่ง 2 เรื่องเป็นสังคมเขมรปัจจุบัน กับอีกหนึ่งเรื่องคือเรื่อง “ขวัญถ้ำพระ” ที่เป็นสังคมเขมรโบราณ ก็ได้นำเสนอรูปแบบความเชื่อเกี่ยวกับศาสนาพุทธมากมาย เช่น การทำบุญใส่บาตร ความเชื่อเรื่องบุญกรรม รวมทั้งการเคารพพระพุทธรูป เป็นต้น แต่ความเชื่อเกี่ยวกับศาสนาพุทธปรากฏชัดที่สุดในเรื่อง “ขวัญถ้ำพระ”

ตัวอย่างความเชื่อทางศาสนาพุทธที่ปรากฏในเรื่อง “ขวัญถ้ำพระ” เช่น

“อย่าเศร้าโศกไปเลยอุบาสก ชีวิตมนุษย์มันไม่เที่ยง เกิดมาแล้วก็ต้องดับสูญไป เป็นธรรมดา ดูอย่างพระสัมมาสัมพุทธเจ้าซึ่งมีมหิทฺธิฤทธิ์ ก็ทรงปรินิพพานเช่นเดียวกัน!”
 (“ขวัญถ้ำพระ, หน้า 120”)

“ดูราวกับว่ามีบารมีสิ่งศักดิ์สิทธิ์คอยปกป้องรักษา ภายในปราสาทซึ่งเคยแต่เงียบสงบ ทันใดก็ปรากฏรัศมีแดงเจียวเหลือง หงสบาท¹ วอบแวบ ๆ ออกมาจากพระเศียรของพระพุทธรูปปฏิมา...”
 (“ขวัญถ้ำพระ, หน้า 121”)

ตัวอย่างที่ยกมาข้างต้นจากเรื่อง “ขวัญถ้ำพระ” แสดงให้เห็นถึงความศรัทธาและความเคารพในพระพุทธรูปปฏิมา ซึ่งชาวพุทธนับถือว่าเป็นเสมือนรูปแทนของพระสัมมาสัมพุทธเจ้า

¹ สีคล้ายเท้าหงส์ คือ สีแดงปนเหลือง สีแดงเรื่อ หรือสีแดง

รวมทั้งความเชื่อในหลักธรรมของพระพุทธศาสนาที่สำคัญคือ กฎไตรลักษณ์ อันได้แก่ อนิจจัง ทุกขัง อนัตตา

2. ความเชื่อทางศาสนาพราหมณ์

ความเชื่อทางศาสนาพราหมณ์ปรากฏเด่นชัดที่สุดในนวนิยายเรื่อง “ขวัญถ้ำพระ” ซึ่งเป็นนวนิยายที่มีฉากและเนื้อเรื่องอิงประวัติศาสตร์สมัยอาณาจักรฟูนัน ซึ่งเป็นยุคสมัยที่รุ่งเรืองยุคหนึ่งในอดีตของชาวกัมพูชา และเป็นช่วงสมัยที่มีการเปลี่ยนแปลงการนับถือศาสนาระหว่างศาสนาพุทธกับศาสนาพราหมณ์ตามการนับถือของพระมหากษัตริย์ที่เสด็จขึ้นครองราชย์ โดยเนื้อเรื่องของนวนิยายเรื่องนี้ได้ผูกเรื่องจากปมปัญหาความขัดแย้งด้านความเชื่อทางศาสนา ซึ่งนำมาซึ่งเรื่องราวต่าง ๆ ดังนั้นในเรื่องนี้จึงมีหลายช่วงที่กล่าวถึงความเชื่อทางศาสนาพราหมณ์ เช่น

“ทุกวันนี้นครกรุงพนม มีศาสนาใหญ่ ๆ 2 ศาสนา ซึ่งแบ่งเป็น 4 นิกาย คือ พุทธศาสนา มหายาน และหินยาน ศาสนาพราหมณ์ศิวนิยม และวิษณุนิยม กำลังต่อสู้กันอย่างหนัก กระทบกลัวแต่จะเกิดสงครามศาสนาขึ้นในวันใดวันหนึ่งเป็นแน่”

(“ขวัญถ้ำพระ, หน้า 16”)

“กระผมไม่เคยสวดพระองค์เลย แต่ก็ไม่รักเช่นเดียวกัน พระองค์มีคุณวิบัติยิ่งใหญ่กว่าคุณสมบัติ กระผมอยากให้พระองค์พิจารณาความผิดด้วยพระองค์เอง ตรงกันข้ามถ้าพระองค์ยังคงคบหากับคนเลวอยู่ อย่างว่าแต่มนุษย์โลก แม้พระวิษณุซึ่งพระองค์เคารพบูชา ก็ไม่อาจลงมาช่วยพระองค์ได้เช่นกัน”

(“ขวัญถ้ำพระ, หน้า 95”)

ตัวอย่างที่ยกมาข้างต้นนี้แสดงให้เห็นถึงความเชื่อทางศาสนาพราหมณ์ซึ่งปรากฏอยู่ในเรื่อง “ขวัญถ้ำพระ” นวนิยายที่ผูกปมเรื่องจากความขัดแย้งด้านศาสนา ระหว่างศาสนาพราหมณ์กับศาสนาพุทธ ศาสนาพราหมณ์ที่กล่าวถึงมากในเรื่องนี้เน้นความเชื่อเกี่ยวกับพระวิษณุ หรือพระนารายณ์ ตามลัทธิความเชื่อแบบวิษณุนิยม ซึ่งนับถือเทพเจ้าสำคัญคือ พระวิษณุหรือพระนารายณ์

3. ความเชื่อเรื่องบุญ-กรรม

ความเชื่อเรื่องบุญ-กรรม และผลของการทำความดี ถือเป็นความเชื่อที่หล่อหลอมจิตใจให้มนุษย์มีความสำนึก และเห็นคุณค่าของการทำความดี พร้อมทั้งเชื่อมั่นในการปฏิบัติดีในทางพุทธศาสนาก็มีความเชื่อเกี่ยวกับการทำความดีว่า การทำความดีย่อมจะส่งผลให้ผู้กระทำ

ได้รับผลบุญทั้งในชาตินี้ และชาติหน้า เช่นเดียวกันถ้ามนุษย์ทำความเลว หรือกรรมเลว ซึ่งที่เลวร้ายนั้นก็ย่อมจะสะท้อนกลับมาสู่ผู้นั้นไม่ช้าก็เร็ว

นวนิยายเขมรทั้ง 3 เรื่องนี้ ต่างแสดงออกถึงความเชื่อของชาวเอเชีย โดยเฉพาะพุทธศาสนิกชนที่มีร่วมกันคือ ความเชื่อในการทำความดี และความเชื่อเรื่องบุญ-กรรม ว่าใครทำกรรมดีย่อมได้รับผลบุญตอบแทนไม่ว่าจะชาตินี้หรือในชาติหน้า และใครทำกรรมเลวก็ย่อมได้รับผลกระทบไม่ว่าจะช้าหรือเร็วก็ตาม

ตัวอย่างจริยธรรมด้านความเชื่อในเรื่องบุญ-กรรม และการทำความดี เช่น

จบบาจา ธิดาผู้นำสงสารปล่อยมือจากพ่อ แล้ววิ่งเข้าไปกองเพลิงอันเร่าร้อน

เหตุเพราะสังจาวาของนาง พระอัครีผู้มีฤทธิ์ซึ่งกำลังลูกโซน กลับกลายเป็นถดถอยเยือกเย็น ดั่งน้ำอำมฤตชะโลมเท่านั้น แม้ผิวเพียงเล็กน้อยไม่พุพองเลย ทำให้สักขีพยานทั้งหลายต่างฉงน แปลงร้องไห้โย

เมื่อนางเดินพ้นจากกองเพลิงทันใด พิทักษ์ก็รีบเข้าไปประคองโถมยง โอบอุ้มจนเท้าพ้นจากดินพร้อมกับกล่าววาจาอ่อนโยนว่า

“สุนันทา! พี่เชื่อน้องแล้ว เชื่อแล้ว...”

(“ขวัญธำพระ”, หน้า 143)

ตัวอย่างที่ยกมาข้างต้นนี้ เป็นตอนที่พิทักษ์ให้นางสุนันทาพิสูจน์ความบริสุทธิ์ของตน หลังจากถูกพ่อหมอบจับตัวไป โดยการให้นางลุยไฟ อันเป็นความเชื่อที่ได้รับอิทธิพลมาจากชาวอินเดีย ว่าสตรีที่บริสุทธิ์แม้พระเพลิงจะโหมแรงแค่ไหน ก็ไม่อาจจะคายผิวของสตรีผู้นั้นได้ เนื่องจากความบริสุทธิ์ของสตรีจะทำให้พระอัครีเมตตาและเปลี่ยนจากความเร่าร้อนเป็นความเยือกเย็นแทน ซึ่งในเรื่องนี้นางสุนันทาก็เชื่อมั่นในความคิดของตน ว่านางยังเป็นผู้บริสุทธิ์จริงยังมีได้แปดเปื้อนมลทินจากชายใด ดังนั้นความดีงามของนางจึงส่งผลให้พระอัครีไม่สามารถทำอันตรายนางได้เลย

“พี่ไม่รู้ว่า ในหัวใจของพี่มีภavn้องตั้งแต่เมื่อครั้งไหนไหน ความรักไม่กำหนดเวลาว่าควรมาถึงเมื่อไหร่ หรือควรได้รับเวลาไหนเช่นกัน กว่าที่พี่จะรู้ตัวก็เต็มหัวใจเข้าไปแล้วไม่อาจถอนตัวได้โดยง่าย แล้วเมื่อรู้ว่า หัวใจนารีที่ตนรักมีภavnอนั้น ทำให้หัวใจพี่หวั่นไหวด้วยความโกรธ ดั่งพายุสมุทธร ต้องการคำว่าชนะ สูญสิ้นซึ่งวิจารณ์ญาณ ลูกผู้ชาย สร้อยพี่เคยมีหัวใจเป็นเสื้อผู้หญิง หัวใจลึกลับมหาสมุทรยากจะหยั่งถึง แต่พี่ก็ไม่ได้บังคับจิตใจผู้หญิงคนไหนสักคน แม้ทะเลจะลึกกว้างใหญ่เพียงใด แต่ทะเลก็ยังคงรักษาความเป็นอมตะ ไม่รู้จักแปรปรวนเป็นนิมิตสำหรับการรักจริงๆ สักครั้ง คือรักษาความ

เต็มตราบจนฟ้าถล่มแผ่นดินทลาย ทะเลก็ไม่อาจกลายเป็นน้ำจืดหรือแม่น้ำได้ เช่นเดียวกัน”

(“หัวใจมหาสมุทร”, หน้า 210-211)

ตัวอย่างที่ยกมาข้างต้นนี้ มาจากเรื่อง “หัวใจมหาสมุทร” เรื่องที่มีปมหลักอยู่ที่ความขัดแย้งระหว่างชายหนุ่ม และหญิงสาวที่ถูกบังคับให้แต่งงานกัน และฝ่ายชายต้องการเพียงเอาชนะฝ่ายหญิงโดยไม่ได้คำนึงถึงจิตใจ และความดีงามของฝ่ายหญิง แต่แล้วในที่สุดความดีก็ชนะความชั่ว เพราะความดีงาม อันประกอบด้วยคุณธรรม การกระทำอันดีงามของนางเอก ได้บรรเทาไฟที่รุ่มร้อนภายในจิตใจของพระเอกให้ลดลง รวมทั้งกล่อมเกลาคจิตใจของพระเอกให้ลึกถึงเนื้อแท้ ตัดเอาโทสจริตที่ห่อหุ้มเปลือกอยู่ค่อย ๆ กระเทาะออกไป จนในที่สุดก็ลึกถึงเนื้อแท้แห่งจิตใจของพระเอก ซึ่งแท้จริงก็ไม่ใช่นคนเลวทราม เพียงแต่มีความลุ่มหลง และหลงผิด ยามเมื่อได้สัมผัสสิ่งที่ดีงามเข้าไป เขาก็สามารถกลับตัวกลับใจ รู้ผิดชอบชั่วดี และกลายมาเป็นคนดีในที่สุด

4. ความเชื่อทางไสยศาสตร์

ไสยศาสตร์เป็นความเชื่อที่อยู่คู่กับสังคมชาวเอเชียมาช้านาน โดยเฉพาะสังคมเขมร ก็เป็นอีกชนชาติหนึ่งที่ผูกพันกับเรื่องไสยศาสตร์ และถือเป็นต้นตำรับของคาถาอาคมต่าง ๆ มากมายในแถบภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ รูปแบบความเชื่อทางไสยศาสตร์ที่ปรากฏในนวนิยาย 3 เรื่องนี้ ส่วนใหญ่จะปรากฏความเชื่อเกี่ยวกับผีบรรพบุรุษ ซึ่งก็คือเป็นความเชื่อที่ชาวเขมรได้รับการปลูกฝังกันมาหลายชั่วอายุคน แต่ก็มีพบความเชื่อที่เกี่ยวกับการบูชาผู้ช่วยในเรื่อง “ขวัญดำพระ” เช่น

...หันไปอีกด้านหนึ่งก็เห็นอาสนะตั้งโหมพิธิ มีหมากรรมบายศรี และรูปปั้นพระครูลงหิน ดาดสน ผมขาวปิดเขาราวกับพรายอสุรกาย ซึ่งสมมติว่าเป็นครูของหมอผี หันไปเห็นผ้านุ่งผู้หญิงผืนหนึ่งลืมหูลืมตาไว้บนที่นอนของหมอผี สุนัขทาดิ่งเอาไปครอบบนโหมพิธิทันที เพื่อให้เวทย์มนตร์คาถาเสื่อมลง

(“ขวัญดำพระ”, หน้า 115”)

คุณค่าทางจริยธรรม

1. ความรักชาติ

ความรักชาติเป็นสิ่งที่ชาวเขมรพากเพียรปลูกฝังลูกหลานให้มีจิตสำนึกในข้อนี้ เพื่อธำรงให้ชาติเขมรยังมั่นคงอยู่ได้ต่อไป และเป็นสิ่งที่นักประพันธ์พยายามสอดแทรกเข้าไปในเนื้อหา งานเขียนของพวกเขา เพื่อให้ผู้อ่านได้ซึมซับเอาจริยธรรมข้อนี้ไว้ประจำใจ

ในเรื่อง “เมฆสีด้า” เนื้อหาส่วนใหญ่เกี่ยวกับความรักชาติ และการต่อสู้เพื่อชาติ ดังจะเห็นได้จากตั้งแต่การสร้างตัวละครเอก คือพระองค์เทพ ผู้แต่งตั้งให้เป็นลูกครึ่งเขมร-ฝรั่งเศส และยังเป็นเชื้อพระวงศ์ ซึ่งในขณะนั้นหมดอำนาจลงไปแล้ว และต้องลี้ภัยไปอยู่ต่างประเทศ แต่เมื่อบ้านเมืองสงบลง พระองค์เทพซึ่งรักในแผ่นดินของบิดาก็กลับมาเยี่ยมบ้านเกิดทันที และทุกครั้งที่มีโอกาส รวมทั้งยังตั้งปณิธานที่จะกลับมารับใช้ตอบแทนบุญคุณประเทศชาติ ด้วยการกลับมาเป็นแพทย์ประจำที่เมืองเขมร นอกจากนี้การแต่งเรื่องให้กลุ่มตัวร้ายเกี่ยวข้องกับคนไทย ทำงานให้คนไทย มีถิ่นฐานในเมืองไทย และบางคนเป็นคนไทย ก็เป็นอีกประเด็นหนึ่งที่กระตุ้นเลือดความรักชาติให้รุนแรงขึ้นกว่าการแต่งตั้งให้ตัวร้ายเป็นคนชาติเดียวกัน

ดวง คิศักดิ์ครูจึงตอบพระองค์

“หม่อมฉันคิดว่า เวชศาสตร์เป็นวิชาที่สูงส่งมาก ถ้าไปในวันข้างหน้าอาจกลายเป็นแพทย์คนหนึ่ง หม่อมฉันจะมีโอกาสได้รับใช้ชาติ และประชาชนแน่นอน”

คำพูดนี้ทำให้พระองค์สับสนพระทัยมาก เพราะความคิดของนางเหมือนดังพระดำริของพระองค์เช่นเดียวกัน คือชอบช่วยเหลือเพื่อนมนุษย์ชาติด้วยกัน...

(“เมฆสีด้า”, หน้า 19)

ส่วนเรื่อง “ขวัญถ้ำพระ” เนื้อเรื่องทั้งหมดล้วนแต่มีจุดมุ่งหมายเพื่อแสดงออกถึงความรักชาติของพระเอก คือ พิทักษ์ ทั้งสิ้น โดยไม่ได้นำเสนอปัญหาภายนอกอาณาจักร เพราะแค่เพียงนำเสนอปัญหาภายในก็มากมายแล้ว ทั้งกบฏ ยุแยะ หาผลประโยชน์ใส่ตน ดังนั้นพิทักษ์จึงเป็นตัวแทนของคนรักชาติที่ต่อสู้กับคนชาติเดียวกันเพื่อชาติ แม้จะต้องถูกกลั่นแกล้งและต้องฝ่าฟันอุปสรรคมากมายแต่เขาก็ไม่ย่อท้อ และไม่ทิ้งอุดมการณ์ ดั่งเนื้อความตอนหนึ่ง

“ท่านหลานมีอุดมคติแรงกล้ามาก สมกับเป็นแม่ทัพคนหนึ่งจริงๆ การที่ไม่ยอมเข้าร่วมมือในช่วงว่างระหว่างเขมร กับเขมรด้วยกันเช่นตอนนี้ เป็นตัวอย่างที่ดีสำหรับให้กองกำลังชั้นนอกปฏิบัติตาม เพราะช่วงว่างนี้เกิดขึ้นมาจากเรื่องศาสนา และการแย่งชิงราชบัลลังก์”

(“ขวัญถ้ำพระ”, หน้า 95-96)

ส่วนเรื่อง “หัวใจมหาสมุทร” ผู้ประพันธ์แต่งให้กลุ่มคนร้ายเป็นคนไทย หรือมีเชื้อไทยและทำงานเพื่อแสวงหาผลประโยชน์ให้คนไทย ก็เป็นอีกแรงหนึ่งที่กระตุ้นเลือดรักชาติของชาวเขมรให้เข้มข้นขึ้น เช่น

สุวรรณง ล้วนแต่เป็นลูกครึ่งไทยซึ่งจิตใจต่ำทรามมาก ตั้งแต่หาหินผดกัญหมาย จับผู้หญิงขาย เพื่อนำบัลลังก์ความโลภของพวกมัน โดยไม่มีการเกรงกลัวกฎหมายเลย

(“หัวใจมหาสมุทร”, หน้า 198)

นอกจากความรักชาติ ยังมีเนื้อหาหลายตอนที่แสดงออกถึงความรัก เทิดทูน และเคารพในองค์พระประมุขของประเทศ ซึ่งนักประพันธ์มีความประสงค์จะปลูกฝังให้คนในชาติ มีความรัก และเชิดชูระบบพระมหากษัตริย์ โดยการนำเสนอพระราชกรณียกิจ และพระมหากรุณาธิคุณที่ทรงมีต่อราษฎร และประเทศชาติ เช่น

ตามทางเรียบมากเพราะนักท่องเที่ยวบ้างได้กลับไปตั้งแต่ 3-4 โมงแล้ว ด้วยที่
 แห่งนี้เมื่อก่อนเป็นบริเวณที่ไม่สงบ ไม่มีใครกล้ามาเที่ยวพักผ่อนเลย มีแต่ประชาชน
 จำนวนน้อยเท่านั้นที่อาศัยอยู่ แต่เดี๋ยวนี้บริเวณนี้มีคนมาอาศัยอยู่มากกว่าแต่ก่อน ทำให้เกิด
 ความคึกครื้น และมีสวัสดิภาพเต็มที่ ด้วยพระราชดำริแห่งพระประมุขทรงมีพระทัยรัก
 ห่วงใยลูกหลาน สดุดีกำลังพระวรกาย พระดำริ พระปัญญาญาณอย่างยิ่งยวดเพื่อทำการ
 รวบรวม ผสานช่องว่างที่นองเลือดให้ได้ซึ่งชัยชนะ นำมาซึ่งความสุขสันติภาพ ไปสู่ทุก ๆ
 พื้นที่ให้ถึงประชากรราษฎรชาวเขมรทุก ๆ คน

(“หัวใจมหาสมุทร”, หน้า 5-6)

2. ความกตัญญู

ความกตัญญูถือเป็นคุณสมบัติสำคัญประการหนึ่งของมนุษย์ที่ทำให้มนุษย์มีความ
 แตกต่างจากสัตว์โลกทั้งหลาย และความกตัญญูก็เป็นจริยธรรมที่ชาวเอเชียปลูกฝังลูกหลานสืบต่อกัน
 มาจนอยู่ในจิตสำนึก ชาวตะวันออกมีความเชื่อที่แตกต่างจากชาวตะวันตกอันเป็นผลนำมาถึง
 รูปแบบการดำเนินชีวิต และคติความเชื่อ ค่านิยมที่ต่างต่างกัน ทั้งนี้เพราะชาวตะวันออกให้ความสำคัญกับ
 ความสำคัญกับความกตัญญู โดยเฉพาะความกตัญญูต่อบุพการี แต่ชาวตะวันตกจะไม่ค่อยให้ความสำคัญกับ
 สิ่งเหล่านี้มากนัก ดังนั้นสังคมชาวตะวันตกจึงมีสภาพต่างคนต่างอยู่ และเน้นวัตถุนิยม ซึ่งแตกต่างจากสังคมชาวตะวันออกที่มักอยู่รวมกันเป็นครอบครัวใหญ่ และเน้นเรื่องจิตใจ
 เป็นใหญ่กว่าวัตถุ

ความกตัญญูเป็นจริยธรรมข้อสำคัญ ที่นักประพันธ์ชาวเขมรบรรจุไว้ในเรื่องราวที่พวกเขาประพันธ์ขึ้นมา เสมือนจะพยายามกระตุ้นและเน้นย้ำให้ชาวเขมรตระหนักถึงจริยธรรมอันดีงาม และไม่ละเลยที่จะปฏิบัติ ทั้งความกตัญญูต่อบุพการีซึ่งถือเป็นบุคคลที่มนุษย์ควรที่จะกตัญญูเป็นอันดับแรก รวมไปถึงความกตัญญูต่อวงศ์ตระกูล ผู้มีพระคุณ และประเทศชาติ

ตัวอย่างจริยธรรมด้านความกตัญญูที่ปรากฏในเรื่อง “เมฆสีด้า” เช่น

“ถูกแล้ว! พระองค์มีบันทูลสมเหตุสมผลมาก คุณพ่อรักและชื่นชมหม่อมฉันมาก เรื่องการเป็นแม่บ้านแม่เรือน ไม่เพียงแต่เท่านั้นท่านยังประพฤติตนสมกับเป็นบิดาค้นแบบ

อีกด้วย เพราะว่าท่านไม่มีภรรยาใหม่เพราะกลัวแม่เลี้ยงซึ่งไม่ได้ให้กำเนิดจะสร้างปัญหา
ในครอบครัวทำให้ต้องแก้ลำบาก ท่านพยายามทำอะไร ๆ ให้หม่อมฉันได้เรียนหนังสือ มี
ความรู้มีอนาคตสูงส่งเป็นพลเมืองที่ดี กล่าวคือเป็นอุดมคติของบิดาหม่อมฉัน...”

(“เมฆสีคำ, หน้า 131”)

นวนิยายเขมรทั้ง 3 เรื่องปรากฏเนื้อหาที่แสดงออกถึงความกตัญญูมากมายทั้งความ
กตัญญูต่อบุพการี ต่อผู้มีพระคุณ และต่อประเทศชาติดังที่กล่าวมาแล้วข้างต้น แต่ความกตัญญูต่อ
บุพการี จะเป็นสิ่งที่นักประพันธ์เน้นมาก โดยเฉพาะในเรื่อง “หัวใจมหาสมุทร” ผู้ประพันธ์จะให้
บทและอารมณ์กับตัวละครเกี่ยวกับความกตัญญูมาก เช่น

ศรีอัสยหน้าซึ่งเต็มไปด้วยน้ำตา พุดกระอ้อกระอ่วน

“คุณ...ฉันขอร้อง ให้ฉันกลับไปพนมเปญเถอะ...ฉันไม่อยากทิ้งคุณพ่อ...ฉัน
สัญญา ฉันจะไม่พุดอะไรเลย”

“แล้วมันลำบากมากหรือไง มันเรื่องอะไร”

“ฉัน...ฉันอยากอยู่ดูแลคุณพ่อ ซึ่งแก่มาก คุณอยู่ไกลจากท่าน ควรที่ฉันจะอยู่
ดูแลท่าน ถ้าฉันอยู่ที่นี้ ก็จิตใจคุณมากเหมือนกัน ยิ่งทำให้คุณผู้หญิงไม่พอใจคุณอีก”

“พอแล้ว ไม่ต้องอ้างเหตุผลมาก ฉันเพียงแต่พาเธอมาเพื่อให้คุณพ่อสบายใจ
ไม่ให้สงสัยเท่านั้น แล้วเธอก็จะแก้ปัญหาวางไร เมื่อคุณพ่อถาม เพราะฉันก็รู้ว่าคุณพ่อ
แก่ ไม่ควรให้ท่านอยู่คนเดียวเช่นกัน”

(“หัวใจมหาสมุทร”, หน้า 115-116)

“ฉันไม่อยากแต่งงานกับชายไหนเลย ฉันอยากอยู่คนเดียว ดูแลพ่อจนแก่ตาย”

(“หัวใจมหาสมุทร, หน้า 189”)

3. ความซื่อสัตย์

ความซื่อสัตย์จัดเป็นจริยธรรมที่สำคัญมากอีกประการหนึ่งที่ผู้ประพันธ์ตั้งใจ
สอดแทรกเข้าไปในเนื้อหาของงานเขียนของตน ทั้งนี้เพราะต่างก็ต้องการจะปลูกฝังคุณธรรมข้อนี้ให้มี
อยู่ในจิตใจของชาวเขมรทุกคน

ความซื่อสัตย์ประการที่สำคัญที่ทั้ง 3 เรื่องนี้ต้องการจะเน้นก็คือ ความซื่อสัตย์ต่อ
ประเทศชาติ ไม่ขายชาติ ไม่ย่ำยีชาติ ไม่เห็นแก่ผลประโยชน์ส่วนตัวจนทุจริตต่อประเทศชาติ

นอกจากความซื่อสัตย์ต่อชาติแล้ว ยังสอนเรื่องความซื่อสัตย์ระหว่างภรรยาต่อสามีด้วย
ดังเช่นในเรื่อง “หัวใจมหาสมุทร”

ตัวอย่างจากเรื่อง “หัวใจมหาสมุทร”

“สรีอัสเธอสวยมาก ไม่ควรมาอยู่ในฐานะเช่นนี้เลย ถ้าพร้อมไปอยู่กรุงเทพฯกับพี่ พี่จะชกเกียรตินี้เองเป็นภรรยาของพี่ทันที”

“ฮ้า! (หญิงสาวอุทาน และถอยหลังด้วยความตกใจ)

“เร็วไปหรือคุณ”

ขำฉับหัวเราะ จับมือนางแน่นพุดพล่าม

“ความรักไม่ต้องคิดนานหรอกน้อง อยู่สบาย ๆ ไม่อยาก อยากรู้อยู่เป็นจี๊ข้าเขาหรือ”

“อย่า...ปล่อยฉัน”

สรีอัสสะบัดมือวิ่งหนีอย่างเร็วออกไปข้างนอก

(“หัวใจมหาสมุทร”, หน้า 114)

บทที่ 6

บทสรุปและข้อเสนอแนะ

บทสรุป

นวนิยายเขมรทั้ง 3 เรื่องอันได้แก่เรื่อง “เมฆสีดำ” “ขวัญกล้าพระ” และ “หัวใจมหาสมุทร” ล้วนแต่เป็นผลงานการประพันธ์ที่มีคุณค่า ทั้งคุณค่าทางวรรณกรรม คุณค่าทางสังคม ความเชื่อ และคุณค่าทางจริยธรรม สมควรอย่างยิ่งที่ควรได้รับรางวัลระดับชาติ คือรางวัลพระสิหนุราช ประจำปี ค.ศ.1999 ในอันดับที่ 1-3

จากการวิเคราะห์องค์ประกอบทางวรรณกรรมของนวนิยายเขมรทั้ง 3 เรื่อง พบว่า ทั้ง 3 เรื่องมีโครงเรื่องที่ประกอบไปด้วย 5 ขั้นตอนเช่นเดียวกัน อันได้แก่ 1. ช่วงเปิดเรื่อง 2. ช่วงดำเนินเรื่อง 3. ช่วงวิกฤต 4. ช่วงคลี่คลาย และ 5. ตอนจบเรื่อง แต่แตกต่างกันต้องการผูกประเด็นขึ้นเป็นปมเรื่อง ซึ่งทำให้แต่ละเรื่องมีโครงเรื่องที่แตกต่างกันไป แต่ทั้ง 3 เรื่องก็มีการวางโครงเรื่องที่คล้ายคลึงกัน คือการเอาประเด็นความรักมาเป็นปมปัญหาใหญ่ของเรื่อง

หากในนวนิยายทั้ง 3 เรื่องนี้ มีความหลากหลายทั้งจากที่เป็นธรรมชาติ จากที่เป็นสิ่งประติศรัทธ์ จากที่เป็นระยะเวลา จากที่เป็นสภาพการดำเนินชีวิตของตัวละคร และจากที่เป็นสภาพแวดล้อมเชิงนามธรรม ซึ่งผู้ประพันธ์กำหนดไว้ได้อย่างเหมาะสม กลมกลืน สมจริง และช่วยเสริมเนื้อหาของเรื่องให้สมจริงและราบรื่นยิ่งขึ้น

ตัวละครของนวนิยายทั้ง 3 เรื่องนี้ โดยเฉพาะพระเอกและนางเอก ได้รับการบรรจงสร้างสรรค์จากผู้ประพันธ์ให้ออกมามีความสมจริง เหมือนมนุษย์ทั้งความรู้สึกนึกคิด และบุคลิกลักษณะ ทำให้ผู้อ่านจินตนาการตามได้ไม่ยาก รวมทั้งทำให้เรื่องราวน่าสนใจมากยิ่งขึ้น เพราะตัวละครอยู่บนพื้นฐานของความเป็นจริง จุดเด่นของทั้ง 3 เรื่องนี้อยู่ตรงที่ผู้ประพันธ์สามารถดึงเอาคุณลักษณะอันเป็นที่พึงประสงค์ของมนุษย์เข้ามาบรรจุไว้ในตัวละคร ซึ่งทำให้ผู้อ่านเกิดความประทับใจ พอใจ และสนใจที่จะติดตามเรื่อง โดยเฉพาะการแต่งให้ตัวละครเอกทั้งชายและหญิงมีรูปร่างหน้าตาสวยงาม พระเอกเก่งกาจ กล้าหาญ เป็นลูกผู้ชาย ส่วนนางเอกเป็นกุลสตรีฉลาด และมีคุณธรรม ซึ่งคุณสมบัติเหล่านี้ล้วนเป็นคุณสมบัติที่มนุษย์โดยทั่วไปพึงปรารถนา

คาดหวังไว้กับเพศตรงข้ามที่ตนจะเลือกมาเป็นคู่ชีวิต และผู้ประพันธ์เองก็ต่างก็รู้จุด และปรารถนาจะนำเสนอสิ่งที่ดีงาม เพื่อให้ผู้อ่านได้ซึมซับเอาคุณลักษณะที่ดีงาม และสิ่งที่สังคมต้องการ

นวนิยายทั้ง 3 เรื่องมีการใช้บทสนทนาที่สมจริง มีชีวิตชีวา กลมกลืน และเข้าปริบทของเรื่องราว ทำให้ผู้อ่านเกิดอารมณ์และจินตนาการตามได้อย่างราบรื่น ไม่ติดขัด ทั้ง 3 เรื่องมีกลวิธีการประพันธ์ที่ต่างต่างกัน แต่มีความน่าสนใจพอ ๆ กัน โดยต่างใช้จุดเด่นในเรื่องของความรักมาจุดปมของเรื่อง และเลือกปิดเรื่องด้วยวิธีการเดียวกัน คือจบอย่างมีความสุข ซึ่งก็ทำให้ผู้อ่านเกิดความอึดอเมใจ และประทับใจ

นวนิยายเขมรทั้ง 3 เรื่องนี้ถึงแม้จะแต่งขึ้นโดยนักประพันธ์คนละท่าน แต่มีลักษณะทางองค์ประกอบหลาย ๆ ประการที่ร่วมกัน ซึ่งจัดได้ว่าเป็นลักษณะที่นักประพันธ์ชาวเขมรพึงปรารถนาจะถ่ายทอดสู่สังคม และคาดว่าเป็นสิ่งที่สังคมเขมรยอมรับ เช่น การผูกโยงเรื่องขึ้นมาจากประเด็นความรักในหลายรูปแบบ ทั้งความรักระหว่างหนุ่มสาว ความศรัทธาในศาสนา และความรักชาติ การสร้างตัวละครเอกที่คล้ายคลึงกัน คือพระเอกหล่อ เก่ง และกล้าหาญ นางเอกสวย เป็นกุลสตรี และฉลาดเป็นต้น

วรรณกรรมเขมรทั้ง 3 เรื่องนี้ นอกจากจะมีองค์ประกอบทางวรรณกรรมที่ครบถ้วนและล้วนแต่ได้รับการประพันธ์ขึ้นอย่างประณีตแล้ว ยังเต็มไปด้วยคุณค่าทางสังคมเขมรมากมาย ทั้งด้านค่านิยม ขนบธรรมเนียมประเพณี และชีวิตความเป็นอยู่ พร้อมทั้งยังให้คุณค่าทางศาสนาทั้งศาสนาพุทธ และศาสนาพราหมณ์ รวมทั้งความเชื่อทางไสยศาสตร์ นอกจากนี้ที่สำคัญคือนวนิยายเขมรทั้ง 3 เรื่องนี้เต็มไปด้วยคุณค่าทางจริยธรรมที่ผู้ประพันธ์ตั้งใจแฝงเข้าไปในเนื้อหาของเรื่อง เพื่อให้ผู้อ่านได้ซึมซับเอาสิ่งที่ดีงามเข้าไปผสมผสานกับความสนุกสนาน ทั้งเรื่องการทำ ความดี ความรักชาติ ความเชื่อเรื่องบุญ-กรรม ความกตัญญู และความซื่อสัตย์

ดังนั้น นวนิยายเขมรทั้ง 3 เรื่องที่ผู้วิจัยนำมาศึกษาวิเคราะห์ในงานวิจัยเล่มนี้ จึงเป็นผลงานทางวรรณกรรมที่มีคุณค่า นายก่อง และสมควรได้รับการเผยแพร่ในประเทศไทย เพราะเป็นวรรณกรรมของประเทศเพื่อนบ้านที่ได้รับรางวัลระดับชาติ จึงถือว่าเป็นที่ยกย่องของบ้านเมืองเขาในระดับหนึ่ง รวมทั้งจากการศึกษาวิเคราะห์ทำให้เห็นข้อดีต่าง ๆ มากมายของวรรณกรรมเหล่านี้ ทั้งคุณค่าทางวรรณกรรม และคุณค่าทางสังคม ซึ่งผู้ประพันธ์ต่างก็มุ่งหวัง และตั้งใจจะนำเสนอ และถ่ายทอดสิ่งที่ดีงามมาสู่ผู้อ่าน จึงเหมาะสมแก่ผู้ที่รักงานวรรณกรรม รวมทั้งต้องการบริโภคงานเขียนที่มีคุณค่า และน่าสนใจ

ข้อเสนอแนะ

1. นิยายเขมรทั้ง 3 เรื่องนี้ ยังมีอีกหลายประเด็นที่น่าสนใจและควรได้รับการวิเคราะห์ให้ละเอียดต่อไปอีก เช่น ด้านภาษาศาสตร์ ด้านประวัติศาสตร์ และด้านสังคม
2. นวนิยายเขมรที่ได้รับรางวัลพระสิหนุราชในอันดับอื่น ๆ ของปีที่ผู้วิจัยเลือกมาศึกษานี้ก็มีความน่าสนใจ และควรมีการนำมาศึกษาวิเคราะห์ เพื่อนำเสนอผลงานของนักประพันธ์ชาวเขมรที่มีคุณค่าแก่ผู้สนใจต่อไป

บรรณานุกรม

ภาษาไทย

กรมยุทธศึกษาทหารบก. **พจนานุกรมไทย-เขมร เขมร-ไทย**. ม.ป.ท. : กองภาษา กรมยุทธศึกษาทหารบก, 2543.

กุสุมา รัศยมณี. **สี่ต้นวรรณคดีชุด ดั่งรัศมีแห่งโกสินทร์**. กรุงเทพฯ : ศยาม, 2537.

เจียน วีระวิทย์ และ สุณัย ผาสุก. **กัมพูชา ประวัติศาสตร์ สังคม เศรษฐกิจ ความมั่นคง การเมือง และการต่างประเทศ**. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2543.

เจตนา นาควัชระ. **ทฤษฎีเบื้องต้นแห่งวรรณคดี**. นครปฐม : โครงการตำราและคำสอน มหาวิทยาลัยศิลปากร วิทยาเขตพระราชวังสนามจันทร์, 2520.

_____. **วรรณคดีและวรรณคดีศึกษา**. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์ไทยวัฒนาพานิช จำกัด, 2520.

เจือ สตะเวทิน. **วรรณคดีวิจารณ์**. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์สุทธิสารการพิมพ์, 2518.

_____. **ศิลปะการประพันธ์**. พระนคร : นายจักรไทย สตะเวทิน 239 ถนนพิจัย, 2510.

ชา อวม, ไพ เสง และ โสมอิน. **ประวัติศาสตร์กัมพูชา แบบเรียนของเขมรที่เกี่ยวข้องกับไทย**. แปลโดยसानติ ภัคดีคำ. กรุงเทพฯ : มติชน, 2546.

เดวิด แซนด์เลอร์. **ประวัติศาสตร์กัมพูชา**. แปลโดย พรรณงาม เก้าธรรมสาร สดใส ชันติวรพงศ์ และวงเดือน นาราสะจจ์. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2543.

ธวัช ปุณโณทก. **แนวทางการศึกษาวรรณกรรมปัจจุบัน**. กรุงเทพฯ : ไทยวัฒนาพานิช, 2527.

ธัญญา สังขพันธานนท์. **วรรณกรรมวิจารณ์**. ปทุมธานี : นาคร, 2539.

บรรจบ พันธุเมธา. **พจนานุกรมเขมร-ไทย ฉบับทุนพระยาอนุমানราชชน เล่ม 1-5**. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์เลี้ยงเซียงจงเจริญ, 2516.

บี.อาร์.เพิร์น. **ประวัติศาสตร์เอเชียอาคเนย์**. แปลโดย หม่อมราชวงศ์จิรวัดน์ จักรพันธ์. กรุงเทพฯ : สมาคมสังคมศาสตร์แห่งประเทศไทย, 2511.

บุญยงค์ เกศเทศ. **ตลอดวรรณกรรมไทย**. กรุงเทพฯ : โอ. เอส. พริ้นติ้ง เฮาส์, 2536.

บุญเหลือ เทพสุวรรณ, หม่อมหลวง. **แคว้นวรรณกรรม**. กรุงเทพฯ : อมรินทร์พริ้นติ้งแอนด์พับลิชชิ่ง, 2539.

ประทีป เหมือนนิล. **วรรณกรรมไทยปัจจุบัน**. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์อักษรสัมพันธ์, 2519.

- ไพโรจน์ โพธิ์ไทร. ภูมิหลังของเอเชียอาคเนย์. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์เฟื่องอักษร, 2515.
- มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช. เอกสารการสอนชุดวิชาภาษาไทย 7 (วรรณคดีวิจารณ์สำหรับครู) หน่วยที่ 1-8. นนทบุรี : มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช, 2538.
- บุรฉัตร บุญสนิท. วรรณวิจารณ์. ม.ป.ท. : โครงการบริการวิชาการ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒภาคใต้, 2538.
- รินฤทัย สัจจพันธุ์. ศาสตร์และศิลป์แห่งวรรณคดี. กรุงเทพฯ : ประพันธ์สาส์น จำกัด, 2545.
- รัฐจวน อินทรกำแหง. วรรณกรรมวิจารณ์ ตอนที่ 1. กรุงเทพฯ : บริษัทสำนักพิมพ์ดวงกมล จำกัด, 2510.
- _____. วรรณกรรมวิจารณ์ ตอนที่ 3. กรุงเทพฯ : บริษัทสำนักพิมพ์ดวงกมล จำกัด, 2521.
- _____. ภาพชีวิตจากนวนิยาย. กรุงเทพฯ : แพร่พิทยา, 2517.
- วนิดา ตรงยางกูร. ปัญหาสำคัญในแหลมอินโดจีนหลังสงครามโลกครั้งที่ 2. กรุงเทพฯ : คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง, 2519.
- วิทย์ ศิวะศรียานนท์. วรรณคดีและวรรณคดีวิจารณ์. กรุงเทพฯ : สมาคมภาษาและหนังสือ, 2504.
- วิภา กงกะนันทน์. วรรณคดีวิจารณ์. นครปฐม : โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยศิลปากร, 2520.
- สมพร มั่นตะสูตร. วรรณกรรมไทยปัจจุบัน. กรุงเทพฯ : โอเดียนสโตร์, 2525.
- สนั่น เมืองวงษ์. ประวัติศาสตร์เอเชียอาคเนย์. กรุงเทพฯ : ห้างหุ้นส่วนจำกัด โอเดียนสโตร์, 2520.
- สว่าง เลิศฤทธิ์, บรรณาธิการ. โบราณคดีและประวัติศาสตร์ในประเทศไทย. กรุงเทพฯ : ภาควิชาโบราณคดี คณะโบราณคดี มหาวิทยาลัยศิลปากร, 2545.
- สิทธิา พิณีภูวดล และ นิตยา กาญจนะวรรณ. ความรู้ทั่วไปทางวรรณกรรมไทย. กรุงเทพฯ : ดวงกมล, 2520.
- อนุমানราชชน, พระยา. การศึกษาวรรณคดีแฉ่งวรรณศิลป์. พระนคร : โรงพิมพ์รุ่งเรืองธรรม, 2507.
- อิราวดี ไตลังคะ. ศาสตร์และศิลป์แห่งการเล่าเรื่อง. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์, 2543.

ภาษาต่างประเทศ

- แก้ว ณาธุม. ดนตรีนิ่งชีวิตเขมร. พนมเปญ : สมาคมอนกนิพนธ์เขมร, 1995.
- แงด โสภณ. พรลิ่งคูลาพระ. พนมเปญ : สมาคมอนกนิพนธ์เขมร, 2000.
- หู ยาด. พพกเขมา. พนมเปญ : สมาคมอนกนิพนธ์เขมร, 2000.
- ย. ย. มีเหเวว บรรณาธิการ. ปรวตติศาสตรสงเขบ ใน ปรเทศกมพูชา. แปลโดยลง เสียม. มอสโค : องค์การพิมพ์เผยแพร่ธนาอูกา, 1981.
- อูจ วุดดา. เบงกวมมหาสมุทร. พนมเปญ : สมาคมอนกนิพนธ์เขมร, 2000.

Judith, M. Jacob. **A Concise Cambodian-English Dictionary**. London : Oxford
University Press, 1977.

Headley, Robert K., Jr. **Cambodian-English Dictionary Volume I-II**. Washington D.C. : The
Catholic University of America, 1977.

ประวัติผู้วิจัย

ชื่อ-สกุล

นางสาวธนิศา พรหมประสิทธิ์

ประวัติการศึกษา

พ.ศ. 2541-2545

ปริญญาศิลปศาสตรบัณฑิต เกียรตินิยมอันดับ 1 สาขาภาษาไทย
วิชาโทภาษาตะวันออก คณะโบราณคดี มหาวิทยาลัยศิลปากร

พ.ศ. 2545

ศึกษาปริญญาโท สาขาเขมรศึกษา คณะโบราณคดี
มหาวิทยาลัยศิลปากร

ประวัติทำงาน

พ.ศ. 2547

รับราชการนายทหารชั้นสัญญาบัตร

สังกัดกองบัญชาการทหารสูงสุด

ตำแหน่ง รรท.อจช.กภท.รร.ตท.ยศ.ทหาร

หน้าที่ อาจารย์ประจำกองวิชาภาษาไทย โรงเรียนเตรียมทหาร